

PRÁVA K DUŠEVNÍMU VLASTNICTVÍ A JEJICH UPLATŇOVÁNÍ

Ladislav Jakl a kol.

Praha
2016

Supported by:

METROPOLITNÍ
UNIVERZITA PRAHA

Práva k duševnímu vlastnictví a jejich uplatňování

**Marek Beneš, Karel Čada, Zuzana de Korver,
Ladislav Jakl a Peter Vojčík**

Praha, 2016

Supported by:

METROPOLITAN
UNIVERSITY PRAGUE

Práva k duševnímu vlastnictví a jejich uplatňování
© JUDr. Marek Beneš, Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D.,
Mgr. Zuzana de Korver, prof. Ing. Ladislav Jakl, CSc.,
prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc., 2016

Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.
Dubečská 900/10, Praha 10-Strašnice
ISBN 978-80-87956-29-8

Tato publikace vznikla v rámci projektu Raising Awareness about the
Value of Intellectual Property in the Czech Republic and Slovakia,
2015-1320150006.

Autorství kapitol:

JUDr. Marek Beneš je externím doktorandem Právnické fakulty UPJŠ v Košicích a přednáší na MUP

Autorskoprávní ochrana
Práva související s právem autorským
Smlouvy v autorskoprávní oblasti
Kolektivní správa autorských práv

prof. Ing. Ladislav Jakl, CSc., je vedoucí katedry průmyslového vlastnictví na MUP

Právní ochrana průmyslového vlastnictví
Právní ochrana technických řešení
Právní ochrana vnějšího vzhledu výrobku
Nové rostlinné odrůdy

Mgr. Zuzana de Korver, přednáší na MUP a je předsedkyní rozkladového výboru senátu Úřadu průmyslového vlastnictví

Ochranné známky a ostatní práva na označení

Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D., přednáší na MUP a VŠE Praha a působí v advokátní kanceláři Čermák a spol.

Technologický transfer
Licenční smlouvy

prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc., je vedoucím katedry práva na Univerzitě Pavla Josefa Šafárika v Košicích a přednáší na MUP

Špecifické aspekty právnej ochrany duševného vlatníctva
v Slovenskej republike

Obsah

ÚVODEM	7
1. AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANA	11
1.1 Autorskoprávní ochrana a duševní vlastnictví.....	12
1.2 Právo duševního vlastnictví v rámci členění systému práva.....	13
1.3 Pojem autorské právo	16
1.4 Historický exkurz.....	17
1.5 Právní ochrana autorských děl	18
1.6 Principy ochrany autorského práva	19
1.7 Autorské dílo.....	20
1.8 Dualita autorských práv	23
1.9 Zaměstnanecké dílo.....	27
1.10 Školní dílo.....	29
1.11 Výjimky a omezení práva autorského	30
1.12 Vývoj v právní úpravě autorskoprávní oblasti.....	36
2. PRÁVA SOUVEJÍCÍ S PRÁVEM AUTORSKÝM	40
2.1 Umělecký výkon	40
2.2 Práva výrobců záznamů	42
2.3 Práva vysílatelů	43
2.4 Souběh ochrany	43
3. SMLOUVY V AUTORSKOPRÁVNÍ OBLASTI.....	45
3.1 Smlouva o dílo	46
3.2 Licence	48
3.3 Licenční smlouvy z oblasti kolektivní správy	50
3.4 Pracovněprávní smlouvy	51
3.5 Kupní smlouva	51
3.6 Nájemní smlouva	52
4. KOLEKTIVNÍ SPRÁVA AUTORSKÝCH PRÁV	54
4.1 Vývoj kolektivní správy autorských práv	56
5. PRÁVNÍ OCHRANA PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ.....	58
5.1 Počátky průmyslové revoluce v českých zemích	63
6. PRÁVNÍ OCHRANA TECHNICKÝCH ŘEŠENÍ.....	65
6.1 Patent, vynález, objev a užitný vzor.....	66

6.2	Uplatňování práv z průmyslového vlastnictví	71
6.3	Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví	83
7.	PRÁVNÍ OCHRANA VNĚJŠÍHO VZHLEDU VÝROBKU	92
7.1	Průmyslový vzor	92
8.	NOVÉ ROSTLINNÉ ODRŮDY	97
9.	OCHRANNÉ ZNÁMKY A OSTATNÍ PRÁVA NA OZNAČENÍ	99
9.1	Ochranná známka - co to je?	99
9.2	Co může být ochrannou známkou?	100
9.3	Druhy ochranných známek	101
9.4	Co nemůže být ochrannou známkou?	104
9.5	Jak podat přihlášku ochranné známky?	107
9.6	Řízení, v němž se z přihlášeného označení stane ochranná známka	109
9.7	Sporná (dvoustranná) řízení – ochranné známky	111
9.8	Důvody podání námitek	116
9.9	Zrušení a neplatnost ochranné známky	125
9.10	Návrh na zrušení ochranné známky	125
9.11	Návrh na prohlášení ochranné známky za neplatnou	130
9.12	Rozklad proti rozhodnutí u ochranných známek	134
9.13	Správní žaloba	134
9.14	Shrnutí – ochranné známky	134
9.15	Ostatní práva na označení	136
10.	TECHNOLOGICKÝ TRANSFER	138
10.1	Právní nástroje předcházející transferu technologií	143
10.2	Letter of intent	144
10.3	Memorandum of understanding	144
10.4	Smlouva o utajení	145
10.5	Smlouva o dílo s nehmotným výsledkem	148
10.6	Smlouva o společném výzkumu	148
10.7	Opční smlouva	150
11.	LICENČNÍ SMLOUVY	152
11.1	Druhy licenčních smluv	153
11.2	Důvody pro uzavírání licenčních smluv k technickým řešením ..	155

11.3	Důvody proti uzavírání licenčních smluv	156
11.4	Vyjednávání o licenční smlouvě	159
11.5	Licenční smlouva podle právních předpisů	162
11.6	Obsah licenční smlouvy	163
11.7	Vlastní užívání a zlepšení předmětu licence	175
11.8	Odměna za licenci	175
11.9	Splatnost odměny a volba měny	184
11.10	Technická pomoc	184
11.11	Daňové povinnosti	186
11.12	Právní doložka	186
11.13	Povinnosti po ukončení smlouvy a závěrečná ustanovení	190
11.14	Otázky související s licenčními smlouvami	194
11.15	Smlouva o převodu práv k nehmotným statkům	200
11.16	Spin-off	204
12.	ŠPECIFICKÉ ASPEKTY PRÁVNEJ OCHRANY DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	207
12.1	Autorské právo	208
12.2	Dizajn-průmyslový vzor	210
12.3	Vynálezy	214
12.4	Úžitkové vzory	216
12.5	Ochranné známky	216
12.6	Obchodné meno – obchodní firma	219
12.7	Príslušnosť súdov v sporoch z práv duševného vlastníctva	220
12.8	Predbežné opatrenia – neodkladné opatrenia	220
ZÁVĚR		224
CONCLUSION		226
POUŽITÁ LITERATURA		228
PRAMENY PRÁVA V OBLASTI PRŮMYSLového A JINÉHO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ ČR		231
VYBRANÉ MEZINÁRODNÍ SMLOUVY		232
REJSTŘÍK		236

ÚVODEM

Tato kolektivní monografie vznikla v rámci grantového projektu Raising Awareness about the Value of Intellectual Property in the Czech Republic and Slovakia, 2015-1320150006, který je na základě výzvy Evropské komise ze dne 16. ledna 2015 realizován a podporován Úřadem Evropské unie pro duševní vlastnictví¹ se sídlem ve španělském Alicante. Cílem tohoto programu je seznámit obyvatele Evropské unie s duševním vlastnictvím a jeho hodnotou, informovat je o nebezpečí padělání a pirátství, ukázat, jak se duševní vlastnictví projevuje v každodenním životě, vyvrátit mylné představy o duševním vlastnictví a změnit postoj obyvatel Evropské unie k duševnímu vlastnictví.

Metropolitní univerzita Praha je poctěna, že se může účastnit řešení tohoto programu, na kterém se účastní vědeckovýzkumní a pedagogičtí pracovníci této univerzity. Konkrétním cílem Metropolitní univerzity je v rámci tohoto programu seznámit co nejširší okruh občanů České republiky a Slovenské republiky, zejména mládež, se základními hodnotami právní ochrany duševního vlastnictví. Ke splnění tohoto programu se Metropolitní univerzita Praha zavázala uspořádat řadu seminářů a přednášek na českých a slovenských středních školách, vytvořit e-learningový vzdělávací systém, pořádat konferenci k problematice duševního vlastnictví pro široký okruh zájemců a současně vytvořit a vydat publikaci, která by přehledným způsobem pojednala o problematice práv k duševnímu vlastnictví.

¹ European Union Intellectual Property Office.

Tato předkládaná publikace sestává z dvanácti kapitol. První čtyři kapitoly, které se zabývají autorskoprávní ochranou, včetně práv souvisejících s právem autorským, smlouvami v autorskoprávní oblasti a kolektivní správou autorských práv, zpracoval JUDr. Marek Beneš. Při zpracování této významné části práv k duševnímu vlastnictví vychází autor nejen z legislativních úprav autorských práv v České republice a ve Slovenské republice, ale i z teoretických znalostí, které získal nejen v rámci vysokoškolského studia na Univerzitě Karlově v Praze a doktorských studií, které v současné době absoluuje na Právnické fakultě Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích, a praktických znalostí, které získal v předchozí praxi v právním oddělení Českého rozhlasu. Přináší řadu významných poznatků, které nepochybně rozšíří vědomosti nejen studentů Metropolitní univerzity Praha, ale i široké české a slovenské veřejnosti.

Další čtyři kapitoly zpracoval prof. Ing. Ladislav Jakl, CSc., který se zabývá zejména právní ochranou průmyslového vlastnictví. Vychází přitom z bohaté praxe a z teoretických znalostí, které získal při předchozím působení na Vysoké škole ekonomické v Praze a nyní na Metropolitní univerzitě Praha. V rámci první kapitoly se zabývá průmyslovým vlastnictvím z obecného hlediska, včetně jeho vývoje v posledních letech a počátcích průmyslové revoluce. Zaměřuje se na právní ochranu technických řešení, tj. vynálezů, užitných vzorů, topografií polovodičových výrobků a dále na právní ochranu vnějšího vzhledu výrobků formou zápisů do rejstříku průmyslových vzorů. V rámci této části publikace probírá i specifické otázky patentovatelnosti počítačových programů a obchodních metod a uvádí i příklady patentovaných řešení. Neponechává stranou ani právní ochranu nových rostlinných odrůd. Pojednávané otázky jsou čtenářům předkládány na základě existujících legislativních úprav a z pohledu teoretických praktických dopadů na společenskou praxi.

Podstatnou část předkládané publikace tvoří devátá kapitola o ochranných známkách a ostatních právech na označení. Tuto kapitolu zpracovala Zuzana de Korver na základě bohatých praktických i teoretických znalostí, které získala v Úřadu průmyslového vlastnictví při rozhodovací praxi v oblasti práv na označení a v současné době i při výkonu funkce předsedkyně odvolacích rozkladových komisí. Působí i ve výuce práv na označení na Metropolitní univerzitě Praha. V poměrně rozsáhlé deváté kapitole podává ucelený přehled o pojmu

označení a pojmu ochranné známky, o druzích ochranných známek a o průběhu zápisného řízení označení do rejstříku ochranných známek, včetně námitkového řízení v průběhu zveřejnění ochranné známky. Neponechává stranou ani průběh řízení o návrzích na zrušení a prohlášení za neplatnou již zapsané ochranné známky, včetně odvolacímu řízení v oblasti ochranných známek.

Desátá a jedenáctá kapitola předkládané publikace je věnována technologickému transferu a licencím, se zaměřením na transfer a licence v oblasti práv k duševnímu vlastnictví. Tuto a následující kapitolu zpracoval Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D., který má nejen bohaté praktické zkušenosti a teoretické znalosti, které získal v průběhu studií na technické a právnické univerzitě, ale i při výkonu zaměstnání v oblasti právní ochrany průmyslového vlastnictví. Je podáván přehled o právních nástrojích, předcházejících transferu technologií, jako jsou smlouvy o utajení, smlouvy s nehmotným výsledkem, smlouvy o společném výzkumu a opční smlouvy. V jedenácté kapitole pojednávající o licencích se podrobně rozebírá obsah licenční smlouvy a jednotlivých částí této smlouvy. Zvláštní pozornost se věnuje povinnostem účastníků licenční smlouvy a vlastnímu užívání předmětu licence. Stranou nezůstávají ani další otázky související s licenčními smlouvami, jako je dělení licenčních výnosů, zápis licenční smlouvy do rejstříku licenčních smluv a smlouvy o převodu práv k nehmotným statkům.

Poslední dvanáctou kapitolu, věnovanou specifickým aspektům právní ochrany duševního vlastnictví ve Slovenské republice, zpracoval význačný odborník a vědec prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc., který je v současné době vedoucím katedry občanského práva na Právnické fakultě Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích na Slovensku. Je autorem řady významných publikací z oblasti práv k duševnímu vlastnictví se zaměřením na práva autorská. V této kapitole se zaměřil na autorské právo, na průmyslové právo, včetně vynálezů, užitných vzorů, ochranných známek, obchodní firmy a na otázku příslušnosti soudů. V rámci této poslední kapitoly provádí komparaci českého a slovenského práva v oblasti duševního vlastnictví. Největší pozornost věnuje užitným zorům, kde došlo v minulých letech k některým podstatnějším rozdílům v právní úpravě ve Slovenské republice a v České republice.

Lze konstatovat, že se kolektivu spoluautorů předkládané publikace podařilo vytvořit podklad, který napomůže ke splnění cíle obsaženého ve výzvě Evropské komise k předkládání návrhů směřujících ke zvýšení povědomí o hodnotě a přínosech duševního vlastnictví a o újmě, kterou porušování práv k duševnímu vlastnictví způsobuje. V daném případě se cíl zaměřuje na občany České republiky a Slovenské republiky, zejména na mládež středních a odborných škol, pro které má zvýšení znalostí o právech k duševnímu vlastnictví a o jejich prosazování do budoucna mimořádný význam. Proto byla publikace vytvořena ve formě podkladu, který základní informace a znalosti o této problematice obsahuje. Jde jednak o její části, které pojednávají o právech autorských a právech souvisejících, o právech průmyslových, zahrnujících práva k vynálezům, užitným vzorům, průmyslovým vzorům, ochranným známkám, označení původu a zeměpisným označením, o transferu technologií, se zaměřením na licenční smlouvy a smlouvy o převodu práv k nemotným statkům. Samostatná část je věnována specifickým otázkám právní ochrany práv k duševnímu vlastnictví ve Slovenské republice a komparaci s těmito právy v České republice.

Publikace byla vytvořena kolektivem význačných odborníků, kteří na Metropolitní univerzitě Praha zajišťují výuku a výzkum v oblasti práv k duševnímu vlastnictví. Díky tradiční spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích se podařilo provést i srovnání právní úpravy duševního vlastnictví ve Slovenské republice a České republice. Jednotlivé kapitoly vycházejí nejen z národních právních úprav, ale berou se v úvahu úpravy v rámci Evropské unie evropské rozhodovací praxe, zejména Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví.

Lze předpokládat, že se předložená publikace stane podkladem nejen pro akce, které se uskutečňují v rámci projektu Raising Awareness about the Value of Intellectual Property in the Czech Republic and Slovakia, 2015-1320150006, ale bude sloužit jako jeden z prostředků k dalšímu vzdělávání v této oblasti.

1. AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANA

Autorské právo je v současné době čím dál častěji skloňovaným pojmem, objevujícím se stále častěji v nejrůznějších odborných, polooborných či zcela laických diskuzích. Poslední dobou je pak autorskoprávní problematika navíc medializována, často však bez potřebného základního informačního povědomí o ní. S autorským právem se dnes již zdaleka nesetkávají pouze odborníci, ať již jde o právníky, nebo autory a jiné tvůrce samotné. Autorské právo se dnes dotýká každého z nás, tím více, čím více si zvykáme používat tzv. nová média, nebo chcete-li informační technologie. Autorskoprávní oblast je navíc v posledních letech často předmětem zájmu evropského legislativního procesu, což souvisí s tím, jak nové technologie pracující stále častěji s autorskoprávně chráněným obsahem jsou ovlivněny a také ovlivňují jednání hráčů jak na vnitřním trhu Evropské unie, tak i v obchodních vztazích překračujících vnější evropskou hranici. Autorské právo se tím dostává stále častěji do zorného pole podnikatelské veřejnosti a to od malých podniků, až po nadnárodní korporace.

Následující kapitoly se proto zaměří jak na rozbor základních autorskoprávních pojmů, tak na praktické otázky fungování autorskoprávní ochrany v dnešním digitálním světě. Stranou nezůstanou ani nejnovější změny v českém a slovenském právu, ani nově evropské harmonizační předpisy. Přestože specifikům slovenské právní úpravy se věnuje samostatná část této publikace, na některé dílčí rozdíly bude upozorněno již v kapitolách o autorském právu a o právech souvisejících. Text tak vychází z platného českého i slovenského práva, a pro-

tože oba autorskoprávní systémy jsou si velice podobné, tím spíše po nabytí účinnosti nového slovenského autorského zákona od 1. 1. 2016, popisuje text platný stav v obou státech společně. Na některé odlišnosti mezi českým a slovenským autorským právem text upozorňuje a doplňuje ho i oběma relevantními odkazy na příslušný právní předpis.

1.1 AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANA A DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ

Tak jako průmyslové vlastnictví, i autorské právo je užším pojmem pojmu duševní vlastnictví. Samotné duševní vlastnictví pak bývá řazeno pod širší pojem nehmotných věcí. Nový občanský zákoník definuje v § 489 věc v právním smyslu jako vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebám lidí. V § 496 jsou nehmotné věci definovány jako práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty, na rozdíl od hmotných věcí, které nový občanský zákoník definuje jako ovladatelné části vnějšího světa, které mají povahu samostatného předmětu.

Mezi nehmotné věci pak řadíme:

- 1) výsledky duševní činnosti (duševní vlastnictví) a
- 2) hodnoty a projevy lidské osobnosti.

Zatímco u duševního vlastnictví se předpokládá určitá duševní činnost člověka, ochrana hodnot a projevů lidské osobnosti chrání člověka i bez jakéhokoli jeho aktivního přičinění. U předmětů duševního vlastnictví je tedy podstatný alespoň určitý stupeň duševní nebo tvůrčí aktivity. Autor musí vyvinout tvůrčí činnost, aby vytvořil chráněné autorské dílo, např. knihu nebo píseň. Vynálezce musí vykonat jistou vynálezickou činnost, aby vytvořil patentovatelné technické řešení. Designér musí vytvořit vzhled výrobku. A herec vytvoří svůj umělecký výkon jedine svojí hereckou aktivitou na jevišti.

Naproti tomu projevy lidské osobnosti chráníme bez jakékoliv duševní nebo tvůrčí činnosti. Práva ochrany osobnosti k fotografii našeho obličeje existují i přes to, že fotografovaná osoba pouze stála/seděla modelem. Pouhé stání před objektivem není ani tvůrčí, ani

duševní činností. A přesto je výsledek, tedy fotografická podobizna, chráněn ustanoveními o ochraně osobnosti v občanském zákoníku (§ 81–90 občanského zákoníku). Naopak fotograf, tedy osoba fotografovající, na rozdíl od modela/modelky, tedy osoby fotografované, duševní aktivitu vyvíjí. Musí připravit kompozici, rozmyslet úhel fotografie, přemýšlet o světle a stínu, nastavit clonu a zvolit okamžik, kdy zmáčkne spoušť. Fotograf je tedy autorem fotografie, která je výsledkem jeho duševní činnosti. Je autorským dílem a spadá pod pojem duševní vlastnictví. Model/modelka naopak nevyvinuli duševní činnost a jejich práva k fotografii tedy pod autorské právo nespádají. Nicméně existuje jejich právo k projevu jejich osobnosti, chráněné občanským zákoníkem. Oba druhy práv pak společně patří pod pojem nehmotných věcí.

1.2 PRÁVO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ V RÁMCI ČLENĚNÍ SYSTÉMU PRÁVA

V rámci systému práva a členění systému práva, zejména v tradičním pojetí členění na právo soukromé a právo veřejné, tedy členění podle metody právní úpravy, patří autorské právo a práva související pod právo soukromé. Autorské právo, jako užší pojem práva duševního vlastnictví, má však i některé prvky veřejnoprávní. Právo duševního vlastnictvím podobně jako např. i mediální právo, jsou disciplínami na pomezí práva soukromého a veřejného a mají tzv. smíšený charakter.

Přehledný výklad členění práva dle metody právní úpravy na právo soukromé a právo veřejné poskytuje například Aleš Gerloch, který popisuje tři hlavní teorie zdůvodňující uvedenou klasifikaci práva. Dle autora dnes již překonaná tzv. zájmová teorie vychází z teze, „že soukromé právo se týká zájmů jednotlivých osob a veřejné právo zájmů státu“. Od 19. století se pak prosadila tzv. teorie subordinační: „Vychází z toho, že tam, kde jsou subjekty právních vztahů vzájemně nerovné, se jedná o veřejné právo, tam, kde si jsou co do práv a povinností rovny, jde o soukromé právo.“ Současné pojetí z této klasické subordinační teorie v základu vychází, kdy stále platí na jedné straně zásada rovnosti subjektů právních vztahů, resp. jejich podřízenosti a nadřízenosti. Na druhé straně rozdíly mezi soukromým a veřejným právem se v některých právních odvětvích místy stírají, kdy např. do

čistě soukromoprávních vztahů vstupují jistá omezení s prvky veřejnoprávními, viz např. ochrana spotřebitele nebo ochrana proti nekalé soutěži. Podle Aleše Gerlocha je tak v současnosti nejvíce používána tzv. teorie organická, kdy: „...veřejnoprávní povahu mají právní vztahy a je regulující právní normy, v níž jedním z právních subjektů je orgán veřejné moci, který na základě zákona a v jeho mezích (*secundum et intra legem*) rozhoduje o subjektivních právech a právních povinnostech fyzických a právnických osob. Ostatní právní vztahy a právní normy mají soukromoprávní charakter.“

Právo duševního vlastnictví se zdá být na první pohled typicky soukromoprávním odvětvím. Než se však budeme věnovat soukromoprávním a veřejnoprávním aspektům práva duševního vlastnictví, je zapotřebí se pokusit právo duševního vlastnictví jednoznačně vymezit. Kromě rozhodujícího členění systému práva podle metody právní úpravy je třeba vzhledem ke zkoumanému tématu podpůrně použít i členění podle předmětu právní úpravy. Podle předmětu se právo člení na jednotlivá odvětví, typicky na odvětví práva ústavního, občanského, trestního a správního. Ostatní právní odvětví pak teorie práva často vidí jako deriváty občanského nebo správního práva, v prvním případě právo obchodní, pracovní, rodinné a ve druhém případě právo finanční, sociálního zabezpečení nebo životního prostředí. „Rozdělení spočívá v podstatě na tradici, racionálním momentem je objektivně druhově rozdílný charakter společenských vztahů upravených právem. Toto dělení vzniklo kombinací věcných charakteristik předmětů právní regulace a subjektivního cítění.“

Duševní vlastnictví je tradičně zařazeno pod širší pojem nehmotných statků, kam bývají řazena krom práv duševního vlastnictví i práva osobnostní a práva osobní povahy dle občanského zákoníku. Samotné právo duševního vlastnictví pak obsahuje jednak právo autorské a práva související, a jednak právo průmyslového vlastnictví. Pod právo duševního vlastnictví v širším pojetí bývají řazena i některá další práva, která souvisí s právy průmyslovými, např. práva k doménovému jménu, k logu, k know-how nebo ke zlepšovatelským návrhům. Pojem duševní vlastnictví je jednoznačně definován článkem 2 Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví z roku 1967. „Zjednodušeně lze konstatovat, že pojem duševního vlastnictví v sobě zahrnuje práva k předmětům průmyslového vlastnictví a práva k ostatním předmětům duševního vlastnictví. Pro tato ostatní prá-

va se často používá pojmu autorskoprávní ochrana nebo také práva autorská a související (dříve označovaná též jako práva jim příbuzná).“ Přestože v zahraničí je pojem právo duševního vlastnictví (Intellectual Property Rights) ustáleným pojmem a vyučovaným právním odvětvím, v Česku ani na Slovensku se většinou v tradičním pojetí výuky právní vědy za samostatné odvětví nepovažuje a bývá většinou rozděleno a přiřazeno k právu občanskému (autorskoprávní část) a k právu obchodnímu (průmyslověprávní část). K tomuto rozdělení přispívá skutečnost, že z hlediska orgánu veřejné správy, do jehož gesce tato oblast patří, je tradičně platné rozdělení mezi Úřad průmyslového vlastnictví pro práva průmyslová a Ministerstvo kultury pro práva autorská a práva s autorským právem související. Ještě důležitějším faktorem, který určuje rozdělení práva duševního vlastnictví mezi jiná právní odvětví je však jistě i skutečnost, že právo duševního vlastnictví je z hlediska členění práva dle metody právní úpravy odvětvím smíšeným, neboť obsahuje jak soukromoprávní, tak veřejnoprávní normy. Existují ovšem i opačné tendence. Například Peter Vojčík považuje právo duševního vlastnictví za samostatné odvětví. „Vzhľadom na charakter práva duševného vlastníctva, jeho osobitosť a osobitnú právnu úpravu, a to tak národnú, jako aj medzinárodnú, možno vyvodit' záver, že právo duševného vlastníctva tvorí samostatné (pod)odvetvie slovenského práva. Právo duševného vlastníctva má zmiešaný charakter, pretože zahŕňa tak súkromnoprávne, jako aj verejnoprávne inštitúty upravené normami súkromného a verejného práva.“

Smíšený charakter práva duševního vlastnictví lze však dovodit i z některých dílčích prvků platné úpravy. Příkladem může být otázka teritoriality vzhledem k užití autorskoprávně chráněného obsahu na internetu. Uživatelé chráněného obsahu narážejí čím dál tím více na problematiku nedostatečné právní úpravy vzhledem k šíření rozhlasového a televizního vysílání po internetu. Vzhledem k tomu, že pro potřeby vysílatelů je prakticky jediným reálně použitelným způsobem zajištění práv k vysílání možnost uzavření hromadných smluv s kolektivními správci práv, které však nedokážou vždy zajistit plný rozsah poptávaných práv k užití na internetu, usilují vysílatelé již několik let o zakotvení principu práva země původu do evropského právního aktu. Inspirací bývá nejčastěji směrnice 93/83/EHS o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu (tzv. sate-

litní a kabelová směrnice), která pro přeshraniční vysílání přes satelit a kabelovým přenosem tento princip zakotvila. Vzhledem k tomu, že pro internetové vysílání tento princip neplatí, řídí se evropští vysílatelé různou praxí od zamezení přístupu přes zahraniční IP adresy, tzv. geoblocking, až po využívání tzv. rozšířené kolektivní správy (např. skandinávský model hromadných smluv). A právě časté uvádění směrnice 93/83/EHS jako dobrého příkladu pro řešení problematiky zásady teritoriality na internetu de lege ferenda je z hlediska členění systému práva na soukromé a veřejné zajímavým úkazem. Pro čistě soukromoprávní úpravu teritoriality v autorském právu by totiž byla jako příklad použita norma typicky regulační, tedy v právu mediálním typicky veřejnoprávní.

Dalším tématem, které by mělo zohlednit i systém členění práva dle metody právní úpravy, je kolektivní správa. Právě při její právní úpravě nabývá zmíněná organická teorie popsaná Alešem Gerlochem, na významu, neboť „distinkce mezi soukromým a veřejným právem nejsou v současnosti ostré a jednoznačné, což je dáno i neostrotí pojmu veřejný zájem“. Pojem veřejný zájem je klíčový právě pro kolektivní správu. Existence kolektivní správy je podle Petera Vojčíka ve veřejném zájmu, kdy kromě primární funkce kolektivní správy práv tato vykonává i další úlohy: „Organizácie kolektívnej správy plnia funkcie „quasi verejného záujmu“, ako sú podpora umenia financovaním novej tvorby alebo vyvíjajú rozne sociálne aktivity pre svojich členov. Vo všeobecnosti teda treba mať na zreteli kultúrne a sociálne funkcie, ktoré sa zameriavajú nielen na podporu zastupovaných nositeľov práv, ale realizujú sa aj vo verejnom záujme (pro bono publico).“ V neposlední řadě je pak při nazírání na kolektivní správu optikou členění na soukromé a veřejné právo nutné zmínit i dohled na organizace kolektivní správy, kterou vykonává Ministerstvo kultury. A již samotné udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy je rozhodnutím orgánu veřejné správy o právech a povinnostech právnické osoby, která o udělení oprávnění požádala.

1.3 POJEM AUTORSKÉ PRÁVO

Pokud se zabýváme pojmem autorské právo, měli bychom spíše použít úplné označení autorské právo a práva související (někdy také označovaná za práva příbuzná). Autorský zákon v Česku i autorský

zákon na Slovensku, podobně jako předpisy v jiných evropských státech, kromě samotných práv autorů totiž chrání a upravuje i práva výkoných umělců, producentů zvukových a audiovizuálních záznamů a vysílatelů, jakož i některá další práva, souhrnně označována jako práva související s právem autorským.

V dnešním na internetu se odehrávajícím světě se často namísto pojmu autorské právo setkáváme s anglickým ekvivalentem copyright. Označení copyright však není v našem právním prostředí přesné. Pochází z anglosaského právního prostředí a vystihuje tamní pojetí autorského práva. Copyright v překladu znamená právo kopírovat, tedy right to copy. Pokud bychom do angličtiny přeložili výraz autorské právo, došli bychom nutně k pojmu author's right. Čím je to způsobeno? Anglosaský právní systém v autorském právu klade historicky důraz na tzv. majetková práva, tedy obrazně řečeno na vše, co lze na autorství nějak zpeněžit. Historicky to bylo zejména povolení tisknout kopie knih, tedy right to copy. Důraz na osobu autora a na jeho osobnostní složku je naopak blízký kontinentálnímu právu. V kontinentální Evropě vychází autorské právo z tzv. dualistické koncepce – kromě majetkových práv má u nás autorské právo i osobnostní složku. Do ní patří práva neodmyslitelně spojená s osobností autora. Zejména se jedná o nedotknutelnost díla bez souhlasu autora a o právo osobovat si autorství, tedy být uváděn jako autor. Proto jsou také osobnostní práva tradičně nepřevoditelná. Autorem je vždy jen člověk, nikdy právnická osoba. Naproti tomu ve Spojených státech amerických, kde se vychází z koncepce anglosaské, osobnostní složku práv neznají. Zde je vše otázkou dispozice a tedy i možného zpeněžení. Autorem může být i právnická osoba, v případech tzv. work made for hire. Jinými slovy, přednost nemá osobnost autora, ale ochrana investice – kdo zaplatil vytvoření díla, ten je autorem. Proto se autorské právo anglicky označuje jako copyright.

1.4 HISTORICKÝ EXKURZ

Základy novodobého autorského práva bychom našli v historické ochraně monopolu, kterou propůjčoval za určitých okolností panovník. Svým způsobem lze takové základy vidět již ve starověkém Egyptě, kde stavaři pyramid používali pro odlišení stavbařských škol odlišné značky. V antickém Řecku na ostrově Sybaris existovala ochrana

monopolu pro tvůrce nového pokrmu, který měl právo výhradní přípravy po dobu 1 roku. Autorské právo v našem slova smyslu však musíme hledat později – až v roce 1709, kdy byl vydán britský zákon královny Anny (Statute of Anne) – první autorský zákon, který přenesl těžiště ochrany od vydavatelů k autorům a zajistil ochranu státem, resp. soudem. Tento zákon využil starší princip registrace práva na kopírování díla (Copyright), zavedený původně jako nástroj cenzury za Jindřicha VIII. (cenzura proti dovozu knih kritizujících krále za jeho nakládání s manželkami a spory s církví). Autorské právo tak bylo prvně kodifikováno nikoliv jako ochrana kreativity autorů, ale jako nástroj cenzury.

Přelomovou událostí pro autorské právo bylo přijetí mezinárodní smlouvy – v roce 1886, tedy jen 3 roky po přijetí tzv. Pařížské unijní úmluvy (na ochranu průmyslového vlastnictví) byla přijata Bernská úmluva o ochraně děl literárních a uměleckých, která prvně zavedla princip neformálnosti vzniku ochrany autorských děl.

V českých zemích sahá historie právních předpisů na ochranu autorského práva do poloviny 19. století: v roce 1846 byl vydán Císařský patent chránící autora proti vydavateli, v roce 1895 následoval zákon o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým. Prvorepublikovým předpisem byl zákon o právu autorském z roku 1926. Další, již v totalitní době přijatý autorský zákon, byl přijat v roce 1953, další pak v r. 1965. Na něj navázal v Česku až dnešní autorský zákon č. 121 z roku 2000 (zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů). Na Slovensku byl vydán po vzniku samostatné republiky autorský zákon č. 383/1997 Z. z., a poté č. 618/2003 Z. z., který od 1. 1. 2016 nahrazuje nový autorský zákon č. 185/2015 Z. z.

1.5 PRÁVNÍ OCHRANA AUTORSKÝCH DĚL

Autorskoprávní ochrana chrání, podobně jako je tomu u dalších práv duševního vlastnictví, především investici. Každé vytvoření autorského díla s sebou nese náklady. Ať už materiální (fotograf musí mít kvalitní fotoaparát, paměťovou kartu, stativ, ateliér, odpovídající software, malíř potřebuje barvy, štětky a plátno, programátor kvalitní a rychlý počítač a nainstalované počítačové programy), nebo časové

(každá tvůrčí práce trvá nějaký čas, spisovatel píše knihu i několik let, architekt navrhuje dům několik měsíců, scénárista píše scénář v řádu měsíců až let). Zákonodárce proto poskytuje prostřednictvím zákona autorovi jistý druh monopolu. Pouze autor může svolit k užití díla, k jeho změně, k jeho zveřejnění. Kromě investice je také chráněna autorova osobnostní složka, zejména právo autora rozhodnout o tom, pod jakým jménem bude dílo na veřejnosti užíváno.

1.6 PRINCIPY OCHRANY AUTORSKÉHO PRÁVA

Ochrana prostřednictvím autorského práva stojí na následujících principech:

- Teritorialita
- Absolutní výlučná ochrana
- Neformálnost vzniku ochrany
- Nepřevoditelnost
- Časové omezení (u majetkových práv)
- Ochrana formy, nikoliv obsahu

O těchto principech bude pojednáno dále v textu, nicméně již v úvodu je zapotřebí se více zabývat těmi nejdůležitějšími z nich. Klíčovým znakem je neformálnost vzniku ochrany. Na rozdíl od průmyslových práv, autorské právo vzniká neformálně, tedy není zapotřebí žádné formality, žádného aktivního úkonu. Autorské právo vznikne automaticky momentem vytvoření díla autorem. Autor nemusí podávat přihlášku k žádnému úřadu, nemusí platit žádný poplatek, nemusí čekat na výsledek řízení o zápisu do rejstříku. Na rozdíl od práv průmyslového vlastnictví je tedy vznik ochrany jednodušší a levnější. Nevýhodou naopak je, že v případě sporu o autorství chybí jednoznačný důkaz v podobě zápisu práva do jakéhokoli veřejného rejstříku a autor je odkázán na podpůrné důkazy.

Dalším znakem autorskoprávní ochrany je nepřevoditelnost. Autor nemůže autorství převést na třetí osobu. Převoditelná nejsou ani osobnostní, ani majetková práva. Autor se nemůže autorství vzdát,

nemůže svá autorská práva nikomu ani darovat, ani prodat. Autor stále zůstává autorem. I když de facto se autor může veškerých práv zdát, resp. je zpeněžit formou poskytnutí výhradní neomezené licence ke všem způsobům užití (v praxi se mluví o tzv. vykupování práv), stále de iure zůstává autorem. To se týká i zaměstnaneckého díla: i když veškerá majetková (a de facto i osobnostní) práva vykonává zaměstnavatel, autorem se stát nemůže.

Nejdůležitějším znakem autorskoprávní ochrany a také největším rozdílem oproti právům průmyslovým je ochrana formy. Autorské právo totiž nechrání obsah díla. Nechrání význam, myšlenky v díle obsažené, originalitu nápadu. Chrání pouze vnější formu provedení. Autorské právo chrání pouze konkrétní vyjádření, přičemž odlišné vyjádření stejných myšlenek není porušením autorského práva, ale novým vyjádřením, tedy novým autorským dílem. Obě taková díla pak budou mít stejný rozsah ochrany. Pozor ovšem na zpracování. Zpracování, tedy úprava díla, již není novým vyjádřením, ale přetvořením existujícího díla, k němuž je zapotřebí souhlasu autora díla původního.

1.7 AUTORSKÉ DÍLO

Definici autorského díla obsahuje § 2 českého autorského zákona a § 3 slovenského autorského zákona. Oba právní předpisy jsou od 1. 1. 2016 v definici autorského díla prakticky totožné. Za autorské dílo zákon považuje dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. V definici je zdůrazněna zásada ochrany formy, a to jak požadavkem na vyjádření díla v objektivně vnímatelné podobě, tak i ve zdůraznění faktu, že dílo je chráněno bez ohledu na obsahové kvality. Tedy i dílo drobné, krátké, nekvalitní, odbyté, neúčelné, neprodejně či bezvýznamné je chráněno formálně stejně, jako dílo značného rozsahu či hodnoty.

Základní rozdělení děl je v českém i slovenském autorském zákoně vedeno po ose 1. díla umělecká (včetně literárních) a 2. díla vědecká. Rozdělení na tyto dvě kategorie má opodstatnění především ve vzta-

hu k uměleckým výkonům. Pouze provedení díla uměleckého totiž může mít povahu uměleckého výkonu, chráněného v rámci ochrany práv souvisejících. Provedení vědeckého díla, například vědecké přednášky, naopak uměleckým výkonem není. Tedy pouze umělecké dílo lze provést jako umělecký výkon a umělecký výkon musí vždy vycházet z uměleckého autorského díla, s jedinou výjimkou. Výkon artisty je totiž chráněn jako umělecký výkon i bez toho, aby mu předcházelo vytvoření autorského díla, které by artista prováděl.

Druhy autorských děl:

- Díla slovesná (patří jak do skupiny děl vědeckých, tak i uměleckých a literárních)
- Díla hudební (vyjádřena notovým záznamem, zpěvem či hudebními a obdobnými nástroji, a to živou produkcí nebo na zvukovém záznamu)
- Dílo dramatické
- Dílo hudebně dramatické (tzv. velká práva): dramatické dílo ve spojení se scénickou hudbou
- Dílo choreografické a dílo pantomimické
- Dílo fotografické
- Dílo audiovizuální (zejména kinematografické)
- Dílo výtvarné (zejm. sochařské, malířské, grafické)
- Dílo architektonické, dílo urbanistické
- Dílo užitého umění
- Dílo kartografické

Zvláštní postavení mají ve vztahu k obecné definici autorského díla počítačový program a fotografie. U těchto autorských děl se hovoří o tzv. fiktivních dílech, u kterých se nevyžaduje prvek jedinečnosti. Počítačový program je chráněn jako autorské dílo, pokud je původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním tvůrem. Fotografie se považuje za autorské dílo, pokud je původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním tvůrem, i bez požadavku jedinečnosti. Například fotografie z dopravní kamery, která měří rychlost, autorským dílem není. Nesplňuje totiž požadavek duševního tvůru

autora. Fotografii pořizuje automat podle toho, jak je naprogramován, např. každé auto, které jede více než 50 km/h je automaticky vyfotografováno. Taková fotografie nevznikla ničím duševním výtvozem, chybí jí tvůrčí činnost autora. Naproti tomu fotografie stejné ulice, kterou pořídil fotograf s úmyslem zachytit vzhled ulice, chráněným autorským dílem je. Záleží na autorově duševní činnosti, na jeho tvůrčím duchu, jak ulici vyfotografuje. Jakou zvolí kompozici světla a stínů, jaký zoom, co vše fotografií zachytí.

Název díla a postavy v díle: ochraně podléhají i fáze a části díla nedokončeného, splňují-li podmínky obecné definice. Samostatným dílem je i dílo vzniklé zpracováním díla jiného, včetně překladu díla. Název díla i postavy v díle jsou součástí díla a tím i součástí ochrany. I pro ochranu názvu a postav však platí podmínka splnění obecné definice autorského díla, tedy musejí vykazovat prvky jedinečnosti, pocházet z tvůrčí činnosti a být objektivně vnímatelné. Například název knihy *Babička* od Boženy Němcové – pomineme-li fakt, že toto dílo je již dílem volným, slovo *babička* je zde jak názvem díla, tak označením hlavní postavy. Nicméně slovo *babička* je běžnou součástí českého jazyka, jde o běžné označení příbuzné osoby. Nejedná se ani o jedinečný výraz, ani o slovo vzniklé tvůrčí činností autorky. Proto slovo *babička* jako takové není autorskoprávně chráněno, nelze zakázat používání slova *babička* v běžném životě. Opačným příkladem může být kouzelník *Pokustón*, v jehož klobouku bydlí králíci *Bob* a *Bobek*. Slovo *Pokustón* se běžně v českém jazyce nevyskytuje, je jedinečné a je zřejmé, že autor ho vytvořil vlastní tvůrčí činností. Proto pokud by někdo chtěl například v reklamě na kloboučnictví použít jméno kouzelníka *Pokustóna*, musel by si vyžádat svolení od autora.

Negativní definice autorského díla: k definici autorského díla přistoupil autorský zákon obecným vymezením základních znaků díla. Pro zamezení pochybností je však tato pozitivní definice doplněna i definicí negativní. Český autorský zákon z definice díla vylučuje námět díla sám o sobě, denní zprávu, myšlenku, postup, princip, metodu, objev, vědeckou teorii, matematický vzorec, statistický graf. Autorskoprávní ochrana se dále nevztahuje na výtvořky tradiční lidové kultury (folklor) a na úřední díla (právní předpisy, úřední rozhodnutí atd.) nebo např. státní symboly. Slovenský autorský zákon vylučuje z autorskoprávní ochrany prakticky stejné předměty, explicitně navíc uvádí i technické normy.

Zpracování autorského díla: v realitě se často setkáváme s tím, že autorská díla jsou zpracovávána a měněna. Autorský zákon přitom stanoví, že i nově zpracované dílo je samostatným novým autorským dílem a je jako takové chráněno. Po vytvoření zpracovaného díla tak vedle sebe stojí díla dvě – původní a nové, zpracované. Zákon ovšem také stanoví, že právo původního autora není zpracováním dotčeno. V praxi to znamená, že před tím, než zpracovatel začne do díla zasahovat, si musí vyžádat svolení od autora původního díla. Až s jeho svolením totiž může zpracování provést. Při užívání nového zpracovaného díla je pak zapotřebí, aby uživatel měl licenci k užití obou děl – jak původního, tak zpracovaného. Za zpracování se považuje i překlad do jiného jazyka. Pokud tedy autor napíše román v češtině, pak překladatel do angličtiny si nejprve musí vyžádat souhlas od autora románu, zda smí dílo přeložit a až poté vytvoří anglickou verzi románu. Nakladatel, který chce vydat román v angličtině, si musí opatřit licenci jak od autora českého románu, tak od autora anglického překladu. Dalším příkladem může být i případ z roku 2010, kdy se ve vysílání českých rádií a televizí objevila nová píseň Ostrava od Michala Kavalčíka, vystupujícího pod pseudonymem Ruda z Ostravy, a Marty Pártlové. Píseň i videoklip je parodií na píseň Empire State of Mind od rappera Jay Z a zpěvačky Alicia Keys z roku 2009. V české verzi byla použita původní hudba a ta byla spojena s nově vytvořeným textem. Text místy vycházel z textu původního, pokud jde o témata, strukturu či volbu některých výrazů. I videoklip byl vytvořen jako parodie, která z původního videoklipu převzala určité prvky (černobílé provedení, záběry na New York a Ostravu v obdobné koncepci, choreografii a outfit zpěvačky u klavíru atd.). Jednalo se tedy o zpracování původního díla, k němuž bylo zapotřebí souhlasu vlastníka práv k originální písni. Tento souhlas však při zveřejnění písně zajištěn nebyl. Ochranný svaz autorský proto tehdy vyzval vysílatele, aby píseň Ostrava stáhli z vysílání, neboť nemůže licencovat neautorizované zpracování.

1.8 DUALITA AUTORSKÝCH PRÁV

Autorské právo v kontinentálním pojetí vychází z tzv. duality práv. Podle tohoto principu dělíme autorská práva na dvě složky: na složku osobnostních práv a na složku majetkových práv. Základní rozdíl je

patrný již z označení. Zatímco osobnostní složka klade důraz na osobnost autora, majetková složka pak na „zpeněžitelnost“ práv autora. Osobnostní složka práv autorských totiž chrání zejména nedotknutelnost a integritu díla a jeho vztah k osobnosti autora. Proto je vyloučeno, aby se např. autor svých práv vzdal, nebo je převedl na jinou osobu. Jak již víme, základním znakem autorského díla je tvůrčí činnost autora. I proto naše kontinentální pojetí vychází z principu, že dílo jako výsledek tvůrčí, duševní činnosti konkrétního člověka, je s tímto člověkem neodmyslitelně spjato. Pokud autor jednou vytvořil dílo, vdechl do něj část své osobnosti, neboť dílo je odrazem jeho osobnosti projevené právě tvůrčí činností. I proto je nemyslitelné, aby autor své autorství převedl na jinou osobu, která by se pak stala autorem, aniž by vykonala jakoukoliv tvůrčí činnost. I zde je patrný vztah osobnostních práv autorských k základní definici autorského díla. Naproti tomu majetková složka chrání a obsahuje vše, co může potenciálně tvořit profit. Sem patří zejména práva užívací a možnost jejich licencování, ne nutně, typicky však za úplatu.

Osobnostní práva:

- Osobovat si autorství a určit, jak bude autorství uvedeno při zveřejnění díla.
- Rozhodnout o zveřejnění.
- Nedotknutelnost díla (integrita díla): změny, zásahy a úpravy.
- Právo na autorský dohled, autorskou korekturu, autorský dohled u stavby.
- Dílo nesmí být užíváno způsobem snižujícím jeho hodnotu.

Osobnostní práva jsou nepřevoditelná, nelze se jich vzdát a trvají po celý život autora, zanikají smrtí. Po smrti autora se však mohou domáhat osoby blízké (i po uplynutí doby majetkových práv), kolektivní správce či právnická osoba – sdružení autorů toho, aby si nikdo neosoboval autorství, aby bylo u díla uváděno jméno autora a aby nebyla při užití díla snižována jeho hodnota.

Majetková práva:

- Právo dílo užít, vcelku i po částech, v původní nebo zpracované podobě.

- Právo udělovat oprávnění k užití díla.
- Právo zařadit či svolit k zařazení díla do souboru.
- Právo zpřístupnění díla vlastníkem věci – hmotného substrátu (je-li to potřeba k výkonu práva autorského, nelze však požadovat v rozporu se zájmy vlastníka; vlastník není povinen věc vydat, ale je povinen na náklady autora zhotovit fotografii nebo jinou rozmnoženinu).
- Právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého.
- Právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu.

I majetková práva jsou nepřevoditelná, nelze se jich vzdát. Jsou předmětem dědictví. Trvají po dobu života autora +70 let ode dne jeho smrti (u spoluautorů od smrti posledního z nich, u tzv. díla spojeného, tedy díla hudebního s textem, byla-li obě díla tvořena pro společné užívání, také od posledního z přeživších autorů). Po uplynutí majetkových práv se dílo stává tzv. volným dílem. Volné dílo je možné užívat bez svolení autora a bez zaplacení licenční odměny, neboť doba ochrany již uplynula. Výjimku představuje dílo, kterému sice uplynula doba majetkových práv, nicméně které doposud nebylo zveřejněno. Ten, kdo takové dílo poprvé zveřejní, má výlučná majetková práva v rozsahu autora po dobu 25 let ode dne zveřejnění.

Právo dílo užít, včetně práva na udělování souhlasu k užití, je základním majetkovým právem. Mezi právo dílo užít řadíme rozmnožování díla, rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla, pronájem díla, půjčování díla, vystavování díla a sdělování díla veřejnosti.

Za sdělování díla veřejnosti se považuje:

- živé provozování

Příklad: Živým provozováním je např. živý koncert rockové kapely, která v klubu živě provozuje autorská díla, a to díla hudební – písně, které kapela hraje, a díla slovesná, tedy texty k písním. K takovému provozování kapela potřebuje souhlas od všech autorů písní i textů, které ten večer živě hraje a zpívá. Souhlas typicky získá uzavřením licenční smlouvy s kolektivním správcem, v Česku OSA, na Slovensku SOZA. Pozor na to, že kapela svým hraním nejen živě provozuje díla uvedených skladatelů a textařů, ale také sama tato díla provádí a tím

vytváří umělecký výkon, jako související právo. Pokud tedy takové živé provozování bude chtít např. zaznamenat televize na záznam, aby ho později mohla vysílat, potřebuje televize licenci nejen od autorů hudby a textů, ale i od kapely, tedy od výkonných umělců.

- provozování ze záznamu

Příklad: Provozováním ze záznamu je např. promítání filmu v kině. Provozovatel kina si musí obstarat záznam s filmem, jako s audiovizuálním dílem, a také licenci k veřejnému provozování ze záznamu. Až poté smí film pustit divákům v kinosále.

- přenos provozování

Příklad: Některá kina mají ve své nabídce přímé přenosy představení z New Yorkské Metropolitní opery. Přímo v new Yorku jde o živé provozování, neboť opera probíhá před zaplněným hledištěm. Pokud je ale opera živě přenášena do jiného sálu, např. kinosálu v Praze, pak jde o přenos provozování.

- vysílání díla rozhlasem a televizí

Příklad: Ten kdo vysílá svůj vlastní rozhlasový nebo televizní program, je vysílatelem. Podle autorského zákona je rozhlasovým vysílatelem např. Český rozhlas (tzv. vysílatel ze zákona, nebo také vysílatel veřejné služby, někdy nesprávně označován jako veřejnoprávní), nebo držitel licence k vysílání programu rádia Evropa 2, nebo Fun rádia. Televizním vysílatelem je pak analogicky Česká televize, nebo televize Nova, či televize Markíza. Jak rozhlasovým, tak televizním vysílatelem současně je pak vysílatel veřejné služby na Slovensku: Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS).

- přenos rozhlasového nebo televizního vysílání

Příklad: Ten, kdo sám nevytváří program, ale přesto provozuje síť vysílačů a jejich signálem šíří program dodávaný nějakým vysílatelem, přenáší vysílání. Slovenský autorský zákon toto užití zahrnuje pod pojem retransmise.

- provozování rozhlasového nebo televizního vysílání

Příklad: V Česku se poněkud nešťastně zákonodárci podařilo přijmout dvě normy, které obsahují jeden pojem, který má však v každé normě jiný význam. Zákon o provozování rozhlasového a televizního

vysílání totiž za provozovatele vysílání označuje subjekt, který sestavuje program. Tedy jedná se o stejný význam, pro který autorský zákon používá označení vysílatel. V českém autorském zákoně je však také pojem provozovatel rozhlasového nebo televizního vysílání. Zde se však jedná o zcela odlišný význam tohoto pojmu: takto je označen subjekt, který veřejně provozuje, tedy „pouští“ rozhlasový nebo televizní přijímač. Například restaurace, v níž hraje televize, je podle autorského zákona provozovatelem televizního vysílání. Obchod s módou, kde hraje rádio, je pak provozovatelem rozhlasového vysílání. Tato nejednotná terminologie přitom způsobuje u uživatelů časté nepochopení, kdy např. provozovatelé malých pohostinství nerozumí tomu, proč mají platit licenční poplatky za provozování televizního vysílání. Na Slovensku autorský zákon pojem provozovatele vysílání nepoužívá a toto užití řadí pod veřejné vykonání díla.

- umístění na internetu

Příklad: Český i slovenský autorský zákon pracují v případě internetového užití s pojmem zpřístupnění díla veřejnosti takovým způsobem, že k němu lze mít přístup z místa a v čase dle vlastní volby uživatele. Ani jeden z uvedených předpisů přitom neodlišuje, zda se jedná o umístění na internet tak, že uživatel je oprávněn zhotovit rozmnoženinu (tedy stáhnout soubor a uložit ho ve svém počítači), nebo tak, že uživatel smí obsah pouze shlédnout nebo poslouchat (např. video na Youtube, které nelze stáhnout), či zda je uživatel shlédnutý či stažený soubor oprávněn užívat opakovaně s omezením, jednorázově, nebo bez omezení (např. tzv. online videopůjčovny, nebo portály s možností zakoupení časově omezeného členství, či systémy kreditové, kdy každé shlédnutí vyčerpá několik předem zaplacených kreditů). Tyto nuance je zapotřebí řešit v licenční smlouvě nebo v licenčních podmínkách, neboť široce udělené oprávnění užít dílo způsobem umístění na internet by znamenalo svolení ke všem uvedeným způsobům.

1.9 ZAMĚSTNANECKÉ DÍLO

Autorská díla (a někdy i umělecké výkony) často vznikají v rámci závislého pracovněprávního vztahu. Typickými autory zaměstnanci jsou např. programátoři, kteří vyvíjejí počítačové programy pro svého

zaměstnavatele, weboví designéři a kreativci, fotografové v reklamních agenturách, autoři článků pro noviny, časopisy a webové portály atd. Výjimečná není ani situace zaměstnanců umělců, zejména se jedná o hráče velkých orchestrů, kteří jsou zaměstnanci zřizovatelů uměleckého tělesa, v jehož rámci vytvářejí umělecké výkony. Pokud je dílo (anebo výkon – pro zjednodušení je dále uváděno pouze dílo, i když pro výkony platí stejný režim) vytvořeno jako zaměstnanecké, vykonává přímo na základě zákona majetková práva autorská zaměstnavatel. Zaměstnavatel tedy nepotřebuje uzavřít s autorem žádnou licenční smlouvu, ani mu zaplatit odměnu, jelikož dílo vzniklo jako zaměstnanecké. Pro každého zaměstnavatele, jehož zaměstnanci vytvářejí autorská díla, je tedy důležité vědět, jaký režim pro zaměstnanecká díla platí.

Aby vůbec dílo bylo považováno za zaměstnanecké, musí být splněno několik podmínek:

- Musí se jednat o dílo chráněné autorským zákonem.
- Dílo musí vzniknout v rámci pracovněprávního vztahu (pracovní smlouva, dohoda o pracovní činnosti, dohoda o provedení práce).
- Dílo musí vzniknout při plnění pracovních povinností zaměstnance, tedy:
 - dílo vzniká v pracovní době,
 - na zařízeních zaměstnavatele,
 - vytváření díla je součástí pracovní náplně zaměstnance.

Pokud nejsou tyto podmínky splněny, nejedná se o zaměstnanecké dílo.

Fotograf, který je zaměstnancem reklamní agentury a má v pracovní smlouvě pozici „fotograf“ a v popisu práce „vytváření fotografií pro potřeby zaměstnavatele na základě pokynů nadřízeného“, nám může sloužit jako příklad vytváření zaměstnaneckého díla. Pokud fotograf na pokyn svého nadřízeného fotí např. módní přehlídku, nebo reklamní předměty ve studiu ve své pracovní době na fotoaparátu reklamní agentury, vzniká zaměstnanecké dílo. Pokud nadřízený dá fotografovi pokyn, aby šel večer na koncert a nafotil tam diváky a kapelu, jedná se o nařízený přesčas, a i když fotografie vznikly mimo pracovní dobu, jde o zaměstnanecké dílo. Přesčasové hodiny musí zaměstnavatel proplatit. Práva k fotografiím vykonává zaměstnavatel.

Fotograf je nesmí sám bez souhlasu zaměstnavatele nijak užívat. Pokud ale fotograf o víkendu na chalupě bude na svém fotoaparátu fotit krajinu, nejedná se o zaměstnanecké dílo. Práva patří fotografovi. Pokud by je chtěl zaměstnavatel užít, musí od fotografa získat licenci. Pokud by fotograf o víkendu tyto fotky pořídil na zaměstnavatelův fotoaparát, stále se nejedná o zaměstnanecké dílo, nicméně zaměstnanec by měl fotoaparát k soukromým účelům použít až se souhlasem zaměstnavatele.

Pokud tedy vznikne zaměstnanecké dílo, majetková práva vykonává zaměstnavatel. Osobnostní práva sice náleží zaměstnanci, nicméně zákon dává automaticky zaměstnavateli právo dílo zveřejnit, upravit, dokončit a také ho užívat pod vlastním názvem. Má-li zaměstnavatel takovou obchodní strategii, může tedy zcela pominout při užívání díla jméno autora (zaměstnance) a uvádět místo něj svoje označení (název firmy, produktu atd.). Zaměstnanec a zaměstnavatel však mohou tento zákonný režim upravit při sjednávání pracovní smlouvy, v níž mohou sjednat výjimky z uvedených zásad.

Obdobný režim platí i pro umělecké výkony, zde pak hovoříme o zaměstnaneckých uměleckých výkonech. Pokud tedy například hráči symfonického orchestru jsou zaměstnanci zřizovatele orchestru a za hraní a nácvik hraní pobírají mzdu, vykonává majetková práva zaměstnavatel a je to zaměstnavatel, kdo je oprávněn za takový orchestr poskytnout licenci například k televiznímu vysílání koncertu.

1.10 ŠKOLNÍ DÍLO

Autorské dílo nemusí vzniknout pouze při pracovněprávním vztahu, ale také ve škole. Zákon za školní dílo označuje takové, které vytvořil žák nebo student ve škole při plnění školních nebo studijních povinností. I školní dílo má podobně jako např. dílo zaměstnanecké jistá specifika. Škola tak může školní dílo užít i bez souhlasu autora pro svoji vnitřní potřebu a pro výuku, avšak pouze nevýdělečně. Pokud chce škola užít školní dílo jinak, má právo na uzavření licence za obvyklých podmínek a student/žák nesmí uzavření licence škole odepřít, ledaže by k tomu měl závažný důvod. Autor (tedy student/žák) může sám dílo užít a poskytovat licence k jeho užití i bez souhlasu školy, avšak pouze není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy.

Navíc pokud má autor z užití díla (např. z prodeje licencí) výdělek, může škola žádat poskytnutí přiměřené části z tohoto výdělku a to až do výše nákladů, které škola do vytvoření díla investovala.

Bakalářské a diplomové práce: i vytvoření bakalářské, diplomové, rigorózní nebo disertační práce je plněním studijních povinností, neboť bez napsání a obhájení této práce zpravidla nelze úspěšně ukončit vysokoškolské studium. Taková práce je tedy také školním dílem. Nicméně navíc oproti běžnému školnímu dílu a úpravě v autorském zákoně mají české vysoké školy povinnost, vyplývající ze zákona o vysokých školách, tyto práce zveřejnit pět dní před obhajobou a umožnit každému si z práce pořizovat na vlastní náklady výpisy nebo kopie. Obhájené práce pak má vysoká škola povinnost zveřejňovat po obhajobě, včetně posudků. Způsob zveřejnění zákon nestanoví, každá vysoká škola si ho může vnitřním předpisem stanovit sama. Je tedy na každé škole, zda práce zveřejňuje např. pouze v knihovně pro prezenční výpůjčky, anebo na internetu školy. Souhlas autora práce (studenta) vyplývá přímo ze zákona, který zavedl domněnku, že odevzdáním práce student souhlasí s jejím zveřejněním. Na Slovensku platí širší povinnost zveřejňování závěrečných prací: Každá práce musí být před obhajobou uložena v centrálním registru závěrečných, rigorózních a habilitačních prací, v jehož rámci je zpřístupněna na internetu veřejnosti. Zákon však nezavedl domněnku souhlasu autora, ale zavedl povinnost poskytnout písemnou licenční smlouvou souhlas k takovému zveřejnění. Práce jsou v registru uchovávány po dobu 70 let.

1.11 VÝJIMKY A OMEZENÍ PRÁVA AUTORSKÉHO

Autorský zákon připouští i situace, kdy lze autorské dílo užít i bez uzavření licenční smlouvy, bez souhlasu autora a bez zaplacení licenční odměny. Jedná se o tyto případy:

- 1) nejedná-li se vůbec o autorské dílo,
- 2) pokud je dílo volné (uplynula doba ochrany),
- 3) pokud se na dílo ochrana dle zákona nevztahuje nebo pokud zákon stanoví výjimku (tzv. výjimky a omezení práva autorského).

Mezi tyto výjimky patří určité druhy děl, které by sice splnily nebo mohly splnit definici autorského díla, ale zákon v jejich případě autorskoprávní ochranu vylučuje. Sem patří zejména úřední díla a folklór. Dále zákon stanoví pro všechny druhy děl výjimky, které stanoví, že v určitých zákonem stanovených případech (konkrétní situace užití, tedy nikoliv jakákoliv užití) může být dílo užito i bez souhlasu autora. Mezi tyto situace patří zejména užití pro osobní potřebu, rozmnoženina pro osobní potřebu, papírová kopie, citace, užití při vyučování, knihovní licence, užití díla umístěného na veřejném prostranství, úřední licence, zpravodajská licence.

Základní zásady pro použití výjimek: zákon stanoví pro každou z výjimek předpoklady, při jejichž splnění lze danou výjimku použít. Navíc jsou stanoveny i tři základní zásady, které platí obecně pro všechny jednotlivé výjimky. Bez splnění těchto zásad nelze žádnou z výjimek použít. Tyto zásady jsou:

- a) výjimka je přímo obsažena v zákoně; neexistuje žádná jiná výjimka v zákoně přímo neuvedená,
- b) výjimku lze užít jen, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy autora,
- c) výjimku lze užít jen, není-li to v rozporu s běžným způsobem užití konkrétního díla.

Úřední dílo: mezi úřední díla patří právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, úřední návrh úředního díla, obecní kroniky, státní symbol a symbol jednotky územní samosprávy, na Slovensku navíc i technické normy a projevy přednesené při projednávání věcí veřejných.

Folklór: sem patří všechny výtvořky tradiční lidové kultury. U folklóru se obecně neví, kdy dílo vzniklo a kdo ho vytvořil, předává se z generace na generaci.

Užití pro osobní potřebu: jakékoliv dílo lze užít pro čistě osobní potřebu, ovšem podmínkou je, že tímto užitím nebude dosažen žádný hospodářský nebo obchodní prospěch. Užívat lze takto dílo i opakovaně, i více děl najednou. Tato výjimka platí pouze pro fyzickou osobu, jelikož právnická osoba nemůže ze své podstaty mít žádnou osobní potřebu.

Rozmnoženina pro osobní potřebu: zákon umožňuje fyzickým osobám pro osobní potřebu zhotovit rozmnoženinu, záznam nebo napodobeninu díla. I v tomto případě platí výjimka pouze pro fyzické, nikoliv pro právnické osoby. Zákon nestanoví, v jaké formě, kvalitě, nebo jakým technickým způsobem má být rozmnoženina zhotovena. Není ani stanoven žádný strop na počet takových rozmnoženin. Vždy však platí, že každá zhotovená rozmnoženina (záznam, napodobenina) musí bez ohledu na formu sloužit pouze osobní potřebě.

Pokud si například spotřebitel koupí hudební CD nosič, může si vyrobit kopii hudebního CD, kterou si bude sám přehrávat v autě, a ještě další, kterou si odveze na chatu. Originál z obchodu si ponechá doma. Již však nemůže zhotovit další kopii, kterou by daroval k narozeninám spolužákovi ze školy, nebo sestřenici. To již není osobní potřeba, ale šíření rozmnoženin, k němuž je potřeba souhlasu autorů a dalších nositelů práv.

Rozmnoženina pro osobní potřebu však nesmí být zhotovena z nelegálního zdroje. Zákon by měl při určování pravidel pro výjimku rozmnoženiny pro osobní potřebu rozlišovat mezi legálním a nelegálním zdrojem a pouze rozmnoženina z legálního zdroje by měla být povolena. Vyplývá to z rozsudku Soudního dvora Evropské unie C-35/12 *Adam ACI Adam BV a další proti Stichting de Thuiskopie, Stichting Onderhandeligen Thuiskopie vergoeding*. Nový slovenský autorský zákon na tento rozsudek již reagoval novým ustanovením § 35 odst. 3: „Pôvod rozmnoženiny diela vyhotovenej bez súhlasu autora podľa § 42 a 43 nesmie porušovať práva autora.“ Český autorský zákon prozatím tuto záležitost neupravuje a je třeba tak vyjít pouze ze základních zásad pro výjimky z práva autorského.

Užití pro osobní potřebu, ani rozmnoženinu pro osobní potřebu však nelze užít v těchto případech:

- a) Počítačový program. Pokud by i pro počítačový program platily uvedené výjimky, de facto by neměl žádnou autorskoprávní ochranu. Neboť počítačový program se z podstaty používá pouze tak, že si uživatel zhotoví jeho rozmnoženinu (stáhne instalační soubor do počítače), nainstaluje a užívá pro osobní potřebu. Výjimka by v tomto případě zcela potlačila práva autora na odměnu a vedla by k tomu, že by prakticky nikdo počítačové programy

neměl zájem vyvíjet, jelikož by si je nikdo nekupoval. Všichni by je totiž užívali v rámci výjimky.

- b) Stavba architektonického díla. I zde je podstatou užívání architektonického díla stavba. Jediným účelem vytvoření projektu např. stavby rodinného domu architektem je provedení díla (projektu) jeho vlastní stavbou. Stavbu rodinného domu však spotřebitel zpravidla realizuje pro osobní potřebu. I zde by tedy výjimka vedla k potlačení de facto všech autorových práv.
- c) Záznam audiovizuálního díla při jeho veřejném provozování. Zde je výjimka vyloučena z důvodu ochrany práv vlastníků filmů, kdy je zakázáno zhotovení rozmnoženiny filmu při jeho promítání v kině.

Papírová kopie: tato výjimka je umožněna jak fyzickým osobám, tak i právnickým osobám. Umožňuje každé fyzické osobě pro osobní potřebu, ale také každé právnické osobě pro svoji vnitřní potřebu, zhotovovat rozmnoženiny na papír. Vyloučeny jsou elektronické rozmnoženiny. Tedy pro vnitřní potřebu školy lze např. pořídit papírové kopie části knihy, nebo novinového článku, které slouží pro přípravu pedagogů na výuku, ale nelze je ani skenovat, ani ukládat jako počítačový soubor do počítače a dále je např. šířit (ani pouze vnitřní sítí školy). Tato výjimka nelze použít pro notové záznamy, jejichž kopírování je povoleno pouze se souhlasem autora nebo nositele práv.

Slovenský zákon navíc oproti českému stanoví, že výjimka pro papírové kopie se nevztahuje na celé slovesné dílo (tedy vztahuje se pouze na části slovesných děl) a na grafické vyjádření architektonického díla (tedy zejm. na projekty a 3D modely).

Citace: další výjimkou jsou citace, které se v praxi používají zejména pro díla slovesná (citace v knihách, člancích, školních pracích apod.). Zákon ovšem nevylučuje ani citace jiných děl, např. díla hudebního (ukázka nové písně v rozhlasovém vysílání) nebo kinematografického (ukázka filmu v recenzním pořadu).

Citovat lze v odůvodněné míře výňatky z děl ve vlastním díle, nebo celá drobná díla pro účely kritiky či recenze. Slovenský zákon navíc přímo umožňuje užít pro účely karikatury nebo parodie. Základní pravidlo citace však je, že se užívá:

- a) výňatek, tedy vždy jen část díla. Celé lze užít drobné dílo pro účely kritiky a recenze. Rozsah výňatku je třeba vztáhnout jak k celkovému rozsahu díla, tak k účelu citace jako takové a je definován požadavkem odůvodněného rozsahu;
- b) ve vlastním díle. Kompilát výňatků tedy nikdy nesplní požadavek na citaci a citací není. Podmínkou je, že musí existovat vlastní dílo, které splňuje definici autorského díla, a teprve do vlastního díla lze zařadit citaci. Bez nového vlastního díla tedy nelze citovat. Neexistuje proto samotná citace. Citace je vždy součástí rozsáhlejšího jiného díla;
- c) v odůvodněné míře. Ta se určuje vzhledem k účelu dané citace, přičemž platí, že citaci lze užít pouze v nejmenším možném rozsahu, aby byl účel citace naplněn. Pokud tedy v rozhlasovém vysílání moderátor představuje novou píseň, která má 4 minuty a v rámci recenze nové písně mluví o změně stylu kapely, nové zpěvačce a novém saxofonistovi, pak účel citace naplní tím, že pustí ukázkou, v níž bude jak zpěv, tak saxofon, nicméně ukázka bude v řádu desítek sekund a nikoliv delší. Těžko si v daném případě odůvodní jako citaci 2 minuty, což by byla polovina celého díla. Jiný rozsah bude samozřejmě u delšího díla, např. u filmu nebo opery.

Podmínkou je však vždy uvedení autora, názvu díla a zdroje, odkud je citováno. Toto pravidlo platí obdobně i pro užívání dalších uvedených výjimek, je-li to v daném kontextu možné.

Užití při vyučování: český autorský zákon řadí tuto výjimku mezi citace, slovenský pro ni má samostatné ustanovení. V obou případech však platí, že v rámci vyučování lze ve škole užít dílo pro ilustrační účel anebo pro vědecký výzkum. Rozsah užití nesmí přesáhnout sledovaný účel a užití nesmí generovat hospodářský prospěch.

V případě, kdy učitel dějepisu vykládá slovenské národní povstání a pro ilustraci některých témat pustí studentům v hodině dokument o tomto tématu, přičemž poté následuje další odborný výklad s poukázáním na některá témata z dokumentu, pak tento příklad spadá pod výjimku a škola nemusí mít k takovému užití licenci. Pokud by však učitel studentům dokument k dané látce nahrál na internetové stránky školy, aby si ho sami stáhli a podívali se na něj, porušil by práva nositelů, jelikož užít dílo lze jen v přímé výuce, nikoliv jeho sdělováním veřejnosti na internetu. A to dokonce ani v případě, že by

soubor mohl stáhnout jen student, který by znal od vyučujícího heslo, a nikoliv každý uživatel internetu. Pokud by učitel v rámci suplování výuky chemie za nemocného kolegu žákům pro zkrácení chvíle pustil ve třídě film, pak se nejedná o ilustrační účel ve vyučování a škola by k takovému promítání musela mít licenci od nositelů práv, bez ohledu na to, že by za promítání nevybírala vstupné.

Knihovní licence: knihovny, archivy, muzea, školy a vysoké školy mohou v rámci této výjimky zhotovovat rozmnoženiny pro své archivační účely, rozmnoženiny děl, která byla poškozena nebo ztracena (pro zachování sbírkového fondu) a také elektronicky zpřístupnit díla na přístrojích ve svých vlastních prostorách, ovšem bez možnosti dálkového přístupu po internetu a vždy jen za účelem výzkumu nebo soukromého studia čtenářů či návštěvníků dané instituce. Z těchto vnitřních elektronických databází nemohou uživatelé pořizovat elektronické kopie, ani si tato díla odesílat, či ukládat jinde na internetu. Povolena je pouze papírová kopie pro osobní potřebu.

Užití díla umístěného na veřejném prostranství: pokud je nějaké dílo umístěno na veřejném prostranství (např. socha v parku nebo na náměstí, dům na ulici), lze toto dílo v rámci této výjimky fotografovat, filmovat nebo kreslit bez souhlasu autora. Nelze však zhotovit 3D rozmnoženinu. Např. vyfotografovat lze tedy bez svolení autora jak sochu sv. Václava na Václavském náměstí v Praze, tak i Hundertwasserhaus ve Vídni.

Úřední licence: bez souhlasu autora lze užít jakékoliv dílo (nejen dílo úřední, které autorskoprávní ochrany vůbec nepožívá) pro účely bezpečnosti, soudního či správního řízení nebo parlamentního jednání.

Zpravodajská licence: dílo lze také užít pro aktuální zpravodajství, ovšem pouze v rozsahu odpovídajícím informačnímu účelu. V rámci zpravodajství lze také převzít dílo z jiného zpravodajského zdroje, je-li zdroj řádně uveden a není-li to v přebíraném médiu přímo zakázáno (v tiráži novin, v podmínkách internetového portálu atd.).

Například moderátor lokální televize má živý vstup do večerních zpráv a informuje o tom, že se u města koná rockový festival. Za ním je vidět pódium. Moderátor mluví o hrajících kapelách a o počtu účastníků. Po vstupu zabere kamera na několik sekund hrající kapelu. Takové užití hudebního díla je v rámci výjimky povoleno. Pokud by

však moderátor po vstupu přepojil vysílání na celý koncert dané kapely, překročila by televize rozsah informačního účelu a musela by si obstarat licenci.

1.12 VÝVOJ V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ AUTORSKOPRÁVNÍ OBLASTI

Nejnovější vývoj v oblasti autorskoprávní ochrany v českém i slovenském právu se odehrává v posledních letech zejména na poli transpozice směrnic Evropské unie. Aktuálně se jedná zejména o tři nové oblasti, které by se stručně daly shrnout pod pojmy prodloužení doby ochrany, osiřelá díla a kolektivní správa autorských práv.

1.12.1 Prodloužení doby ochrany

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (dále jen „Směrnice 2011/77/EU“) je novelou dosud platné směrnice 2006/116/ES a jejím přijetím členské státy EU přijaly povinnost prodloužit dobu ochrany uměleckých výkonů zaznamenaných na zvukové záznamy a také těchto zvukových záznamů. Kromě samotného prodloužení doby ochrany u uvedených dvou souvisejících práv, přinesla směrnice do českého autorského práva (i práva dalších členských států EU) také několik dalších novinek.

Hlavním předmětem úpravy přijaté směrnice je prodloužení doby ochrany majetkových práv z 50 na 70 let u dvou skupin souvisejících práv s právem autorským: U práv výkonných umělců, ovšem pouze v případě, kdy jejich výkon byl zaznamenán na zvukový záznam, a dále u práv výrobců zvukových záznamů, na nichž je zaznamenán umělecký výkon. Ostatních skupin výkonných umělců se tedy prodloužení nedotýká. Ani živé výkony, ani výkony v rámci audiovize nejsou předmětem prodloužení doby ochrany a majetková práva u nich stále trvají po dobu 50 let. Stejně tak nejsou prodloužena majetková práva výrobců zvukově-obrazových záznamů ani výrobců

zvukových záznamů jiných, než na nichž jsou zaznamenány umělecké výkony.

Směrnice 2011/77/EU dále zavádí určitá doprovodná opatření, a to možnost odstoupení od licenční smlouvy z důvodu nečinnosti výrobce, právo na roční doplňkovou odměnu a sjednocení výpočtu doby ochrany pro hudební díla s textem. Právo odstoupit od licenční smlouvy má výkonný umělec, který postoupil anebo převedl práva na záznam svého výkonu výrobci zvukových záznamů a to pokud tento výrobce nenabízí v dostatečném množství k prodeji kopie takového záznamu anebo je nezpřístupňuje veřejnosti v místě a čase dle vlastní volby, a to po uplynutí 50 let po oprávněném vydání záznamu, resp. oprávněném zpřístupnění. Umělec však před odstoupením od smlouvy musí výrobcí oznámit úmysl ukončit platnost smlouvy a až pokud výrobce ve lhůtě jednoho roku nezapočne s dostatečným využíváním záznamu, může platnost smlouvy ukončit. Tohoto práva se umělec nemůže vzdát. Aby toto opatření mělo pro umělce praktický význam, zavádí směrnice další novinku – v případě odstoupení od smlouvy z tohoto důvodu zaniká právo výrobce zvukového záznamu (jinak směrnici prodloužené na 70 let). Bez tohoto opatření by výrobce mohl i po odstoupení od smlouvy pro nečinnost blokovat umělci užití nebo licencování jeho výkonu, a to prostým neposkytnutím licence k právům výrobce zvukového záznamu. De facto tak v tomto případě nedojde k prodloužení práv výrobce zvukového záznamu na 70 let, resp. sice dojde, ale po právoplatném odstoupení (včetně stanovené roční lhůty) toto právo zanikne.

Dalším novým právem výkonného umělce, jehož se nelze vzdát, je právo na roční doplňkovou odměnu. Tuto odměnu může umělec požadovat po uplynutí 50 let od oprávněného vydání záznamu, resp. jeho sdělení veřejnosti a to pokud byla ve smlouvě o převodu nebo postoupení práva výrobcí zvukového záznamu sjednána jednorázová odměna. Směrnice dokonce přímo požaduje, aby tato doplňková odměna dosahovala alespoň 20 % z příjmů z rozmnožování, rozšiřování a zpřístupňování dotčeného zvukového záznamu za uplynulý kalendářní rok. Směrnice předpokládá kolektivní správu práva na doplňkovou odměnu. Zároveň pokud byla odměna s umělcem sjednána nikoliv jednorázově, ale jako opakující se platba, po uplynutí 50 let již výrobce nesmí z této platby umělci srážet žádné srážky, např. za vyplacené zálohy, smluvní srážky apod.

Zatímco odstoupení od smlouvy pro nečinnost výrobce i roční doplňková odměna podle důvodů pro přijetí směrnice přímo souvisí s prodloužením doby ochrany, naopak sjednocení výpočtu doby ochrany u hudebních děl s textem, pokud byla obě díla vytvořena výslovně pro užití v dané hudební skladbě s textem, bylo do Směrnice 2011/77/EU přidáno navíc z důvodu dokončení neúplné harmonizace doby ochrany u těchto děl, různosti v právních úpravách jednotlivých členských států a odstranění překážek volného pohybu zboží a služeb. Nově se tak doba ochrany 70 let počítá od smrti posledního z nejdéle žijících autorů bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou označeni za spoluauto-ry.

1.12.2 Osiřelá díla

Účelem Směrnice 2012/28/EU o některých povolených způsobech užití osiřelých děl bylo usnadnit digitalizaci archivů a knihoven, což se však podařilo pouze částečně. Definici osiřelého díla obsahuje nové ustanovení § 27a českého autorského zákona, které stanoví, že za osiřelé se považuje dílo, není-li určen jeho autor, nebo i když je určen, není nalezen ani po provedení důsledného vyhledávání.

Osiřelé dílo lze nově užít, aniž by uživatel musel uzavřít s nositelem práva licenční smlouvu. Užití však není neomezené, ani co do okruhu uživatelů, ani co do způsobů a účelů užití. Užít osiřelé dílo lze až po provedení tzv. důsledného vyhledávání. Účelem důsledného vyhledávání je pokusit se co nejspolehlivěji ověřit, zda je dílo skutečně osiřelé, resp. zda se v rámci důsledného vyhledávání nepodaří najít nositele práva. Důsledné vyhledávání se provede v členském státě, kde bylo dílo poprvé vydáno nebo vysíláno, u audiovizuálního díla tam, kde má sídlo výrobce takového díla. Vyhledává se v informačních zdrojích uvedených v Příloze č. 2 autorského zákona. Důležitým prvkem systému důsledného vyhledávání je fakt, že status osiřelého díla je vzájemně uznáván všemi členskými státy EU a EHP. Osiřelé dílo lze tak po provedení důsledného vyhledávání v jakémkoliv členském státě užít na území všech členských států EU a EHP, aniž by bylo nutné provádět další důsledná vyhledávání. Aby tento systém mohl fungovat, bylo nutné vytvořit celoevropský rejstřík osiřelých děl, do kterého se zaznamenávají výsledky provedených důsledných vyhledávání ze všech členských států, tedy všechna osiřelá díla. Rejstřík

vede Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví v Alicante (EUIPO). Status osiřelého díla se po provedení důsledného vyhledávání oznamuje Ministerstvu kultury ČR, které ho oznamuje EUIPO.

V zákoně uvedené subjekty mohou osiřelá díla užít pouze v zákoně stanovenými způsoby, což poněkud omezuje možnosti dispozice s osiřelými díly. Osiřelé dílo mohou užít pouze některé subjekty (knihovny, archivy, galerie, školy, vysoké školy, vysílatelé ze zákona), pouze ve veřejném zájmu, pouze stanovenými způsoby (digitalizace, indexace, katalogizace, sdělování veřejnosti na internetu), pouze pro určité druhy děl (kniha, noviny, časopis, audiovizuální dílo, film), které již jsou součástí sbírek či archivu a za odměnu nositelům práv, kteří se o ni přihlásí.

2. PRÁVA SOUVISEJÍCÍ S PRÁVEM AUTORSKÝM

Mezi tzv. související práva s právem autorským řadí autorský zákon zejména práva výkonných umělců, dále pak práva výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů, práva vysílatelů a práva nakladatelů. Zjednodušeně řečeno jsou souvisejícími právy s právem autorským ta práva, jejichž ochranu zaručuje autorský zákon, ale která nepatří pod ochranu autorských děl. Související práva můžeme dále dělit na související práva nepřevoditelná, kam patří umělecké výkony, a související práva převoditelná, kam řadíme ostatní související práva, zejména práva výrobců záznamů.

2.1 UMĚLECKÝ VÝKON

Umělecký výkon je jako samostatné právo umělce ke svému výkonu, který vytvořil, chráněn za předpokladu, že takový výkon vytvoří člověk a to tak, že provádí umělecké dílo. Umělecký výkon tedy vychází z předpokladu, že existuje umělecké autorské dílo, které vytvořil autor, a následně jeho provedením jinou osobou (umělcem) vzniká umělecký výkon. Pokud autor provede své dílo sám, stává se zároveň také umělcem. Jedinou výjimku poskytuje zákon artistům, u nichž

vzniká umělecký výkon, přestože artistickým výkonem není prováděno žádné umělecké dílo. Český autorský zákon přímo zmiňuje herce, zpěváka, hudebníka, tanečníka, dirigenta, sbormistra a režiséra, i když nevylučuje ani jiné osoby. Za provádění uměleckého díla pak zákon považuje hraní, zpívání, recitování a předvádění, jakož i jiné provádění uměleckého díla. Slovenský autorský zákon pak výslovně uvádí jako umělecký výkon ještě tanec a jako umělce tanečníka a dirigenta.

Společný zástupce: protože ve skutečnosti umělecké výkony často vytváří více umělců dohromady, je třeba vyřešit otázku, kdo bude za umělce navenek jednat. Například rocková skupina o šesti členech potřebuje jednat s pořadatelem hudebního festivalu. Případně symfonický orchestr potřebuje jednat s majitelem koncertní síně, nebo s televizí, které chce přenášet koncert do vysílání. V takové situaci je praktické, a často také jediné funkční řešení, když za celý soubor umělců jedná pouze jeden z nich. Na tyto situace zákon pamatoval a vytvořil institut tzv. společného zástupce výkonných umělců. Společným zástupcem je vždy umělecký vedoucí celého tělesa. Pokud se však nadpoloviční většina členů tělesa shodne na jiném společném zástupci, lze písemnou plnou mocí určit společným zástupcem kohokoliv jiného. Zákon ani nevylučuje, aby to byl i kdokoliv mimo umělecký soubor. Společný zástupce je oprávněn zastupovat celé umělecké těleso, s výjimkou sólistů, dirigenta a režiséra divadelního představení, s nimiž je nutné jednat zvlášť. Umělci však mohou určit, že sólista, dirigent nebo divadelní režisér mohou být společným zástupcem. Ten pak jedná za celý soubor a navíc také sám za sebe.

I výkonní umělci mají osobnostní a majetková práva. Mezi osobnostní práva patří:

- Rozhodnutí o zveřejnění.
- Rozhodnutí o uvedení jména umělce; právo na společné jméno (název uměleckého tělesa).
- Právo na ochranu před každým znetvořením, zkomolením nebo jinou změnou výkonu, která by byla na újmu pověsti umělce.
- Výkonní umělci v rámci uměleckého tělesa jsou povinni brát na sebe přiměřený vzájemný ohled.

Mezi majetková práva výkonných umělců řadíme:

- Právo výkon užít a právo udělovat svolení k užití výkonu, zejména:
 - Vysílání a jiné sdělování živého výkonu veřejnosti.
 - Záznam živého výkonu.
 - Rozmnožování zaznamenaného výkonu.
 - Rozšiřování, pronájem a půjčování rozmnoženin zaznamenaného výkonu.
 - Sdělování zaznamenaného výkonu veřejnosti.

I u výkonných umělců platí, že jak osobnostní, tak majetková práva jsou nepřevoditelná. Stejně jako autor, i umělec právy může disponovat prostřednictvím udělení licence, práva však nemůže převést ani se jich vzdát. Majetková práva výkonných umělců trvají 50 let od vytvoření výkonu, resp. od zveřejnění zvukově-obrazového záznamu s výkonem, pokud byl výkon zaznamenán. Pokud je však výkon zaznamenán na zvukový záznam, trvají práva k němu 70 let.

2.2 PRÁVA VÝROBCŮ ZÁZNAMŮ

Mezi další související práva s právem autorským patří zejména práva výrobců záznamů a to jak zvukových, tak i zvukově-obrazových. Zákon sice počítá i s tím, že může vzniknout i čistě obrazový záznam bez zvuku, nicméně z hlediska jeho právní ochrany ho řadí pod záznam zvukově-obrazový. Výrobcem zvukového, resp. zvukově-obrazového záznamu, tedy tím, komu náleží příslušná práva k záznamu, je ten, kdo záznam sám zaznamenal, anebo ten, pro koho tak učinil z jeho podnětu někdo jiný. Práva výrobce tedy náleží samotnému zaznamenatelemi, pokud záznam vytvořil z vlastního podnětu a z vlastní vůle, anebo objednateli záznamu, pokud zaznamenatelem záznam pořídil na něčí podnět či objednávku.

Práva výrobce záznamu jsou na rozdíl od práv autora či výkonného umělce převoditelná. Práva výrobce zvukového záznamu trvají 50 let od zaznamenání. Pokud je na záznamu zaznamenán umělecký výkon, pak práva trvají 70 let. Doba se počítá od zaznamenání, anebo byl-li záznam vydán, tak až od vydání. Nebyl-li vydán, ale byl-li sdělen veřejnosti, pak od takového sdělování veřejnosti. Práva výrobce zvuko-

vě-obrazového záznamu trvají 50 let bez ohledu na to, co je na záznamu zaznamenáno.

Obsahem práva výrobce záznamu je právo k rozmnožování a rozšiřování záznamu, právo k jeho pronájmu a půjčování a právo k jeho vysílání a jinému sdělování veřejnosti.

2.3 PRÁVA VYSÍLATELŮ

Práva rozhlasových a televizních vysílatelů náleží tomu, kdo na vlastní odpovědnost šíří vysílání. Vysíláním pak zákon rozumí výsledek šíření zvuků nebo obrazů a zvuků nebo jejich vyjádření rozhlasem nebo televizí pro příjem veřejností. Jedná se de facto o jakési právo „k signálu“, tedy k výslednému vysílání, aniž by tím byla dotčena práva všech, kdo vlastní práva k obsahu či jednotlivým obsahovým prvkům vysílání jako celku. Vysílateli náleží právo na záznam vysílání, rozmnožování a rozšiřování záznamu s vysíláním a na sdělování vysílání veřejnosti. Právo vysílatele je převoditelné a trvá 50 let od premiéry vysílání.

2.4 SOUBĚH OCHRANY

Jednotlivá práva autorů i práva související se vzájemně ani neruší, ani nenahrazují. Autorský zákon přímo stanoví, že práva autorská nejsou dotčena právy souvisejícími s právem autorským a že autorskoprávní ochrana nevylučuje ochranu dle zvláštních právních předpisů. V praxi to znamená, že jednotlivá práva platí vedle sebe a uživatel si pro legální užití předmětu ochrany musí obstarat současně všechna práva, která na daném předmětu vážnou, např. práva autora, práva výkonného umělce, práva výrobce záznamu a práva vlastníka ochranné známky, dojde-li k jejímu užití. Zároveň vedle práv dle autorského zákona je třeba pamatovat i na další práva, zejména průmyslová.

Například pokud chce reklamní agentura v televizní reklamě použít část záznamu z vysílání televize, která živě přenášela koncert rockové kapely, musí si reklamní agentura pro daný účel opatřit práva od všech nositelů, tedy od všech autorů hudby a textů k písním, které rocková kapela hrála, dále od výkonných umělců, tedy od kapely, za

níž bude jednat společný zástupce, dále práva vysílatele, tedy televize, která koncert přenášela a práva výrobce zvukově-obrazového záznamu od toho, kdo vysílání zaznamenal (nebyla-li to sama reklamní agentura).

3. SMLOUVY V AUTORSKOPRÁVNÍ OBLASTI

Smluvní autorské právo v Česku i na Slovensku je upraveno v několika právních předpisech, přičemž základní právní normou je občanský zákoník. Po přijetí nového občanského zákoníku se právní úprava v Česku a na Slovensku liší. Zatímco slovenský občanský zákoník je pro autorskoprávní ochranu rozhodný především co do úpravy smlouvy o dílo, český občanský zákoník obsahuje i ustanovení typizované licenční smlouvy. Na Slovensku je licenční smlouva doposud (jako dříve v Česku) upravena speciálním zákonem; tímto speciálním zákonem je autorský zákon (vůči občanskému zákoníku *lex specialis*), upravující typizovanou licenční smlouvu, kolektivní licenční smlouvu a hromadnou licenční smlouvu a částečně i smlouvu o dílo (při vytváření nového autorského díla na objednávku). Rozdíl mezi českou a slovenskou úpravou je i v úpravě smlouvy o dílo, která je v českém občanském zákoníku upravena jednotně, zatímco na Slovensku smlouvu o dílo, i pokud se jedná o dílo autorské, upravuje občanský zákoník a v určitých případech obchodně závazkových vztahů i obchodní zákoník. Autorská díla však mohou vznikat i v rámci pracovněprávních vztahů dle zákoníku práce (zaměstnanecká díla), naopak typizovaná smlouva kupní a smlouva nájemní dle občanského zákoníku mohou být použity i pro některé případy zasahující do práva

autorského a to zejména při prodeji originálů uměleckých děl a při pronájmu notových materiálů.

3.1 SMLOUVA O DÍLO

Autorský zákon smlouvu o dílo jako takovou nezná. Obsahuje však ustanovení o díle na objednávku. Dílem na objednávku je takové dílo, které autor vytvořil na základě smlouvy o dílo dle občanského zákoníku.

Pokud jde o smlouvu o dílo dle občanského zákoníku, nový český občanský zákoník přinesl jasnou a poprvé výslovnou úpravu pro nově vytvářené dílo na objednávku, které má nehmotný výsledek. Smlouva o dílo je nově upravena v ustanoveních §§ 2586–2635 občanského zákoníku. Smlouvě o dílo s nehmotným výsledkem jsou pak věnována ustanovení §§ 2631–2635. Typicky se smlouva o dílo s nehmotným výsledkem bude používat pro díla vytvářená na objednávku podle ustanovení § 61 autorského zákona. Toto ustanovení přitom zůstává v platnosti, přičemž §§ 2634 a 2635 prakticky odpovídají § 61 autorského zákona, nicméně nově platí shodně i pro výsledek činnosti, který je chráněn průmyslovým právem. Zajímavé je znění § 2632, které výslovně stanoví, že dílo s nehmotným výsledkem se považuje za předané, až je-li umožněno objednateli také jeho užití (samotné dokončení a předání např. zaheslovaného souboru na nosiči dat nepostačí). Do zákona je tak výslovně vnesena dřívější praxe, která nicméně musela být v minulosti dovozována zejména z účelu vytvářeného díla dle uzavřené smlouvy. Toto ustanovení tedy jistě přispěje k právní jistotě ve vztazích objednatelů a zhotovitelů při vytváření nehmotných děl.

Slovenská úprava se od české liší zejména dvojí úpravou smlouvy o dílo v občanském a obchodním zákoníku. Ani jedna typizovaná smlouva o dílo však neobsahuje zvláštní ustanovení pro dílo autorské, nebo pro jiné nehmotné dílo, s výjimkou ustanovení § 558 obchodního zákoníku, které výslovně připouští možnost, aby dílem byl výsledek činnosti chránění právem průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví. Smlouva o vytvoření autorského díla tedy bude obsahovat veškeré náležitosti běžné smlouvy o dílo, z nichž některé budou pro tento druh děl víceméně nepoužitelné (např. § 632 občanského záko-

níku předpokládá vytvoření díla na počkání, což v případě díla autorského v praxi téměř nenastane, s výjimkou např. zhotovení obrazu pouličním malířem, stejně tak se u vytváření autorských děl nebude v praxi téměř vyskytovat případ poskytnutí materiálu dodaného objednavatelem). Občanský zákoník na rozdíl od obchodního zákoníku práva k dílu nijak neřeší a pro tyto případy se tak použije ustanovení § 91 slovenského autorského zákona. Ten v odstavci 1 stanoví, že pokud autor vytvořil dílo na objednávku, platí, že udělil souhlas k jeho užití k účelu vyplývajícímu ze smlouvy, není-li dohodnuto jinak. Toto ustanovení je oproti předchozímu autorskému zákonu podstatnou změnou, neboť podle ustanovení § 39 odst. 6 zákona č. 618/2003 Z.z. ve znění pozdějších předpisů, nenabyl objednavatel uzavřením smlouvy o vytvoření díla právo dílo užít (nabylo-li dohodnuto jinak) a k užití byl oprávněn až po uzavření licenční smlouvy. Nový autorský zákon se tak vrací k principu díla na objednávku, které předpokládá užití bez nutnosti uzavřít licenční smlouvu, avšak jen k účelu vyplývajícímu ze smlouvy. Stejný princip obsahuje i § 558 obchodního zákoníku. V praxi však bývá problematické určení účelu, který vyplývá ze smlouvy o dílo. Je při tom zapotřebí zkoumat vůli účastníků smluvního vztahu, účel nemusí být ve smlouvě přímo uvedený, ale stačí, aby ze smlouvy vyplýval. Svolení k užití podle uvedených ustanovení autorského zákona a obchodního zákoníku tedy bude vyplývat buď z přímo dohodnutého a ve smlouvě uvedeného účelu, anebo z kontextu uzavření smlouvy. Např. pokud v předmětu smlouvy bude uvedeno vytvoření fotografií horské krajiny pro reklamní kampaň cestovní kanceláře, pak užívání ve všech formách reklamní kampaně bude taková smlouva pokrývat. Problém však může nastat při určení rozsahu (např. otázka zda takový souhlas platí neomezeně, nebo by se použilo ustanovení § 68 autorského zákona, což by v praxi mohlo znamenat časové omezení na 1 rok, nevyplývalo by z účelu smlouvy jiné období), anebo při užití, které by již nespadlo pod přímou reklamní kampaň cestovní kanceláře. Z těchto důvodů nezbyvá než účastníkům smluvního vztahu doporučit pro právní jistotu uzavření licenční smlouvy, anebo doplnit smlouvu o dílo licenční doložkou.

3.2 LICENCE

U licenční smlouvy jde na rozdíl od smlouvy o dílo o svolení k užití již existujícího díla. Není tedy rozhodné, kdy bylo dílo vytvořeno, za jakých okolností, kdo k tomu dal popud. Zatímco ve smlouvě o dílo je třeba jasně vymezit vlastnosti díla, které má být nově vytvořeno, u licenční smlouvy jsou vlastnosti již dány, jelikož dílo již existuje. Nabyvatel licence je tedy se stavem díla seznámen, resp. se to předpokládá. Licenční smlouvou se pouze poskytuje svolení k užívání díla, ať již jednorázovému, či opakovanému. Vzhledem k nepřevoditelnosti práv autorských (jak osobnostních, tak majetkových) je licence jediným způsobem, jak může autor (nebo výkonný umělec) svými právy disponovat. I pokud autor poskytne nabyvateli licence výhradní licenci nijak neomezenou co do rozsahu i času pro všechny způsoby užití (v praxi se hovoří o tzv. výkupu práv), zůstává autorem a být sám nemůže s dílem nijak disponovat, svá autorská práva nepřevédl. Převést, tedy postoupit, lze pouze práva nabytá licenční smlouvou, tedy nikoliv práva autora, ale práva k užití díla. Postoupení licence lze uskutečnit pouze, bylo-li tak v původní licenční smlouvě dohodnuto. O postoupení licenčních práv musí nabyvatel informovat autora. Postoupením se totiž na rozdíl od podlicence mění osoba nabyvatele.

Rozsah svolení k užití díla záleží na smluvním ujednání mezi autorem (poskytovatelem licence) a nabyvatelem licence. Licenci lze sjednat jako výhradní, nebo jako nevýhradní. U výhradní licence je pak k užití díla oprávněn pouze nabyvatel licence a autor sám již po dobu platnosti licence nesmí dílo užít, ani poskytnout licenci nikomu dalšímu. U nevýhradní licence může naopak autor dál sám dílo užívat a udělovat další nevýhradní licence.

Licenci lze udělit pouze k jednomu způsobu užití, např. k vysílání filmu v televizi. Nebo k více způsobům, např. k vysílání filmu v televizi a rozmnožování na DVD nosiče a jejich prodej. Licenci lze však udělit i ke všem způsobům užití. Nabyvatel pak není co do způsobu užití nijak omezen.

V licenční smlouvě je také zapotřebí vyřešit rozsah licence, a to z hlediska času (licence omezená např. na rok, nebo neomezená), z hlediska teritoria (licence pro území jednoho státu, nebo více států, nebo celosvětová) a z hlediska množství (licence pro náklad např. 1000 knih nebo 1000 DVD, licence neomezená).

Další podstatnou náležitostí licenční smlouvy je určení licenční odměny. V licenční smlouvě je zapotřebí uvést přímou odměnu, pokud je jednorázová, nebo způsob jejího výpočtu (např. procenta z prodeje, odměna za každé stažení z webového obchodu atd.). Licenci lze udělit i jako bezúplatnou, nicméně tato skutečnost musí být ve smlouvě přímo uvedena. Smlouva bez uvedení licenční odměny nebo bez uvedení, že se jedná o bezúplatnou licenci, by byla zcela neplatná.

Před přijetím nového českého občanského zákoníku byly licenční smlouvy pro předměty autorskoprávní ochrany upraveny autorským zákonem, licence pro předměty průmyslového vlastnictví pak v obchodním zákoníku. Nový občanský zákoník přinesl jednotnou právní úpravu, byť s jistými specifiky. Ustanovení §§ 46–57 autorského zákona byla zrušena a licenční smlouva je nyní upravena v §§ 2358–2389 občanského zákoníku. Kromě obecných ustanovení, platných pro všechny licenční smlouvy, včetně licenčních smluv k předmětům průmyslového vlastnictví, obsahuje občanský zákoník i zvláštní ustanovení pro licenci k předmětům chráněným autorským zákonem, zvláštní ustanovení pro licenční smlouvu nakladatelskou a zvláštní ustanovení pro práva související a pro právo pořizovatele databáze. Z hlediska obsahu uvedené úpravy je novinkou právě ono členění a jednotná úprava s licencemi v oblasti průmyslového vlastnictví. Jinak jsou ustanovení nového občanského zákoníku prakticky totožná se zrušenými ustanoveními o licenční smlouvě v autorském zákoně. Novinkou je také samostatné uvedení licencí k právům souvisejícím s právem autorským.

Licenční smlouva ve slovenské úpravě je jedinou typizovanou smlouvou dle autorského zákona. Použije se tím pádem pouze pro autorská díla a práva související s právem autorským, neboť průmyslová práva mají vlastní úpravu licenční smlouvy v obchodním zákoníku. Licenční smlouva je upravena v šesté části slovenského autorského zákona „Autorské závazkové právo“ v ustanoveních §§ 65–76. Stejně jako v české úpravě, zákon umožňuje u výhradní licence toliko uzavření písemné smlouvy. Ústní forma licenční smlouvy je přípustná pouze u nevýhradní licence. Ustanovení § 65 odst. 4 slovenského autorského zákona však přináší oběma smluvním stranám ústní licenční smlouvy právo žádat druhou smluvní stranu o vystavení písemného potvrzení o tom, že smlouva byla uzavřena. Pokud druhá smluvní strana odmítne potvrzení vydat, platí, že smlouva nebyla uzavřena.

Toto právo však lze uplatnit v prekluzivní lhůtě 15 dnů od uzavření ústní licenční smlouvy. Zajímavé je, že přestože se stále jedná o ústní smlouvu, pokud je písemné potvrzení o jejím uzavření vyžádáno, má zákonem stanovené povinné náležitosti: Specifikaci díla, o které se jedná, určení způsobu užití, rozsah licence, trvání licence, určení odměny a určení, zda je nabyvatel oprávněn poskytovat podlicence anebo práva nabytá licenci převést na třetí osobu. De facto je tak písemné potvrzení dokumentem, který obsahuje všechny podstatné náležitosti nevýhradní písemné licenční smlouvy.

3.3 LICENČNÍ SMLOUVY Z OBLASTI KOLEKTIVNÍ SPRÁVY

Autorský zákon zná i další druhy licenční smlouvy, které jsou sice ve struktuře zákona řazeny do zvláštních oddílů, ale typově také spadají pod licenční smlouvu. Český autorský zákon obsahuje v ustanovení § 101 a § 102 úpravu hromadné smlouvy a kolektivní smlouvy. Podrobnější úpravu pak obsahuje slovenský autorský zákon, který byl již harmonizován s přijatou Směrnicí 2014/26/EU o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licenci pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu (dále jen „směrnice o kolektivní správě“). Slovenský autorský zákon obsahuje úpravu kolektivní licenční smlouvy, hromadné licenční smlouvy, rozšířené hromadné licenční smlouvy a multiteritoriální hromadné licenční smlouvy.

Kolektivní licenční smlouva je licenční smlouva uzavřená mezi organizací kolektivní správy a právnickou osobou, která sdružuje uživatele práv. Naproti tomu hromadná licenční smlouva poskytuje uživateli licenci k užití vícero děl zastupovaných nositelů práv.

Rošířenou ani multiteritoriální hromadnou smlouvu český autorský zákon prozatím nezná. Slovenská úprava za rozšířenou hromadnou licenční smlouvu považuje smlouvu, kterou kolektivní správce poskytuje licenci k dílům nezastupovaných nositelů práv, kteří však nevyloučili účinky hromadné smlouvy. Způsobilst organizace kolektivní správy uzavřít tento typ smlouvy musí být uvedena v evidenci kolektivních správců vedené Ministerstvem kultury SR. Doba trvání této smlouvy je zákonem omezena nejvýše na 1 rok, ovšem platnost se

automaticky prodlužuje, pokud některá ze smluvních stran neprojeví vůli ukončit její platnost a pokud nepozbyde způsobilost k uzavírání tohoto typu smluv. Multiteritoriální hromadná licenční smlouva na online užití hudebních děl bude užívána kolektivními správci, kteří budou poskytovat licence pro více území členských států Evropské unie pro online užití hudebních děl. Tuto smlouvu však nelze uzavřít na tzv. simultasting, tedy simultánní zpřístupňování online programu vysílání vysílatelem, ani na služby vysílatele, kterými v rámci své činnosti zpřístupňuje na internetu záznamy svého vysílání způsobem nikoliv simultánním online proudem, ale tzv. na vyžádání (někdy se takové službě říká on demand service).

3.4 PRACOVNĚPRÁVNÍ SMLOUVY

Pracovněprávní smlouvy samy o sobě pod autorské právo nespadají, nicméně pro úplnost je nutné je v systematice smluv v oblasti autorského práva zmínit, jelikož i v jejich rámci mohou vznikat (a vznikají) autorská díla, nebo umělecké výkony. Je-li autorské dílo (umělecký výkon) vytvořeno ke splnění povinností zaměstnance vyplývajících z pracovněprávního vztahu, jde o tzv. dílo zaměstnanecké. Podmínkou je existence jedné z pracovněprávních smluv. Především se jedná o pracovní smlouvu. Autorský zákon ale nijak nevylučuje, aby zaměstnanecké dílo vzniklo i na základě jedné z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, tedy dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce, resp. dohody o vykonání práce, dohody o pracovní činnosti nebo dohody o brigádnické práci studentů.

3.5 KUPNÍ SMLOUVA

Kupní smlouva se ze své povahy autorských práv, která jsou nepřevoditelná, týkat nemůže a v autorskoprávní oblasti se použije pouze ve dvou případech: první případem je prodej a koupě hmotného substrátu autorského díla, který se sám o sobě autorských práv nedotýká. Druhým případem je prodej originálu díla výtvarného umění, při němž (jde-li o opětný prodej) vzniká autorovi zvláštní majetkové právo na odměnu, která se hradí prostřednictvím organizace kolektivní správy.

3.6 NÁJEMNÍ SMLOUVA

Nájemní smlouva se podobně jako smlouva kupní ze své povahy autorských práv netýká, ledaže by předmětem nájmu byl hmotný substrát autorského díla. Nájem originálu nebo rozmnoženiny autorského díla je jedním ze způsobů užití díla. Nicméně pro tento způsob užití nelze mezi smluvními stranami sjednat nájemní smlouvu, ale licenční smlouvu. V praxi však přece jenom existují případy uzavírání nájemních smluv s dopady do autorskoprávní oblasti. Jedná se o případy pronájmů notových materiálů, tedy hudebních děl zaznamenaných v písemné podobě. Na notové záznamy se v rámci výjimek a omezení práva autorského nevztahuje možnost zhotovení tiskové rozmnoženiny na papír v rámci výjimek a omezení práva autorského. I díky tomu jsou notové materiály k určitým dílům na trhu nedostupné a fakticky v držení několika nakladatelských subjektů. Jelikož se jedná zpravidla o žádané notové materiály, vyvinula se praxe tzv. pronájmů notových materiálů, kdy pořadatel hudebního koncertu pro účely živého vystoupení uměleckého tělesa, např. symfonického orchestru, potřebuje na jeden večer noty pro hudebníky. Tyto noty mu jsou pronajaty nakladatelem za poplatek na základě nájemní smlouvy. V takovém případě se jedná o nájem hmotného substrátu. Za užití autorského díla veřejným vykonáním již pořadatel platí licenční odměnu kolektivnímu správci práv.

Z této praxe se však vyvinuly i případy, kdy nakladatel vybírá za jeden pronájem několik poplatků, případně zpoplatňuje „pronájem“ materiálů subjektu, který notové materiály k ničemu nepotřebuje. Jde typicky o případ, kdy koncert živě nebo ze záznamu vysílá rozhlas nebo televize. Nakladatel si kromě nájemného od pořadatele účtuje další platbu od vysílatele, kterou často nazývá poplatkem za pronájem notového materiálu. Vysílatel si však žádný notový materiál nepronajímá, ani ho ke svému vysílání nepotřebuje. Z not hrají pouze hudebníci a vysílatel platí za užití autorských děl kolektivnímu správci a uměleckých výkonů pořadateli nebo přímo uměleckému tělesu. Nakladatel tak účtuje poplatek za něco, co vysílatel nemůže uskutečnit (pokud účtuje za pronájem) anebo účtuje druhou platbu za totéž (pokud by účtoval licenční odměnu za užití). Nakladatelé tento poplatek odůvodňují dalším zhodnocením notového materiálu, k němuž dle jejich názoru dochází. Účinná obrana vysílatele naráží na odpor pořadatelů hudebních koncertů, kteří nakladatele potřebují pro reálné

pronájmy notových materiálů. V praxi tak někdy dochází k tomu, že obojí „nájemné“ zaplatí pořadatel a ten tuto cenu přenesení na vysílatele v podobě navýšení licenční odměny za vysílací práva. Je však otázkou, zda je tento postup *de lege artis*.

4. KOLEKTIVNÍ SPRÁVA AUTORSKÝCH PRÁV

Autorské právo si v některých případech nositelé (autoři) vykonávají sami. Někdy ovšem existují situace, kdy je individuální výkon práv nepraktický, neúčelný nebo téměř nemožný. Např. autor hudby populárních písní by musel naráz poslouchat všechna rádia, která hrají pop music, a to včetně všech světových rádií na internetu a navíc sledovat program i těch rádií, která na internetu nevysílají a vysílají v jiné části světa, aby uhlídal, kde všude se hrají jeho písně, a mohl kontrolovat, zda mu všechna rádia platí za užívání jeho děl odměny. Každé rádio by navíc muselo s každým autorem, ale i umělcem uzavřít licenční smlouvu. Sestavení playlistu hudebního rádia by se vlastně stalo nadlidským úkolem. Taková kontrola je v praxi zcela nemožná. Proto je v autorském právu obvyklá tzv. kolektivní správa práv. Jejím účelem je účinné zastupování nositelů práv a uzavírání licenčních smluv jejich jménem, jakož i vybírání licenčních odměn a kontrola užívání chráněných děl, výkonů a záznamů.

Existují tři druhy kolektivní správy. Kolektivní správa povinná pro případy, kdy zákon neumožňuje jinou správu práv, než právě kolektivní. Autor nebo umělec v takovém případě nemůže sám udělovat licence a vybírat odměny, povinně to za něj realizuje kolektivní správce (např. u kabelových přenosů). Dobrovolná kolektivní správa znamená dobrovolnou možnost autora (umělce, výrobce) se nechat

zastoupit kolektivním správcem. Za zastupované nositele práv pak jedná kolektivní správce, nezastupovaní za sebe jednají sami individuálně (nebo se nechají zastoupit např. agenturou). Třetím druhem je tzv. domnělá kolektivní správa. Ta se uplatní v případě, kdy zákon stanoví, že kolektivní správce práv jedná nejen za zastupované nositele práv, ale také za všechny nezastupované, ledaže ti vyloučí účinky hromadné smlouvy.

Kolektivní správce uzavírá s uživateli tzv. hromadnou smlouvu. Např. pro vysílání hudebních děl uzavře kolektivní správce s rozhlasovým vysílatelem hromadnou smlouvu, kterou mu poskytne pro celosvětový repertoár licenci k rozhlasovému vysílání. Vysílatel pak nemusí s každým autorem z playlistu uzavírat licenční smlouvu, stačí mu smlouva hromadná. Odměny pak platí podle odvysílaných děl kolektivnímu správci a ten je rozděluje mezi jednotlivé autory. Jednotliví kolektivní správci z různých zemí pak uzavírají reciproční smlouvy, kdy si vzájemně povolují poskytování souhlasu k repertoáru z jejich země a domluví si vzájemné proplácení odměn. Např. české rádio pak může díky tomu hrát i písně slovenských autorů, a stačí mu uzavřít smlouvu jen s českým kolektivním správcem.

Oprávnění k výkonu kolektivní správy vydává ministerstvo kultury a jedině organizace s tímto oprávněním je kolektivním správcem.

V Česku jsou tito kolektivní správci:

- a) OSA (Ochranný svaz autorský): zastupuje autory hudby a hudebních textů.
- b) DILIA (Divadelní a literární agentura): zastupuje autory literárních, dramatických, choreografických, pantomimických a vědeckých děl.
- c) INTERGRAM: zastupuje výkonné umělce a výrobce zvukových a zvukově obrazových záznamů.
- d) OOA-S: zastupuje autory výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl.
- e) OAZA: zastupuje autory – zvukaře.
- f) GESTOR: je kolektivním správcem pro výběr odměn za opětný prodej originálů výtvarných děl uměleckých.

Na Slovensku působí tyto kolektivní správci:

- a) SOZA: zastupuje autory hudby a hudebních textů.
- b) LITA: zastupuje autory literárních, dramatických, choreografických, pantomimických a vědeckých děl.
- c) SLOVGRAM: zastupuje výkonné umělce a výrobce zvukových a zvukově obrazových záznamů.
- d) OZIS: zastupuje výkonné umělce.
- e) SAPA: zastupuje producenty v audiovizii.
- f) AGICOA Europe Slovensko: vykonává kolektivní správu v oblasti kabelové retransmise, retransmise, veřejných přenosů a vysílání zvukově obrazových záznamů a audiovizuálních děl.

4.1 VÝVOJ KOLEKTIVNÍ SPRÁVY AUTORSKÝCH PRÁV

Již zmíněná Směrnice 2014/26/EU o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu přináší do autorského práva řadu změn. Kromě již zmíněných rozšířených a multiteritoriálních hromadných licencí patří mezi hlavní oblasti úpravy transparentnost kolektivní správy, vnitřní fungování kolektivních správců, oblast práv členů kolektivních správců a nově stanovené podrobné povinnosti kolektivních správců. Jako hlavní cíle směrnice byly stanoveny průhlednost a přehlednost pravidel fungování kolektivní správy, možnost volit si svého kolektivního správce v rámci celého vnitřního trhu Evropské unie, a to i přeshraničně a odblokování přeshraničně neprostopných služeb online, které jsou často postiženy tzv. parcelací vnitřního trhu, kdy poskytovatelé nabízejí různé cenové hladiny pro stejné produkty v různých členských státech Evropské unie anebo některé služby nenabízejí v některých státech vůbec, a to často pouze s odvoláním na autorskoprávní ochranu.

Pokud jde o práva nositelů práv, pak nejvýraznější změnou ve stávající praxi bude právo volby kolektivního správce bez ohledu na stát

bydliště nebo usazení. Kolektivní správce přitom nesmí bezdůvodně takové zastupování odmítnout, což má za cíl zabránit kolektivním správcům formulování dohod, či i pouhé postupování tak, aby parcelace zastupovaných nositelů práv zůstala beze změny.

Směrnice se dále velmi podrobně zabývá podmínkami členství nositelů práv v organizacích kolektivní správy, fungováním valných shromáždění členů, stanovuje detailně povinnosti dozorčí funkce (dozorčího orgánu) a povinnosti managementu kolektivních správců. Zcela nově a pro kolektivní správce i nezvykle se tak ve směrnici objevila podrobná úprava střetu zájmů, povinnosti zveřejňování příjmů, odměn i jiných výhod managementu atd.

Další část směrnice se věnuje vztahy s uživateli. Podle ní již samo jednání o udělování licence musí být vedeno v dobré víře. Kolektivní správce má povinnost informovat uživatele o kritériích použitých pro stanovení sazeb s tím, že sazby musí být přiměřené k hospodářské hodnotě obchodního využívání dotčených práv.

Mezi nejvíce diskutované změny systému kolektivní správy v členských státech Evropské unie patří zavedení tzv. multiteritoriálních licencí. Kolektivní správce zastupující autory hudebních děl pro online užití může dle směrnice nově poskytovat licence i pro území několika členských států, avšak za splnění několika podmínek. Kolektivní správce, který chce udělovat licence pro více území, musí mít pro to vytvořenou dostatečnou organizační i funkční kapacitu. Zároveň musí na žádost poskytovat informace o zastupovaném repertoáru, o zastupovaných právech a dotčeném území a tyto informace na žádost v případě nepřesností bez odkladu opravit. Pokud některý kolektivní správce nebude mít zájem poskytovat licence pro více členských států, bude moci zastupováním pověřit jiného kolektivního správce. Smlouva o zastupování musí být v takovém případě vždy nevýhradní. Navíc pokud jeden kolektivní správce tyto licence neuděluje, požádá o jejich udělování jiného kolektivního správce a ten musí vyhovět, pokud již takové licence sám uděluje. Směrnice také jasně stanoví, že udělování licencí pro více území se nedotýká tzv. rozšířené kolektivní správy, kterou někteří kolektivní správci poskytují licence vysílatelům k jejich vysílání pro tzv. vysílání na vyžádání online, resp. „on demand services“.

5. PRÁVNÍ OCHRANA PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ

Pojem průmyslové vlastnictví se v novodobé historii objevuje v Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883. Předmětem průmyslového vlastnictví jsou v ní uvedené nemotné statky. Mezi předměty ochrany průmyslového vlastnictví zahrnuje tato mezinárodní úmluva patenty na vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory nebo modely, tovární nebo obchodní známky, známky služeb, obchodní jméno a údaje o provenienci zboží nebo označení jeho původu. Za další úkol ochrany průmyslového vlastnictví se v této úmluvě pokládá potlačování nekalé soutěže. V souvislosti s vývojem vědy a techniky se mezi předměty právní ochrany průmyslového vlastnictví zařadily i topografie polovodičových výrobků, biotechnologické vynálezy a celá oblast výpočetní techniky.

Pojem průmyslové vlastnictví je užším pojmem pojmu duševní vlastnictví. Řada autorů míní, že je výstižnější pojem intelektuální vlastnictví, jak se s ním setkáváme v cizojazyčné literatuře a mezinárodních smlouvách.

Pojem duševního vlastnictví byl zcela jednoznačně definován v článku 2 Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, podepsané ve Stockholmu dne 14. července 1967. Pod pojmem dušev-

ního vlastnictví tato úmluva, vedle předmětů ochrany průmyslového vlastnictví, jak je uvádí Pařížská úmluva, rozumí práva:

- k literárním, uměleckým a vědeckým dílům,
- k výkonům výkonných umělců, zvukových záznamů a rozhlasovému vysílání,
- k vědeckým objevům a
- všechna ostatní práva vztahující se k duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární a umělecké.

Zjednodušeně lze konstatovat, že pojem duševního vlastnictví v sobě zahrnuje práva k předmětům průmyslového vlastnictví a práva autorská, včetně práv souvisejících s právem autorským.

Mezi tato práva související (dříve a v zahraniční literatuře označovaná též jako práva příbuzná) patří práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu, právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho původnímu vysílání, právo zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv, a právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu.

Systém právní ochrany průmyslového vlastnictví, jako komplexní systém zahrnující nejen patenty, jak tomu bylo například u benátského zákona na ochranu patentů v roce 1474, nebo u anglického „Statute of Monopolies“ z roku 1623, resp. podle jiných pramenů z roku 1628, byl konstituován uzavřením Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví dne 23. března 1883. Touto multilaterální mezinárodní úmlouvou byla vytvořena i Unie na ochranu průmyslového vlastnictví. Měla již v samotném počátku širší dosah než jen na Evropu. Nicméně, tak jako i v jiných částech světa, položila pevné základy systému právní ochrany předmětů průmyslového vlastnictví v Evropě.

Základy tohoto systému právní ochrany průmyslového vlastnictví byly v pozdějších letech rozšiřovány a prohlubovány nejen jejími revidovanými zněními v Bruselu (1990), ve Washingtonu (1911), v Haagu (1925), v Londýně (1934), v Lisabonu (1958), a ve Stoc-

kholmu (1967), ale i řadou dalších, zejména mnohostranných smluv. Patřila mezi ně zejména Madridská dohoda o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek (1891), Madridská dohoda o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží (1891), Niceská dohoda o mezinárodním třídění výrobků a služeb pro účely zápisu známek (1957), Lisabonská dohoda na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu, Locarnská dohoda o zřízení mezinárodního třídění průmyslových vzorů a modelů (1968), Štrasburská dohoda o mezinárodním patentovém třídění (1971) a Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (1975). V posledních desetiletích pak došlo k přístupu k Budapeštské smlouvě o mezinárodním uznávání uložení mikroorganismů k účelům patentového třídění (1977), Smlouvě o patentové spolupráci (1970), Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví – TRIPS (1994), Smlouvě o známkovém právu (1994), Protokolu k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek (1989) a Smlouvě o patentovém právu (2001).

Za nejvýraznější počátek systému průmyslově právní ochrany ve světě, zejména v Evropě, lze tedy pokládat uzavření Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví v roce 1883. Tato úmluva je univerzální všeobecnou mnohostrannou mezinárodní smlouvou, ke které postupně začaly přistupovat i mimoevropské státy. Pařížská úmluva tento systém vytvořila, jak pokud jde o předměty průmyslové právní ochrany, tak pokud jde o principy a účinky jejich právní ochrany. Na tuto mezinárodní smlouvu navazovala již uvedená celá řada mezinárodních smluv dalších, které evropský systém právní ochrany v celosvětovém kontextu dále vytvářely.

Ve vývoji právních úprav v oblasti průmyslových práv nastal v druhé polovině dvacátého století značný posun i uzavíráním regionálních úmluv. Mezi ně patří zejména Úmluva o udělování evropských patentů, vytvoření Evropského patentového úřadu, analogická úmluva o Evroasijském patentu s úřadem v Moskvě a konstituování dvou regionálních úřadů v Africe OAPI a ARIPO. V oblasti ochranných známek to bylo vydání Nařízení Rady Evropy č. 40/1994 o ochranné známce Společenství a vydání Nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o (průmyslových) vzorech–designech Společenství. V souvislosti s těmito posledními evropskými dokumenty byl vytvo-

řen i Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví ve španělském Alicante.

Pokud jde o právní úpravu v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví na území současné České republiky a na území Slovenské republiky, navázala tato na vývoj v bývalém Rakousko-Uhersku a v bývalém Československu. Československo po 1. světové válce patřilo mezi evropské země, které bezprostředně po vzniku své státnosti upravilo již v roce 1919 i právní vztahy v oblasti průmyslového vlastnictví a konstitovalo v Praze Patentní úřad a Patentní soud. Byly tak vytvořeny dostatečné předpoklady pro zajišťování právní ochrany v oblasti vynálezů, průmyslových vzorů a ochranných známek. Již v roce 1919 přistoupilo tehdy mladé Československo k Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví a k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu továrních a obchodních známek a vyjádřilo již tehdy tak své stanovisko k významu mezinárodní spolupráce i v oblasti průmyslového vlastnictví. Úspěšný vývoj v tehdejší Československu však byl přerušen na několik let událostmi 2. světové války a na 40 let pak po změně politického systému po roce 1948.

Patentový systém, obvyklý ve vyspělých průmyslových zemích, byl v padesátých a následujících letech minulého století do značné míry zlikvidován. Po vzoru Sovětského svazu byla v tehdejší Československu zaváděna právní ochrana vynálezů ve formě autorských osvědčení. Tato forma právní ochrany nepočítala s konkurencí a tržním hospodářstvím. Zavedené autorské osvědčení redukovalo výlučnost průmyslově právní ochrany jen na takzvané ne socialistické subjekty. Nedávalo jeho majiteli možnost, aby vyloučil z využívání vynálezu nebo průmyslového vzoru státní a družstevní organizace.

S ohledem na členství Československa v Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví se podařilo vedle autorského osvědčení zachovat i ochranu vynálezů patenty. Tuto formu ochrany však mohli využívat prakticky jen přihlašovatelé ze západních zemí. Z celkového počtu 6 až 10 tisíc tehdy přihlašovaných vynálezů ročně bylo přihlašováno pouze 10 až 15 % žádostí o udělení patentu, a to téměř výlučně zahraničními přihlašovatelí. Tento relativně malý zájem západních firem o patentování v Československu byl zapříčiněn ekonomickým a politickým mechanismem, který jim nevytvářel vhodné podmínky pro podnikání. Nepříznivý stav byl napraven až vydáním zákona č.

527/1990 Sb., o vynálezech, zlepšovacích návrzích a průmyslových vzorech.

Pokud jde o mezinárodní vztahy v oblasti práv na označení, Československá republika přistupovala bezprostředně po svém vzniku postupně k Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví, k Mezinárodní unii na ochranu živnostenského vlastnictví, obsahující i úpravu známkových práv, a k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu továrních a obchodních známek, k Madridské dohodě o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží, k Niceské dohodě o mezinárodním třídění výrobků a služeb pro účely zápisu ochranných známek, k Lisabonské dohodě na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu. V posledních letech Česká republika přistoupila ke Smlouvě o známkovém právu, k Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, k Protokolu k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek a ke Smlouvě o patentovém právu.

V souvislosti se zánikem Československa vznikly na jeho bývalém území od 1. ledna 1993 dva nezávislé státy s mezinárodně právní subjektivitou – Česká republika a Slovenská republika. Oba nové státy převzaly na počátku své existence dříve existující právní úpravy, které platily koncem roku 1992 na území tehdejší České a Slovenské Federativní Republiky. To znamená, že obě nové republiky převzaly existující zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, vyhlášku č. 550/1990 Sb., o řízení ve věcech vynálezů a průmyslových vzorů, zák. č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, zákon č. 237/1991 Sb., o patentových zástupcích, vyhlášku č. 350/1991 Sb., o odměňování patentových zástupců, zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků, zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, zákon č. 174/1988 Sb., o ochranných známkách, vyhláška č. 187/1988 Sb., o řízení ve věcech ochranných známek, zákon č. 159/1973 Sb., o označení původu výrobků, a vyhlášku č. 160/1973 Sb., o řízení ve věcech označení původu výrobků.

Oba nové státy rovněž vstoupily od 1. ledna 1993 do práv a závazků vyplývajících z platných mezinárodních smluv, tedy i do smluv v oblasti průmyslového vlastnictví. Obě republiky se staly členem Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví, Madridské dohody o potlačo-

vání falešných a klamavých údajů o původu zboží, Madridské dohody o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek, Niceské dohody o mezinárodním třídění výrobků a služeb pro účely zápisu známek, Lisabonské dohody o ochraně původu výrobků a o jejich mezinárodním zápisu, Locarnské dohody o mezinárodním třídění průmyslových vzorů a modelů, Smlouvy o patentové spolupráci (PCT), Štrasburské dohody o mezinárodním patentovém třídění, Budapešťské smlouvy o mezinárodním uznávání uložení mikroorganismů k účelům patentového řízení a později i Smlouvy o známkovém právu.

Vedle shora uvedených smluv, týkajících se průmyslového vlastnictví, vstoupila nově vytvořená Česká republika koncem dvacátého století do práv a závazků i k dalším dvěma smlouvám spadajícím do širšího rámce „duševního vlastnictví“, tj. k Bernské úmluvě na ochranu literárních a uměleckých děl a ke Smlouvě o mezinárodní registraci audiovizuálních děl.

5.1 POČÁTKY PRŮMYSLOVÉ REVOLUCE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Na počátku 18. století české země byly hospodářsky nejrozvinutější oblastí habsburské monarchie. V českých zemích se nejvíce uplatňovala manufakturní výroba založená na jednoduché dělbě práce. K urychlení průmyslového vývoje přispěl postoj státu, který chránil své podnikatele před zahraniční konkurencí vysokými dovozními cly a omezeními.

Nejvýznamnější postavení mělo textilnictví, které v roce 1789 zaměstnávalo více než půl milionu lidí a ovládlo většinu vývozu. Nejvíce lidí pracovalo v plátenictví (Jesenicko, Šumpersko, Turnovsko, Jilemnicko, Liberecko). Strojní přádelnu bavlny založil v roce 1796 ve Verneřicích u Děčína Johann Josef Leitenberger. V roce 1807 vznikla v Brně první přádelna vlny, první mechanická přádelna lnu byla založena roku 1836. Menším odvětvím českého textilnictví bylo vlnářství, rozvíjela se bavlnářská výroba, kartounářství (výroba potištěných látek). Nastal rozvoj rovněž v oblasti sklářství (okolí Šumavy a Českého lesa, zušlechťování skla (např. broušením, či malováním) se provádělo v Posázaví, Jizerských a Lužických horách.

V oblasti strojírenství vznikla v dvacátých letech 19. století první válcovna kovů. První parní stroj v českých zemích zkonstruoval František Josef Gerstner v letech 1803–1807 (nejdřív jen jako učební pomůcku, ve výrobě až od roku 1814). Používání parního pohonu a používání koksu k vytápění zvýšilo zájem o uhlí, jehož plánovitě dolování začalo ve 30. letech 19. století. Velký význam pro hospodářství v českých zemích mělo v 30. letech 19. století zakládání cukrovarů.

Rozvoj dopravy byl koncem 18. století ovlivněn výstavbou státních silnic s kamenným povrchem, rozvojem koněspřežní železnice (1832 otevřena koněspřežní dráha mezi Českými Budějovicemi a Lincem) a koncem 19. století bouřlivým rozvojem parostrojní železnice, když v letech 1873–1839 byla vybudována první parostrojní železnice mezi Vídní a Brnem a v roce 1845 bylo vybudováno železniční spojení Vídně s Prahou. Velký význam mělo uplatnění vynálezů na telegraf a telefon.

6. PRÁVNÍ OCHRANA TECHNICKÝCH ŘEŠENÍ

Právní ochrana technických řešení má mimořádný význam nejen pro jejich původce, ale pro celý průmysl a obchod. Právní ochrana vynálezů a průmyslových vzorů patří nepochybně mezi nástroje, jak dosažené výsledky tvůrčí práce jejich původců zajistit proti zneužití jinými osobami a jak pro tyto původce zajistit i přiměřenou odměnu v případě využití výsledků jejich práce. Právní ochrana vynálezů patentem a užitných průmyslových vzorů jejich zápisem do rejstříku je mnoha lety osvědčeným nástrojem této ochrany. A to nejen ve vlastní zemi, ale i zahraničí, díky uzavřeným mezinárodním smlouvám v celém světě a regionálním dohodám o Evropském patentu a ochranné známce a designu Společenství. Lze předpokládat, že připravované právní úpravy povedou ještě k lepšímu zajištění práv pro ty, kteří do vytvoření nových vynálezů a užitných a průmyslových vzorů vložili svoje schopnosti, úsilí a investice.

Mezi technická řešení v oblasti průmyslově právní ochrany se zpravidla zařazují vynálezy, včetně biotechnologických vynálezů, a dále užité vzory a topografie polovodičových výrobků. To přesto, že z věcného hlediska o „technické“ jejich znaky vždy nepůjde, jak je tomu právě u biotechnologických vynálezů nebo průmyslových vzorů. Za technická řešení se pokládají nejen ta, která vytvářejí nové výrobky a zařízení, ale i postupy jejich vytváření, označované jako výrobní postupy, ale i například i postupy měření a podobně. Mezi tech-

nická řešení se zahrnují i řešení, která se nedají chránit patentovou ochranou nebo ochranou zápisem do rejstříku užitečných vzorů. Ta známe jako zlepšovací návrhy, nechráněná technická zdokonalení, ale i tak zvané know-how, kterým se rozumí psané i nepsané výrobní a provozní zkušenosti.

6.1 PATENT, VYNÁLEZ, OBJEV A UŽITNÝ VZOR

Jak již bylo dříve uvedeno, je slovo patent názvem pro právní ochranu vynálezu, zatímco vynález je předmětem této ochrany. Význam slova patent je dobře charakterizován větou některých vynálezců, když řeknou „Dám si to zapatentovat“. Úřední řečí chce původce říct, že požádá, aby mu na jím vytvořený vynález byla udělena právní ochrana ve formě patentu. Tato žádost se pak podává tak zvanou přihláškou vynálezu, nebo též tak zvanou patentovou přihláškou. A patent je pak udělován na daný vynález, který je tedy předmětem této ochrany.

Aby bylo možno obdržet patent na předmět přihlášky, musí toto řešení splňovat zákonem stanovené podmínky. Tyto podmínky jsou v jednotlivých zemích uvedeny v tak zvaných patentových zákonech. U Evropského patentu, který poskytuje mezinárodní regionální ochranu v členských zemích Úmluvy o udělování evropských patentů, jsou uvedeny přímo v této mezinárodní úmluvě.

Právní úprava právní ochrany vynálezů je v České republice zakotvena v zákoně č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích (patentový zákon a v zákoně č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů. Zásady, které jsou v těchto právních předpisech zakotveny, v podstatě odpovídají principům zakotveným v evropské legislativě o právní ochraně vynálezů.

Na vynálezy, které splňují těmito zákony stanovené podmínky, uděluje Úřad průmyslového vlastnictví (dále též jen „Úřad“) patenty. Patenty platí 20 let od podání přihlášky, za předpokladu, že jsou pravidelně placeny tak zvané udržovací poplatky. Většina patentů je však jejich majiteli udržována jen po kratší dobu, obvykle 8 až 10 let. A naopak, některé patenty, zejména na význačná léčiva a přípravky na ochranu rostlin, se na základě žádostí o dodatkové ochranné osvědčení udržuje po další dobu až 5 let.

6.1.1 Podmínky patentovatelnosti vynálezů

Patenty se podle patentového zákona udělují na vynálezy, které jsou

- světově nové,
- jsou výsledkem vynálezecké činnosti, tj. jestliže pro odborníka nevyplývají zřejmým způsobem ze stavu techniky,
- a jsou průmyslově využitelné.

Za vynálezy schopné patentové ochrany zákon nepovažuje objevy, vědecké teorie a matematické metody, estetické výtvoř, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, jakož i programy počítačů a pouhé podávání informací. Z patentování jsou tyto předměty však vyloučeny za předpokladu, že se týkají pouze těchto předmětů nebo činností jako takových (as such). V poslední době začala ve světě postupně převládat tendence, zejména v USA a Japonsku, která se rozšiřuje i do Evropy, udělovat patenty i na programy počítačů, pokud je jejich výsledkem technická operace nebo technický výstup, například jestliže program definuje tělesné provedení výrobku nebo sekvencí činností při výrobním nebo jiném pracovním postupu, kterýžto výrobek nebo postup sám o sobě splňuje podmínky patentovatelnosti. V posledních letech, zejména v USA, se začaly udělovat patenty i na obchodní metody a i další země možnost jejich patentové ochrany zvažují, za analogických podmínek, jako je tomu u počítačových programů. Nutno však poznamenat, že udělení patentu na počítačový program či obchodní metodu se většina patentových úřadů brání.

Způsoby chirurgického nebo terapeutického ošetřování lidského nebo zvířecího těla a diagnostické metody používané na lidském nebo zvířecím těle se nepovažují za průmyslově využitelné vynálezy. To se však netýká výrobků, zejména látek a směsí určených k použití při těchto způsobech ošetřování a diagnostik používaných na lidském nebo zvířecím těle. Za patentovatelné však pokládá zákon použití látky nebo směsi při těchto způsobech, pokud je takové jejich použití světově nové.

Z patentování jsou vyloučeny vynálezy, jejichž využití by se přičilo veřejnému pořádku nebo dobrým mravům. Tuto výluky však nelze

vyvodit jen z toho, že využití vynálezu je zakázáno právním předpisem.

Z patentování je patentovým zákonem vyloučena ochrana nových rostlinných odrůd a plemen zvířat nebo v zásadě biologické způsoby pěstování rostlin či chovu zvířat. Nejsou však z patentování vyloučeny nové mikrobiologické způsoby a výrobky těmito způsoby získané. Právní ochrana nových rostlinných odrůd je však umožněna na základě samostatného zákona a upravena i mezinárodní smlouvou.

V této souvislosti je potřeba vyjasnit rozdíl mezi pojmy vynález a objev. Zatímco vynálezem je technické řešení ve shora uvedeném smyslu, objevem je zjištění či stanovení dříve neznámých vlastností či zákonitostí existujících ve světě, nezávisle na objeviteli. Na základě objevu pak může autor či i jiná osoba vytvořit světově nové technické řešení. Například na základě objevu vlastnosti chemické látky či sloučeniny může být vytvořeno léčivo schopné patentové ochrany. Objev sám o sobě se tedy nedá chránit patentem.

Mezi práva z udělených patentů na vynálezy patří především právo majitele patentu chráněný vynález využívat, zakázat třetím osobám nedovoleně vynález využívat – výlučnost a na druhé straně má majitel patentu právo třetím osobám pronajmout formou udělení licence anebo dokonce udělené právo převést na třetí osobu (prodat).

6.1.2 Patentovatelnost počítačových programů a obchodních metod

Jak již bylo v předchozích částech uvedeno, jsou programy počítačů a vykonávání obchodních činností z patentovatelnosti v evropských zemích jako takové vyloučeny. Avšak s dodatkem, že se tato výlučka z patentovatelnosti týká pouze těchto předmětů nebo činností, jinými slovy, jak se většinou v odborné terminologii uvádí, jsou vyloučeny pouze „jako takové – as such“.

Výlučku počítačových programů a způsobů vykonávání obchodních činností s tímto dodatkem obsahuje i český patentový zákon. Stejně ustanovení je obsaženo i v článku 52 odstavci 2b) Úmluvy o udělování evropských patentů, jíž se od 1. července 2002 stala členem i Česká republika.

Podle metodiky českého Úřadu průmyslového vlastnictví se přitom počítačové programy nepovažují za vynálezy, a tedy nejsou patentovatelné jen samy o sobě, tzn. pokud je požadována ochrana pouze pro ně jako takové. Pokud však tvoří integrální součást návrhu, který má technický charakter, pak nelze patentovatelnost těchto návrhů vyloučit. Tato otázka je aktuální jak u programového vybavení (software) jako součásti technického řešení, tak i postupů spočívajících ve vykonávání obchodní činnosti (obchodních metod). Proto tedy výrobek nebo postup, které jsou technického charakteru, mohou být patentovatelné, dokonce i tehdy, když nárokový předmět definuje, nebo přinejmenším zahrnuje, program počítače, obchodní metodu apod. Počítačový program sám, nebo jako záznam na nosiči nebo jako signál, může být považován za vynález, jestliže tento program, spuštěný na počítači, má schopnost působit technický efekt, který přesahuje běžnou fyzikální interakci mezi programem a počítačem. Základním požadavkem je technický charakter vynálezu, který je třeba posoudit nejen na základě formulace patentových nároků, ale celého popisu vynálezu. Pokud tedy například znaky vynálezu mají čistě administrativní, účetní či finanční charakter, lze usoudit, že se jedná o pouhé vyjádření obchodní metody, a takový vynález se pak vyloučí z patentové ochrany i v případě, že tato obchodní metoda ke své činnosti používá technických prostředků. Na druhou stranu počítačový systém, vhodně naprogramovaný pro použití v určité oblasti, i když jde například o obchodní nebo finanční oblast, a který má charakter konkrétního přístroje ve smyslu fyzické podstaty nebo produktu, je možné považovat za patentovatelný vynález.

Evropské stanovisko k udělování patentů na počítačové programy je obsaženo zejména v rozhodnutí T 1173/97 Odvolacího senátu Evropského patentového úřadu, podle něhož „počítačový program, nárokový buď sám o sobě, nebo zaznamenaný na nosiči, není z patentovatelnosti vyloučen za všech okolností. Program uskutečněný pomocí počítače musí přinášet tak zvaný další technický efekt, tj. technický účinek, který přesahuje pouhou interakci mezi hardware a software“.

Podobné zásadní stanovisko ve věci patentovatelnosti obchodní metody lze shledat v rozhodnutí u případu T 931/95 odvolacího senátu téhož úřadu, podle něhož musí mít patentování schopné řešení technický charakter. Patentovatelný, podle tohoto rozhodnutí, není napří-

klad program, i když běží na počítači, který obsahuje pouze organizační a obchodní operace, které mají čistě obchodní povahu, ale postřádá technický charakter.

Ve smyslu těchto zásad bylo v Evropě, včetně České republiky, v posledních letech uděleno poměrně velké množství patentů na počítačové programy. V současné době se diskutuje otázka, zda by nebylo účelné vyluku počítačových programů z právních norem vypustit a přizpůsobit se praxi zejména v USA a Japonsku, kde je pohled na jejich patentovatelnost mnohem liberálnější, včetně patentovatelnosti obchodních metod.

V souvislosti s možností patentové ochrany počítačových programů se diskutuje i otázka právní ochrany počítačových programů na základě autorského zákona.

Podle autorského zákona se za dílo považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním tvorem. Za slabinu autorskoprávní ochrany počítačových programů se obecně pokládá skutečnost, že autorské právo nechrání myšlenku jako takovou, tj. myšlenky a principy, na kterých je program založen, ale jen vnější formu jejich vyjádření a že chrání program jen proti jeho přímému kopírování. Proto v oblasti technických řešení poskytuje autorské právo menší stupeň ochrany, než právo patentové, protože umožňuje vytvoření konkurenčního programu využívajícího či založeného na stejném principu či myšlence. To je také důvod, proč se umožňuje alespoň v některých případech patentová ochrana počítačových programů a proč se hledají i jiné možnosti jejich ochrany, jako pomocí ochranných známek, předpisů o obchodním tajemství, nekalé soutěži aj.

6.1.3 Specifické řešení technického problému

Čárový kód

Mezi specifická řešení technického problému na úrovni patentovatelného vynálezu je možno zařadit vynález čárového kódu, který vynalezli koncem padesátých let minulého století Američané Norman Joseph Woodland a Bernard Silver. Čárový kód podle tohoto vynálezu sestává ze systému vedle sebe umístěných silnějších a tenčích čar, jak

je dnes už běžně znám ve většině zemí světa. Na tento vynález získali ve Spojených státech v roce 1959 patent. Řízení o udělení patentu trvalo více než deset let, zatímco u ostatních druhů vynálezů v té době trvalo dva až tři roky. Zřejmě se řešilo, zda jde o technické řešení problému, jak si to americký zákon představoval. Patentem chráněné řešení bylo uvedeno do praktického využití až v roce 1974 na obalech žvýkaček Wrigley's v obchodě ve městě Troy. Téměř na konci platnosti udělené patentové ochrany, zřejmě proto, že v době vytvoření vynálezu a udělení patentu ještě nebyla k dispozici laserová technologie na přečtení tohoto čarového kódu. Na území České republiky byl vynález uveden do praxe až v roce 1985.

6.2 UPLATŇOVÁNÍ PRÁV Z PRŮMYSLVÉHO VLASTNICTVÍ

Majitel průmyslového práva je oprávněn svá práva z průmyslového vlastnictví vymáhat všemi prostředky, které mu poskytuje zákon. Práva z průmyslového vlastnictví, tedy práva z uděleného patentu nebo zapsaného užitného vzoru, průmyslového vzoru, typografie polovodičových výrobků, označení původu a zeměpisných označení, může jejich majitel vymáhat pomocí veřejnoprávních prostředků nebo soukromoprávních prostředků, tedy soudní cestou.

K porušení práv k předmětům průmyslového vlastnictví dojde zpravidla tehdy, jestliže je začne využívat osoba nebo osoby, kterým právo k jejich využívání jejich majitel neposkytl, nebo na ně tato práva nepřevodl. V případě neoprávněného zásahu do práv chráněných patentovým zákonem se může ten, jehož právo bylo porušeno, domáhat zejména toho, aby rušení práva bylo zakázáno a aby následky porušení byly odstraněny. Může se též domáhat přiměřeného zadostiučinění, a to i v penězích. Je oprávněn rovněž domáhat se škody způsobené jednáním uskutečněným v době po zveřejnění přihlášky ochranné známky, včetně přiměřeného zadostiučinění.

Pokud jde o prostředky veřejnoprávní povahy, pak je to především nárok na zvláštní ochranu, jako tomu je například u vynálezů udělení patentu, nebo u dalších druhů průmyslového vlastnictví, jako například u průmyslových a užitných vzorů a ochranných známek jejich zápis do rejstříku vedeného Úřadem průmyslového vlastnictví.

V rámci správního řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví se lze domáhat zrušení udělené právní ochrany, jako například zrušení patentu nebo zrušení ochranné známky. U vynálezů a užitných vzorů se lze domáhat u tohoto úřadu rozhodnutí o tom, zda daný výrobek či postup spadá do rozsahu ochrany daného patentu nebo zapsaného užitého vzoru.

Na základě udělené právní ochrany je možno se domáhat nároků z této ochrany vyplývajících soukromoprávní cestou. Tyto nároky mající soukromoprávní povahu, nelze uplatnit vůči státu, ale vůči třetím osobám, zpravidla porušovateli, zejména v řízení před příslušným soudem. Mezi spory v tomto směru patří například spory o původství, spory o tom, kdo měl právo na ochranu, jako např. u podnikových vynálezů nebo vzorů, spory o vypořádání práva na odměnu nebo na dodatečné vypořádání odměny u podnikových vynálezů a vzorů, spory o porušování průmyslových práv, spory o souhlas k převodu a uzavření licencí mezi spolumajiteli průmyslových práv, spory z licenčních smluv o převodu a o zástavě, spory o nárok na náhradu škody, na vydání bezdůvodného obohacení apod.

Ve věcech vynálezů, průmyslových vzorů, užitných vzorů, topografií polovodičových výrobků dochází v praxi zpravidla k výrobě či postupu při výrobě nebo provozu podle chráněného řešení bez souhlasu majitele průmyslového práva. V těchto případech nastává zpravidla na žádost majitele patentu nebo zapsaného užitého vzoru určovací řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví anebo naopak jako obranný krok je ze strany domnělého porušovatele podán návrh na zrušení udělené právní ochrany. Pak teprve nebo současně s tím je podána ve shora uvedeném smyslu žaloba u soudu.

V praxi je někdy podáván návrh na předběžné opatření již v období mezi zveřejněním přihlášky vynálezu a udělením patentu. Podle § 11 patentového zákona účinky patentu nastávají až ode dne oznámení o udělení patentu ve Věstníku Úřadu. Pokud však někdo po zveřejnění přihlášky, tedy ještě před udělením patentu, začne její předmět využívat, přísluší přihlašovatel podle § 11 patentového zákona přiměřená náhrada od využivatel. Je-li podán návrh na předběžné opatření již ve fázi zveřejnění přihlášky, tedy před udělením patentu, není v této době dána ještě působnost Úřadu ve věci určovacího řízení podle § 67 patentového zákona. To proto, že v té době ještě nebyl patent udělen, nebyly tedy v udělovacím řízení vymezeny patentové

nároky, a nelze tudíž provádět určovací řízení. Přihlášky se totiž zveřejňují zpravidla s patentovými nároky tak, jak si je přihlašovatel uplatnil. Ve většině případů jsou pak v průběhu udělovacího řízení, během úplného průzkumu, který probíhá zpravidla až po zveřejnění přihlášky, tyto patentové nároky, resp. jejich rozsah v přijaté definici redukován. To pokud jde o působnost veřejné správy. Pokud jde o pravomoc soudu, může se přihlašovatel do udělení patentu domáhat ochrany vůči osobě, která využívá předmět přihlášky, jen prostředky proti nekalé soutěži.

6.2.1 Škody z porušování práv k průmyslovému vlastnictví

Byla-li porušováním práv k předmětům průmyslového vlastnictví způsobena škoda, má poškozený právo na její náhradu jak podle patentového zákona, tak podle známkového zákona. Při způsobení škody z porušení průmyslových práv se nahrazuje to, oč se majetek poškozeného škodnou událostí zmenšil (skutečná škoda) a čeho by dosáhl, kdyby nenastala škodná událost (ušlý zisk). Byla-li tímto zásahem způsobena nemajetková újma, má poškozený právo na přiměřené zadostiučinění, které může spočívat v peněžitém plnění.

Pokud jde o vyčíslení škod z porušování práv k předmětům průmyslového vlastnictví, není v naší zemi v tomto směru dostatek zkušeností vzhledem k dosud relativně malé frekvenci sporných případů, resp. k judikatuře o nich. Často se vychází z toho, že se tato škoda odvodí pouze z výše obvyklých licenčních poplatků, které by porušovatel musel majiteli průmyslových práv zaplatit za poskytnutí licence.

Z dostupné literatury lze však zjistit, resp. vyvodit, že u sporů ve věci porušování průmyslových práv se v zahraničí uplatňují zejména tyto druhy škod, resp. náhrady:

- ztráta zisku způsobená neoprávněným prodejem výrobků nebo poskytováním služeb, k nimž se daná průmyslově právní ochrana vztahuje,
- ztráta zisku způsobená prováděním reklamy o budoucím prodeji výrobků nebo služeb, která přinutila majitele průmyslových práv ke snížení ceny nebo objemu jeho produkce,

- ztráta zisku způsobená vynuceným snížením ceny výrobků nebo služeb vlivem uvedení na trh konkurenčních výrobků nebo služeb zasahujících do jeho průmyslových práv.
- ztráta zisku způsobená snížením prodeje náhradních dílů k výrobkům nebo prostředků, např. programů k provádění služeb, k nimž se dané průmyslové právo vztahuje,
- ztráta zisku způsobená snížením prodeje výrobků nebo poskytování služeb, které sice nejsou předmětem průmyslových práv, ale které by jejich majitel prodával, resp. poskytoval v souvislosti s prodejem výrobků nebo poskytováním služeb, které jsou, resp. byly, předmětem jeho průmyslových práv,
- ztráta zisku z prodeje chráněných výrobků nebo poskytování chráněných služeb, které mohlo probíhat ještě v době po uplynutí platnosti předmětných průmyslových práv,
- ztráta poplatků, které mohl majitel průmyslových práv získat z jejich převodu nebo prodeje licencí jiným podnikatelům.

Uvedené druhy škod, resp. náhrad, které přicházejí v úvahu za porušování průmyslových práv, nejsou na jedné straně vyčerpávající a na druhé straně ne všechny budou vždy přicházet v úvahu.

Při posuzování otázky, jak velké snížení zisku nebo jak velké ztráty z porušování průmyslových práv nastanou, bude nutno vždy vycházet z konkrétní situace a reálných možností majitele ochranných práv, zejména pokud půjde o odhad předpokládané produkce a zisku. V praxi bude velmi obtížné odhadnout, zda byl majitel průmyslového práva schopen svoji produkci daných výrobků nebo služeb zvýšit, a pokud ano, o jaké množství. Majitel průmyslového práva zpravidla prokazuje, že bez porušení jeho práv by byl schopen zvýšit svoji produkci nejméně v rozsahu produkce porušovatele. Rozhodovací praxe soudů se často uchyluje k domněnce, že ztráta zisku způsobená neoprávněným prodejem výrobků nebo poskytováním služeb, k nimž se dané průmyslové právo vztahuje, činí 50 % zisku, kterého dosáhl porušovatel. Toto procento však bude nepochybně závislé na podílu předmětu ochrany, například vynálezu, na prodeji výrobků nebo poskytování služeb.

Ztrátu zisku způsobenou prováděním reklamy porušovatelem o budoucím prodeji předmětných výrobků nebo služeb a vynuceným sní-

žením odbytu a ceny těchto výrobků a služeb uváděných na trh majitelem průmyslových práv bude v rozhodovací praxi zpravidla velmi obtížné stanovit. Především proto, že až na výjimky nebude zcela jasná příčinná souvislost mezi těmito skutečnostmi. I v tomto případě bude nutno provádět odborný odhad ztráty zisku na základě porovnání údajů o změnách, které v daném období u majitele práv a porušovatele nastaly. V každém případě je však z hlediska majitele práv žádoucí tuto ztrátu stanovit. Vzhledem k tomu, že je v praxi velmi obtížné výši náhrady škody stanovit, řeší tuto otázku i dále uávedený zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.

6.2.2 Mimosoudní možnosti obrany proti porušování práv k průmyslovému vlastnictví

Mezi mimosoudní možnosti obrany proti porušování práv průmyslového vlastnictví patří jednak možnost jednání s domnělým porušovatelem těchto práv a jednak využití veřejnoprávních prostředků, které dávají platné předpisy.

Mezi první krok při uplatňování práv z průmyslového vlastnictví patří jednání majitele práva s domnělým porušovatelem práv. Jde především o jeho upozornění na existenci práv k předmětu, který vyrábí nebo k postupu, který používá. V tomto upozornění, nazývaném též jako varovný dopis, které je v každém případě nutno provést písemně (s ohledem na pozdější soudní jednání a případné uplatnění náhrady škod), je potřeba uvést údaje o předmětu ochrany, tj. zejména číslo patentu, datum priority a datum jeho udělení a dát porušovateli k dispozici i znění patentových nároků popř. celého popisu vynálezu. Podobně u ochranné známky je účelné porušovateli poskytnout její znění či vyobrazení, číslo jejího zápisu do rejstříku, datum priority a seznam zboží či služeb, pro které byla ochranná známka do rejstříku zapsána.

Tato úvodní část jednání majitele průmyslového práva s domnělým porušovatelem málokdy končí bezprostředně uznáním průmyslového práva. Obvykle se napadený brání tvrzením, že při svém podnikání používá jiné řešení, které nespadá do rozsahu udělené ochrany na vynález, užitný vzor nebo průmyslový vzor, nebo že dané řešení vyvinul sám, a má tudíž takzvané právo předchozího uživatele, popřípadě,

že toto řešení užívá na základě stavu techniky, známého před podáním přihlášky, na jejímž základě byl patent nebo vzor zaregistrován.

Pokud jde o to, zda napadený daný vynález či užitečný vzor využívá či nikoliv, může se kterýkoliv z účastníků sporu obrátit na Úřad průmyslového vlastnictví a podat žádost o určení, zda předmět sporu, resp. rušební předmět, tj. vyráběný výrobek nebo užívaný postup, spadá do rozsahu daného patentu nebo užitečného vzoru, jak to uvádí § 67 zákona č. 527/1990 Sb. Rozhodnutí Úřadu o žádosti o určení je pro případné soudní řízení jedním z hodnověrných důkazních prostředků. Toto určení si může provést i samotný soud (zpravidla za pomoci znalce). U průmyslových vzorů si takové určení provádí vždy soud, neboť Úřad již u průmyslových vzorů určovací řízení neprovádí.

Tvrdí-li napadený, že daný vynález, průmyslový vzor nebo užitečný vzor začal využívat nezávisle na majiteli práva či jeho předchůdci již před jeho prioritou a majitel nechce toto právo předchozího uživatele uznat, má napadený možnost na něm žádat, aby toto jeho právo podle § 17 a § 60 zákona č. 527/1990 Sb. a § 13 zákona č. 478/1992 Sb. uznal. Pokud tak majitel práva neučiní, má napadený možnost požádat soud, aby v tomto smyslu rozhodl. Soudní řízení o uznání práva předchozího uživatele je velmi komplikované, zejména proto, že domnělý majitel práva předchozího uživatele musí prokázat úplnou nezávislost na původci a majiteli patentu v průběhu nabývání řešení, kterým se toto právo má prokázat.

Pokud se napadený domnělý porušovatel průmyslového práva brání tvrzením, že nevycházel z daného chráněného vynálezu či vzoru, ale z literatury nebo jiného pramene veřejně přístupného před prioritou, resp. podáním přihlášky, na jejímž základě došlo k udělení daného průmyslového práva, měl by takové tvrzení majiteli práva prokázat. Pokud se tito dva účastníci sporu nedohodnou, má napadený možnost pokusit se dané průmyslové právo zrušit a podat návrh na zrušení patentu podle § 23 zákona č. 527/1990 Sb., či podat návrh na výmaz průmyslového vzoru nebo užitečného vzoru. Podobně by se postupovalo u topografií polovodičových výrobků. Protože zrušení patentu či výmaz užitečného nebo průmyslového vzoru působí od samého počátku vzniku práva (ex tunc), má toto zrušení účinek, jakoby právo nebylo nikdy uděleno. Pokud by tedy napadený dosáhl zrušení daného průmyslového práva, odpadl by předmět sporu (s výjimkou žaloby na

shora zmíněné nekalosoutěžní jednání, např. pro otrocké napodobení).

Pokud má majitel patentu na vynález nebo majitel užitého nebo průmyslového vzoru nebo jiného průmyslového práva zájem na jeho licenčním využití, připadá v úvahu, že nabídne porušovateli svého práva možnost uzavřít s ním licenční smlouvu. Nabídku k uzavření licenční smlouvy nebo smlouvy o převodu práva může samozřejmě učinit i porušovatel resp. využivatel práva.

Takovéto řešení je z hlediska majitele průmyslového práva nejpříjatelnějším v případě, že sám předmět ochrany nevyrábí nebo neupotřebí vůbec, nebo není v situaci, kdy by sám chtěl nebo byl schopen pokrýt v úvahu připadající trh.

Uzavření licenční smlouvy s porušovatelem je možno z hlediska praxe pokládat za optimální řešení v případě, že se podaří sjednat takové poplatky a ostatní podmínky licence, že je to pro majitele práva celkově výhodné. Poplatky za licenci se obvykle pohybují v rozmezí 0,5 až 3, výjimečně až 8 % z čisté prodejní ceny zboží nebo služeb opatřovaných ochrannou známkou. Cena za licenci, resp. tyto poplatky, jsou závislé na řadě faktorů, zejména na tom, zda bude nabyvateli poskytnuta licence výhradní, či nevýhradní, tj. zda majitel průmyslového práva bude např. předmět patentu vyrábět ještě sám, nebo zamýšlí licenci prodat ještě dalším zájemcům. Je samozřejmé, že cena licence bude závislá na hodnotě řešení pro nabyvatele, na tom, zda je řešení nebo známka chráněna pouze v tuzemsku, nebo i v zahraničí a podobně.

Pokud majitel průmyslového práva nemá sám zájem nebo podmínky pro vlastní nebo jiné použití předmětu ochrany, připadá v úvahu i převod práva. V podstatě dojde k prodeji tohoto práva, a změní se tudíž jeho majitel. Pouze u ochranných známek připadá v úvahu převod práva i poskytnutí licence jen pro některé výrobky nebo služby, pro které byla zapsána v rejstříku ochranných známek u Úřadu průmyslového vlastnictví. Cena za převod práva bývá obvykle podstatně vyšší, například dvojnásobná, než cena za licenci.

Předmětem právních vztahů mohou být nejen hmotné věci a práva, ale i právem chráněné předměty průmyslového vlastnictví (s výjimkou označení původu), za předpokladu, že lze jejich hodnotu vyjádřit v penězích. Zástavní právo slouží k zajištění pohledávky pro případ,

že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy bez souhlasu či dokonce proti vůli jejího vlastníka. Nutno si uvědomit, že zástavní právo přechází i na kteréhokoliv dalšího vlastníka dané věci.

6.2.3 Prosazování průmyslových práv prostřednictvím dalších orgánů

Práva z průmyslového vlastnictví je možno prosazovat i pomocí dalších orgánů jako je Celní správa, Česká obchodní inspekce a Policie České republiky.

Nejčastěji přichází v úvahu porušování práv z průmyslového a jiného duševního vlastnictví ve vztahu k padělkům a napodobeninám.

Za padělek se pokládá výrobek nebo zboží, včetně jeho obalu, na němž je bez souhlasu majitele ochranné známky umístěno označení stejné nebo zaměnitelné s ochrannou známkou, porušující práva majitele ochranné známky podle zvláštního právního předpisu, dále veškeré věci nesoucí takové označení (značky, loga, etikety, nálepky, prospekty, návody k použití, doklady o záruce apod.), a to i tehdy, jsou-li uváděny samostatně, a samostatné obaly, na nichž je umístěno takové označení. V tomto případě se jedná o porušování absolutních práv z ochranné známky, která působí vůči všem (*erga omnes*).

Za nedovolenou napodobeninu se pokládá výrobek nebo zboží, které je rozmnoženinou nebo zahrnuje rozmnoženinu vyrobenou bez souhlasu majitele autorských nebo příbuzných práv nebo bez souhlasu majitele práv k průmyslovému vzoru, jestliže pořízení rozmnoženiny porušuje tato práva podle zvláštních právních předpisů. U nedovolených napodobenin jde zpravidla o porušování zákonných ustanovení o nekalé soutěži, která patří mezi relativní práva, která se v praxi prosazují hůře, než je tomu při porušování práv absolutních.

6.2.4 Trestněprávní aspekty porušování průmyslových práv

Ochrany svých průmyslových práv se může jejich vlastník soudní cestou domáhat jak prostředky práva občanského, tak práva trestního.

Zákonodárce začlenil do trestního zákona i skutkové podstaty trestných činů proti průmyslovým právům a proti autorskému právu. Ustanovení trestního zákona v tomto směru jsou koncipována tak, že trestní právo by mělo působit v případě, kdy si majitelé práv nejsou schopni obhájit svá práva prostřednictvím práva soukromého, a mělo by dopadat jen na nejzávažnější formy porušování průmyslových práv. Současně platný trestní zákon obsahuje definice trestných činů z oblasti průmyslových práv, které jsou na základě tohoto zákona postihovány.

Práva k ochranné známce a jiným označením porušuje, kdo uvede do oběhu výrobky nebo poskytuje služby neoprávněně označené ochrannou známkou, k níž přísluší výhradní právo jinému, nebo známkou s ní zaměnitelnou nebo pro tento účel sobě nebo jinému takové výrobky nabízí, zprostředkuje, vyrobí, doveze, vyveze nebo jinak opatří nebo přechovává, anebo takovou službu nabídne nebo zprostředkuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Stejně bude potrestán, kdo pro dosažení hospodářského prospěchu neoprávněně užívá obchodní firmu nebo jakékoliv označení s ní zaměnitelné nebo uvede do oběhu výrobky nebo služby neoprávněně opatřené označením původu nebo zeměpisným označením anebo takovým označením s ním zaměnitelným nebo pro tento účel sobě nebo jinému takové výrobky nebo služby nabídne, zprostředkuje, vyrobí, doveze, vyveze nebo jinak opatří nebo přechovává.

Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, získá-li tímto jednáním pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu. Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, získá-li tímto činem uvedeným pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.

Kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do práv k chráněnému vynálezu, průmyslovému vzoru, užitému vzoru nebo topografii polovodičového výrobku, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, vykazuje-li tento čin znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání, získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu. Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, získá-li tímto činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.

Kdo neoprávněně, nikoli nepatrně, zasáhne do autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práva k databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, vykazuje-li tento čin znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání, získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo způsobí-li tím jinému značnou škodu, nebo dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu. Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, získá-li tímto činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo způsobí-li tím jinému škodu velkého rozsahu, nebo dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.

Trestní zákoník rovněž stanoví, že pokud někdo padělá výtvarné autorské dílo nebo napodobí výtvarný projev jiného autora v úmyslu, aby nové dílo bylo považováno za původní dílo takového autora, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li uvedený čin jako člen organizované skupiny, získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu. Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, získá-li tímto činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.

Ve vztahu k autorským právům řeší trestní zákoník v § 230 až § 232 trestné činy spojené s neoprávněným přístupem k počítačovému systému a nosiči informací. Kdo překoná bezpečnostní opatření, a tím neoprávněně získá přístup k počítačovému systému nebo k jeho části, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Kdo získá přístup k počítačovému systému nebo k nosiči informací a neoprávněně užije data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací, kdo data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací neoprávněně vymaže nebo jinak zničí, poškodí, změní, potlačí, sníží jejich kvalitu nebo je učiní neupotřebitelnými, kdo padělá nebo pozmění data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací tak, aby byla považována za pravá nebo podle nich bylo jednáno tak, jako by to byla data pravá, bez ohledu na to, zda jsou tato data přímo čitelná a srozumitelná, nebo kdo neoprávněně vloží data do počítačového systému nebo na nosič informací nebo učiní jiný zásah do programového nebo technického vybavení počítače nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li uvedený čin v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou újmu nebo získat sobě nebo jinému neoprávněný prospěch, nebo v úmyslu neoprávněně omezit funkčnost počítačového systému nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat. Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li uvedený čin uvedený jako člen organizované skupiny, způsobí-li takovým činem značnou škodu, způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem. Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem škodu velkého rozsahu, nebo získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

Trestní zákoník pokládá za trestný čin i opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat. Kdo v úmyslu spáchat trestný čin porušením tajemství dopravo-

vaných zpráv nebo trestný čin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle něho vyrobí, uvede do oběhu, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává zařízení nebo jeho součást, postup, nástroj nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k neoprávněnému přístupu do sítě elektronických komunikací, k počítačovému systému nebo k jeho části, nebo počítačové heslo, přístupový kód, data, postup nebo jakýkoli jiný podobný prostředek, pomocí něhož lze získat přístup k počítačovému systému nebo jeho části, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákazem činnosti. Odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li uvedený čin jako člen organizované skupiny, nebo získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch. Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, získá-li uvedeným činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu. Podobně bude trestáno poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti.

Trestní zákoník se v § 248 zabývá i porušením předpisů o pravidlech hospodářské soutěže, nekalosoutěžním jednáním. Kdo poruší jiný právní předpis o nekalé soutěži tím, že se při účasti v hospodářské soutěži a způsobí tím ve větším rozsahu újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům nebo opatří tím sobě nebo jinému ve větším rozsahu neoprávněné výhody, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem na ochranu hospodářské soutěže se svým konkurentem uzavře dohodu o určení ceny, dohodu o rozdělení trhu nebo jinou dohodu narušující hospodářskou soutěž, kdo v rozporu s jiným právním předpisem o veřejných zakázkách poruší závazným způsobem závazná pravidla zadávacího řízení, nebo kdo v rozporu s jiným právním předpisem upravujícím činnost bank a jiných právnických osob oprávněných k provozování finanční činnosti, obchodování s investičními nástroji, kolektivního investování, penzijního připojištění a pojišťovnictví, poruší závazným způsobem závazná pravidla obezřetného podnikání, obhospodařování majetku, odborné péče nebo zákaz vykonávat zákonem nebo úředním rozhodnutím určené úkony, služby

nebo jiné činnosti, a způsobí tím ve větším rozsahu újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům, zadavateli nebo jinému dodavateli nebo opatří tím sobě nebo jinému ve větším rozsahu neoprávněné výhody. Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li uvedený čin jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin opětovně, způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem škodu velkého rozsahu, získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo způsobí-li takovým činem jinému úpadek.

6.3 ZÁKON O VYMÁHÁNÍ PRÁV Z PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ

Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, ze dne 25. dubna 2006 vychází důsledně z principů zakotvených ve směrnici č. 2004/48/ES o vymáhání práv z duševního vlastnictví. Jeho s cílem je zajistit vysokou, rovnocennou a stejnorodou úroveň ochrany všech předmětů průmyslového vlastnictví, aniž by bylo dotčeno používání pravidel hospodářské soutěže a zajistit co nejširší oblast působnosti tohoto zákona tak, aby zahrnoval všechna práva průmyslového vlastnictví obsažená ve vnitrostátních předpisech.

Tento zákon, který upravuje právní prostředky sloužící k vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, stanovuje, které osoby jsou oprávněny vymáhat tato práva, jaké informace může oprávněná osoba požadovat vůči porušovateli či vůči třetí osobě, jaká opatření k nápravě může oprávněná osoba požadovat, jestliže došlo k neoprávněnému zásahu do práv, a dále i ustanovení o právech oprávněné osoby v případě zásahu do práv. V druhé a třetí části pak tento zákon obsahuje i ustanovení o působnosti soudu ve věcech průmyslového vlastnictví ve čtvrté pak stanovuje změny v jednotlivých předpisech o průmyslovém vlastnictví.

Implementace evropské směrnice č. 2004/48/ES o vymáhání práv z duševního vlastnictví v oblasti autorských práv byla v české legis-

lativě uskutečněna doplněním analogických ustanovení v autorském zákoně č. 121/2000 Sb., v § 40 až § 45.

6.3.1 Osoby oprávněné vymáhat práva z průmyslového vlastnictví

Vymáhat práva při porušování práv z průmyslového vlastnictví je podle tohoto zákona oprávněn jeho vlastník či majitel. Dále pak i osoba oprávněná tato práva užívat, zejména nabyvatel licence a profesní organizace ochrany práv, která je řádně uznávána v zemi původu jako organizace oprávněná zastupovat vlastníky či majitele práv průmyslového vlastnictví (dále jen „oprávněná osoba“).

Nabyvatel licence může vymáhat práva jen se souhlasem vlastníka či majitele práva. Souhlas se nevyžaduje, jestliže ve lhůtě 1 měsíce od doručení oznámení nabyvatele o porušení či ohrožení práva nezahájil vlastník či majitel práva řízení ve věci porušení či ohrožení práva sám. Nabyvatel licence však může tato práva uplatňovat jen v rozsahu poskytnuté licence.

6.3.2 Právo na informace

Oprávněná osoba, tj. majitel či vlastník práva z průmyslového vlastnictví nebo nabyvatel licence, může vůči osobám, které porušují dané průmyslové právo nebo které se na užívání tohoto práva nějakým způsobem podílely nebo podílejí, požadovat informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je toto právo porušováno. Tyto informace musí obsahovat jméno a příjmení nebo obchodní firmu či název a místo trvalého pobytu nebo sídla výrobce, zpracovatele, skladovatele, distributora, dodavatele a jiného předchozího držitele zboží nebo služby porušující právo, údaje o vyrobeném, zpracovaném, dodaném, skladovaném, přijatém nebo objednaném množství a o ceně obdržené za dané zboží či služby.

Jak uvádí důvodová zpráva k návrhu tohoto zákona, toto právo na informaci má výrazně posílit postavení vlastníka či majitele průmyslového práva, popřípadě nabyvatele licence v boji proti porušování jeho práv. Dále umožňuje zasáhnout nejen proti konkrétnímu poru-

šovatelé, kterého zjistily, ale umožňují i vysledovat řetězec podnikatelů, například velkoobdobatelů či maloobdobatelů ve smyslu směrnice č. 2004/48/ES o vymáhání práv z duševního vlastnictví, kteří se v obchodním měřítku na porušování průmyslových práv podílejí. Tyto informace o množství výrobků či služeb a jejich ceně pak umožní stanovit spravedlivě náhradu škody a výši bezdůvodného obohacení. Právo na informace lze uplatnit pouze v souvislosti s řízením ve věci porušení práv a nelze je uplatnit v řízení předběžném. Pokud taková osoba informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je toto právo porušováno, dobrovolně v přiměřené lhůtě neposkytne, může se jí oprávněná osoba domáhat návrhem u soudu v řízení o porušení práva. Soud však žalobu zamítne, jestliže by to bylo v nepoměru k závažnosti ohrožení či porušení práva.

Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví v § 3 taxativně stanoví, že oprávněná osoba může požadovat tyto informace od osoby:

- a) která za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu držela zboží porušující právo, nebo
- b) která za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užívala služby porušující právo, nebo
- c) o níž bylo zjištěno, že za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytovala služby užívané při činnostech porušujících právo, anebo
- d) která byla označena osobou uvedenou v písmeni a), b) nebo c) jako osoba účastnící se výroby, zpracování, skladování nebo distribuce zboží či poskytování služeb.

Ten, kdo informaci obdržel, má však odpovědnost za zneužití práva na informaci, povinnost dodržovat vůči třetím osobám mlčenlivost o obsahu získaných informací a povinnost respektovat právní předpisy o ochraně informačních zdrojů a zpracování osobních údajů (například zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů).

6.3.3 Opatření k nápravě při porušování práv z průmyslového vlastnictví

Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví aplikuje článek 10 Směrnice č. 2004/48/ES o vymáhání práv duševního vlastnictví s cílem usnadnit prosaditelnost práv z průmyslového vlastnictví nejen ve vztahu k vlastním rušebním výrobkům ale i ve vztahu k materiálům a nástrojům, které převážně sloužily či slouží k produkci takových výrobků. Nutno poznamenat, že český právní řád již v podstatě taková opatření v podstatě zakotvil již v dřívější době, zejména při aplikaci zásad obsažených v Dohodě TRIPS do našeho právního řádu. Nicméně zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví řešení této otázky harmonizuje s uvedenou směrnicí, což nepochybně přispěje ke sjednocení praxe v evropských zemích.

Došlo-li k neoprávněnému zásahu do práv, může se oprávněná osoba domáhat u soudu toho, aby se porušovatel, či osoba, která užívá prostředky či služby vedoucí k porušování práva, zdržel jednání, jímž dochází k porušení nebo ohrožení práva, a následky ohrožení nebo porušení byly odstraněny, a to zejména

- a) stažením výrobků z trhu, jejichž výrobou nebo uvedením na trh nebo skladováním došlo k ohrožení nebo porušení práva,
- b) trvalým odstraněním nebo zničením výrobků, jejichž výrobou nebo uvedením na trh nebo skladováním došlo k ohrožení nebo porušení práva,
- c) stažením, trvalým odstraněním nebo zničením materiálů, nástrojů a zařízení určených nebo používaných výlučně nebo převážně při činnostech porušujících nebo ohrožujících právo.

Soud však zničení nenařídí, jestliže by porušení práva mohlo být odstraněno jinak a zničení by bylo nepřiměřené tomuto porušení. Budou-li opatření k nápravě směřovat proti výrobkům, materiálům, nástrojům či zařízením, které nejsou ve vlastnictví porušovatele práva, soud přihlédne k zájmům třetích osob, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře. Odstranění označení nebo padělané ochranné známky z výrobků před jejich uvedením na trh lze připustit jen ve výjimečných případech, které jsou stanoveny například v § 7 zákona č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci nebo v zákonu č.

191/1999 Sb., o opatřeních na hranicích, ve znění pozdějších předpisů.

Soud může na návrh porušovatele práv nařídít namísto shora uvedených opatření zaplacení peněžního vyrovnání oprávněné osobě, a to tehdy, pokud porušovatel nevěděl ani nemohl vědět, jestliže by mu tato opatření způsobila nepřiměřenou újmu a peněžní vyrovnání s oprávněnou osobou se jeví dostatečným.

Soud může přiznat oprávněné osobě, jejímuž návrhu bylo vyhověno, právo uveřejnit rozsudek na náklady porušovatele, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění.

6.3.4 Stanovení náhrady škody při porušení práv z průmyslového vlastnictví

Oprávněná osoba má právo na náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení, které získal porušovatel v důsledku ohrožení nebo porušení práva, a přiměřené zadostiučinění, byla-li zásahem do práv způsobena nemajetková újma. Přiměřené zadostiučinění může spočívat i v peněžitém plnění.

Takovéto ustanovení v § 5 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv, samo o sobě z našeho hlediska nepřináší v podstatě nic nového. Dosavadní možnost stanovit škodu způsobenou porušením práv z průmyslového vlastnictví je však pro soud, resp. pro znalce, který tuto náhradu škody ve znaleckém posudku stanovuje, je obtížné a snadno napadnutelné stranami soudního sporu. To samozřejmě vede ke zvýšení nákladů a doby soudního řízení. Proto je ustanovení tohoto zákona o možnosti stanovit náhradu škody v souladu s evropskou Směrnicí č. 2000/48/ES paušální částkou velmi užitečné.

Podle § 5 zákona o vymáhání práv soud může náhradu škody, které získal porušovatel v důsledku ohrožení nebo porušení práva, bezdůvodného obohacení a přiměřené zadostiučinění stanovit paušální částkou nejméně ve výši dvojnásobku licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.

To například znamená, že pokud došlo k porušování nebo ohrožení práv k ochranné známce po dobu uplynulých čtyř let a za tuto dobu bylo prodáno zboží či služby v souhrnné prodejní ceně 1 milionu Kč, pak se při průměrném licenčním poplatku za danou ochrannou známku 2 % z prodejní ceny prodaných výrobků či služeb náhrada škody, bezdůvodné obohacení a přiměřené zadostiučinění ohodnotí částkou ve výši 40 tisíc Kč.

V případě, že soud dojde k závěru, že porušovatel při výkonu rušebních činností nevěděl ani nemohl vědět, že svým jednáním porušuje práva, pak se náhrada škody stanoví paušální částkou nejméně ve výši jednonásobku licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj. U daného příkladu porušení práv k ochranné známce by náhrada škody a peněžní vyrovnání přiměřeného zadostiučinění činila 20 tisíc Kč.

Shora uvedená ustanovení o způsobu stanovení paušální částky za porušení průmyslových práv mají dispozitivní povahu, což znamená, že soud může dle svého uvážení stanovit náhradu škody, výši bezdůvodného obohacení a přiměřeného zadostiučinění jiným způsobem. Soud, pokud to bude pokládat za přiměřené danému případu, přihlédne ke všem odpovídajícím okolnostem, jako jsou například nežádoucí hospodářské důsledky včetně ztráty zisku, které oprávněná osoba utrpěla, k neoprávněným ziskům porušovatele práv a případně i k jiným než hospodářským hlediskům, jako je například morální újma způsobená oprávněné osobě porušovatelem. V řadě případů však způsob jejich stanovení podle zákona o vymáhání práv bude racionální a odpovídající danému účelu.

6.3.5 Stanovení výše škody běžnými postupy

Pokud jde o vyčíslení škod z porušování práv k předmětům průmyslového vlastnictví, není v naší zemi dostatek zkušeností vzhledem k dosud relativně malé frekvenci sporných případů, resp. k judikatuře o nich. Právě proto je nutno pokládat za velmi prospěšné ustanovení zákona č. 221/2006 Sb., o stanovení paušální částky za porušování práv k průmyslovému vlastnictví. V rozhodovací praxi však může nastat situace, kdy výše škody odvozená pouze z výše obvyklých licenčních poplatků, které by porušovatel musel majiteli průmyslových

práv zaplatit za poskytnutí licence, se jeví naprosto nepřiměřená. Proto se dále uvádí stručný přehled o dalších možnostech vyčíslení výše škod způsobených porušením práv k průmyslovému vlastnictví.

Z dostupné literatury lze však zjistit, resp. vyvodit, že u sporů ve věci porušování průmyslových práv jejich majitelé v zahraničí uplatňují zejména tyto druhy škod, resp. náhrady:

1. ztrátu zisku způsobenou neoprávněným prodejem výrobků nebo poskytováním služeb, k nimž se daná průmyslověprávní ochrana vztahuje,
2. ztrátu zisku způsobenou prováděním reklamy o budoucím prodeji výrobků nebo služeb, která přinutila majitele průmyslových práv ke snížení ceny nebo objemu jeho produkce,
3. ztrátu zisku způsobenou vynuceným snížením ceny výrobků nebo služeb vlivem uvedení na trh konkurenčních výrobků nebo služeb zasahujících do jeho průmyslových práv,
4. ztrátu zisku způsobenou snížením prodeje náhradních dílů k výrobkům nebo prostředků, např. programů k provádění služeb, k nimž se dané průmyslové právo vztahuje,
5. ztrátu zisku způsobenou snížením prodeje výrobků nebo poskytování služeb, které sice nejsou předmětem průmyslových práv, ale které by jejich majitel prodával, resp. poskytoval v souvislosti s prodejem výrobků nebo poskytováním služeb, které jsou, resp. byly předmětem jeho průmyslových práv,
6. ztrátu zisku z prodeje chráněných výrobků nebo poskytování chráněných služeb, který mohlo probíhat ještě v době po uplynutí platnosti předmětných průmyslových práv,
7. ztrátu poplatků, které mohl majitel průmyslových práv získat z jejich převodu nebo prodeje licencí jiným podnikatelům.

Uvedené druhy škod, resp. náhrad, které přicházejí v úvahu za porušování průmyslových práv, nejsou na jedné straně vyčerpávající a na druhé straně však nebudou vždy přicházet v úvahu.

Při posuzování otázky, jak velké snížení zisku nebo jak velké ztráty z porušování průmyslových práv nastanou, bude nutno vždy vycházet z konkrétní situace a reálných možností majitele ochranných práv,

zejména pokud půjde o odhad předpokládané produkce a zisku. V praxi bude velmi obtížné odhadnout, zda byl majitel průmyslového práva schopen svoji produkci daných výrobků nebo služeb zvýšit, a pokud ano, o jaké množství. Majitel průmyslového práva zpravidla prokazuje, že bez porušení jeho práv by byl schopen zvýšit svoji produkci nejméně v rozsahu produkce porušovatele. Rozhodovací praxe soudů se často uchyluje k domněnce, že ztráta zisku způsobená neoprávněným prodejem výrobků nebo poskytováním služeb, k nimž se dané průmyslové právo vztahuje, činí 50 % zisku, kterého dosáhl porušovatel. Toto procento však bude nepochybně závislé na podílu předmětu ochrany, například vynálezu, na prodeji výrobků nebo poskytování služeb.

Ztrátu zisku způsobenou prováděním reklamy porušovatelem o budoucím prodeji předmětných výrobků nebo služeb a vynuceným snížením odbytu a ceny těchto výrobků a služeb uváděných na trh majitelem průmyslových práv bude v rozhodovací praxi zpravidla velmi obtížné stanovit. Především proto, že až na výjimky nebude zcela jasná příčinná souvislost mezi těmito skutečnostmi. I v tomto případě bude nutno provádět odborný odhad ztráty zisku na základě porovnání údajů o změnách, které v daném období u majitele práv a porušovatele nastaly. V každém případě je však z hlediska majitele práv žádoucí tuto ztrátu stanovit.

Ztráta zisku způsobená snížením prodeje náhradních dílů k výrobkům nebo prostředků, např. programů potřebných k realizaci služeb, k nimž se průmyslové právo vztahuje, bude poměrně snadno vyčíslitelná, resp. odhadnutelná z produkce porušovatele. Podobně jako při stanovení ztrát zisku způsobených neoprávněným prodejem výrobků či poskytováním služeb, bude možno v praxi vycházet asi z 50 % zisku, kterého dosáhl porušovatel. Podobně bude možno postupovat při stanovení ztráty zisku, způsobené snížením prodeje výrobků nebo poskytováním služeb, které sice nejsou předmětem průmyslových práv, ale které jejich majitel prodával, resp. poskytoval v souvislosti s prodejem výrobků nebo poskytováním služeb, které byly předmětem jeho průmyslových práv.

Při stanovení ztrát zisku z prodeje chráněných výrobků nebo poskytování chráněných služeb, které mohlo probíhat ještě v době po uplynutí platnosti doby jejich ochrany, je možno vycházet jen z těch vý-

robků nebo služeb, které byly vyrobeny nebo připraveny k odbytu ještě v době platnosti právní ochrany.

Pokud jde o ztráty, které majiteli právní ochrany nastaly tím, že nezískal poplatky z licencí nebo převodu daných práv třetím osobám, resp. podnikatelům, bude nutno vycházet z jejich reálné pravděpodobnosti. Pokud se prokáže, že porušením průmyslových práv bylo zmařeno uzavření licence nebo smlouvy o jejich převodu, pak by se bralo v úvahu procento ztráty podle procenta pravděpodobnosti jejich uznání. Pokud jde o vlastní ztrátu, pak by se vycházelo z běžného procentního rozpětí licenčních poplatků nebo výše úhrady za převod daného průmyslového práva. U licencí se zpravidla uvažuje u vynálezů a užitných vzorů 2 až 10 % z prodejní ceny produkce nabyvatele licence, obvykle po dobu do 10 let. U průmyslových vzorů a ochranných známek se toto procento uvažuje v rozmezí od 0,5 do 5 % z prodejní ceny produkce nabyvatele. Uvedená procenta jsou oproti uvedeným rozmezím nižší při velkoobjemových produkcích a při menším podílu předmětu ochrany výrobku či službě resp. na zisku dosaženém prodejem těchto výrobků nebo služeb. Procenta jsou také často nižší po pětiletém využívání předmětu ochrany.

Při převodu průmyslových práv se uvažuje objem poplatků, které by majitel průmyslových práv získal jejich využitím při vlastním podnikání a z licenčních poplatků, které by pravděpodobně získal v době platnosti práv. Stejně jako u licencí by se bral v úvahu územní rozsah ochrany.

Z uvedeného vyplývá, že škody nebo ztráty způsobené porušovatelem majiteli průmyslových práv mohou být velmi často daleko vyšší než profit, který porušovatel neoprávněným zásahem do průmyslových práv získal. Proto také rozhodnutí soudů mohou této skutečnosti odpovídat.

7. PRÁVNÍ OCHRANA VNĚJŠÍHO VZHLEDU VÝROBKU

Na rozdíl od právní ochrany technických řešení patenty a zápisem do rejstříku užitných vzorů, vnější vzhled výrobku, možno říct estetický vzhled výrobku se dá chránit zápisem do rejstříku průmyslových vzorů. Vnější vzhled výrobku je často předmětem i autorskoprávní ochrany, neboť jde o dílo, někdy označované jako dílo užitého umění. Pokud je v takovém případě požádáno o zápis takového díla do rejstříku užitných vzorů, mluví se o souběhu autorskoprávní a průmyslově právní ochrany.

7.1 PRŮMYSLOVÝ VZOR

Průmyslové vzory se na území České republiky i Slovenské republiky chrání od samého počátku vzniku tehdejší Československé republiky od roku 1918, již také proto, že jsme se jako členský stát Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví zavázali chránit i průmyslové vzory jako předmět průmyslového vlastnictví. Právní úprava v oblasti průmyslových vzorů v České republice již není součástí patentového zákona, ale od 1. října 2000 nabyl účinnosti samostatný zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů. Průmyslové vzory, které splní předepsané podmínky, zapíše Úřad do rejstříku průmyslových vzorů a přihlašovatel se stane vlastníkem zapsaného průmyslového vzoru. Zápis průmyslového vzoru do rejstříku Úřadu

poskytuje jeho vlastníku ve vztahu k tomuto průmyslovému vzoru zákonem stanovená práva.

Průmyslový vzor je způsobilý zápisu do rejstříku a tedy způsobilý ochrany, je-li světově nový a má individuální povahu. Do rejstříku Úřad průmyslového vlastnictví nezapíše průmyslový vzor, který je shodný s průmyslovým vzorem již zapsaným v České republice s dřívějším právem přednosti. Rovněž nebude zapsán průmyslový vzor, který je v rozporu se zásadami veřejného pořádku nebo dobrými mravy.

Za výrobek zákon pokládá řemeslně nebo průmyslově vyrobený předmět, obal, úpravu, grafický symbol a typografický znak, včetně součástí určených k sestavení do jednoho složeného výrobku. Tyto součástky jsou schopné ochrany za podmínky, jestliže jsou i po začlenění do složeného výrobku při běžném užívání viditelné a jestliže samy o sobě splňují požadavek novosti a individuální povahy průmyslového vzoru. Podle zákona o průmyslových vzorech za výrobek se nepokládá počítačový program a tudíž jej jako průmyslový vzor nelze chránit.

Průmyslový vzor se považuje za nový, nebyl-li přede dnem práva přednosti zpřístupněn veřejnosti, například zápisem do rejstříku, veřejnosti přístupným vystavením, užíváním, prodejem a podobně.

Za veřejnosti přístupným zveřejněním se však nepokládá, jestliže se vzorem byla seznámena třetí osoba pod výslovnou nebo předpokládanou podmínkou důvěrnosti. Na závalu novosti průmyslového vzoru rovněž není, jestliže tento byl zpřístupněn veřejnosti jeho původcem nebo jeho právním nástupcem či třetí osobou jako důsledek poskytnuté informace nebo jednání, a to během 12 měsíců přede dnem podání přihlášky nebo přede dnem jinak získaného práva přednosti. Na závalu novosti průmyslovému vzoru rovněž není, jestliže byl zpřístupněn veřejnosti v uvedeném období v důsledku zneužití ve vztahu k původci nebo jeho právnímu nástupci. Za shodné se z hlediska novosti považují průmyslové vzory, které se liší pouze nepodstatně.

Individuální povahu vykazuje průmyslový vzor, jestliže u informovaného uživatele vyvolává dojem, který je odlišný od celkového dojmu oproti dojmům vyvolaného jiným porovnávaným vzorem. Přitom se

přihlíží k míře volnosti, kterou měl původce při tvorbě průmyslového vzoru.

Za průmyslový vzor se dále nepokládá technické a konstrukční řešení, přenesení známé vnější úpravy výrobku na výrobek jiného druhu, nebo vnější úprava vytvořená zvětšením či zmenšením známé vnější úpravy výrobku a dále záměna materiálu pro vnější úpravu výrobku, architektonické řešení stavby, vnější úprava výrobku zjištělná jen při zvláštní pozornosti a barva vzoru, není-li užita ve spojení s tvarem, s obrysem nebo kresbou.

Charakteristickými znaky průmyslového vzoru jsou tedy znaky estetické, nikoliv technické. Jde tedy v podstatě o ochranu vzorů vkusových, nikoli užitných. Na průmyslový vzor ve smyslu zákona se však neklade požadavek určité estetické úrovně. Postačuje, není-li estetiky indiferentní a vykazuje-li určitou osobitost. Při splnění podmínky průmyslové využitelnosti průmyslového vzoru mohou být průmyslovými vzory ve smyslu zákona i díla užitého umění a autor takového díla může pro své dílo vedle autorskoprávní ochrany získat i ochranu podle tohoto zákona poskytovanou průmyslovým vzorům.

7.1.1 Rozsah a trvání ochrany průmyslového vzoru

Rozsah ochrany je dán vyobrazením průmyslového vzoru tak, jak je zapsán v rejstříku průmyslových vzorů. Do rozsahu ochrany spadá každý průmyslový vzor, který nevyvolává u informovaného uživatele odlišný celkový dojem. Do rozsahu ochrany se však nezahrnují znaky, které jsou předurčeny jeho technickou funkcí, nebo znaky, které musí být nutně reprodukovány, aby výrobek mohl plnit svoji funkci.

Doba ochrany průmyslového vzoru činí 5 let od data podání přihlášky. Tuto dobu ochrany je možno po zaplacení stanoveného poplatku opakovaně obnovovat čtyřikrát, vždy o 5 let, až na celkovou dobu ochrany 25 let.

Zákon o průmyslových vzorech nepřevzal z dřívější právní úpravy ustanovení o tom, že Úřad průmyslového vlastnictví provádí i u průmyslových vzorů určovací řízení. Určení rozsahu ochrany je tedy u průmyslových ve výlučné pravomoci soudů.

7.1.2 Právo k průmyslovému vzoru

Právo k průmyslovému vzoru má jeho původce nebo jeho právní nástupce. Spolupůvodce má k průmyslovému vzoru právo v rozsahu odpovídajícím jeho podílu na jeho vytvoření, tj. podílu na tvůrčí činnosti, při níž byl průmyslový vzor vytvořen. Přihlásit průmyslový vzor k ochraně je oprávněn ten, kdo má na něj právo, tedy jeho původce nebo nástupce. Pokud byl průmyslový vzor vytvořen ke splnění úkolu vyplývajícího z pracovního poměru, z členského nebo jiného podobného vztahu, přechází právo na průmyslový vzor na toho, kdo původci vytvoření tohoto vzoru zadal, pokud nebylo ve smlouvě stanoveno jinak. Původce průmyslového vzoru má právo být uveden v přihlášce průmyslového vzoru a být zapsán do rejstříku průmyslových vzorů.

Právo na původství i u zaměstnaneckého průmyslového vzoru zůstává nedotčeno. Vztahy mezi původcem a zaměstnavatelem jsou u průmyslových vzorů řešeny obdobně jako u zaměstnaneckých vynálezů, včetně povinnosti původce zaměstnavatele zpravit o vytvoření tohoto vzoru, tříměsíční lhůty zaměstnavatele na uplatnění práva k tomuto vzoru i práva původce na přiměřenou odměnu. Pro její výši je dle zákona rozhodný přínos dosažený využitím průmyslového vzoru nebo jiným uplatněním. Přihlíží se však k materiálnímu podílu zaměstnavatele na vytvoření vzoru a k rozsahu pracovních úkolů původce. Podobně jako u vynálezů počítá zákon s možností dodatečného vypořádání, pokud by se již vyplacená odměna dostala do zjevného nepoměru s přínosem dosaženým pozdějším využitím nebo jiným uplatněním průmyslového vzoru.

Vlastník průmyslového vzoru zapsaného v rejstříku má výlučné právo tento vzor užívat, bránit třetím osobám užívat jej bez jeho souhlasu, poskytnout souhlas k jeho užívání třetím osobám (poskytnout licenci) nebo na něj průmyslový vzor převést.

Užíváním průmyslového vzoru se rozumí zejména jeho výroba, nabízení, uvedení na trh, dovoz, vývoz nebo užívání výrobku ztělesňujícího zapsaný průmyslový vzor, nebo jeho skladování k uvedeným účelům.

Práva ze zapsaného průmyslového vzoru platí ode dne podání přihlášky. Pokud však přihlašovatel podle § 38 odstavce 4 zákona požá-

dal o odklad zveřejnění průmyslového vzoru, jeho majitel může uplatňovat práva ze zápisu vůči třetím osobám jen tehdy, nebyl-li průmyslový vzor užíván v dobré víře.

Mezi základní práva ze zapsaného průmyslového vzoru patří právo jeho majitele průmyslový vzor sám využívat, nebo udělit licenci na využívání průmyslového vzoru anebo průmyslový vzor zcela nebo zčásti převést na třetí osobu a rovněž zakázat třetím osobám nedovoleně vzor využívat – výlučnost.

7.1.3 Průmyslový vzor a design

Jak již bylo uvedeno, pro zapsaný vzor do rejstříku průmyslových vzorů se obecně užívá název „průmyslový vzor“. Tento název užívá univerzální mezinárodní Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví z roku 1883. Při úpravě ochrany vnějšího vzhledu výrobku v rámci Evropské unie bylo použito nového termínu „design“. Tohoto termínu namísto průmyslového vzoru užila i slovenská legislativa. Autorovi tohoto pojednání se název „design“ pro název předmětu průmyslově právní ochrany nejeví příliš vhodný, neboť pod designem se v lidské mluvě nepochybně rozumí jakýkoliv vnější vzhled výrobku, nejen toho, který se zapisuje do rejstříku, který vede zápisný úřad na ochranu průmyslového vlastnictví.

8. NOVÉ ROSTLINNÉ ODRŮDY

Nové rostlinné odrůdy všech rodů a druhů rostlin, mezi něž patří zejména odrůdy dřevin, chmele, révy vinné a brambor, jsou ve většině zemí, včetně České republiky, chráněny jejich zápisem do příslušného rejstříku, stanovením názvu odrůdy a vydáním šlechtitelského osvědčení. Ochanná práva k rostlinné odrůdě mohou být udělena jen v případě, že jde o novou odrůdu, o odrůdu, která je odlišná od dosud existujících odrůd a jestliže vykazuje její stálost.

Česká republika se v rámci Úmluvy na ochranu nových rostlinných odrůd – UPOV vytvořit v rámci svých národních legislativ systém pro udělování ochrany práv šlechtitelů. Proto bylo přistoupeno k vypracování nového zákona na ochranu práv k novým rostlinným odrůdám.

Na základě této úmluvy musí členské státy vytvořit ochranu rostlinných odrůd v rámci svých států, nikoliv mezinárodní ochranu. Rostlinná odrůda musí být nová, aby se dosáhlo její ochrany. Odrůda nesmí být se souhlasem šlechtitele před podáním přihlášky na území daného státu nabízena k prodeji nebo prodávána. Navíc, odrůda nesmí být nabízena k prodeji nebo prodávána se souhlasem šlechtitele na území kteréhokoli jiného státu, ne déle než šest let u dřevin a ne déle než čtyři roky u ostatních odrůd. Tento dokument dále stanoví další podmínky, které může členský stát klást na udělení právní

ochrany na novou rostlinnou odrůdu a maximální požadavky, které může členský stát klást na přihlašovatele.

Mezinárodní Úmluva UPOV stanoví i minimální požadavky na rozsah právní ochrany rostlinných odrůd, definici rostlinné odrůdy, způsob provádění udělovacího řízení, práva šlechtitele odrůdy, výluky z práv k nové odrůdě a minimální délku ochrany.

Ochranou nových rostlinných odrůd se zabývá i Smlouva TRIPS v článku 27, který se týká patentů, když stanoví, že členské státy Světové obchodní organizace mohou vyloučit z patentování nové rostlinné odrůdy, s výjimkou mikroorganismů a v podstatě biologických postupů, za podmínky, že jim poskytne účinnou právní ochranu podle zvláštního předpisu (*sui generis*), nebo jejich kombinací s ochranou patentovou. Vzor takové *sui generis* právní ochrany je obsažen v UPOV Úmluvě.

Právní ochrana nových rostlinných odrůd je v České republice od 1. února 2001 obsažena v zákoně č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin. Právní úprava obsažená v tomto zákoně je v souladu se shora uvedenými principy mezinárodních smluv UPOV a TRIPS.

Ochranná práva k odrůdám rostlin uděluje Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský – UKZUZ). Tato práva k odrůdě uděluje ústav v případě, že odrůda splňuje zákonem stanovené podmínky, schválením názvu rostlinné odrůdy a vydáním šlechtitelského osvědčení.

9. OCHRANNÉ ZNÁMKY A OSTATNÍ PRÁVA NA OZNAČENÍ

Ochranné známky se řadí mezi tak zvaná práva na označení. Mezi ostatní práva na označení se obvykle řadí i práva na označení původu a zeměpisná, firemní jméno a dále práva k nezapsaným označením, údaje o původu zboží a specifická označení, jako jsou puncovní značky, jakostní označení, erby, vlajky aj.

9.1 OCHRANNÁ ZNÁMKA – CO TO JE?

Zákon o ochranných známkách² stanoví, že: „...ochrannou známkou může být jakékoliv označení schopné grafického znázornění, zejména slova, včetně osobních jmen, barvy, kresby, písmena, číslice, tvar výrobku nebo jeho obal, pokud je toto označení způsobilé odlišit výrobky nebo služby od výrobků nebo služeb jiné osoby.“ (definice ochranné známky)

Ochranné známky řadíme pod pojem průmyslová práva. Průmyslovým právem rozumíme zejména ochranu výsledků technické tvůrčí činnosti (vynálezy a užité vzory), předměty průmyslového designu

² Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, v platném znění.

(průmyslové vzory), jakož i práva na označení (ochranné známky a označení původu) a další.

Právní předpis, který vše o ochranných známkách upravuje, je zákon o ochranných známkách³.

9.2 CO MŮŽE BÝT OCHRANNOU ZNÁMKOU?

Ochranná známka by měla být originální a snadno zapamatovatelná. Ochrannou známkou mohou být číslice, písmena, slova, slogany, kresby, obrázky, tvar výrobku nebo jeho obal, loga, barvy. Ochrannou známkou mohou být rovněž kombinace shora uvedeného např. číslic a slov nebo písmen.

Kromě slovních ochranných známek může být ochranná známka přihlášena (dle volby toho, kdo jí chce zapsat), jako černobílá nebo barevná.

Aby se tedy označení mohlo stát ochrannou známkou, musí být za první graficky znázornitelné.

Označení lze graficky znázornit, pokud ho můžeme zobrazit, nakreslit, napsat apod. Podmínka grafického znázornění je nezbytná k tomu, aby Úřad byl schopen zapsat takové označení do rejstříku ochranných známek (to je např. problém čichových či zvukových označení, které právě podmínku grafického znázornění zpravidla nesplňují).

Za druhé, označení se musí dostatečně lišit od ostatních, již zapsaných ochranných známek, které jsou zapsány pro stejné výrobky nebo služby.

Pokud uvádíme, že se musí lišit dostatečně, znamená to zejména, že nestačí pozměnit značku od jiné pouze v detailech, je třeba ji navrhnout tak, aby se minimalizovalo nebezpečí záměny u spotřebitele.

Ochranná známka nemůže existovat sama o sobě, vždy je pevně spojena s konkrétním výrobkem nebo konkrétní službou, které jsou pod touto známkou poskytovány.

³ Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, v platném znění.

9.3 DRUHY OCHRANNÝCH ZNÁMEK

Ochranné známky (podle toho, jak vypadají) dělíme na slovní, slovní grafické, kombinované, obrazové, prostorové. Novějším druhem je ochranná známka tvořená pouze barvou nebo kombinací barev. V praxi se nejčastěji setkáváme s kombinovanou ochrannou známkou (tzv. logo).

9.3.1 Kombinovaná ochranná známka

Kombinovaná ochranná známka je kombinací slovních a obrazových prvků. Kombinované ochranné známky v sobě zahrnují jak slovní označení, tak i obrázek (obrazový prvek), což má za následek výhodu z hlediska působivosti. Oba prvky by měly být kompozičně i obsahově vyvážené, měly by tvořit dokonalý celek.

Výhodou kombinované ochranné známky je, že může obsahovat i slovo, které je samo o sobě neschopné zápisu (např. označení druhu či obecné slovo). Takové slovo může být součástí kombinované ochranné známky za předpokladu, že ostatní prvky jsou originální a zajistí tak ochranné známce jako celku dostatečnou rozlišovací působivost. Ochrana takové kombinované ochranné známky se pak týká celého celku a nikoliv jednotlivých částí nebo slov.

Příhlašovatelům či subjektům na trhu se doporučuje, aby každý prvek kombinované ochranné známky byl chráněn zvlášť, tzn. že, vedle kombinované ochranné známky by mohla vzniknout i slovní, obrazová či další kombinovaná ochranná známka, tyto prvky však musí samostatně splňovat definici ochranné známky.

9.3.2 Slovní ochranná známka

Dalším druhem je slovní ochranná známka, která je tvořena například jménem (Petra), slovem (Žabka), písmeny (BMW), shlukem písmen/číslic (H90) či skupinou slov apod. Slovo může pocházet z obecné slovní zásoby (Lučina) nebo může být fantazijní a uměle vytvořené (Kodak). Slovní ochranná známka neobsahuje žádnou grafickou úpravu či obrázek.

Pokud jde o schopnost takového označení se odlišit na trhu, slovní ochranná známka nesmí obsahovat či být tvořena slovy, která se běžně pro dané výrobky či služby používají, ať už se jedná o slova k určení druhu, nebo slova, která popisují výrobek nebo službu nebo jinak obecná slova. Ve vztahu k výrobku nebo službě nesmí být ochranná známka údajem popisným.

9.3.3 Slovní grafická ochranná známka

Slovní ochranné známce ve zvláštním typu písma se přiřazuje pojem slovní grafická ochranná známce. Jedná se o ochranné známky, jejichž slovní prvek je zpracován v určitém grafickém písmu. Mezi nejslavnější zástupce slovní grafické známky je možno zařadit následující ochrannou známku⁴.

9.3.4 Obrazová ochranná známka

Nejstarší formou ochranné známky je označení obrazové. Je tvořeno obrázkem, kresbou, geometrickými tvary nebo jiným grafickým znázorněním, které neobsahuje žádné slova ani text. Obrazové známky tvoří vyobrazení jakéhokoliv druhu, tzn. kresby realistické, stylizované i abstraktní či pouhé grafické ornamenty. Obrazové označení musí být nejen rozlišitelné a zapamatovatelné, ale i vkusné a přitažlivé. Je třeba si uvědomit, že označení bude uplatňováno v různých materiálech a velikostech, proto by i po takové úpravě nemělo ztratit svůj původní záměr.

⁴ Ochranná známka č. 98990, zdroj www.upv.cz.

9.3.5 Prostorová ochranná známka

Dalším druhem ochranné známky je známka prostorová. Je to takové označení, které je vyobrazeno ve 3D neboli trojrozměrně. Často se jedná o obal výrobku, lahev nebo flakon apod. Zákon o ochranných známkách uvádí jako jednu z absolutních podmínek pro udělení ochrany, že známka nesmí být tvořena výlučně tvarem⁵. Musí se tedy jednat o naprosto unikátní tvar propojen s dalšími prvky, a musí mít dostatečnou rozlišovací schopnost. Ta je při přihlašování takovéto známky posuzována z pohledu průměrného spotřebitele. Zda se jedná o běžný tvar, který je na trhu spojen s dalšími výrobky nebo službami a nevykazuje rozlišovací prvky nebo zda jde opravdu o tvar, který je průměrný spotřebitel schopen přiřadit k určitému výrobku určitého výrobce.

9.3.6 Barva jako ochranná známka

Jako ochrannou známku lze přihlásit samotnou barvu. Ochrana základních barev je problematická, protože musí zůstat dostupné každému. Existuje však možnost za splnění zákonných podmínek⁶ ochrany specifických a neobvyklých odstínů barev pro konkrétní výrobky a služby (pozn. ochranná známka nemůže existovat sama o sobě, vždy je pevně spojena s konkrétním výrobkem nebo konkrétní službou, které jsou pod touto známkou poskytovány). V přihlášce však musí být takovýto odstín přesně konkretizován dle vzorníku barev (např. PANTONE, CMYK, RAL).

⁵ § 4 odst. e), zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách.

⁶ Barva sama o sobě postrádá jakoukoli rozlišovací způsobilost, ale její registrace jakožto ochranné známky je možná ve dvou případech. Jedním z nich je, že tato barva musí před registrací získat rozlišovací způsobilost užíváním v obchodním styku. Druhým případem, podstatně méně častým, je výjimečná situace, kdy barva nezískala dostatečnou rozlišovací způsobilost předchozím užíváním, ale kdy je přihlášena pro velmi omezený okruh výrobků a služeb a pro velmi specifický relevantní trh.

9.3.7 Černobílá a barevná ochranná známka

U kombinovaných i obrazových ochranných známek hraje důležitou roli i barva vyobrazení. Pokud je totiž v přihlášce ochranné známky dáno vyobrazení pouze v černobílé barvě, je takto vyobrazená ochranná známka chráněna pro jakékoliv barevné provedení. Naopak, když je vyobrazení v barevném provedení, vztahuje se ochrana pouze na takto barevně provedenou ochrannou známku.

9.4 CO NEMŮŽE BÝT OCHRANNOU ZNÁMKOU?

Co je třeba dále uvést, že existují označení, která do rejstříku ochranných známek zapsány být nesmějí. Označení, které má být do rejstříku zapsáno musí splňovat podmínky zápisné způsobilosti.

Obecné slovní spojení „zápisná způsobilost“ znamená splnit nastavená kritéria (v našem případě zákonem stanovené podmínky pro udělení ochrany), na základě kterých pak dojde k udělení určitého oprávnění.

Důvodů, které vedou k tomu, že ochranná známka není způsobilá zápisu do rejstříku OZ a ochrana je ji odmítnuta, existuje celá řada. V prvotní fázi řízení o zápisu ochranné známky je potřeba zjistit, zda nic nebrání případnému zápisu z veřejnoprávního hlediska. Na jedné straně řízení stojí přihlašovatel a na straně druhé Úřad, v České republice tedy Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV). Jeho úkolem je posouzení, zda přihlašované označení splňuje zákonem dané podmínky zápisné způsobilosti OZ.

9.4.1 Označení bez rozlišovací způsobilosti

Jeden z nejčastějších důvodů, pro které je přihláška ochranné známky odmítnuta, je nedostatek rozlišovací způsobilosti označení. Nedostatek rozlišovací způsobilosti znamená, že označení pro výrobky a služby, pro které si jej přihlašovatel přihlásil, nemá takový charakter, že je spotřebitel bude vnímat jako značku či ochrannou známku.

Ještě jednou si tedy řekněme, co to vlastně ta rozlišovací způsobilost je. Podívejte se na začátek tohoto textu, kde se píše o tom, že ochran-

ná známka slouží k odlišení jednoho výrobce od výrobce druhého. A to je právě základ k pochopení rozlišovací způsobilosti. Ochranná známka, aby splňovala svou základní funkci, by měla být originální a fantazijní, jednoduše řečeno taková, aby upoutala zákazníka a ten si jí zapamatoval. Někdy si však subjekty přihlašují k ochraně označení, která jsou obecná, popisná či jinak neoriginální. Nazýváme je označení bez rozlišovací způsobilosti, neboť spotřebitel se podle nich nebude orientovat. Jako příklad si můžeme uvést označení – Zahradní nábytek.

9.4.2 Označení druhová

Další označení, která nelze do rejstříku zapsat⁷ jako ochrannou známku, jsou označení, která označují druh výrobku či služby.

Příkladem takových označení mohou být:

- hořká čokoláda pro čokoládové výrobky
- anglická slanina pro masné výrobky
- nábytek pro prodejnu s nábytkem
- autoservis pro opravy aut

9.4.3 Označení popisná

Ochrannou známkou nemohou být označení, která popisují výrobky a služby, pro které má být přihlášené označení chráněno (např. MAKOVÉ KOLÁČE popisují výrobek, tj., koláče, které budou s makovou náplní).

⁷ Seznam důvodů není vyčerpávající. K tomu srovnej § 4 a 5 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách.

9.4.4 Označení, která jsou v rozporu s veřejným pořádkem nebo dobrými mravy

Ochrannou známkou nemohou být označení, která podle obecného pojetí odporují dobrým mravům nebo veřejnému pořádku. Za označení odporující dobrým mravům a veřejnému pořádku jsou považovány například nemravné obrázky, pohoršlivá a nemravná označení apod.

9.4.5 Označení klamavá

Ochrannou známkou nemohou být označení, která mohou klamat veřejnost zejména o povaze, jakosti nebo zeměpisném původu výrobků. Při průzkumu přihlášky je posuzována zejména klamavost přihlašovaného označení ve vztahu k povaze výrobků a služeb, které přihlašovatel požaduje chránit.

9.4.6 Další důvody, pro které označení nemůže být ochrannou známkou

Ochrannou známkou dále nemůže být (další důvody):

- Označení, které je shodné s již zapsanou ochrannou známkou, tzn., že takovou ochrannou známkou má již zaregistrovaný jiný subjekt.
- Označení přihlašované pro vína či lihoviny, které obsahuje zeměpisný údaj, aniž by víno či lihovina měly takovýto zeměpisný původ;
- Označení, které obsahuje prvky požívající ochrany podle článku 6ter Pařížské úmluvy, k jehož zápisu nebyl dán souhlas příslušnými orgány;
- Označení obsahující jiné znaky, emblémy a erby než uvedené v článku 6ter Pařížské úmluvy, jestliže jejich užití je předmětem zvláštního veřejného zájmu, ledaže by příslušný orgán dal souhlas k jeho zápisu;

- Označení, které obsahuje znak vysoké symbolické hodnoty, zejména náboženské symboly;
- Označení, jehož užívání se přičí ustanovení jiného právního předpisu nebo je v rozporu se závazky vyplývajícími pro ČR z mezinárodních smluv;
- Označení, jestliže je zjevné, že přihláška ochranné známky nebyla podána v dobré víře.

9.5 JAK PODAT PŘIHLÁŠKU OCHRANNÉ ZNÁMKY?

Ochranné známky se nepatentují, jak se někdy chybně v médiích uvádí, ale zapisují do rejstříku, který vede Úřad průmyslového vlastnictví v Praze (www.upv.cz). Ten, kdo si chce chránit označení jako ochrannou známku, musí o zápis takového označení do rejstříku požádat u Úřadu průmyslového vlastnictví. Přihlášku ochranné známky k zápisu do rejstříku může podat jak fyzická, tak i právnická osoba.

Přihláška ochranné známky se podává osobně, poštou nebo elektronicky (pokud je opatřena zaručeným elektronickým podpisem nebo je podána prostřednictvím datové schránky) u Úřadu průmyslového vlastnictví. Pokud je podána faxem nebo elektronicky bez ověřeného elektronického podpisu, musí Úřad obdržet její písemný originál nejpozději do 5 dnů.

9.5.1 Podání a náležitosti přihlášky ochranné známky

Přihláška ochranné známky musí obsahovat:

- žádost o zápis ochranné známky do rejstříku;
- název a sídlo firmy nebo jméno a bydliště přihlašovatele;
- znění nebo plošné vyobrazení přihlašované ochranné známky;
- seznam výrobků nebo služeb, pro něž má být ochranná známka zapsána.

Výrobky nebo služby musí být seřazeny a zaříděny podle tříd mezinárodního třídění výrobků a služeb (Mezinárodní třídění výrobků a služeb pro účely zápisu ochranných známek podle Niceské dohody ze dne 15. června 1957⁸).

Pro účely třídění lze využít i elektronické databáze výrobků a služeb TM-Class (EUIPO).

Příhlášku ochranné známky lze podat pouze pro konkrétní seznam výrobků a služeb. Z výše uvedeného, jakož i ze samotné povahy ochranné známky, je evidentní, že ochranná známka nemůže existovat sama o sobě, ale vždy jen ve spojení s konkrétními výrobky, které označuje nebo s konkrétními službami, které jsou pod touto známkou poskytovány. Seznam výrobků a služeb se v zásadě odvíjí od obchodní či podnikatelské činnosti i přihlašovatele např. Škoda – pozemní vozidla, auta; Veselá kráva – mléčné výrobky, sýr; Baťa – obuv; T-Mobile – služby telefonního operátora.

- podpis přihlašovatele nebo jeho zástupce.

Jakmile Úřad přihlášku obdrží, vyznačí na ni datum a čas podání. Od tohoto okamžiku má přihlašovatel právo přednosti před každým, kdo by si následně přihlásil shodné označení pro shodné výrobky či služby.⁹

9.5.2 Kdo si může přihlásit ochrannou známku?

Ochrannou známku si může přihlásit každá fyzická nebo právnická osoba způsobilá k právním úkonům.

Příhlášku ochranné známky může podat přihlašovatel sám nebo si může zvolit zástupce, zejména advokáta nebo patentového zástupce, který ho v řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví bude zastupovat. Zástupce se musí při podání přihlášky prokázat plnou mocí podepsanou přihlašovatelem.

⁸ www.upv.cz.

⁹ Ochranné známky a jejich právní ochrana, Úřad průmyslového vlastnictví, 3/2014.

9.5.3 Jaký je správní poplatek za podání přihlášky ochranné známky?

Za přihlášku ochranné známky je nutno ve lhůtě jednoho měsíce od jejího podání zaplatit správní poplatek ve výši 5 000 Kč. Tento správní poplatek zahrnuje seznam výrobků a služeb v rozsahu tří tříd mezinárodního třídění výrobků a služeb. Obsahuje-li přihláška ochranné známky více než tři třídy, je třeba doplatit k této základní částce ještě poplatek ve výši 500 Kč za každou další třídu. Je-li například v přihlášce ochranné známky uveden seznam výrobků a služeb v šesti třídách, je celková výše poplatku 6 500 Kč. Výše správního poplatku je stanovena v Sazebníku správních poplatků, který tvoří přílohu zákona o správních poplatcích¹⁰.

9.6 ŘÍZENÍ, V NĚMŽ SE Z PŘIHLÁŠENÉHO OZNAČENÍ STANE OCHRANNÁ ZNÁMKA

9.6.1 Formální průzkum

Po podání přihlášky ochranné známky Úřad průmyslového vlastnictví nejprve provede formální průzkum, zda má přihláška zákonem předeepsané náležitosti. Jedná se například o zkoumání, zda má přihláška ochranné známky správně uvedený seznam výrobků a služeb nebo zda přihláška obsahuje plnou moc, v případě, že je přihlašovatel zastoupen apod.

Pokud jsou v rámci průzkumu nalezeny vady, které by bránily v dalším řízení, vyzve Úřad přihlašovatele, aby je ve stanovené lhůtě odstranil. Jestliže přihlašovatel na výzvu Úřadu nereaguje a vady neodstraní, Úřad přihlášku ochranné známky odmítne.

9.6.2 Věcný průzkum

Pokud přihláška nemá formální vady nebo pokud byly přihlašovatelem odstraněny, provádí Úřad tzv. věcný průzkum přihlašovaného

¹⁰ Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích.

označení, kde zjišťuje, zda přihlašované označení není vyloučeno ze zápisu do rejstříku. Vyloučením ze zápisu se rozumí právě některý z důvodů, které jsme si uvedli v předchozí části (např. se jedná o druhotné nebo popisné označení).

Jestliže jde o označení, které nemůže být zapsáno do rejstříku, vyrozumí o této skutečnosti přihlašovatele, který se může ve stanovené lhůtě vyjádřit a případně překážku zápisu odstranit. Není-li překážka zápisné způsobilosti odstraněna, Úřad přihlášku ochranné známky zamítne.

Jestliže je přihlašované označení způsobilé k zápisu do rejstříku, je přihláška ochranné známky zveřejněna ve Věstníku Úřadu, který vychází v elektronické podobě jednou týdně a je zpřístupněn na internetových stránkách Úřadu průmyslového vlastnictví.

Ve lhůtě tří měsíců od data zveřejnění ve Věstníku mohou osoby, do jejichž dříve získaných práv by mohlo zveřejněné označení zasáhnout, podat námitky proti zápisu ochranné známky do rejstříku. Okruh osob oprávněných k podání námitek je stanoven v ustanovení § 7 zákona o ochranných známkách (k tomu podrobněji viz kapitola Sporná (dvoustranná) řízení u ochranných známek). V případě podání námitek musí Úřad rozhodnout, zda jsou námitky odůvodněné a zda přihlašované označení zasahuje do práv osoby, která je podala.

V tom případě Úřad rovněž přihlášku ochranné známky zamítne. Jestliže proti přihlášenému označení nejsou ve stanovené lhůtě podány námitky nebo jestliže byly tyto námitky zamítnuty jako neodůvodněné, Úřad přihlášené označení zapíše do rejstříku ochranných známek.

Poté co je zveřejněné označení zapsáno do rejstříku jako ochranná známka, Úřad zašle vlastníkově ochranné známky osvědčení o zápisu ochranné známky do rejstříku.

9.6.3 Zápis ochranné známky do rejstříku ®

Zápisem do rejstříku získává vlastník ochranné známky výlučné právo užívat ochrannou známku ve spojení s výrobky nebo službami, pro něž je chráněna. Přímo ze zákona o ochranných známkách např. vyplývá zákaz užívání označení shodného či podobného s ochrannou

známkou osobou od vlastníka ochranné známky odlišnou a lze jej překonat pouze souhlasem vlastníka ochranné známky. Vlastník ochranné známky je oprávněn, nikoliv však povinen, používat spolu s ochrannou známkou značku ®.

9.6.4 Doba platnosti ochranné známky

Ochranná známka platí 10 let od data podání přihlášky. Tuto dobu je možné na žádost vlastníka ochranné známky obnovit vždy na dalších deset let. Žádost o obnovu zápisu ochranné známky, jejíž formulář je u Úřadu k dispozici, se podává nejdříve v posledním roce její platnosti, avšak před datem jejího uplynutí. Za zvýšený poplatek je možné žádost o obnovu zápisu podat ještě do šesti měsíců po tomto datu. Není-li žádost o obnovu zápisu podána, ochranná známka zaniká.

9.7 SPORNÁ (DVOUSTRANNÁ) ŘÍZENÍ – OCHRANNÉ ZNÁMKY

V následujících kapitolách se seznámíme s řízením o námitkách a připomínkách, které je možno podat proti zápisu přihlášeného označení do rejstříku. V této fázi tedy do řízení vstupuje další osoba, a to namítající nebo podatel připomínek. Namítající je osoba, která se domnívá, že přihlášené a zveřejněné označení by mohlo zasáhnout do jejich starších práv. Zatímco smyslem připomínek je oznámit Úřadu, že přihlášené označení by se nemělo stát ochrannou známkou, a to zejména z veřejnoprávních důvodů.

V další části, která se týká dvoustranných řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví, se budeme zabývat sporným řízením, které je vedeno už proti zapsané ochranné známce. Zapsanou ochrannou známkou v rejstříku lze napadnou návrhem na její zrušení nebo návrhem na prohlášení její neplatnosti. O zrušení nebo prohlášení ochranné známky za neplatnou a její odstranění z rejstříku rozhoduje Úřad průmyslového vlastnictví.

9.7.1 Námitky podané proti zápisu přihlášeného označení do rejstříku

Přihlašované označení, pro které je požadován zápis do rejstříku ochranných známek, musí být označením „volným“ tzn., že nesmí zasahovat do starších práv třetích osob. Úřad v průběhu věcného průzkumu nezjišťuje (s výjimkou již zapsaných shodných ochranných známek, zda přihlášené označení zasahuje do starších práv třetích osob. Námitky jsou proto základním procesním nástrojem k ochraně hmotných práv osob uvedených v § 7 zákona o ochranných známkách, kterým je tímto umožněno ve lhůtě 3 měsíců od zveřejnění přihlášky ochranné známky ve Věstníku podat proti zápisu ochranné známky do rejstříku námitky. Řízení o námitkách je upraveno v ustanoveních § 25 a § 26 zákona o ochranných známkách.

9.7.1.1 Osoby oprávněné k podání námitek

V ustanovení § 7 zákona o ochranných známkách jsou taxativně uvedeny osoby, které jsou oprávněny podat námitky proti zápisu ochranné známky do rejstříku. Toto ustanovení tak umožňuje stanovenému okruhu třetích osob možnost chránit svá práva, která by mohla být dotčena zápisem ochranné známky do rejstříku.

Námitky mohou být podány:

- a) vlastníkem starší ochranné známky, pokud z důvodu shodnosti či podobnosti se starší ochrannou známkou a shodnosti nebo podobnosti výrobků či služeb, na něž se přihlašované označení a ochranná známka vztahují, existuje pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti; za pravděpodobnost záměny se považuje i pravděpodobnost asociace se starší ochrannou známkou,
- b) vlastníkem starší ochranné známky, která je shodná s přihlašovaným označením nebo mu je podobná, pokud má být takové označení zapsáno pro výrobky nebo služby, které sice nejsou podobné těm, pro které je starší ochranná známka zapsána, avšak jde o starší ochrannou známku, která má v České republice dobré jméno, a užívání přihlašovaného označení by nepoctivě těžilo

- z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky nebo jim bylo na újmu,
- c) vlastníkem starší všeobecně známé známky, pokud z důvodu shodnosti či podobnosti se starší všeobecně známou ochrannou známkou a shodnosti nebo podobnosti výrobků nebo služeb, na něž se přihlašované označení a všeobecně známá ochranná známka vztahují, existuje pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti; za pravděpodobnost záměny se považuje i pravděpodobnost asociace se starší ochrannou známkou,
 - d) vlastníkem starší všeobecně známé známky, která je shodná s přihlašovaným označením nebo je mu podobná, pokud má být takové označení zapsáno pro výrobky nebo služby, které sice nejsou podobné těm, pro které je starší všeobecně známá známka chráněna, avšak jde o starší všeobecně známou známku, kteřá má v České republice dobré jméno, za předpokladu, že užívání této ochranné známky ve vztahu k těmto výrobkům nebo službám by ukazovalo na vztah mezi těmito výrobky nebo službami a vlastníkem všeobecně známé ochranné známky,
 - e) vlastníkem starší ochranné známky Společenství, která je shodná s přihlašovaným označením nebo je mu podobná, pokud má být takové označení zapsáno pro výrobky nebo služby, které sice nejsou podobné těm, pro které je starší ochranná známka zapsána, avšak jde o starší ochrannou známku, kteřá má na území Evropských společenství dobré jméno, a užívání přihlašovaného označení bez řádného důvodu by nepoctivě těžilo z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky Společenství nebo jim bylo na újmu,
 - f) vlastníkem ochranné známky zapsané v jiné unijní zemi Pařížské úmluvy nebo ve státě, který je členem Světové obchodní organizace, pokud přihlášku podal zástupce, zprostředkovatel, obstaravatel nebo jiná osoba pověřená hájit hospodářské zájmy vlastníka ochranné známky podle článku 6septies Pařížské úmluvy (dále jen „obstaravatel“) na své vlastní jméno a bez souhlasu vlastníka, ledaže by tento obstaravatel své jednání řádně odůvodnil,
 - g) uživatelé nezapsaného označení nebo jiného označení užívané ho v obchodním styku pro shodné nebo podobné výrobky nebo služby, které je shodné s přihlašovaným označením nebo je mu

podobné, pokud označení nemá místní dosah a právo k tomuto označení vzniklo před dnem podání přihlášky,

- h) fyzickou osobou, jejíž právo na jméno a na ochranu projevů osobní povahy mohou být dotčena přihlašovaným označením, popřípadě osobou oprávněnou uplatňovat tato práva na ochranu osobnosti,
- i) osobou, které náleží práva k autorskému dílu, pokud autorské dílo může být užíváním přihlašovaného označení dotčeno,
- j) vlastníkem staršího práva z jiného průmyslového vlastnictví, pokud práva z průmyslového vlastnictví mohou být užíváním přihlášeného označení dotčena,
- k) tím, kdo je dotčen ve svých právech přihláškou, která nebyla podána v dobré víře.

Námítky podle písm. a), b), e) a f) může podat rovněž přihlašovatel ochranných známek v těchto ustanoveních uvedených.

9.7.1.2 Podání a náležitosti námitek

Námítky musí být

- podány písemně,
- odůvodněny,
- doloženy důkazy.

Úřad k doplnění námitek a k důkazům předloženým na jejich podporu po lhůtě k podání námitek (3 měsíce od zveřejnění) nepřihlíží.

Podáním námitek se zahajuje řízení o námitkách a s osobou, která podala námitky, Úřad jedná jako s účastníkem řízení o námitkách (tzv. namítající).

Podrobnosti o náležitostech námitek upravuje ustanovení § 3 vyhlášky, ze kterého vyplývá, že námitky musí obsahovat:

- údaje o totožnosti osoby, jež podala námitky (namítající);
- údaje o přihlášce, proti níž námitky směřují;

- označení výrobků nebo služeb, jichž se námitky týkají, nebo údaj, že se týkají všech výrobků či služeb nárokováných v přihlášce;
- věcné odůvodnění námitek;
- čeho se namítající domáhá
- podpis

Námitky se podávají ve dvou vyhotoveních včetně důkazů.

Námitky podléhají správnímu poplatku ve výši 1 000 Kč, splatnému při jejich podání. Výše správního poplatku je stanovena v Sazebníku správních poplatků, který tvoří přílohu zákona o správních poplatcích¹¹. Spolu s námitkami je namítající povinen zaplatit správní poplatek. Není-li správní poplatek zaplacen, **považují se námitky za nepodané**. O této skutečnosti je informován sdělením Úřadu.

9.7.1.3 Lhůta k podání námitek

Námitky je nutno podat ve lhůtě do tří měsíců od zveřejnění přihlášeného označení ve Věstníku. Lhůta k podání námitek je lhůtou zákonnou, kterou nelze na žádost prodloužit a její zmeškání rovněž nelze prominout. K doplnění námitek a k důkazům předloženým na jejich podporu po tříměsíční lhůtě Úřad nepřihlíží. Jedná se o tzv. „koncentrační zásadu“.

Předpokladem koncentrační zásady je stanovení, že v zákonné lhůtě pro podání námitek se musí definitivně zformovat důvody k podání námitek, včetně důkazních prostředků s tím, že po uplynutí lhůty už nelze předeštlí nová skutková tvrzení či nové právní důvody. Z tohoto důvodu nemohou být důkazní prostředky po uplynutí této lhůty doplňovány nebo měněny důvody podaných námitek. Relevantními podklady pro vydání rozhodnutí v obou stupních řízení jsou tudíž důkazní prostředky namítajícího, které předložil v zákonem stanovené lhůtě pro podání námitek.

¹¹ Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

9.8 DŮVODY PODÁNÍ NÁMITEK

Oprávněných osob, které dle zákona o ochranných známkách mohou podat námitky, je jedenáct. V této části se podrobněji seznámíme pouze s dvěma případy, a to, kdy namítající je vlastníkem starší shodné či podobné ochranné známky a případem, kdy namítající je vlastníkem ochranné známky s dobrým jménem.

9.8.1 Námitky podané vlastníkem podobné ochranné známky (§ 7 odst. 1 písm. a/)

Zákon o ochranných známkách v prvním námitkovém důvodu stanoví, že se přihlašované označení nezapíše do rejstříku na základě námitky podaných vlastníkem starší ochranné známky, pokud z důvodu shodnosti či podobnosti se starší ochrannou známkou a shodnosti nebo podobnosti výrobků či služeb, na něž se přihlašované označení ochranná známka vztahují, existuje pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti; za pravděpodobnost záměny se považuje i pravděpodobnost asociace se starší ochrannou známkou.

Oprávněnou osobou k podání námitky dle citovaného ustanovení je:

Vlastník ochranné známky (namítané ochranné známky), která je:

- **starší (má dřívější právo přednosti)**

Za starší ochrannou známkou (s přihlédnutím k uplatněnému právu přednosti) je např. považována:

- zapsaná ochranná známka (národní, mezinárodní a ochranná známka EU¹²), má-li dřívější datum podání.
- přihlášená ochranná známka (národní, mezinárodní, EU), pokud bude zapsána.

Zda namítaná ochranná známka (přihláška ochranné známky) splňuje podmínku „staršího práva“ lze jednoduše zjistit dle údaje o právu přednosti z výpisu z rejstříku, z osvědčení o zápisu, z databáze ochranných známek apod.

¹² Ochranná známka Evropské unie.

• shodná nebo podobná s přihlášeným označením

Přihlášené označení je pokládáno za podobné, jestliže se podobá namítané ochranné známce s dřívějším právem přednosti natolik, že spotřebitel může být uváděn v omyl, pokud jde o původ takto označených výrobků nebo služeb.

Pro posuzování podobnosti srovnávaných označení (přihlášeného označení s namítanou ochrannou známkou) si praxe vytvořila následující kritéria:

- vizuální hledisko,
- fonetické hledisko,
- významové hledisko,

přičemž každému z těchto hledisek může být přisouzena jiná váha v závislosti na okolnostech jednotlivých případů. Obecně je při zkoumání podobnosti nutno vzít v úvahu, že každá ochranná známka, resp. přihlašované označení se zásadně posuzuje jednak jako celek a jednak z hlediska jednotlivých prvků, které ji tvoří. Nelze však jednotlivé prvky, ať již slovní, grafické nebo obrazové, vyjmout a posuzovat odděleně, aniž by bylo přihlédnuto k celkové kompozici a grafické úpravě všech prvků, případně i k barevnému provedení porovnávaných označení.

Podobnost přihlášeného označení se starší namítanou ochrannou známkou, která způsobí jejich záměnu, je možno konstatovat tam, kde rozdíly mezi označením a ochrannou známkou a výrobky a/nebo službami jsou tak malé, že existuje riziko, že relevantní veřejnost by je mohla vzájemně zaměnit nebo si je splést. Čím víc je přihlášené označení starší ochranné známce podobné, tím větší existuje pravděpodobnost záměny ze strany veřejnosti.

Podobnost označení je třeba posuzovat vždy ve vztahu k okruhu spotřebitelů (veřejnost), u nichž ochranné známky dojem záměny mohou vyvolat, přičemž rozhodující je hledisko průměrného spotřebitele tj. toho, komu je výrobek určen.

• zapsaná pro shodné nebo podobné výrobky a služby

Shodnost výrobků a/nebo služeb je dána objektivně, tzn., že zjištění, že seznamy výrobků a služeb obsahují stejné označení vý-

robků anebo služeb, je dostačující proto, aby bylo konstatováno, že se jedná o výrobky a služby totožné.

Podobnými výrobky a/nebo službami jsou ty, které mají stejné nebo blízké podstatné znaky, a v důsledku toho mohou, pokud by byly označovány podobnými ochrannými známkami, vyvolat u průměrného spotřebitele mylnou představu o tom, že pocházejí od téhož výrobce nebo poskytovatele.

Pokud namítaná ochranná známka splňuje tyto podmínky (starší právo, podobnost označení, podobnost výrobků a služeb), je třeba zkoumat, zda by si průměrný spotřebitel mohl zaměnit (pravděpodobnost záměny) nové přihlášené označení s namítanou ochrannou známkou.

Za průměrného spotřebitele se považuje ta část veřejnosti či spotřebitelů, které přichází do styku s posuzovanými výrobky nebo službami. Jiný okruh veřejnosti se bude setkávat s vysoce odbornými přístroji např. v lékařském odvětví a jiný okruh veřejnosti bude vymezen u výrobků denní spotřeby. Proto je nutno posuzovat okolnosti každého případu zvlášť. Průměrným spotřebitelem se rozumí zejména současný nebo potenciální spotřebitel daného druhu výrobků nebo služeb, pro které se ochranná známka užívá, nebo osoby zapojené do distribuční sítě daného druhu výrobků nebo služeb, popřípadě obchodní kruhy, zabývající se daným druhem výrobků nebo služeb, pro které se ochranná známka užívá.

Pravděpodobnost záměny existuje tehdy, když je přihlašované označení shodné nebo natolik podobné ochranné známce s dřívějším právem přednosti a zároveň se vztahuje na shodné či podobné výrobky a/nebo služby, že spotřebitel může být uveden v omyl, pokud jde o původ těchto výrobků a/nebo služeb.

Konstatovat pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti je tedy možné pouze při kumulativním splnění podmínek, tj. k takovému konstatování je nutné, aby přihlašované označení bylo s namítanou starší ochrannou známkou shodné nebo jí podobné, a zároveň, aby výrobky či služby, na které se přihlašované označení a namítaná ochranná známka vztahují, byly shodné či podobné. Ze známkoprávního hlediska je nerozhodné, zda k záměně přihlášeného označení a starší ochranné známky, resp. zda k záměně výrobků nebo služeb touto známkou označené čili k matení veřejnosti, skutečně došlo,

neboť postačuje pouze potenciální možnost, že by k takové záměně mohlo dojít.

Za pravděpodobnost záměny se považuje i pravděpodobnost asociace přihlašovaného označení s prioritně starší ochrannou známkou.

Pravděpodobnost asociace se starší ochrannou známkou znamená vyvolání představy o souvislosti přihlašovaného označení se starší ochrannou známkou, tzn., že slouží zejména k definování rozsahu nebezpečí záměny.

9.8.2 Námitky podané vlastníkem ochranné známky s dobrým jménem (§ 7 odst. 1 písm. b/)

Zákon o ochranných známkách ve druhém námitkovém důvodu stanoví, že se přihlašované označení nezapíše do rejstříku na základě námitek podaných vlastníkem starší ochranné známky, která je shodná s přihlašovaným označením nebo mu je podobná, pokud má být takové označení zapsáno pro výrobky nebo služby, které sice nejsou podobné těm¹³, pro které je starší ochranná známka zapsána, avšak jde o starší ochrannou známku, která má v České republice dobré jméno, a užívání přihlašovaného označení by nepoctivě těžilo z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky nebo jim bylo na újmu.

Předmětem ochrany uvedeného ustanovení je dobré jméno, které získala ochranná známka v České republice souvislosti s označovými výrobky a službami. Na základě získání dobrého jména ochranné známky jí lze namítat bez ohledu na to, zda je taková známka zapsána pro stejné nebo podobné výrobky nebo služby, pokud užívání přihlašované ochranné známky by nepoctivě těžilo z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména dřívější ochranné známky nebo jim bylo na újmu.

¹³ Otázku ochrany známek s dobrým jménem řešil Soudní dvůr EU ve dvou rozsudcích vynesených v souvislosti se Směrnicí o ochranných známkách. V kauze C-292/2000 Davidoff & Cie SA, Zino Davidoff SA v Gofkid Ltd. („Davidoff“) se jednalo o otázku rozsahu ochrany poskytované ochranným známkám s dobrým jménem a zejména o otázku platnosti čl. 5 odst. 2 směrnice pro podobné výrobky a služby.

Oprávněnou osobou k podání námitek dle citovaného ustanovení je:

- vlastník ochranné známky (namítané ochranné známky), který:
 - má v České republice dobré jméno pro zapsané výrobky a/nebo služby (nebo některé z nich),
 - je starší (má dřívější právo přednosti),
 - je shodná nebo podobná s přihlášeným označením.

Pokud namítaná ochranná známka splňuje tyto podmínky, je třeba zkoumat, zda užívání přihlašovaného označení by nepoctivě těžilo z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky nebo jim bylo na újmu,

Dobré jméno ochranné známky

Při hodnocení, zda má ochranná známka dobré jméno, se prolínají dva faktory, a to určitý stupeň známosti ochranné známky mezi veřejností a určité očekávané dobré vlastnosti výrobků a/nebo služeb, které jsou ochrannou známkou označovány. Dobré jméno je u ochranné známky vyjádřením toho, že veřejnost tuto známku v důsledku jejího užívání zná a spojuje ji s dobrými vlastnostmi, které od výrobků a/nebo služeb jí opatřených očekává. Vybudovat si dobré jméno lze jen skutečným užíváním ochranné známky v souvislosti s výrobky a/nebo službami, na něž se zápis vztahuje.

Zákon nestanoví vymezení ani kritéria do jaké míry musí být ochranná známka známá, aby získala statut ochranné známky s dobrým jménem. Míru známosti ochranné známky nelze teoreticky vymezit, je nutné vzít v úvahu všechny relevantní skutečnosti, jako

- a) podíl ochranné známky na trhu,
- b) povědomí o ochranné známce,
- c) intenzitu a délku užívání ochranné známky,
- d) množství prostředků investovaných do propagace a reklamy ochranné známky.

Je třeba vyhodnocovat případ od případu, a to s přihlédnutím ke všem rozhodným skutečnostem, které jsou pro daný případ relevantní.

Při vymezování okruhu veřejnosti pro účely posouzení dobrého jména je třeba uvést, že veřejností, u níž musí starší ochranná známka dosáhnout dobrého jména, je veřejnost, které se daná ochranná známka týká, tj. za relevantní veřejnost se považuje ta část veřejnosti či spotřebitelů, které přichází do styku s posuzovanými výrobky nebo službami ochrannou známkou s dobrým jménem. Jiný okruh veřejnosti se bude setkávat s luxusním zbožím a jiný okruh veřejnosti bude vymezen u výrobků denní spotřeby. Proto je nutno posuzovat okolnosti každého případu zvlášť.

Dobré jméno je vlastností ochranné známky, která může být proměnlivá v čase, a proto je nutné dobré jméno v každém řízení před Úřadem prokázat, a nelze je konstatovat jen na základě dřívější správní úvahy Úřadu nebo je zařadit do kategorie notoricky známých skutečností.

Dobré jméno – starší právo

Je třeba, aby namítající prokázal důkazy, že starší ochranná známka získala dobré jméno již před datem podání napadené přihlášky ochranné známky. Vznik dobrého jména se tedy musí vázat k datu, které předchází prioritě napadené přihlášky ochranné známky.

Posuzování podobnosti (shodnosti) přihlášeného označení a namítané ochranné známky s dobrým jménem

Zkoumání této podmínky, tedy shodnosti nebo podobnosti přihlášeného označení a namítané ochranné známky s dobrým jménem je, obdobné jako v případě námitek podaných podle ustanovení § 7 odst. 1 písm. a) zákona o ochranných známkách.

Pro posuzování podobnosti srovnávaných označení (přihlášeného označení s namítanou ochrannou známkou s dobrým jménem) si praxe vytvořila následující kritéria:

- vizuální hledisko,
- fonetické hledisko,
- významové hledisko,

přičemž každému z těchto hledisek může být přisouzena jiná váha v závislosti na okolnostech jednotlivých případů. Obecně je při zkoumání podobnosti nutno vzít v úvahu, že každá ochranná známka, resp. přihlašované označení se zásadně posuzuje jednak jako celek a jednak z hlediska jednotlivých prvků, které ji tvoří. Nelze však jednotlivé prvky, ať již slovní, grafické nebo obrazové, vyjmout a posuzovat odděleně, aniž by bylo přihlédnuto k celkové kompozici a grafické úpravě všech prvků, případně i k barevnému provedení porovnávaných označení.

Podobnost označení je třeba posuzovat vždy ve vztahu k okruhu spotřebitelů (veřejnost), u nichž ochranné známky dojem záměny mohou vyvolat, přičemž rozhodující je hledisko průměrného spotřebitele tj. toho, komu je výrobek určen.

Nepoctivé těžení a újma

Zákon o ochranných známkách, stanoví, že námitkám lze vyhovět jen za splnění další podmínky, a to, pokud užívání přihlašovaného označení by nepoctivě těžilo z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky nebo jim bylo na újmu.

Namítající z tohoto důvodu musí odůvodnit, v čem spatřuje nepoctivé těžení z dobrého jména či rozlišovací způsobilosti své ochranné známky nebo v čem spatřuje újmu. Zásah do starších práv namítajícího pak Úřad může konstatovat pouze tehdy, pokud se tvrzené skutečnosti podaří navrženými důkazy prokázat.

Pro úspěšné uplatnění námitek podaných podle shora citovaného ustanovení § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 441/2003 Sb. musejí být současně dány následující skutečnosti: shodnost nebo podobnost napadeného označení se starší namítanou ochrannou známkou, dobré jméno namítané ochranné známky v České republice, možný zásah do starších práv vyplývajících z namítané ochranné známky s dobrým jménem v podobě nepoctivého těžení z její rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména či v podobě jejich újmy.

9.8.3 Řízení o námitkách

Řízení o námitkách je upraveno v ustanovení § 26 zákona o ochranných známkách, přičemž nejčastěji je řízení o námitkách ukončeno následujícími dvěma typy rozhodnutí:

Zamítnutí námitek

Smyslem námitkového řízení je ochrana starších práv osob uvedených v ustanovení § 7 tohoto zákona. S ohledem na tuto skutečnost Úřad zkoumá, zda přihlašovaná ochranná známka nezasahuje do zákonem chráněných starších práv třetích osob. Pokud Úřad zjistí, že tomu tak je, že zápisem ochranné známky nedojde k zásahu do starších práv třetích osob uvedených v ustanovení § 7, námítky zamítne.

Písemné vyhotovení rozhodnutí o zamítnutí námitek Úřad doručí přihlašovatelovi a namítajícímu.

Zamítnutí přihlášky ochranné známky

Pokud Úřad v průběhu řízení o námitkách zjistí, že přihlašovaná ochranná známka nesplňuje podmínky pro zápis do rejstříku a zasahuje do starších práv třetích osob uvedených v ustanovení § 7, přihlášku zamítne. Vzhledem k tomu, že Úřad zkoumá splnění podmínek pro výrobky nebo služby, pro které je zápis přihlášky ochranné známky požadován do rejstříku, zamítnutí přihlášky ochranné známky je možné jen pro tyto kolizní výrobky nebo služby.

Písemné vyhotovení rozhodnutí o zamítnutí přihlášky pro všechny výrobky či služby (úplné) nebo jen pro část výrobků či služeb (časťtečné) Úřad doručí přihlašovatelovi a namítajícímu.

Proti všem výše uvedeným rozhodnutím lze podat ve lhůtě 1 měsíce ode dne doručení rozhodnutí rozklad.

9.8.4 Připomínky proti zápisu přihlášeného označení do rejstříku

Dalším řízením, které lze vést proti zápisu přihlášeného označení do rejstříku, jsou připomínky. Připomínky dávají možnost každému vyjádřit se k zápisu zveřejněné přihlášky ochranné známky do rejstříku.

Zákon o ochranných známkách dává možnost každému vyjádřit se k zápisu zveřejněné přihlášky ochranné známky do rejstříku. Po podání přihlášky ochranné známky může tudíž kdokoliv podat u Úřadu písemné připomínky s odůvodněním, z jakého důvodu by zveřejněná přihláška ochranné známky neměla být zapsána do rejstříku.

Připomínky musí být podány písemně a musí být odůvodněny. Připomínky mohou být podány kdykoliv do zápisu ochranné známky do rejstříku. Nejčastěji jsou však v praxi podávány po zveřejnění přihlášky ochranné známky ve Věstníku. Za podání připomínek se podle současné právní úpravy neplatí správní poplatek.

U připomínek Úřad rovněž zkoumá, zda nebyly podány z námitkových důvodů, neboť to je zákonem výslovně vyloučeno.¹⁴

9.8.5 Řízení o připomínkách

Přihlašovatel musí být Úřadem o připomínkách a výsledku jejich posouzení vyrozuměn a má právo se k nim ve stanovené lhůtě vyjádřit. Osobu, která podala připomínky, Úřad o výsledku posouzení jejich připomínek vyrozumí.

Sdělení k připomínkám

Úřad obsah připomínek posoudí a v případě, že zjistí, že připomínky jsou neoprávněné a přihlašovaná ochranná známka je způsobilá zápisu do rejstříku, vyrozumí o této skutečnosti osobu, která podala připomínky. Neshledá-li tedy Úřad připomínky důvodné, nevydává o tomto zjištění rozhodnutí. Vyrozumění podatele připomínek o tom, že Úřad neshledal důvody k zamítnutí přihlášky ochranné známky, je pouhé sdělení Úřadu, a nelze je tudíž napadat opravným prostředkem.

Zamítnutí přihlášky

V případě, že Úřad na základě připomínek zjistí, že přihlašované označení je vyloučeno ze zápisu zamítne přihlášku v celém rozsahu

¹⁴ Podle ustanovení § 24 odst. 3 zákona o ochranných známkách, připomínky nelze podat z důvodů podle § 7.

nebo pro rozsah výrobků a služeb, pro které přihláška nesplňuje podmínky zápisu.

9.9 ZRUŠENÍ A NEPLATNOST OCHRANNÉ ZNÁMKY

Následující text se bude věnovat případům, kdy je ochranná známka v rejstříku již zapsána, a ze zákonem stanovených důvodů je zpochybněn její zápis. K tomu slouží dvě dvoustranná řízení, a to zrušení ochranné známky a prohlášení ochranné známky za neplatnou. O zrušení nebo prohlášení ochranné známky za neplatnou a její odstranění z rejstříku rozhoduje Úřad průmyslového vlastnictví.

9.10 NÁVRH NA ZRUŠENÍ OCHRANNÉ ZNÁMKY

Návrh na zrušení ochranné známky může podat kdokoliv¹⁵ a nemusí prokazovat právní zájem na zahájení řízení.

Zrušení ochranné známky je právním institutem, který slouží k odstranění nežádoucího stavu, který vznikl po zápise ochranné známky do rejstříku.

Důvody, které vedou ke zrušení ochranné známky, jsou:

- Neužívání ochranné známky
- Zduhování ochranné známky
- Klamavost ochranné známky

Neužívání, zduhování nebo klamání ochranné známky je sankcí pro jejího vlastníka, neboť má za následek zrušení ochranné známky, což je pro vlastníka nevratný stav. Účinky rozhodnutí o zrušení z důvodu neužívání nastávají ex nunc, tj. okamžikem, kdy rozhodnutí o zrušení nabylo právní moci.

¹⁵ Výjimka § 31 odst. 2 zákona o ochranných známkách.

9.10.1 Podání a náležitosti návrhu na zrušení

Návrh na zrušení je nutno podat

- písemně,
- musí být odůvodněn
- a doložen důkazy.

Návrh na zrušení včetně důkazů se podává ve dvojím vyhotovení.

Návrh na zrušení podléhá zaplacení správního poplatku podle zákona o správních poplatcích. Návrh se považuje za podaný až po zaplacení správního poplatku. Správní poplatek je stanoven v Sazebníku správních poplatků.

9.10.2 Řízení o návrhu na zrušení ochranné známky

Řízení o zrušení ochranné známky je řízení výlučně návrhové, přičemž návrh na zahájení řízení podle ustanovení § 31 odst. 1 může podat kdokoli a nemusí prokazovat zájem na zahájení tohoto řízení.

Úřad vyzve vlastníka napadené ochranné známky, aby se k návrhu na zrušení vyjádřil. Nevyjádří-li se vlastník ochranné známky ve stanovené lhůtě, Úřad rozhodne podle obsahu spisu.

V případě, že důvody a důkazy obsažené v návrhu na zrušení jsou shledány oprávněnými, vydá Úřad rozhodnutí o zrušení napadené ochranné známky. Jedinou výjimkou je řízení o zrušení ochranné známky, kdy důkazy o užívání ochranné známky předkládá vlastník ochranné známky (a nikoliv navrhovatel). Ochranná známka může zrušena také pouze ve vztahu k některým výrobkům či službám. Toto zrušení může vyplývat z návrhu, kterým je Úřad vázán, nebo např. vlastník ochranné známky prokáže její užívání jen pro část výrobků nebo služeb, a nebo s ohledem na skutečnost, že ochranná známka ztratila rozlišovací způsobilost jen ke konkrétnímu výrobku či ke konkrétní službě. Jedná se o tzv. částečné zrušení ochranné známky.

Účinky rozhodnutí o zrušení nastávají *ex nunc*, tj. okamžikem, kdy rozhodnutí o zrušení nabylo právní moci.

V případě, že důvody či důkazy obsažené v návrhu na zrušení nejsou shledány oprávněnými, vydá Úřad rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zrušení ochranné známky.

Proti všem výše uvedeným rozhodnutím lze podat ve lhůtě 1 měsíce ode dne doručení rozhodnutí rozklad. Rozklad má odkladný účinek. Lhůtu k podání rozkladu nelze prodloužit a její zmeškání nelze prominout. Rozklad se považuje za podaný až poté, co je zaplacen správný poplatek podle zvláštního právního předpisu.

Věcné odůvodnění rozkladu musí být Úřadu předloženo ve lhůtě 1 měsíce ode dne podání rozkladu. Lhůtu k podání odůvodnění rozkladu nelze prodloužit a její zmeškání nelze prominout.

9.10.3 Důvody, které vedou ke zrušení ochranné známky

9.10.3.1 Zrušení ochranné známky z důvodu jejího neužívání

Účelem tohoto ustanovení je odstranit z rejstříku takové ochranné známky, které nejsou svými vlastníky pro výrobky nebo služby, pro které je ochranná známka zapsaná, užívané, a tudíž neplní základní funkci ochranné známky, tj. rozlišit výrobky a/nebo služby pocházející od různých subjektů. Ostatním subjektům je tak bráněno, aby si dané neužívané označení přihlášily k ochraně a ve smyslu ochranné známky je poté užívaly na svých výrobcích a/nebo při poskytování služeb.

Okruh osob, které mohou takto ochrannou známku napadnout, není zákonem nijak omezen. Návrh na zrušení může podat kdokoli. Pro zrušení ochranné známky je podstatné zjištění, zda byla v rozhodné době pěti let řádně (skutečně) užívána pro výrobky a/nebo služby, pro které je zapsána. Je na vlastníkově, aby v řízení o zrušení své ochranné známky prokázal, zda byla ochranná známka řádně (skutečně) v rozhodném období užívána nebo zda na jeho straně existovaly tzv. liberační důvody neužívání ochranné známky, přičemž za takové důvody jsou považovány okolnosti nezávislé na vlastníkově vůli nebo okolnosti, které nebyly způsobeny jeho chybou nebo nedbalostí.

Obecně je v této souvislosti zejména důležitý objem prodeje a délka období užívání ochranné známky na trhu. Tyto faktory jsou navzájem propojeny: pro splnění požadavku řádného užívání může být postačující jak krátkodobé užívání s vysokým objemem prodeje, tak dlouhodobé užívání s relativně nízkým objemem prodeje. Není nezbytné, aby se v průběhu uvedených pěti let ochranná známka užívala nepřetržitě; za předpokladu, že užívání je řádné, je také postačující, bylo-li zahájeno třeba až tři roky před podáním návrhu na zrušení.

Pokud jde o již shora zmiňovaný objem prodeje výrobků či objem poskytnutých služeb nezbytný pro překročení hranice řádného užívání, nelze stanovit žádnou obecně platnou hranici, při jejímž dosažení se bude užívání považovat za „řádné“. Čím menší je objem prokázaného obchodního užití, tím více je třeba, aby vlastník předložil další, doplňující důkazy, které by vyloučily jakoukoli pochybnost o řádném a skutečném užívání. Každý případ je však nutné posuzovat podle konkrétních skutkových okolností, neboť posouzení řádného užívání se liší v závislosti na dalších kritériích, jakými jsou např. konkrétní oblast podnikání a příslušné výrobky a služby. Obecně lze říci, že vyšší objem prodaných výrobků či poskytnutých služeb lze očekávat zejména u běžných spotřebních výrobků. Nižší objem prodeje výrobků či poskytnutých služeb je pak možno očekávat u specializovaných či luxusních produktů s nízkou poptávkou.

Účinky rozhodnutí o zrušení z důvodu neužívání nastávají *ex nunc*, tj. okamžikem, kdy rozhodnutí o zrušení nabylo právní moci.

9.10.3.2 Zrušení ochranné známky z důvodu jejího zdruhovění

Další sankcí za nesprávné chování vlastníka ochranné známky je její zrušení v důsledku tzv. zdruhovění.

Ochrannou známku je možno považovat za označení v obchodním styku obvyklé (druhové) jestliže již není způsobilá podle ustanovení § 1 tohoto zákona rozlišit výrobky nebo služby různých osob.

Takzvané zdruhovění ochranné známky může přivodit jednak nesprávné užívání ochranné známky jejím vlastníkem, které vede k transformaci ochranné známky na označení druhu výrobku nebo

služby, pro který je zapsána, jednak nevhodné užívání ochranné známky třetími osobami, které její vlastník strpěl. Spotřebitelé si pak ochrannou známku nespojují s konkrétním producentem výrobků či služeb, ale používají ji jako označení pro celou skupinu stejnorodých výrobků či služeb.

Zrušení ochranné známky pro ztrátu rozlišovací způsobilosti může být provedeno jen v případě, kdy z předložených důkazů je nepochybné, že relevantní spotřebitelská veřejnost považuje tuto ochrannou známku za označení v obchodě obvyklé. Účinky rozhodnutí o zrušení z důvodu zdruhovění nastávají *ex nunc*, tj. okamžikem, kdy rozhodnutí o zrušení nabylo právní moci.

Předložení důkazů navrhovatelem, že napadená ochranná známka je údajně užívána jako druhové označení, ještě nemusí mít za následek zrušení ochranné známky. Vlastník se proti zdruhovění své ochranné známky může bránit např. tím, že důsledně na výrobcích či v souvislosti se službami uvádí, že je vlastníkem příslušné ochranné známky, dbá na to, aby údaj o ochranné známce byl uváděn ve slovnících či encyklopediích, odborné literatuře, časopisech apod., neposkytuje licence k užívání ochranné známky jinými účastníky obchodního styku; předmětnou ochrannou známku užívá ve vlastních nabídkách zboží, cenících apod. v zapsané podobě a v souladu s ustanovením tohoto zákona ve spojení se značkou ®.

9.10.3.2 Zrušení ochranné známky z důvodu jejího klamání

Klamavost ochranné známky podle ustanovení § 31 odst. 1 písm. c) citovaného zákona je zkoumána na základě jejího užívání pro území České republiky po dni jejího zápisu a slouží k odstranění nežádoucího stavu, kdy se v důsledku svého užívání stala dodatečně klamavou. To znamená, že veřejnost může být uvedena v omyl, zejména pokud jde o povahu, jakost nebo zeměpisný původ výrobků nebo služeb. Klamavá ochranná známka může vyvolávat nesprávnou představu o podstatě zboží, jeho složení, vlastnostech nebo jakosti, o skutečném místě původu nebo může uvádět nepravdivé údaje časové či o osobě vlastníka. Klamavost ochranné známky se posuzuje ve vztahu k jejímu vlastníku a ve vztahu k výrobkům a službám, pro které je zapsá-

na. Dalším projevem ochrany široké veřejnosti je skutečnost, že možnost podání návrhu na zrušení ochranné známky z důvodu dodatečné klamavosti není po jejím zápisu časově omezena. K takzvané dodatečné klamavosti může např. dojít v důsledku převodu ochranné známky, popř. poskytnutím licence k jejímu užívání. Účinky rozhodnutí o zrušení z důvodu neužívání nastávají tudíž *ex nunc*¹⁶, tj. okamžikem, kdy rozhodnutí o zrušení nabylo právní moci.

Klamavost je posuzována objektivně (pouze z hlediska údajů ve známce samotné), nikoliv subjektivně (ve vztahu k právům třetích osob a dále ve vztahu k tomu, že ochranná známka má vypovídat pravdivé skutečnosti o výrobcích či službách, pro něž je zapsána). Posuzování klamavosti pro účely tohoto řízení je třeba odlišovat od klamavosti z hlediska práva soukromého, které disponuje jinými právními prostředky (např. právo na ochranu spotřebitele či právo nekalé soutěže). Účelem odmítnutí ochrany Úřadem z důvodu dodatečné klamavosti je zabránit tomu, aby spotřebitelská veřejnost byla nebo mohla být uvedena v omyl, zejména pokud jde o povahu, jakost nebo zeměpisný původ takto označených výrobků nebo služeb, v důsledku údaje obsaženého v ochranné známce samotné a užívání tohoto údaje po dni jejího zápisu do rejstříku ochranných známek.

9.11 NÁVRH NA PROHLÁŠENÍ OCHRANNÉ ZNÁMKY ZA NEPLATNOU

Prohlášení ochranné známky za neplatnou je právním institutem, který slouží k odstranění nežádoucího stavu, který vznikl zápisem ochranné známky do rejstříku.

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 08. 02. 2008, čj. 2 As 51/2007-82. www.nssoud.cz. Rozhodnutí o zrušení ochranné známky podle § 31 odst. 1 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, je aktem konstitutivní povahy a má zásadně účinky *ex nunc* a pro futuro.

9.11.1 Oprávněné osoby k podání návrhu na prohlášení ochranné známky za neplatnou

Návrh na prohlášení ochranné známky za neplatnou z důvodů uvedených v § 4 nebo 6 zákona o ochranných známkách je oprávněn podat kdokoli, aniž by prokazoval právní zájem, popřípadě je možné řízení zahájit i z moci úřední.

Návrh na prohlášení ochranné známky za neplatnou z důvodu uvedených v § 7 zákona o ochranných známkách jsou oprávněny podat pouze osoby taxativně vyjmenované v tomto ustanovení. Jedná se o totožné osoby, které mohou podat námitky proti zápisu přihlášeného označení do rejstříku.

9.11.2 Podání a náležitosti návrhu na prohlášení ochranné známky za neplatnou

Návrh na prohlášení ochranné známky za neplatnou se podává

- písemně,
- musí být odůvodněn,
- a doložen důkazy.

Návrh na prohlášení ochranné známky za neplatnou včetně důkazů se podává ve dvojím vyhotovení.

Nezbytné náležitosti návrhu na prohlášení ochranné známky za neplatnou jsou:

- údaje o ochranné známce,
- údaje o totožnosti navrhovatele,
- označení výrobků nebo služeb, jichž se návrh na prohlášení ochranné známky za neplatnou týká, nebo údaj, že se návrh týká všech výrobků či služeb,
- věcné odůvodnění návrhu,
- čeho se navrhovatel domáhá,

- podpis.

Z návrhu musí být zejména patrné, o jaké zákonné ustanovení se návrh opírá a zda navrhovatel požaduje úplné prohlášení ochranné známky za neplatnou napadené ochranné známky či zda žádá pouze o prohlášení OZ za neplatnou částečně. V tomto případě je nutno, aby byl v návrhu uveden přesný rozsah výrobků a služeb, včetně tříd mezinárodního třídění výrobků a služeb, pro které má být ochranná známka prohlášena za neplatnou.

Návrh na prohlášení ochranné známky za neplatnou podléhá zaplacení správního poplatku podle zákona o správních poplatcích. Návrh se považuje za podaný až po zaplacení správního poplatku. Správní poplatek je stanoven v Sazebníku správních poplatků, který je přílohou k zákonu č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích.

9.11.3 Důvody, které vedou k prohlášení ochranné známky za neplatnou

Úřad v řízení zahájeném na návrh třetí osoby nebo z vlastního podnětu prohlásí ochrannou známku za neplatnou, pokud byla zapsána v rozporu s § 4 nebo § 6.

Byla-li ochranná známka zapsána v rozporu s § 4 písm. b) nebo c) anebo d), nebude prohlášena za neplatnou, pokud v důsledku užívání získala po svém zápisu rozlišovací způsobilost pro výrobky nebo služby, pro které je zapsána.

K prohlášení ochranné známky za neplatnou může dojít tehdy, jestliže bylo do rejstříku ochranných známek zapsáno označení, které je ze zápisu vyloučeno podle ustanovení § 4 zákona. Přihlašované označení musí plnit především svou rozlišovací funkci, která slouží k identifikaci původu zboží a služeb.

Ustanovení § 4 uvádějí tzv. absolutní překážky zápisné způsobilosti, přičemž jejich dopad zmírňuje u písm. b), c), d) ustanovení § 5, které umožňuje za určitých podmínek tyto absolutní překážky zápisné způsobilosti překonat (pokud ochranná známka získá rozlišovací způsobilost pro výrobky a služby pro které je zapsána). Úřad v tomto řízení zkoumá, zda se nejedná např. o označení, které nemůže tvořit

ochrannou známku ve smyslu ustanovení § 1; zda se nejedná o označení, které nemá rozlišovací způsobilost; o označení, které by mohlo klamat veřejnost, pokud jde o povahu, jakost nebo zeměpisný původ výrobku nebo služby či zda se např. nejedná o označení tvořené výlučně tvarem výrobku, který vyplývá z povahy samotného výrobku. Úřad dále v tomto řízení je oprávněn zkoumat (na návrh nebo z vlastního podnětu) zda přihláška ochranné známky nebyla podána v dobré víře či zda užívání přihlašovaného označení se nepříčí ustanovení jiného právního předpisu nebo zda není v rozporu se závazky vyplývajících pro Českou republiku z mezinárodních smluv.

K prohlášení ochranné známky za neplatnou může dojít rovněž tehdy, jestliže bylo do rejstříku ochranných známek zapsáno označení, které je ze zápisu vyloučeno podle ustanovení § 6 zákona. Při řízení o prohlášení neplatnosti ochranné známky se přezkoumává porušení podmínek zápisné způsobilosti, které jsou uvedeny v ustanovení § 6, tedy situace shodnosti napadené ochranné známky se starší ochrannou známkou, která je přihlášena nebo zapsána pro jiného vlastníka či přihlašovatele pro shodné výrobky nebo služby a vlastník či přihlašovatel neudělil písemný souhlas k zápisu této pozdější ochranné známky.

V případě, že důvody a důkazy obsažené v návrhu na prohlášení ochranné známky za neplatnou nejsou shledány oprávněnými, vydá Úřad rozhodnutí o zamítnutí návrhu na prohlášení ochranné známky za neplatnou.

V případě, že důvody a důkazy obsažené v návrhu na prohlášení ochranné známky za neplatnou jsou shledány oprávněnými, vydá Úřad rozhodnutí o prohlášení napadené ochranné známky za neplatnou. Ochranná známka může být prohlášena za neplatnou také pouze ve vztahu k některým výrobkům či službám. Toto prohlášení ochranné známky za neplatnou může vyplývat buďto z návrhu, kterým je odborný pracovník vázán, nebo že existuje důvod neplatnosti jen k některým výrobkům a službám. Jedná se o tzv. částečné prohlášení ochranné známky za neplatnou.

Účinky rozhodnutí o prohlášení ochranné známky za neplatnou nastávají **ex tunc**, tj. na ochrannou známku, která byla prohlášena za neplatnou, se hledí, jako by nikdy nebyla zapsána.

9.12 ROZKLAD PROTI ROZHODNUTÍ U OCHRANNÝCH ZNÁMEK

Proti všem rozhodnutím Úřadu průmyslového vlastnictví, s výjimkou rozhodnutí o žádosti o navrácení lhůty, je možno podat řádný opravný prostředek. V oblasti ochranných známek a ostatních průmyslových práv jde o opravný prostředek ve formě rozkladu; ve věcech poplatkových je opravným prostředkem odvolání.

Řádným opravným prostředkem proti prvoinstančnímu rozhodnutí Úřadu ve věcech ochranných známek, jakožto ústředního správního úřadu, je rozklad. O rozkladu rozhoduje předseda Úřadu na základě návrhu, jenž je předkládán jím jmenovanou rozkladovou komisí.

Rozklad proti rozhodnutí Úřadu je účastník řízení oprávněn podat ve lhůtě 1 měsíce ode dne doručení rozhodnutí. Rozklad má odkladný účinek. Zákon o ochranných známkách stanoví, že lhůtu k podání rozkladu nelze prodloužit a její zmeškání nelze prominout. Ovolání ve věcech poplatkových se musí podat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení.

Za podání rozkladu je nutné zaplatit správní poplatek ve výši 1 000 Kč podle Sazebníku správních poplatků. V řízení o ochranných známkách se podle ustanovení § 42 odst. 2 zákona č. 441/2003 Sb. považuje rozklad za podaný až poté, co je zaplacen správní poplatek.

9.13 SPRÁVNÍ ŽALOBA

Proti pravomocnému rozhodnutí předsedy Úřadu je dále přípustná žaloba podle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, v platném znění.

9.14 SHRNUTÍ – OCHRANNÉ ZNÁMKY

Hlavní funkcí ochranné známky je umožnit zákazníkům identifikovat produkt (ať se jedná o výrobek, nebo službu) konkrétní společnosti tak, aby jej odlišili od shodných nebo podobných výrobků konkurence. Zákazníci, kteří jsou spokojeni s konkrétním produktem, si pravděpodobně v budoucnu stejný produkt pořídí znovu. Pečlivě zvolená a udržovaná ochranná známka představuje pro většinu firem cenné

podnikatelské aktivum. Pro některé to může být nejcennější majetek, který vlastní. Odhady hodnoty některých nejslavnějších ochranných známek na světě, jako je Coca-Cola překračují 50 mld. dolarů. Z toho důvodu poskytuje ochranná známka s dobrou image jejímu vlastníkovi konkurenční výhodu.

Ochranná známka je v současné době silný propagační nástroj, který pomáhá spotřebiteli při výběru výrobků či služeb.

Ochrannou známkou může být jakékoliv označení schopné grafického znázornění, zejména slova, včetně osobních jmen, barvy, kresby, písma, číslice, tvar výrobku nebo jeho obal, pokud je toto označení způsobilé odlišit výrobky nebo služby jedné osoby od výrobků nebo služeb jiné osoby.

Označení lze chránit jako ochrannou známku prostřednictvím zápisu do rejstříku ochranných známek, který vede Úřad průmyslového vlastnictví. Zápisem ochranné známky do rejstříku získává vlastník ochranné známky výlučné právo užívat ochrannou známku ve spojení s výrobky nebo službami, pro něž je chráněna. Vlastník ochranné známky je oprávněn, nikoliv však povinen, používat spolu s ochrannou známkou značku ®.

Do rejstříku ochranných známek se zapisují označení, které se stanou ochrannou známkou. Rejstřík vede Úřad průmyslového vlastnictví.

Úřadu průmyslového vlastnictví vydává Věstník s týdenní periodicitou v elektronické podobě, která je přístupná na internetových stránkách Úřadu průmyslového vlastnictví.

Úřad průmyslového vlastnictví je ústředním orgánem státní správy České republiky na ochranu průmyslového vlastnictví, mj. o přihláškách ochranných známek vede správní řízení a ochranné známky zapisuje do rejstříku ochranných známek.

Námítky proti zápisu přihlášeného označení do rejstříku jsou základním procesním nástrojem k ochraně starších práv třetích osob, které jsou uvedeny v zákoně o ochranných známkách, kterým je tímto umožněno ve lhůtě 3 měsíců od zveřejnění přihlášky ochranné známky ve Věstníku podat proti zápisu ochranné známky do rejstříku námítky.

Připomínky proti zápisu přihlášeného označení do rejstříku dávají možnost každému, se k zápisu přihlášky ochranné známky vyjádřit.

Zrušení ochranné známky je sankce za „nesprávné“ chování vlastníka v důsledku neužívání, zdruhovění nebo klamání ochranné známky po jejím zápisu.

Prohlášení ochranné známky za neplatnou slouží k odstranění nežádoucího stavu, který vznikl zápisem ochranné známky do rejstříku (ochranná známka byla zapsána v rozporu se zákonem).

Doba platnosti ochranné známky – zápis ochranné známky platí 10 let od podání přihlášky. Vlastník ochranné známky může vždy požádat o obnovu zápisu o dalších 10 let.

Vlastník ochranné známky má výlučné právo užívat ochrannou známku ve spojení s výrobky nebo službami, pro něž je chráněna.

9.15 OSTATNÍ PRÁVA NA OZNAČENÍ

Mezi ostatní práva na označení můžeme zařadit zeměpisné označení a označení původu. Právní ochrana označení původu a zeměpisných označení je součástí systému ochrany průmyslového vlastnictví.

Spotřebitelé věnují v dnešní době zeměpisnému původu zboží čím dál vyšší pozornost a zajímají se o kvalitu a vlastnosti výrobků, které nakupují. V některých případech místo původu zákazníkovi napovídá, že výrobek bude mít zvláštní kvalitu nebo vlastnosti, které ocení. Často jsou potom zákazníci ochotni zaplatit za takové zboží vyšší cenu. Označení původu a zeměpisná označení jsou užitečným marketingovým nástrojem na trhu vedoucí k posílení postavení takového zboží na trhu.

Na úrovni EU¹⁷ je možné chránit zeměpisná označení pro zemědělské produkty a potraviny, vína a lihoviny. Co se týče formy ochrany s rozsahem EU, existuje tzv. Chráněné zeměpisné označení a Chráněné označení původu.

¹⁷ Např. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin.

Označením původu je název oblasti, určitého místa nebo země (dále jen „území“) používaný k označení zboží pocházejícího z tohoto území, jestliže kvalita nebo vlastnosti tohoto zboží jsou výlučně nebo převážně dány zvláštním zeměpisným prostředím s jeho charakteristickými přírodními a lidskými faktory a jestliže výroba, zpracování a příprava takového zboží probíhá ve vymezeném území; za označení původu pro zemědělské výrobky nebo potraviny jsou pokládána i tradiční zeměpisná nebo nezeměpisná označení pro zboží pocházející z vymezeného území, splňuje-li takové zboží i ostatní podmínky stanovené příslušným právním předpisem.

Zeměpisným označením je název území používaný k označení zboží pocházejícího z tohoto území, jestliže toto zboží má určitou kvalitu, pověst nebo jiné vlastnosti, které lze přičíst tomuto zeměpisnému původu, a jestliže výroba nebo zpracování anebo příprava takového zboží probíhá ve vymezeném území.

Rozdíl mezi označením původu a zeměpisným označením spočívá v tom, že zeměpisné označení není vázáno na lidské faktory a intenzitu vazby produktu na dané zeměpisné prostředí. U označení původu se vyžaduje velmi intenzivní míra propojení zboží s místem původu, u zeměpisného označení postačuje, aby alespoň jedna fáze výroby probíhala v příslušné zeměpisné oblasti, regionu nebo zemi, přičemž minimálně pověst produktu musí být přičitatelná jeho geografickému původu.

10. TECHNOLOGICKÝ TRANSFER

Za technologický transfer můžeme považovat přenos poznatků či výsledků výzkumu mezi jednotlivými subjekty. Jedná se o souhrn procesů, opatření a právních jednání, které směřují k vyváženému naplnění očekávání obou stran, tedy poskytovatele předmětných poznatků na straně jedné a nabyvatele na straně druhé. V užším slova smyslu se někdy tento termín používá i pro přenos výsledků vědeckého zkoumání do praxe s cílem zvýšení konkurenceschopnosti nabyvatele, kterým je zpravidla průmyslový podnik.

Forem technologického transferu je celá řada. Můžeme je také podle nejrozličnějších hledisek dělit. Na prvním místě je dělení přenosu poznatků podle úplatnosti tohoto procesu na komerční a nekomerční transfer.

Je zřejmé, že nejčastěji dochází k nekomerčnímu sdílení poznatků. Dochází k němu v rámci běžné výuky, prostřednictvím výstav, konferencí, odborných stáží, prostřednictvím odborných publikací, burz nápadů a celé řady dalších forem.

Naopak komerční transfer poznatků je založen na sdílení významných skutečností a poznatků zpravidla mezi dvěma subjekty za úplatu nebo jinou výhodu. Typickými formami tohoto transferu technologií jsou licence, převody práv k patentům či jiným průmyslovým právům, zakázkový výzkum či společný výzkum, ale také zakládání nových inovačních subjektů, například typu spin off nebo join venture.

Jiné dělení vychází z postavení subjektů poskytovatele a nabyvatele. V tomto případě dělíme transfer technologií na vertikální, kde zpravidla dochází k předávání poznatků od jeho původce či vlastníka, tedy nejčastěji subjektu vědeckovýzkumné povahy, směrem k praktickému užití, tedy nejčastěji ve prospěch průmyslového podniku.

O horizontálním transferu technologií hovoříme tehdy, když subjekt nabyvatele a poskytovatele je z hlediska vztahu k inovačnímu procesu na stejné úrovni. Dochází tak ke vzájemnému přenosu poznatků například mezi výzkumnými institucemi v rámci větších projektů, kde vzájemný přenos poznatků vede k optimálnímu procesu řešení vědeckovýzkumných cílů. Nejčastěji se ale jedná o přenos poznatků mezi jednotlivými průmyslovými podniky.

Z pohledu kvality a právní ochrany poznatků, které jsou předmětem transferu technologií, můžeme hovořit o transferu formálně právně chráněných řešení na straně jedné a na straně druhé o poznacích a řešeních, která nejsou formálně právně chráněna, tedy nejsou zapsána do žádných seznamů či rejstříků vedených veřejnými institucemi, kterými jsou zpravidla známkové a patentové úřady. K právně formálně chráněným řešením patří zejména platné patenty, zapsané užité vzory, průmyslové vzory a ochranné známky a k právně formálně nechráněným poznatkům patří především obchodní tajemství a know-how.

Řada vládních dokumentů a doporučení nejrůznějších orgánů a organizací zdůrazňuje význam výzkumu a využívání nových poznatků pro podporu konkurenceschopnosti a celkového společenského pokroku. Odpovědné orgány se zamýšlejí nad tím, jak zlepšit skutečné výsledky výzkumu a vývoje, který je financován z veřejných zdrojů, a jejich praktické využívání. V současné době je zřejmé, že vysoce kvalifikovaní pracovníci, kteří disponují mimořádnými znalostmi, jsou významným aspektem konkurenceschopnosti, svojí činností vytvářejí prostor pro nové pracovní příležitosti a zvyšují hodnotu jednotlivých produktů i obchodních společností jako celku.

Bílá kniha výzkumu, vývoje a inovací v ČR¹⁸ navazuje na Zelenou knihu, která analyzuje národní inovační systém ČR a formuluje návrhy

¹⁸ KLUSÁČEK, K., KUČERA, Z., PAZOUR, M. *Bílá kniha výzkumu, vývoje a inovací v ČR*, Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-99-1.

opatření, která by měla vést k jeho zlepšení a ve svém důsledku k naplnění vize formulované v Zelené knize, podle níž by se Česká republika měla začlenit mezi státy s ekonomikou založenou na intenzivním využívání pokročilých znalostí a poznatků vytvořených výzkumem a vývojem.

Zmíněná publikace se zaměřuje na analýzy stávající situace v oblasti výzkumu, vývoje a inovací a stanovuje cíle pro tuto oblast včetně implementace navržených opatření. Uvádí, že význam výzkumu, vývoje a inovací není v současné době dostatečně doceněn a neexistuje odpovídající povědomí o významu této oblasti pro konkurenceschopnost a v jejím důsledku i pro kvalitu života.

Okrajově se zabývá i podněty ve vztahu k ochraně duševního vlastnictví a považuje za nezbytné vytvoření pravidel pro nakládání s duševním vlastnictvím včetně vyjasnění důležitých otázek spojených s rozdělením finančních prostředků získaných prodejem patentů a technologií, což lze využít jako nástroj pro stimulaci výzkumných pracovníků. Považuje se za důležité zavést obory orientované na ochranu duševního vlastnictví do výuky na vysokých školách se záměrem seznámit studenty s možnostmi efektivní komercializace nových poznatků.

Současný výzkum a vývoj je stále více součástí mezinárodní spolupráce. Pokud jde o ochranu duševního vlastnictví, jsou k dispozici nástroje pro širokou ochranu výsledků tvůrčí činnosti. Úspěšně těžit ze systému ochrany duševního vlastnictví, který je k dispozici, vyžaduje jeho dokonalé poznání a schopnost strategického řízení souvisejících procesů. To není pro jednotlivce, kteří jsou schopni výzkumu a vývoje na nejlepší světové úrovni, ve většině případů snadné. Včasné odhalení významu výsledků vědy a výzkumu, koordinace mezi publikačními aktivitami vědecké obce a ochranou průmyslového vlastnictví, včetně právních a ekonomických otázek souvisejících s případnou komercializací těchto výsledků, je vysoce odbornou činností vyžadující samostatné vzdělání a především zkušenosti v této oblasti.

Jde o poslání pro specializovaná pracoviště, kterým dnes většinou říkáme útvary pro transfer technologií. Tyto útvary mohou dobře pracovat a mít odpovídající výsledky jedině za předpokladu, že budou k této práci odpovídajícím způsobem vybaveny co do vzdělání

a praktických zkušeností a potom, a to zejména, pokud budou mít dostatečně široký přísun skutečně kvalitních řešení, o která je na trhu zájem.

Jedním z významných úkolů pro vědecké týmy je posílení mezinárodní otevřenosti výzkumu. V rámci mezinárodní vědeckotechnické spolupráce je třeba řešit otázky transferu technologií na profesionální úrovni, včetně zajištění mezinárodní průmyslověprávní ochrany.

V tomto kontextu přicházejí do úvahy vztahy mezi financujícími subjekty a řešiteli výzkumných úkolů. V rámci společného výzkumu může docházet k hlubším vztahům než pouze mezi objednatelem a zhotovitelem. Na obou stranách může přicházet v úvahu několik subjektů a jejich vzájemné vztahy mají být předem smluvně odpovídajícím způsobem upraveny. Povaha očekávaného výsledku, tedy nehmotný statek, způsobuje, že se nejedná pouze o vztahy vlastnické, ale i významná práva k užívání případných příznivých výsledků.

Jejich tvůrci mohou mít rozdílné ambice, které je třeba sladit. Jednak mohou mít vztahy založené na pracovněprávních vztazích, takže k výsledkům jejich práce se mohou vztahovat práva jejich zaměstnavatelů. Kromě toho jejich oprávněné vědecké zájmy směřují zpravidla k rychlé publikaci dosažených výsledků, ale i k prestižní prezentaci a demonstraci důležitosti, zejména pro společensky významné oblasti, kterými mohou být zdravotnictví, energetika, životní prostředí a řada dalších, a nesměřují tak k přímým finančním výnosům. Tyto přístupy se mohou snadno dostat do rozporu se zájmy na jejich utajení pro optimální komercializaci či účinnou průmyslověprávní ochranu. Značný rozdíl může být ve vnímání vhodného času publikace podstaty řešení mezi univerzitním a komerčním prostředím.

Společným může být jen proces vlastního řešení neboli tvorba požadovaného nehmotného statku s tím, že realizace jeho výsledků až po případný prodej nových výrobků na trhu je záležitostí každého z účastníků samostatně. Společná může být i realizace výsledků, tedy společné zavádění do praxe, výroba či distribuce výrobků.

Účastníci mohou být v postavení horizontální kooperace a soutěže (společný výzkum uskutečňovaný konkurenty) nebo ve vertikální kooperaci a soutěži, tedy mezi výrobcí na různých dodavatelských stupních, navazujících na sebe v rámci určité výroby. Velmi významné jsou rozsáhlé výzkumné projekty organizované státem, zejména vojenské,

zdravotnické nebo zabývající se otázkami životního prostředí, na něž jsou napojeni podnikatelé v civilní sféře, státní výzkumné ústavy a akademie věd i výzkumné firmy, univerzity, velké výrobní koncerny s vlastním výzkumem a vývojem.

Hlavní předností tohoto společného výzkumu je schopnost těžit z interdisciplinárního přístupu, který umožňuje propojením různých vědních oborů nalézt kvalitativně nová východiska i výsledky, využít hluboké specializace jednotlivých účastníků na určité obory, propojit informace, které jinak zůstávají odborníkům z jiných oblastí techniky utajeny a využity separátně, koncentrovat kapitálové zdroje, drahé přístroje, tvůrčí kapacity i výrobní a investiční zdroje.

V případě úspěchu přichází v úvahu publikace výsledků a jejich praktické využití. S tím souvisejí otázky autorskoprávní, ale i průmyslověprávní ochrany. Ani problematika vztahů majetkové povahy k nemotným výsledkům tvůrčí činnosti a práva k jejich využití není vždy snadná a jednoduchá.

Není snadné sladit obecné přístupy k výzkumu akademických pracovníků a průmyslu. Akademická obec je nadána akademickou svobodou, v jejímž rámci má každý pracovník do jisté míry volnost ve svých úvahách, pokud jde o zaměření jeho úsilí na řešení vědeckých a technických problémů. Kromě toho je hlavním záměrem vědecké sféry publikovat výsledky své práce pro dosažení obecného společenského progressu a podpory prestiže konkrétního vědeckého pracoviště. Zpravidla se již nezaměřuje na proces reálného využití vědeckých poznatků do průmyslové praxe. Zájmy průmyslu jsou v těchto otázkách poněkud odlišné. Směřují k plánování a optimalizaci celého procesu nalézání nových poznatků. Průmysl má zájem na nezveřejnění svých výzkumných záměrů a na utajování podstaty zejména nadějných výsledků výzkumu a to jak před veřejností, tak zejména před konkurencí. Často se snaží překonat nemalé potíže provázející zavádění nových poznatků do praxe a dostat se s nabídkou nových výrobků a služeb co nejdříve na trh. Zdroje financování akademického výzkumu a průmyslových inovací jsou také většinou odlišné povahy.

To znamená, že úspěšný transfer technologií logicky naráží ne celou řadu obtíží. Nejde jen o omezené finanční zdroje. Často se vyskytuje nedůvěra pracovníků nabyvatele nových poznatků k řešení, která pocházejí z jiného prostředí. Nabízené poznatky často nejsou připra-

veny k praktickému využití. Není k dispozici potřebná dokumentace, ověření prototypů, není zajištěná certifikace. V případě mezinárodních vztahů přistupují další obtíže. Rozdílné právní prostředí, jazyková bariéra a vzájemná nedůvěra. Určité potíže vznikají i z nesprávně nastavených informačních strategií, které nutné musí předcházet úspěšnému transferu technologií. Pokud nabyvatel neví o tom, že potenciální poskytovatel je schopen a ochoten předat své poznatky třetím osobám, nemůže k optimálnímu transferu technologií docházet.

V další části se zabýváme právními nástroji transferu technologií, kterých je obecně velké množství. Záměrem této práce je soustředit se zejména na praktické právní nástroje transferu technologií.

10.1 PRÁVNÍ NÁSTROJE PŘEDCHÁZEJÍCÍ TRANSFERU TECHNOLOGIÍ

Transfer technologií již od základního výzkumu nebo výzkumu aplikovaného až po úspěšné zavedení takového výsledku do praxe prvního nebo i dalšího podniku, vyžaduje často odbornou právní podporu. Hned na počátku této činnosti se nejprve řeší otázky týkající se pouze záměrů, které směřují k jistým typům spolupráce, dále smluv o nehmotné dílo a smlouvy o společném výzkumu. Po ukončení výzkumné činnosti přicházejí v úvahu smlouvy, které se týkají transferu těchto výsledků do hospodářské praxe. Jedná se o opční smlouvy, licenční smlouvy a smlouvy o převodu průmyslověprávních předmětů nebo know-how. Ve většině těchto případů jde ale nejen o otázky právní, ale i problematiku financování a ochranu duševního vlastnictví, jejichž náročnost stoupá zejména v případech, když se jedním z účastníků těchto vztahů stává zahraniční subjekt.

V počátečních fázích vzájemných vztahů mohou být jednotlivé subjekty překvapeny požadavky na písemné ukotvení toho, co bylo dosud ujednáno, což v našem právním prostředí není v tomto stadiu vzájemných vztahů praktika zcela běžná. Dochází k předložení písemných dokumentů, které mají nejrůznější názvy, a které jsou někdy z pozice našich subjektů poněkud přehlíženy, a také bez odpovídající pozornosti podepisovány. Určitá obezřetnost je ale na místě, neboť nezřídka právě z takových dokumentů odvozují následně některé zahraniční subjekty vážné právní závazky. Uvedené typy dokumentů

mohou předcházet jak smlouvám o společném výzkumu, tak i významným licenčním smlouvám. Z těchto důvodů jsou některé z těchto právních nástrojů dále stručně představeny ještě před tím, než se budeme podrobně zabývat otázkami licenční smlouvy, jako základního právního pilíře transferu technologií.

10.2 LETTER OF INTENT

Tento typ dokumentu, který je často označován i jen zkratkou LOI, zpravidla směřuje k dohodě dvou nebo více stran o budoucí spolupráci, k rozdělení vzájemných úkolů, k upřesnění zásad utajování důvěrných informací a k řešení otázek ochrany duševního vlastnictví. Je vypracováván ještě před tím, než se uzavírá řádná dohoda. Používá se zejména v případech, kdy se směřuje k financování a plánování zásadních projektů.

Formálně se podobá písemným kontraktům, ale obvykle nezavazuje strany úplně. Často ale obsahuje i ustanovení, která mají zavazující povahu, jako jsou dohody o nezveřejňování informací, příslib k exkluzivnímu právu na vyjednávání a k vzájemným vztahům na základě jednání v dobré víře. Ustanovení tohoto charakteru mohou být někdy interpretována soudy jako opatření, která řádně zavazují strany, a to především v případech, když se formálně a věcně podobají formálním smlouvám.

Nejčastějšími důvody pro vyhotovení „Letter of intent“ jsou objasnit a potvrdit klíčové body komplexních transakcí v zájmu stran, výslovně deklarovat současné vyjednávání stran o společných projektech a zajistit bezpečnost informací, dat a údajů pro případ, když vyjednávání není ukončeno uzavřením dohody.

Někdy se zaměřuje tento druh dokumentu na záměr pouze jedné strany, směřující k ostatním stranám s úmyslem uzavřít následně smlouvu o určitém obsahu a vyjádřit tento úmysl pouze jednostranně.

10.3 MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

Dokument tohoto typu, někdy ve zkratce označovaný jako MOU, se v porovnání s předchozím typem dokumentu více blíží formální

smlouvě. Je označován řadou názvů, například i „memorandum of agreement“, a jeho podstatným znakem je podpis všech stran tohoto ujednání. Jedná se vlastně o smlouvu, která vyjadřuje sblížení názorů mezi stranami a naznačuje, že dosavadní spolupráce již dospěla do určitého stadia, které je třeba potvrdit s tím, že zde je vážný úmysl všech stran na daném důležitém projektu společně za jistých podmínek pokračovat v úsilí, které vede ke společnému cíli.

Používá se v případech, když strany ještě nedosáhly veškerých dohod o přímém právním vztahu, aby bylo možno uzavřít formální smlouvu o daném projektu, a nebo nejsou schopny právně vymahatelnou smlouvu vůbec uzavřít. Jedná se často o formální vyjádření „gentleman's agreement“. Pokud text odpovídá svou formou a obsahem formálním smlouvám, je zpravidla tento typ dokumentů vykládán co do závaznosti stejně jako smlouva. V rámci vyjednávání se postupuje jako u smluv, tedy očekává se nabídka, její zvážení a akceptace. Může zahrnovat definice pojmů, hlavní principy ujednání, podrobná ustanovení o utajení a v oblasti spolupráce, která se týká nehmotných statků, i podrobnou úpravu majetkových vztahů, financování, zajišťování a strategických přístupů k ochraně duševního vlastnictví. Často se tento dokument udržuje v tajnosti.

10.4 SMLOUVA O UTAJENÍ

Bez předchozích typů dokumentů se v řadě praktických případů spolupráce, která se v určitém smyslu týká hodnotných nehmotných statků, zpravidla obejdeme. Určitý typ prohlášení nebo smlouvy o utajení, jak stávajících poznatků partnerů, tak i výsledků případných společných budoucích aktivit, je důležitým právním prostředkem pro jejich odpovídající zajištění. Může mít nejrůznější označení a obsah, nicméně důležité je, aby promyšlený dokument tohoto typu byl před důležitým jednáním uzavřen.

Jakmile výsledky vědecké či technické tvůrčí činnosti pracovníků jednoho subjektu, zejména data, informace či konkrétní údaje například o výzkumu či ověřených výsledcích zejména ve formě technické dokumentace přicházejí do styku se třetími osobami, je důležité, aby byly smluvně zajištěny před případným zneužitím. Nejlepší variantou je zpravidla včasná průmyslověprávní ochrana, tedy například podání

patentové přihlášky, přihlášky užitného a/nebo průmyslového vzoru a to dříve, než bude výsledek vlastní tvůrčí činnosti zpřístupněn třetím osobám. Je ale zřejmé, že samotná povaha těchto poznatků, hospodářské a jiné důvody někdy takové zajištění neumožňují, a proto je třeba na tyto skutečnosti pamatovat alespoň stručným prohlášením o utajení či mlčenlivosti již v počátečních stadiích vyjednávání a následně i ve všech typech obchodních smluv, které se této problematice týkají. Tohoto účelu se zpravidla dosahuje dohodou o mlčenlivosti, která se někdy označuje jako NDA (non disclosure agreement) nebo dohodou o utajení, která se označuje jako CA (Confidentiality Agreement), jejichž podstata je stejná.

Základní obsah takových smluv zahrnuje definici důvěrných či utajovaných skutečností a informací, definici závazku mlčenlivosti, stanovení sankcí při porušení mlčenlivosti a dobu trvání předmětného závazku. Často ale obsahuje řadu dalších ustanovení podle konkrétních okolností vztahů mezi stranami.

Předmětem smluvního ujednání jsou důvěrné informace, které se po dobu vzájemné spolupráce strany navzájem dozví, a to bez ohledu na formu a způsob jejich sdělení, obchodní tajemství ve smyslu platných právních předpisů a dále veškeré další informace a poznatky, které jsou zachyceny v projednávaných či předávaných zprávách, dokumentaci či hmotných vzorcích nebo prototypech, případně při návštěvách výrobních nebo výzkumných pracovišť.

V těchto dokumentech strana uznává a potvrzuje, že předmět jednání či smlouvy (vědecká studie, výsledky měření či zkoušek, projektová či konstrukční dokumentace, prototyp, zařízení, technologický předpis apod.) je duševním vlastnictvím druhé strany a zavazuje se tuto skutečnost plně respektovat.

Připomíná se zde závazek pracovníků všech stran smlouvy, že si jsou vědomi příslušných právních následků v případě porušení či pouhého vyzrazení obchodního tajemství, a to včetně trestněprávní odpovědnosti a o této skutečnosti existuje písemný doklad, který je uložen na určeném místě.

Bez souhlasu majitele uvedených poznatků a technických řešení nebudou tyto předměty užívány mimo rámec smlouvy, nebudou napodobovány, kopírovány, rozmnožovány, publikovány či zpřístupňovány třetím osobám.

V případě porušení uvedeného závazku je odpovědná osoba povinna majiteli poznatků uhradit škodu, která mu tím vznikla, a kromě toho uhradit do určité doby od písemného uplatnění sjednanou smluvní pokutu, a to případně i za každé porušení této smlouvy.

Strany zajistí, aby k předmětu smlouvy či předaným podkladům neměli přístup třetí osoby ani vlastní zaměstnanci, u nichž není vážný hospodářský důvod, aby se s předmětem smlouvy nebo předanými podklady seznámili.

Nehmotný majetek, který je obsahem předaných podkladů, musí být zajištěn tak, aby byl bezpečně uložen a nemohlo dojít k jeho snadnému odcizení, ztrátě, kopírování, fotografování nebo zneužití ze strany třetích osob.

Všichni pracovníci stran smlouvy budou poučeni o tom, že předmět smlouvy představuje obchodní tajemství a všechny související informace, skutečnosti a okolnosti musí být důsledně utajovány před třetími osobami. Je nutno, aby byli zavázáni k tomu, aby neučinili nic, co by mohlo vést ke zpřístupnění, zveřejnění či užití předmětu smlouvy ve prospěch třetích osob. O poučení v tomto smyslu mají být k dispozici řádně podepsaná prohlášení.

Stejně písemné prohlášení o utajení bude mít k dispozici každá ze smluvních stran i od třetích osob, u nichž s ohledem na jejich hospodářskou funkci (učni, brigádníci, poskytovatelé souvisejících služeb, pracovníci kontrolních a certifikačních orgánů, znalci, auditoři) nebylo možno zajistit, aby s předmětem smlouvy nebyly seznámeny. Smluvní strany vedou seznam osob, které byly s předmětem smlouvy seznámeny, a na vyžádání jej kdykoli poskytnou dotčeným stranám smlouvy.

Závazky této povahy trvají i po ukončení smluvního vztahu a nelze se jich nijak zprostit.

Strany také zpravidla prohlašují, že neučiní žádné kroky, které by vedly nebo mohly vést k průmyslověprávní ochraně předmětu smlouvy nebo předaných či zpřístupněných poznatků, ani předmětům podobných na své vlastní jméno, ani na jméno žádné třetí osoby.

10.5 SMLOUVA O DÍLO S NEHMOTNÝM VÝSLEDKEM

Smlouva o dílo s nehmotným výsledkem má zajistit účastníkům právního vztahu bezproblémové a jasné vytvoření díla nehmotné povahy na základě vztahu mezi objednatelem a zhotovitelem. V současné době je právní úprava těchto smluv obsažena v ustanovení § 2631 až § 2635 občanského zákoníku číslo 89/2012 Sb.

Podle těchto ustanovení výsledek činnosti, který je předmětem práva průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, může zhotovitel poskytnout i jiným osobám než objednateli, bylo-li tak ujednáno. Neobsahuje-li smlouva výslovný zákaz tohoto poskytnutí, je k němu zhotovitel oprávněn, není-li to vzhledem k povaze díla v rozporu se zájmy objednatele. V řadě případů může být důležité, aby bylo dohodnuto, zdali vytvořené dílo může využívat k obchodním účelům i sám zhotovitel, neboť i využívání samotným zhotovitelem může být v rozporu se zájmy objednatele.¹⁹

Ustanovení § 2634 téhož zákona uvádí, že je-li předmětem díla výsledek činnosti, který je chráněn právem průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, má se za to, že jej zhotovitel poskytl objednateli k účelu vyplývajícimu ze smlouvy.

Postavení zhotovitele se v případě, že výsledkem je dílo chráněné právem z průmyslového vlastnictví, touto právní úpravou poněkud oslabilo. Za současné právní úpravy, v případě chybějícího výslovného ujednání mezi stranami, bylo právem zhotovitele se svým dílem, které je chráněno některým z prostředků průmyslového práva, volně disponovat. Nová právní úprava pro stejné jednání vyžaduje výslovné ujednání stran, kterého bude možno v praxi dosáhnout spíše jen výjimečně.

10.6 SMLOUVA O SPOLEČNÉM VÝZKUMU

Od společného výzkumu si může každá ze stran slibovat rozdílné výsledky. Nejčastěji jde o dodatečné příjmy, optimální nakládání s existujícími zdroji, zlepšení znalostí na základě sdílení poznatků, přístupů

¹⁹ VOJČÍK, P. *Nový občanský zákoník a duševní vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2012, ISBN 978-80-86855-87-5, strana 51.

a informací a také uspíšení komercializace vyvinutých technologií. Pro úspěšné završení společné práce je důležitá propracovaná a promyšlená smlouva o společném postupu.

Uvedený typ smlouvy je namístě v případech, kdy ať již z jakéhokoli důvodu se více subjektů pustí do společné práce, jejímž výsledkem má být požadovaný nehmotný statek. V každém případě jde o významné rozhodnutí, které má za následek komplikované vztahy k předmětu, který v době uzavírání smlouvy neexistuje, ani není jisté, jestli se podaří alespoň částečného výsledku během projektu dosáhnout. Na jedné straně může jít o finančně náročný výzkum, jehož výsledkem nemusí být žádný revoluční poznatek. Na straně druhé za jistých okolností může i malý projekt dospět k mimořádně významným výsledkům. Není-li zde ale předem dobře promyšlená smlouva, může právě hodnota takového výsledku být zdrojem zbytečně rozsáhlých rozporů a nepřijemností, které omezí, odloží či znemožní jeho rychlé zavedení do praxe a optimální pokračování společensky žádoucího výzkumu.

Nejedná se o smluvní typ, který by byl neznámý.²⁰ Nicméně smlouva o společném výzkumu není v našem právním řádu zvláště upravena, a půjde tedy o smlouvu nepojmenovanou, kde je nutno veškeré vztahy pokud možno výslovně a jasně vzájemně upravit. O to je její stavba, struktura, obsah a rozsah náročnější.

Smlouva tohoto typu může být co do rozsahu a obsahu značně rozdílné povahy. Od smluvních vztahů jednodušších až po právní zajištění velkých a rozsáhlých projektů s náročnými formami financování a mezinárodním prvkem, kde se střetávají rozdílné právní přístupy i pozitivní právní úprava. Smluvní ujednání tohoto typu nejsou zatím žádným podstatným způsobem harmonizována. Kromě otázek finančních sem bude patřit řada problémů obchodněprávních a nakonec i průmyslověprávních. Velký význam je kladen na jedné straně na utajování poznatků a současně je třeba domluvy i o tom, jak a zejména kdo a kdy bude případně oprávněn nové poznatky publikovat. Je důležité pamatovat i na to, že okolnosti smlouvy se mohou během řešení projektu měnit a sama smlouva může doznat během řešení projektu řadu změn většinou ve formě dodatků k původní smlouvě.

²⁰ Podrobně se této problematice věnují například tak zvané Lambertovy smlouvy o společném výzkumu.

10.7 OPČNÍ SMLOUVA

U partnerů, kteří nemají dosud dostatečnou vzájemnou důvěru a kdy podstatnou částí případné připravované smlouvy jsou poznatky typu know-how, je důležité umožnit partnerům potenciální licenční smlouvou seznámit se s podstatou technického řešení a přitom snížit riziko, že předávané informace budou zneužity. Poskytovatel se v takových případech oprávněně obvykle zdráhá vyzradit podstatu nechráněného řešení a souvisejících znalostí a poznatků, neboť se obává, že po tomto kroku už nemusí dobře se do té doby vyvíjecí vztah vůbec pokračovat. Může dojít k závěru, že požadované informace potenciálním nabyvatelem jsou natolik zásadní, že ani smlouva o utajení není dostatečnou zárukou pro optimální komerční využití poznatků, které má k dispozici. Podobně v případech, kdy nabízená technologie nebo výrobky zatím nejsou dostatečně technicky či obchodně ověřeny považuje zájemce o nabízená technická řešení uzavření licence za příliš riskantní. Má zájem si předané poznatky nejprve vyzkoušet, ověřit a následně vyhodnotit. V takových případech se jako první právní krok nabízí uzavření tak zvané opční smlouvy.

Její podstata spočívá v tom, že poskytovatel umožní přístup k jinak utajovaným znalostem budoucímu nabyvateli, který se zaváže, že tyto skutečnosti v případě neuzavření následné licenční smlouvy nebude využívat a utají je před třetími osobami. Na základě opční smlouvy získá časově omezené, ale úplatné předkupní právo. Poskytovatel opce získá platbu za odložení realizace technického řešení a jeho časové znehodnocení. Poskytovateli umožňuje zajištění jeho poznatků před zneužitím a nabyvateli umožňuje nadstandardní seznámení se s podstatou technického řešení a tím i jeho zajištění před úplatným získáním nepotřebného nebo nekvalitního řešení.

Opční smlouva není v našem právním systému zvláště upravena, takže jde o inominátní, tedy nepojmenovanou smlouvu se zvláštní aplikací odkládací podmínky. Touto smlouvou poskytuje poskytovatel nabyvateli oprávnění svým rozhodnutím volit, zda vzájemná práva a povinnosti v budoucnu vzniknou či nikoliv. Možnost této volby je v opční smlouvě časově přesně omezena, takže uplynutím stanovené lhůty se vzájemné vztahy ruší, každá ze stran je povinna vrátit vše co od druhé dostala a platí, že po uplynutí takové lhůty se již oprávněná strana nemůže svého práva opce úspěšně domáhat a naopak je po-

vinna zachovávat mlčenlivost o všem, co se v rámci těchto jednání dozvěděla a nemá právo získané poznatky žádným způsobem využívat.

Někdy se tato smlouva nesprávně považuje za smlouvu o smlouvě budoucí. Ze smlouvy o smlouvě budoucí plyne pro smluvní stranu závazek smlouvu uzavřít, kdežto v případě opční smlouvy se poskytuje zájemci o licenci pouze možnost, aby se sám do určité doby rozhodl, zdali za sjednaných podmínek licenční smlouvu uzavře či nikoli.

Je obvyklé, že tato smlouva obsahuje i zásady budoucí licenční nebo obdobné smlouvy, přičemž se zpravidla jedná o smlouvu úplatnou. Úhrada za opční smlouvu se ve většině případů nevrací. Porušení závazku z opční smlouvy lze zajistit smluvní pokutou. Pro případ uzavření následné licenční nebo obdobné smlouvy se obvykle platba za opci uvažuje alespoň z části k zápočtu do licenční odměny. Výše finanční úhrady za opci se sjednává především v závislosti na rozsahu opce stanovením počtu států, druhu licenční smlouvy a době trvání opce. Případné dodatečné prodloužení lhůty opce nebo jakékoliv zvýhodnění podmínek opce ve prospěch budoucího nabyvatele licence, může být důvodem i pro podstatné zvýšení její ceny. Práva a závazky plynoucí z opční smlouvy jsou nepřevoditelná.

11. LICENČNÍ SMLOUVY

Licenční smlouva je historicky ověřeným právním nástrojem pro rychlé, kvalifikované, spravedlivé a bezpečné užívání právně chráněných poznatků, které jsou transferovány od jejich vlastníků k uživatelům, kteří je mohou úspěšně uplatnit na trhu. Na rozdíl od převodu průmyslových práv, kdy dochází ke změně vlastníka předmětného práva, u licenční smlouvy jde o pouhé povolení k užívání, aniž by se vlastník práva měnil.

Úspěchy v aktivní licenční politice, tedy v úplatném přivolování k užití vlastních poznatků třetím osobám, vyžaduje splnění řady podmínek. Především dostatečně široký fond kvalitních řešení, pokud možno dobře zajištěný kvalitní průmyslověprávní ochranou. Nejedná se tedy pouze o množství patentů a vzorů, ale o ochranu skutečné podstaty řešení, o které je na trhu zájem.

Právní povaha licenční smlouvy není dosud zcela jednoznačně vyjasněna. Latinské slovo „licence“ znamená dovolit a potom tedy licenční smlouvou dovoluje oprávněná osoba užití předmětu licence. Takové dovolení může poskytnout pouze osoba, které z nějakého právního titulu náleží výlučné dispoziční právo, tedy právo s předmětem smlouvy výlučně nakládat a na druhé straně právo zápočední, které

umožňuje oprávněné osobě užívání předmětu zakázat²¹. Z hlediska obsahu licenčních smluv teorie často hledá připodobnění obsahu licenčních smluv k některým smlouvám, které jsou podrobněji právně upraveny. Lze tak nalézt důvody pro závěr, že jde o smlouvu podobnou kupní smlouvě, či smlouvě nájemní, ale nakonec teorie vychází zpravidla z toho, že se jedná o smlouvu zvláštního druhu.

Snaha o teoretické řešení souvisejících otázek naráží na praktické potíže. Velmi často je totiž za licenční smlouvu označována smlouva, která kromě otázek zabývajících se přívolením k užití díla nebo právně chráněného technického řešení se zabývá i řadou dalších otázek, jejichž právní povaha je odlišná. Jde například o prodej surovin nebo důležitých dílů, pronájem výrobních či laboratorních zařízení nebo poskytnutí zejména technických služeb, které přesahují povinnosti poskytovatele licence. Tím ze z takové smlouvy stává smlouva smíšená, zahrnující několik typů smluv, přičemž každý z těchto typů musí být posuzován samostatně podle jeho právní povahy. Tento problém by mohl být usnadněn uzavíráním samostatných smluv pro každý typ odlišných vztahů, ale i toto řešení vykazuje praktické potíže, neboť jejich předměty jsou věcně až příliš vzájemně svázány.

11.1 DRUHY LICENČNÍCH SMLUV

Pro obecnou orientaci v související problematice je třeba se stručně zabývat i dělením licenčních smluv. Z pohledu systematického dělení rozeznáváme licence smluvní, tedy dobrovolné, ke kterým dochází na základě dvoustranného ujednání poskytovatele a nabyvatele. Kromě toho existují i licence zákonné, které jsou uzavírány v obecném zájmu a neopírají se o smluvní ujednání. Oprávnění k určitému užití práv je dáno přímo právním předpisem. U těchto licencí rozlišujeme zákonné licence úplatné a neúplatné. Často se vyskytují v souvislosti s autorským právem.

Rovněž je třeba se zmínit o jisté zvláštnosti a to o nucené licenci. Jedná se o významný zásah do práv vlastníka patentu, a proto platí pro uvalení nucené licence řada omezujících pravidel. Tento institut vy-

²¹ Podrobněji: KNAP, K., OPLTOVÁ, M. *Licenční smlouva*. Univerzita Karlova, Praha 1972.

chází z Pařížské unijní úmluvy a to článku 5, oddílu A, odst. 4, kde se zejména uvádí, že o nucenou licenci nelze žádat z důvodů nepoužívání nebo nedostatečného používání před uplynutím lhůty 4 roků od podání žádosti o patent nebo třech roků od udělení patentu, přičemž se použije lhůta, která uplyne později.

Podrobně jsou podmínky udělení nucené licence upraveny v člancích 30 a 31 Smlouvy o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, kterou známe pod zkratkou TRIPS a byla publikována pod č. 191/1995 Sb.

Podle tohoto ustanovení lze nucenou licenci poskytnout až po uplynutí uvedené lhůty a to v případech, když majitel patentu bezdůvodně vynález nevyužívá vůbec nebo jej využívá nedostatečně, a nepřijal-li v přiměřené lhůtě řádnou nabídku na uzavření licenční smlouvy. Dalším důvodem pro udělení nucené licence je ohrožení důležitého veřejného zájmu a prakticky by mohlo přicházet v úvahu při řešení vážných problémů obraných, zdravotních nebo ekologických. Udělením takové licence není dotčeno právo vlastníka patentu na úhradu licenční odměny

Z pohledu účastníků smlouvy se v praxi často hovoří o pasivní licenci, za kterou označujeme licenci z pohledu nabyvatele práv a aktivní licenci, za kterou se označuje licence z pohledu poskytovatele práv.

Podle rozsahu poskytovaných práv dělíme licenční smlouvy na nevýhradní, kde vlastník práv poskytuje licenci právo na využití vlastního řešení nebo označení, přičemž poskytovateli licence zůstává i nadále právo poskytnout tuto licenci i dalším zájemcům na stejném území a současně je vlastník sám oprávněn k využívání předmětu licence. Výhradní licence jsou takové, kde nabyvatel je výhradně a jedině oprávněn využívat poskytované řešení na konkrétním území, takže zde nemůže tento předmět využívat ani sám vlastník předmětu licence, pokud ovšem není ve smlouvě ve vztahu k vlastníkovi předmětu licence sjednáno něco jiného. V tomto případě není vlastník oprávněn poskytnout pro stejné území právo k užívání stejného předmětu třetí osobě. Takovou licenci je tedy získáno privilegované, exkluzivní postavení oproti ostatním subjektům na trhu.

Dále je možné dělit licence podle jejího předmětu na licence autorskoprávní, patentové, vzorové a známkové. Licence, které se vztahují k formálně do rejstříku zapsaným právům, se někdy označují jako

licence pravé a v případě poskytnutí poznatků, informací a skutečností, které mají povahu obchodního tajemství či know-how se označují jako licence nepravé. Pro obsah licenční smlouvy je důležité dělení na licence tuzemské a licence mezinárodní, u kterých je třeba se zvláště zabývat otázkami souvisejícími s mezinárodním prvkem.

V této souvislosti je třeba zmínit i pojem podlicence, kterou praxe často označuje jako sublicenci. Jedná se o zvláštní oprávnění nabyvatele licenční smlouvy, kterým poskytovatel smluvně umožňuje přenechat výkon práva i dalším osobám. V takových případech zpravidla licenční smlouva uvádí i základní parametry sublicenční smlouvy a zavazuje nabyvatele, aby v případě sublicence podle těchto zásad postupoval.

11.2 DŮVODY PRO UZAVÍRÁNÍ LICENČNÍCH SMLUV K TECHNICKÝM ŘEŠENÍM

Je zřejmé, že pohledy poskytovatele a nabyvatele licence, pokud jde o důvody uzavření licenční smlouvy, se různí. Pro nabyvatele licence by měly být základními důvody pro uzavření licenční smlouvy urychlení vlastního výzkumu a vývoje a snížení rizika, že vlastní vývoj bude neúspěšný, bude dlouho trvat nebo vyžadovat nepřiměřených nákladů. Zvláště možnost uspišení vstupu na trh před konkurencí je výraznou výhodou při pořízení licence k výrobě a obchodování s žádaným výrobkem, o jehož kvalitě a parametrech se lze v řadě případů ještě před uzavřením licenční smlouvy přesvědčit.

Nabyvatel může v případě pořízení licence využít i dobrou pověst poskytovatele licence pro zlepšení vlastního postavení na trhu a k reklamním účelům.

Zájem o zakoupení licence může vzbudit i zákaz dovozu či jiné překážky u určitého druhu výrobků do některého státu, ačkoliv na daném trhu existuje reálná poptávka a je k dispozici zařízení a surovinová základna potřebná pro danou výrobu.

K poskytnutí licence jsou vedeny zejména konstrukční kanceláře, výzkumné instituce a univerzity, případně samostatně pracující vynálezci, kteří nedisponují výrobní základnou či nemají dostatek finančních prostředků, ale současně, ať již z jakýchkoliv důvodů, nejsou ochotni svá práva k nehmotnému majetku převést na třetí osobu.

Poskytnutí licence na méně náročný trh může představovat doplňkový finanční přínos pro poskytovatele v době, když na vlastním trhu přestává být o výrobek zájem a konkurence nebo poskytovatel sám již očekává na trhu další inovaci, která ziskovou prodejnost původních výrobků již neumožní.

V některých případech, když je nutno vyrábět chráněné řešení na místě pozdějšího užívání, neboť transport je obtížný, nemožný nebo neekonomický je poskytnutí licence jedinou cestou, jak získat na základě vlastních průmyslových práv a předchozího finančně náročného výzkumu odpovídající finanční přínos.

K uzavření licenční smlouvy může dojít i v souvislosti se sporem o porušování práv. V tomto případě ale nabyvatel licence musí uvažovat s tím, že do smluvního vztahu vstupuje za mimořádně nevýhodných podmínek, což se zpravidla negativně projevuje nejen v odměně za licenci.

11.3 DŮVODY PROTI UZAVÍRÁNÍ LICENČNÍCH SMLUV

Tak jako jsou známy obecné důvody pro uzavření licenční smlouvy a odpovídající výhody jak pro nabyvatele, tak i poskytovatele jsou i určité druhy varování před jejich uzavíráním.

Vynecháváme zde otázku obchodní úspěšnosti nakupovaného řešení, neboť to je věcí nabyvatele té které licence, stejně tak kvalitu provedení tohoto řešení, úplnost předané dokumentace a ostatních poznatků, s nimiž si zpravidla dobře poradí zkušený podnikatel či pracovník centra transferu technologií.

Stejně tak předpokládáme, že každý zájemce o licenci je dobře seznámen se stavem techniky v daném oboru. Pokud je tato znalost omezená považujeme za samozřejmé, že si odpovídající informace opatří před počátkem jednání o licenční smlouvě a využije k tomu i kvalifikovaně zpracovanou řešerši z oblasti průmyslových práv.

Za důvod proti uzavírání licenčních smluv nepovažujeme ani zkušenosti z našeho hospodářského života, kdy tuzemské subjekty nabývají licence za odměny, které výrazně překračují jejich obvyklou výši a na-

opak je poskytuji za odměny, které se pohybují pod obvyklým rozsahem. Poskytovatel licence někdy požaduje výši licenčních odměn, která je obvyklá za poskytnutí souhlasu k užívání patentově chráněných řešení, přičemž v ČR nebo v dalších zemích licenčního teritoria žádné platné patenty nevlastní.

Existují ale i další, méně zřejmé okolnosti, které mohou být významným varováním před uzavřením licenční smlouvy. Okolnosti této povahy nemusí vést ve všech případech přímo k odmítnutí uzavření licenční smlouvy. Mohou ale být významným aspektem pro vyjednávací pozici některé ze smluvních stran, a nebo je možné je přímo promítnout do podmínek smlouvy, zejména do výše licenčních odměn.

11.3.1 Právní stav patentů a jiných dokumentů

Pokud poskytovatel licence nabízí licenci, která se opírá o práva průmyslového vlastnictví, je ve všech případech významnou okolností jejich právní stav. Je nutné si uvědomit, že pro celý obsah licenční smlouvy je velmi podstatné, v jakém právním stavu se nacházejí dokumenty, o které se licenční smlouva opírá. Je důležité, zdali uvedená práva jsou vůbec platná, a pokud tomu tak je, jakých zemí se tato skutečnost týká. Nejsou řidké případy, kdy patent zaniká neplacením udržovacích poplatků a to z různých důvodů, například i proto, že jeho vlastník nepředpokládá, že se mu podaří vynakládané prostředky na patentovou ochranu v budoucnu obchodně využít.

Pokud jde o právní stav, může jít o podanou přihlášku, dosud nezveřejněnou, a nebo stále jen o přihlášku, ale takovou, že její obsah je již veřejnosti k dispozici. Ve většině případů půjde o platný patent. Může se ale jednat o platný patent, který se dožívá posledních let své platnosti, což je významnou okolností pro podmínky licenční smlouvy. V kolonce právního stavu výpisu z rejstříku českých patentů lze nalézt i „platný dokument na poshověcí lhůtě“, což signalizuje, že vlastník patentu se nestará o svůj majetek optimálně, neboť včas neuhradil splatný udržovací poplatek. Nejsou ale výjimečné případy, kdy licenční smlouva je sjednávána i k neplatnému patentu. Ze všech uvedených skutečností plyne, že poskytovatel licence by neměl prokazovat svá průmyslová práva pouze kopií jednotlivých dokumentů, které se týkají jednotlivých práv k průmyslovému vlastnictví, ale také čers-

tvým výpisem z rejstříku těchto práv a to ze všech zemí, kterých se licenční smlouva týká.

Zásadní okolností, která souvisí s právním stavem dokumentu, je jeho ohrožení návrhem na zrušení, výmaz, prohlášení za neplatný a podobně. Uvedené skutečnosti mohou zásadně ovlivnit celý proces vyjednávání o licenční smlouvě a je nutné, aby nabyvatel licence měl o všech těchto okolnostech pravdivé a úplné informace. Lze je nalézt zejména v položkách řízení o konkrétním právu na úřadě, který toto právo udělil či zapsal do rejstříku. Řada moderních úřadů již poskytuje tyto informace prostřednictvím internetu, jinde je třeba o ně žádat a někde jsou dokonce zpoplatněny. Aktuální právní stav průmyslových práv je v současné době možné zjistit rešerší na právní stav i ze zahraničních databází, které jsou sice zpoplatněné, ale náklady nejsou vysoké. Nutno ale také brát v úvahu to, že aktuálnost těchto informací je rozdílná. V každém případě je možné alespoň požádat poskytovatele licence, aby prohlásil, že mu žádné napadení práva, o které se licence opírá, není známo.

11.3.2 Rozsah práv

Zejména v případech drobných podnikatelů a dalších subjektů, které nemají zajištěno odpovídající profesionální zastoupení, dochází někdy k uzavírání licencí a z nich plynoucích odměn, aniž by k tomu byl vážný právní důvod.

Poskytovatel sice v tomto případě má k dispozici platné právo na daném území, ale rozsah ochrany se netýká požadovaného předmětu licence. V řadě případů se název takového práva sice kryje s předmětem licence, ale rozsah ochrany, například patentové, nezahrnuje kombinaci podstatných znaků předmětu licence, tedy například výrobku nebo technologie, o kterou má nabyvatel zájem. Nabyvatel tak získává právo k patentu, který v následné výrobě nebude využívat a licenční smlouva je potom zbytečná.

Poskytující subjekt nabízí podnikateli například zařízení, které má na našem území řádně patentově chráněno. Touto ochranou sleduje vlastník patentu správně svůj exportní cíl, tedy výlučnou možnost na naše území toto zařízení dodávat a vyloučit z této činnosti konkuren-

ci. Pokud nabyvatel licence směřuje k výrobě a prodeji takových zařízení, je jeho záměr a postup vedoucí k licenci samozřejmě správný.

Nesprávnou by byla vazba pouhého nákupu tohoto zařízení na podpis licenční smlouvy, pokud se platný český patent týká uvedeného zařízení, přičemž se požaduje licenční odměna za výrobky na tomto zařízení vyráběné. Podstata daného problému je v tom, že vlastní postup výroby na patentově chráněném zařízení již často není tímto či jiným patentem chráněn. Proto pro postup výroby licenční smlouvu podnikatel provozující uvedené zařízení z průmyslově právního hlediska k ničemu nepotřebuje, neboť patentově chráněné řešení v rámci své obchodní činnosti ve smyslu patentového zákona nevyužívá.

O sjednání licence za těchto podmínek lze uvažovat jediné v případech, kdy prodejce zařízení má platný patent kategorie vynálezu způsob a subjekt, který nakoupil zařízení, bude při provozu tohoto zařízení chráněný způsob, který je vyjádřen v patentovém nároku, při své obchodní činnosti skutečně využívat.

Z tohoto příkladu plyne, že licenci je třeba nakupovat pouze v případě, když subjekt ke své podnikatelské činnosti skutečně potřebuje konkrétní chráněné řešení, jak je určeno svými znaky především v nezávislých patentových nárocích.

11.4 VYJEDNÁVÁNÍ O LICENČNÍ SMLOUVĚ

První strategickou úvahou je rozhodnutí, zdali je vůbec pro poskytovatele výhodné o licenční smlouvě jednat. Je zřejmé, že pro poskytovatele jsou přínosy ze skutečného přímého využití chráněného řešení podstatně vyšší, než licenční odměny. Někteří vlastníci průmyslověprávně chráněných statků ale možnost skutečné realizace vlastních poznatků na trhu vůbec nemají. Jde zejména o samostatné vynálezce, projektové a konstrukční kanceláře a vědecká a univerzitní pracoviště.

Hned na počátku úvah je také třeba zvážit, zejména u licencí s mezinárodním prvkem, překážky, které mohou dobře zahájené jednání o licenční smlouvě zmařit. Jedná se o mezinárodní protekcionismus, státní zásahy do licenčních obchodů, které sice v ČR

v současné době neznáme a někdy i politické důvody, které mohou převážit nad ekonomickým zájmem.

Před zahájením jednání o licenci je nutné shromáždit co nejvíce klíčových poznatků, které mají vyjednávání o licenci usnadnit. Obecně jde o poznatky, informace a údaje, které se označují v rámci obchodních transakcí jako „řádná péče“. Důležitými okolnostmi jsou informace o potenciálním budoucím partnerovi licenčního vztahu. Jedná se o jeho celkovou finanční situaci, technickou a výrobní schopnost převzít a skutečně využít předmět licence a dále i o jeho makroekonomickou situaci, včetně například daňových podmínek a dovozních povolení. Další skupinu informací představují poznatky o předmětu licence, tedy zejména právní stav licencovaných předmětů, vlastnické vztahy k těmto předmětům, jejich stáří a existence či neexistence takových řešení, která by bylo možné označit za substituty předmětu licenční smlouvy. Významné okolnosti jsou z oblasti trhu, tedy stav konkurence v dané oblasti, možnosti uplatnění licencované výroby na jednotlivých trzích, jejich rozsah, cenové informace a preference zákazníků. Postupy směřující k získávání důležitých poznatků pro obchodní praxi jsou často formalizovány a označovány například jako „due diligence“ nebo „swot“ analýza, která umožňuje systematicky získávat silné a slabé stránky nebo hrozby a příležitosti určitého projektu, v daném případě licence.

Pro uzavření licenční smlouvy jsou důležité komplexní vyjednávací schopnosti z oblasti vlastního předmětu licence, z oblasti obchodní, ekonomické a právní. Obě strany, i když poctivě směřují k uzavření licence, mají v řadě aspektů odlišné zájmy a úspěšné uzavření licenční smlouvy musí představovat pro oba partnery přijatelný kompromis ve vyjednávaných podmínkách. Všechny uvedené skutečnosti jsou zvýrazněny tím, že licenční smlouva je často dlouhodobým vztahem, kterým se vytvářejí poměrně těsné partnerské vztahy na řadu let, přičemž u technických řešení současně působí objektivně postupné zastarávání licencované technologie.

Úspěšné vyjednávání zpravidla vede přes vysoce odbornou přípravu vyjednávačů, přihlédnutí k zájmům druhé strany a poskytování přesných, jasných a objektivních informací. Při vyjednávání zpravidla dochází k řadě potíží a zkušený vyjednávač je schopen ponechat je na další období, případně je spojit s jinými otázkami tak, aby vlastní vyjednávací pozice se stala přijatelnou i pro druhou stranu. Velkou

předností je schopnost předkládání řady alternativ, které licenční problematika zpravidla nabízí.

První kroky, které musí být uskutečněny, směřují k přiměřené propagační činnosti poskytovatele. K tomu slouží běžný obchodní styk, výstavy, stáže, sympozia, odborné konference, časopisy ale i publikované patenty a vzory. Je obvyklé, že pro tyto účely jsou připraveny vhodné informační materiály v potřebných jazykových mutacích. Pokud se jedná o technická řešení, která jsou dobře patentově zajištěna, je možné hned po podání patentové přihlášky zahájit nabídkovou činnost a poskytovat informace na úrovni obsahu patentové přihlášky. Konkrétní zajištění tohoto druhu informací může být zvýrazněno promyšlenou dohodou o mlčenlivosti nebo podobným právním nástrojem. Je třeba vycházet z toho, že druhá strana si po zveřejnění patentové přihlášky je schopna tyto informace stejně bez velkých obtíží obstarat. Jiné informace by neměly být v tomto stadiu zájemci o licenci poskytovány a to přesto, že se mohou zdát i jen banální povahy. Již v této fázi lze v mnohém pochybit. Veškerá propagace, zejména v případech know-how by měla směřovat pouze k obecnému představení předmětu licence, včetně informací o parametrech či kvalitativních ukazatelích, aniž by byla jakkoli přiblížena či dokonce objasněna podstata technického řešení, které uvedené parametry naplňuje.

V případě, že se zájem o licenci jeví jako vážný, je přirozené, že případný budoucí nabyvatel se chce blíže seznámit s technickými podrobnostmi a především podstatou vlastního řešení. K této fázi jednání by mělo být přikročeno pouze v případě, že byla před tím uzavřena alespoň jednoduchá smlouva o utajení předávaných poznatků s tím, že pokud k uzavření licence nedojde nelze předávané poznatky ze strany zájemce o licenci ani využívat ani zveřejňovat či jinak šířit. Lepší zajištění zájmů obou partnerů nabízí dříve zmíněná opční smlouva.

Je obvyklé, že první návrh licenční smlouvy vypracovává a zasílá budoucímu nabyvateli poskytovatel, který nabízí vlastní práva k využívání za podmínek uvedených v licenční smlouvě. Nabyvatel se pochopitelně snaží podmínky smlouvy pro sebe zvýhodnit a předkládá poskytovateli licence protinávhrhy těch smluvních ustanovení, která považuje za nevýhodná či nepřijatelná. Proces vyjednávání pokračuje do doby, než se strany shodnou na určitém kompromisu a dojde

k podepsání smlouvy. Není neobvyklé, že dochází k výměně názorů na jednotlivá ustanovení licenční smlouvy opakovaně.

Jestliže je organizace sama smluvním partnerem licenční smlouvy bez dalšího prostředníka nebo obstaratele má to své výhody za předpokladu, že má také dostatečné zkušenosti s uzavíráním licencí a zaměstnává specialisty pro tento druh hospodářské a obchodní činnosti. Subjekt bez těchto předpokladů je ve většině případů v rámci licenčního vztahu v nevýhodě, protože teprve začne sbírat zkušenosti a učit se jak předcházet smluvním formulacím, které mohou negativně ovlivnit jeho ekonomické výsledky. V takových případech se vyplácí alespoň v závěrečné fázi vyjednávání podrobit licenční smlouvu oponentnímu názoru zkušeného odborníka.

11.5 LICENČNÍ SMLOUVA PODLE PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

V některých zemích, včetně České republiky, existuje určitá právní úprava licenční smlouvy k předmětům průmyslových práv. Tato ustanovení jsou do jisté míry doplněna i zvláštními zákony o jednotlivých předmětech průmyslových práv²².

Většina těchto ustanovení je dispozitivní povahy, to znamená, že umožňují, aby se strany smlouvy v rámci licenční smlouvy od těchto ustanovení odchýlily a dohodly se o nich jinak.

Obecně tak bývá upravena otázka úplatnosti licenční smlouvy, předepsaná forma pro zajištění platnosti licence a povinnosti spojené s registrací licenčních smluv. Kromě toho bývají předmětem právní úpravy základní práva a povinnosti poskytovatele a nabyvatele licenční smlouvy.

Obvykle je poskytovatel licenční smlouvy zavázán předmětné právo udržovat v platnosti po dobu trvání smlouvy, a pokud z licenční smlouvy neplyne nic jiného, určuje právní předpis i typ licence co do

²² V ČR jde zejména o zákon číslo 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, zákon číslo 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů, zákon číslo 206/2000 Sb., o ochraně biotechnických vynálezů a zákon číslo 441/2003 Sb., o ochranných známkách.

její výlučnosti. Stanovena může být i povinnost poskytovatele licence předat nabyvateli bez zbytečného odkladu potřebné podklady a informace pro výkon práva podle smlouvy a pro nabyvatele licence je dále stanovena povinnost utajovat podklady a informace před třetími osobami s výjimkou těch, které se účastní na podnikání nabyvatele, a které byly zavázány nabyvatelem mlčenlivostí.

Bývá zde upraven z části i režim po zániku smlouvy, kdy je nabyvatel povinen poskytovateli vrátit podklady získané v rámci této smlouvy a dále utajovat získané informace až do doby, kdy se stanou obecně známými. V některých případech obecně závazný předpis předvídá i možnost omezování výkonu práva plynoucího z licenčního vztahu jinými osobami a zavazuje nabyvatele, aby o této skutečnosti zpravil poskytovatele, který je povinen učinit potřebná opatření k ochraně výkonu práva podle smlouvy. Zde může vzniknout otázka, na čí náklady bude tato činnost prováděna, neboť může jít i o náklady značného rozsahu.

Jde sice zpravidla o správné zásady licenční politiky, ale na jejich základě je jen velmi obtížné sestavit řádnou licenční smlouvu, která vyžaduje výslovně upravit i řadu dalších vztahů.

11.6 OBSAH LICENČNÍ SMLOUVY

Obsah licenční smlouvy k předmětům průmyslového vlastnictví včetně smluv, které se týkají poznatků typu obchodního tajemství a know-how vyžadují pro optimální zvládnutí podrobnější komentář.

11.6.1 Úvodní část a preambule licenční smlouvy

Úvodní část licenčních a jim podobných smluv zpravidla zahrnuje označení smluvních stran a tak zvanou preambuli. Smluvní strany musí být označeny podle údajů uvedených v obchodním rejstříku nebo obdobném úředním registru. Je třeba si uvědomit, že v rámci praxe obchodních rejstříků mohou být do obchodního rejstříku zapísány dvě firmy rozdílných společností podnikající ve stejném nebo podobném oboru a odlišující se firmou jen nepodstatně. Proto při

zpracování licenční smlouvy by mělo být vycházeno z aktuální a úředně ověřené kopie výpisu z obchodního či jiného rejstříku. Kromě poskytovatele a nabyvatele je možné v této části licenční smlouvy určit i společnost přidruženou k nabyvateli, pokud je to pro danou smlouvu případné. To lze provést buď přímo určením takové společnosti, nebo stanovením kritérií, podle nichž bude posuzováno, které ze společností budou pro účely této smlouvy považovány za přidružené. V mnoha případech ale bude praktické spíše jakékoli další společnosti z možnosti užívání předmětu smlouvy výslovně vyloučit.

V úvodní části smlouvy je zpravidla uvedena i preambule, která vytváří určitý interpretační prostředek pro případy budoucích nejasností či dokonce sporů. Nelze vyloučit budoucí problémy, které výslovně smlouva neřeší, anebo je řeší nedostatečně přesně či podrobně. Zejména v případě know-how s převahou poznatků technické povahy dochází k přirozenému zastarávání poznatků, které know-how tvoří, takže po několika letech, zejména v oborech s krátkým inovačním cyklem, se mohou vyskytnout obtíže, jejichž řešení může usnadnit vhodně formulovaná ustanovení preambule smlouvy.

V preambuli licenční smlouvy se deklarují obecná základní východiska obou smluvních stran, která vedou k uzavření této smlouvy. Vysvětlují se zde stručně účel, obecné důvody a cíle, které mají být touto smlouvou dosaženy. Nabyvatel by měl v této souvislosti například prohlásit, že se podrobně seznámil s předmětem smlouvy a hlavními parametry dosahovanými s jejím využitím a má práve o takové řešení zájem. Poskytovatel uvádí, že je vlastníkem daného řešení, někdy i způsob jeho nabytí. Tím může být vlastní výzkum a vývoj nebo nákup od subjektu, který by však měl být nabyvateli znám již před uzavřením smlouvy. Prohlašuje, že mu není známo nic, co by mohlo bránit řádnému výkonu práv plynoucí ze smlouvy a potvrzuje ochotu za podmínky dále uvedených poskytnout předmět licence nabyvateli k užívání.

Často je v této části smlouvy zmínka o tom, že poskytovatel je oprávněn uzavřít licenční smlouvu. Protože v případě více vlastníků práv, která jsou předmětem licence, musí být souhlas všech vlastníků nezpochybnitelný, bude se v úvodu licenční smlouvy uvádět, že všichni spoluvlastníci všech v úvahu přicházejících průmyslových práv výslovně souhlasí s podmínkami uzavírané licence nebo, že poskytovatel licence je jediným vlastníkem. K vyjednávání a uzavření licenční

smlouvy může být jeden z vlastníků ostatními spoluvlastníky zmocněn a jejich jménem řádnou licenční smlouvu uzavřít. Opatrný nabyvatel licence může požadovat, aby ověřená plná moc, opravňující jednoho ze spoluvlastníků předmětu licence k jejímu uzavření, tvořila přílohu ke smlouvě.

Někdy je součástí této pasáže licenční smlouvy i výklad pojmů ve smlouvě používaných. Zvláštní důležitosti nabývá tento seznam v případě smluv s mezinárodním prvkem, kdy k nedorozuměním může docházet i z důvodů jazykových nejasností a nejednotnosti užívaných pojmů a technických, obchodních či právních termínů pro shodné skutečnosti. Může jít o definování pojmu výrobek, předmět smlouvy, technická dokumentace, změna jakosti a celé řady dalších. I zde platí, že čím přesněji a podrobněji jsou pojmy a vztahy pojmenovány, tím méně prostorou je v budoucnu pro rozdílné výklady.

11.6.2 Předmět a druh licenční smlouvy

Předmět a druh licenční smlouvy musí být přesně a úplně vymezen co do poskytovaného rozsahu práv a věcného, teritoriálního, časového a osobnostního dosahu.

Druh licenční smlouvy

Naprosto zásadní otázkou je, jaký druh užívacího práva se nabyvateli poskytuje. Musí být určeno, zda jde o licenci výhradní nebo nevýhradní. Tato okolnost úzce souvisí s dalšími ustanoveními smlouvy, zejména s výší odměny za licenci.

Z hlediska poskytovatele licence je nepochybně výhodnější udělovat jen nevýhradní práva, což ponechává prostor pro vlastní neomezené užívání předmětu licence a pro prodej téže licence dalším zájemcům v budoucnu. Zájem nabyvatele je zpravidla opačný.

V případě výhradní licence se zpravidla sjednávají navazující podmínky, které směřují například ke sjednání minimálního rozsahu využití a pokud se nepodaří sjednaný rozsah naplnit, může se výhradní licence transferovat na nevýhradní. Další možností je sjednat výhradní licenci pouze na určité období a po jejím uplynutí je již licenční smlouva považována za nevýhradní.

I v případě nevýhradních licenčních smluv se často sjednávají další podmínky. Nabyvatel má oprávněný zájem, aby v případě poskytnutí licence ke stejnému předmětu za výhodnějších podmínek, platily tyto podmínky i pro něho. Otázka výhodnosti podmínek se nemusí týkat pouze odměny za licenci a proto i termín „výhodnosti podmínek“ by v takovém případě měl být blíže a především jednoznačně určen.

Věcné vymezení licence

Předmět smlouvy a jeho přesné vymezení je zásadní skutečností pro správně vypracovanou licenční smlouvu. U předmětů průmyslověprávně chráněných je hlavním údajem číslo dokumentu, pod kterým je daný předmět veden v rejstříku patentového nebo známkového úřadu. Přesto se z praktických důvodů doporučuje, aby předmět licenční smlouvy i v těchto případech byl určen větším počtem tak zvaných bibliografických údajů, které mohou napomoci při vyjasnění souvisejících otázek v případě nesprávného či neúplného uvedení čísla dokumentu, pod nímž je předmět licence zapsán v rejstříku.

V současné době je obvyklé, že součástí licence, která je poskytována k jednomu nebo několika patentům a případně i užitným vzorům se poskytuje i know-how, nejčastěji formou předání výkresové dokumentace, technologických předpisů, receptur a podobně. V těchto případech je třeba pamatovat na to, že v takovém případě jde o smlouvu smíšenou, která zahrnuje dva odlišné typy poznatků a práv a výslovně je třeba tuto skutečnost ve smlouvě uvést. Jednotlivá ustanovení smíšené smlouvy by měla být v těch otázkách, kde je to případné rozdělena na ta, která se týkají patentů a zvláště na ta, která se týkají průmyslověprávně nechráněných nehmotných statků.

Ještě komplikovanější a z právního pohledu náročnější je situace v případech, kdy se poskytuje know-how formou prototypu nebo podobného předmětu hmotné povahy nebo jsou součástí smlouvy i dílčí dodávky polotovarů, materiálů, komponentů, přístrojů a podobně.

V případě poskytování know-how, které je charakteristické v tomto směru právě svou neurčitostí, je požadavek určitosti předmětu smlouvy mimořádně důležitý. Jedná se o otázky, které často způsobují nemalé obtíže. Přímo součástí smlouvy v tomto případě musí být

přesné vymezení předávaného know-how, nejlépe prostřednictvím jasné a přesně stanoveného seznamu dokumentace nebo podobných dokladů, v nichž je předmět smlouvy jednoznačně identifikován. Přesný seznam poskytované technické dokumentace se v takových případech musí stát nedílnou součástí smlouvy. Jedná se nejčastěji o výkresovou dokumentaci, technologické předpisy nebo softwarové vybavení, které však z tohoto pohledu musí být vypracováno do dostatečného stupně podrobnosti, aby v budoucnu mohlo k výkladu věcného vymezení předmětu smlouvy napomoci.

Důležitou skutečností, zejména z pohledu nabyvatele je, aby bylo postaveno na jisto, že licenční smlouvou získává všechna potřebná práva pro naplnění hlavního účelu smlouvy. Jde o to, aby nabyvatel získal skutečně veškeré a úplné informace a poznatky, které jsou k naplnění hlavního účelu smlouvy nezbytné.

Tyto skutečnosti nejsou důležité pouze pro úhrady licenčních odměn, ale mohou mít zásadní význam pro posouzení škody. Pokud se nabyvatel licence bez souhlasu poskytovatele odchýlil určitým způsobem od někdy nejasně vymezeného předmětu licence, a to má pak za následek škodu, dochází často ke sporům o to, která ze stran smlouvy nese za způsobenou škodu odpovědnost. Zdali je její příčinou nedostatečné, nekvalitní či neúplné řešení, které bylo v rámci licence předáno nabyvateli, anebo naopak svévolné odchýlení se nabyvatele od řešení, které poskytovatel garantuje jako předmět licence.

V takových případech musí licenční smlouva uvádět dostatečně přesně mechanismus, který zajistí, aby v případě odchylek od typové dokumentace bylo jasné, kdo za takové odchylky odpovídá. Řešením může být sjednání souhlasu poskytovatele s každou podstatnou změnou konkrétního provedení předmětu licence v rámci obchodního případu.

Do věcného vymezení licenční smlouvy lze zařadit i výslovnou dohodu o tom, zda udělená práva se vztahují nejen na výrobu, ale i na prodej výrobků, jejich distribuci či uvádění do oběhu, případně i jejich obchodní upotřebení či provozování u odběratelů a to jak v tuzemsku, tak v zahraničí. Jde také o to, zdali licenční právo bude opravňovat nabyvatele nechat si předmět licence vyrobit a následně s ním obchodovat nebo naopak tato práva mít nebude. K obchodní strategii poskytovatele licence patří, zda udělí nabyvateli i právo vývozu licen-

čního výrobku do zahraničí. Poskytovatel si může právo vývozu ponechat pro sebe nebo je poskytnout jen do teritorií, do kterých sám nevyváží. Právo vývozu může být mezi stranami sjednáno jako výlučné nebo nevýlučné. Nelze ani vyloučit kombinaci, kdy do určitých zemí bude poskytnuto výlučné právo vývozu a do dalších zemí jen nevýlučné.

Pro úplnost třeba uvést, že v praxi se vyskytují i případy, kdy předmětem licence je jen právo výroby pro vlastní potřebu závodů nabyvatele nebo jen právo licenční výrobek uvádět do oběhu nebo předmět licence provozovat, případně upotřebit.

Volba rozsahu a způsob formulace předmětu licence souvisí rovněž s kategorií vynálezu, o který se licenční smlouva opírá, tedy zda se jedná o vynález kategorie výrobek, zařízení nebo postup, způsob či použití.

Teritoriální vymezení licence

Licenční smlouva musí jednoznačně vymezit poskytovaná oprávnění z pohledu teritoriálního. Zpravidla u vnitrostátních smluv se oprávnění k užívání předmětu licence uděluje pro celé území České republiky. I přesto je třeba tuto skutečnost výslovně ve smlouvě zakotvit, neboť se jedná o podstatnou náležitost licenční smlouvy. Existují ale relativně časté výjimky z uvedeného pravidla a územní vymezení kopíruje například hranice krajů či historických územních celků. V případě smluv s mezinárodním prvkem musí být v licenční smlouvě výslovně uvedeno, pro které státy nebo jejich části jsou povolení k užívání předmětu licence umožněna. Pokud by v případě věcného vymezení došlo například k rozdělení oprávnění na výrobu a obchodování s předmětem licence, musí se i při územním vymezení licenční smlouvy na tuto skutečnost pamatovat.

Časové vymezení licence

Také časové vymezení licence je významnou skutečností, která musí být ve smlouvě výslovně uvedena. Zpravidla se jedná o kalendářní roky, ale není žádnou výjimkou, když se smlouva sjednává na určitý

počet průběžných let. V takovém případě je velmi důležité jasně stanovit počátek platnosti smlouvy.

Stejně tak i přesný termín ukončení smluvního vztahu je zásadní skutečností. Někdy si nabyvatel vysvětluje ukončení smluvního vztahu tak, že jde o časový údaj, od kterého již nemusí platit žádné odměny a nic jiného se nemění. Tak tomu samozřejmě není a již při sestavování smlouvy je důležité věnovat okolnostem, za jakých bude smlouva ukončena, náležitou péči. Zde přicházejí v úvahu otázky případně pokračující výroby náhradních dílů, možnost doprodeje zásob a řada dalších.

Osobní vymezení licence

Je důležité, aby strany licenční smlouvy byly určeny naprosto jasně a vyjádřeny ve znění, jak jsou zapsány v obchodním rejstříku nebo jiném odpovídajícím registru.

Kromě toho je třeba uvažovat s tím, že dnešní hospodářský život s sebou nese relativně časté fúze a přeměny obchodních společností a je otázkou, jak má být s licenční smlouvou v takových případech naloženo. Výslovně by mělo být uvedeno, zda licenční smlouva bude pokračovat i po případných změnách na straně partnerů původní licenční smlouvy. V důvodové zprávě k novému občanskému zákoníku se k této otázce uvádí, že práva a povinnosti z licenční smlouvy přecházejí na právního nástupce osoby, které byla licence udělena. Licenční smlouva může takový přechod práv a povinností na právního nástupce vyloučit. V této souvislosti se v ustanovení § 2365 nového občanského zákoníku uvádí, že byl-li převeden závod nebo jeho část, která tvoří jeho samostatnou složku, souhlas poskytovatele k převedení licence se vyžaduje, jen bylo-li to zvlášť ujednáno.

S uvedenou problematikou do jisté míry souvisejí i otázky možnosti či nemožnosti postoupení licence, kdy nabyvatel převádí celé své právo nebo jeho část na jiného nabyvatele a své vlastní právo užívat nehmotný statek v daném rozsahu ztrácí. Tím dochází ke změně osoby nabyvatele. Tato případná možnost změny nabyvatele licence by měla být v licenční smlouvě výslovně vyřešena.

11.6.3 Povinnosti účastníků licenční smlouvy

Tato část licenční smlouvy by měla upravit všechny povinnosti obou účastníků smlouvy do takové podrobnosti, kterou účastníci smlouvy považují za odpovídající pro naplnění jejího hlavního účelu. Zpravidla se do této části nezařazují ty povinnosti, které spíše z tradičních důvodů bývají soustředěny do jiných samostatných částí licenční smlouvy.

11.6.3.1 Povinnosti poskytovatele

Dokumentace, podklady a zaučení

Povinností poskytovatele je předat nabyvateli vše, co oprávněně může požadovat pro naplnění účelu licenční smlouvy. Jedná se především o optimální proces zavádění předmětu licence do praxe, a to z hlediska kvality výsledného produktu, včasného zavedení poskytované technologie a to vše při vynaložení přiměřených nákladů. Zpravidla jde se o předání podkladů, zejména výkresové a technologické dokumentace, vzorků a prototypů, které mohou být podporovány dalšími prostředky, podle jednotlivých oborů činnosti a konkrétních okolností případu. Často dochází i ke stážím či odbornému zaučení pracovníků nabyvatele licence ve výrobním závodě poskytovatele a k dohledu odborníků poskytovatele při přípravě výroby podle licenční smlouvy.

To ale neznamená, že je poskytovatel povinen naplňovat i další požadavky a služby za hranice, které přesahují obvyklou míru a odpovídat na množství dotazů, které mohou sledovat i okrajové nebo nesouvisející problémy s předmětem smlouvy. Proto ve většině případů je v licenční smlouvě stanoven i stručný proces schválení dokumentace a maximální rozsah odborného zaučení či dohledu, který za podmínek stanovených v licenční smlouvě bude poskytovatel zajišťovat.

Smlouva by měla jasně stanovit jaké podklady a dokumentace mají být předávány. Může se jednat o typovou dokumentaci, která následně může být dopracovávána k jednotlivým případům nebo o podklady, které řeší konkrétní využití předmětu smlouvy a vytváří tak pouhý konkrétní příklad předmětu smlouvy. Je třeba sjednat typ a formu dokumentace, počet předaných vyhotovení, použité technické normy,

jazykovou mutaci a časový kalendář pro její předávání a následné schvalování. Zejména při osobním předání je třeba nezapomenout na přesný a úplný předávací protokol, který musí jednoznačně a úplně uvádět co a kdy bylo předáno a kdo takovou dokumentaci předal a převzal, včetně uvedení oprávnění, které umožňuje konkrétním osobám řádně předat a převzít licenční dokumentaci.

Záruky

Důležitou součástí licenční smlouvy jsou ustanovení o zárukách. Dělí se někdy na záruky za události, k nimž dojde v době trvání smlouvy a za ručení v souvislosti s novými událostmi. Události, k nimž v době trvání licenční smlouvy dojde, a které zásadně nepříznivě ovlivní uživatelské právo nabyvatele licence, mají většinou za následek, že odměna za licenci buď odpadne, nebo je snížena.

Věcné vady lze obecně třídit podle druhu odpovědnosti, která vzniká uzavřením licenční smlouvy jako takové a plyne tudíž z povahy licenční smlouvy a dále na vady, které vznikají na základě závazků, které byly převzaty poskytovatelem na základě obsahu licenční smlouvy.

U licenčních smluv, které se týkají předmětů technické povahy, existuje odpovědnost poskytovatele za použitelnost předmětu licenční smlouvy pro účely, které jsou v licenční smlouvě uvedeny. Je důležité si uvědomit, že v tomto směru jde o odpovědnost za to, že předmět licence je pro sjednaný účel schopen funkce, ale nejde o odpovědnost za konkrétní ekonomické a technické parametry dosahované při využití předmětu smlouvy.

Od této odpovědnosti je třeba odlišit konkrétní technické parametry, které na sebe smluvně v rámci licenční smlouvy poskytovatel převzal, a které tedy neplynou z licenční smlouvy jako takové, ale ze závazků dobrovolně smluvně převzatých. V těchto případech se jedná o výslovně smlouvené parametry většinou technické povahy, kterých má předmět licence dosahovat. Smlouva má v této souvislosti uvádět i postupy, jak se rozhodné parametry měří, jejich přípustné tolerance či rozptyl hodnot, kdo bude měření hodnot provádět a na čí náklady budou tyto práce prováděny. V případě nedodržení stanovených hodnot je třeba ve smlouvě uvést, jak se bude v jednotlivých případech dále postupovat. Jedná se i o dobrou pověst poskytovatele a je

proto třeba dohodnout, zdali výrobky, které nedosahují odpovídajících parametrů, budou opraveny, staženy z trhu či zničeny a za jakých podmínek a na čí náklady se tak stane.

Poskytovatel ručí i za průmyslověprávní nezávadnost předmětu smlouvy. Úvodem takového ustanovení poskytovatel prohlašuje, že mu k datu podpisu smlouvy nejsou známa práva třetích osob, která by mohla být porušována využíváním předmětu smlouvy. Před převzetím takového závazku vůči tuzemskému a hlavně zahraničnímu partnerovi by si měl poskytovatel licence dát zpracovat vlastními nebo externími odborníky rešerši na průmyslověprávní nezávadnost v zemích, pro které se s budoucí licenční smlouvou uvažuje. Nejedná se pouze o patentově chráněná řešení, ale i o vnější vzhled výrobků, který může být chráněn průmyslovými vzory a někdy přicházejí do úvahy i práva na označení, tedy především zapsané ochranné známky. Poskytovatel licenční smlouvy odpovídá již ze samé povahy tohoto právního vztahu za to, že předmět smlouvy neporušuje práva třetích osob, která by jakkoli snižovala hodnotu předmětu licence. To platí jak pro právní vady existující již v době uzavření licenční smlouvy tak i pro vady, k nimž dojde v době jejího trvání. K takovým vadám dochází často v důsledku zrušení poskytovaných práv, prohlášením jejich neplatnosti nebo v případě jejich výmazu.

Dojde-li při licenčním využívání práv k průmyslovému vlastnictví k jejich porušení třetími osobami, je nabyvatel obvykle smlouvou zavázán informovat ihned poskytovatele, který provádí zpravidla na své náklady veškeré potřebné kroky, které by měly směřovat k zabezpečení dalšího nerušeného využívání předmětu smlouvy nabyvatelem. Protože nabyvatel licence se v případě nečinnosti poskytovatele dostává v této souvislosti do obtížně řešitelných vztahů, umožňuje ustanovení § 2 odst. 2 zákona číslo 221/2006 Sb., aby za zde uvedených podmínek i nabyvatel licence mohl proti narušiteli účinně zasáhnout. K takovému zásahu je třeba souhlasu vlastníka průmyslových práv, tedy v tomto případě poskytovatele licence. Souhlas k samostatnému zásahu nabyvatele licence se nevyžaduje, jestliže ve lhůtě 1 měsíce od doručení oznámení nabyvatele o porušení či ohrožení práva nezahájil vlastník práva řízení ve věci porušení či ohrožení práva sám.

V případě licenčních smluv se zahraničním prvkem je třeba takové opatření výslovně sjednat a lhůtu stanovit tak, aby ji bylo možno podle konkrétních podmínek případu za obvyklých okolností dodržet.

U licenčních smluv se zahraničním prvkem, zejména se subjekty ze vzdálených oblastí a odlišným právním systémem je někdy dáována přednost smluvnímu ujednání, které zmocňuje nabyvatele, aby vůči třetím osobám sám vystupoval a vedl případný spor po předchozí dohodě s poskytovatelem, neboť ve většině případů má lepší možnosti a podmínky pro úspěšné ukončení sporu. Potom zbývá pouze dohodnout, v jaké výši převezme poskytovatel náklady spojené s takovým sporem.

Pro případ náhrady škody může jít v mnoha případech i o značné částky a rizika spojená s licenčními smlouvami jsou značná. Proto má poskytovatel důkladně prověřit své záruky a ve smlouvě se pokusit rozložit rizika přiměřeně na obě strany smlouvy. Omezení záruky je možné provést například stanovením maximální částky odpovědnosti, a nebo ji vázat na odměny, které byly v rámci licenční smlouvy nabyvatelem uhrazeny.

11.6.3.2 Povinnosti nabyvatele

Utajení předmětu licence

K důležitým podmínkám licenční smlouvy patří povinnost obou stran, především nabyvatele licence, utajovat veškeré podklady, údaje a informace získané v rámci uzavřené smlouvy. Zdůraznit tyto otázky je třeba především ve vztahu ke smlouvám, jejichž jediným předmětem nebo podstatnou částí je know-how. V těchto případech je ochrana těchto poznatků založena výhradně na utajení a je třeba se těmito závazkům věnovat s odpovídající důkladností. Know-how utajuje poskytovatel licence nejen v rámci své organizace, ale hlavně v organizaci nabyvatele licence. Je běžné zavázat nabyvatele utajovat a nepředávat třetím osobám a nezveřejňovat jakékoliv podklady či údaje spadající do předmětu licence a využívat je pouze za účelem naplnění smlouvy.

Nabyvatel licence má povinnost písemně zavázat k utajení nejen své zaměstnance, ale i subdodavatele a veškeré spolupracující subjekty,

kteřé mohou přijít při zavádění licenční výroby nebo jejím provádění do styku s podklady a informacemi o předmětu licence. Stejnou povinnost musí dle ustanovení smlouvy nabyvatel přenést na další organizace, kterým poskytne sublicenci. Závazek, který v tomto smyslu nabyvatel přijímá, musí také řádně provést, vést o konkrétních opatření alespoň základní evidenci a přenést odpovídající povinnosti na své zaměstnance a všechny další osoby, které se mohou jakkoli dostat do styku s utajovanými skutečnostmi.

Závazek k utajení bývá obvykle oboustranný. Rovněž nabyvatel má zájem, aby informace o jeho organizaci, o úrovni výroby a jeho provozním či jiném know-how souvisejícím s předmětem licence nebyly zveřejněny nebo vyzrazeny konkurenci ani žádným dalším subjektům.

V zájmu poskytovatele licence je do smlouvy začlenit povinnost nabyvatele uhradit přímé škody vzniklé poskytovateli v případě porušení závazků o utajení předmětu licence. Závazek o utajení nekončí skončením platnosti smlouvy, nýbrž platí i nadále po určitou dobu, například 5 let anebo až do doby, kdy se skutečnosti tvořící know-how stanou obecně známé. Pro případ předčasného ukončení smlouvy má závazek o utajení obvykle platnost podstatně delší – například 10 i více let.

Opatrnost se doporučuje v případě nabyvatelů, kteří se snaží zmírnit své závazky o utajení řadou výhrad. Snaží se prosadit do licenčních a podobných smluv omezení a výjimky z odpovědnosti za porušení povinnosti o utajení předmětu licence. Zpravidla se tato snaha odůvodňuje tím, že z odpovědnosti za utajení se vyjímají skutečnosti, které byly nabyvateli známy dříve, než je obdržel od poskytovatele, byly již veřejnosti známy v době poskytnutí druhou smluvní stranou, staly se veřejnosti známými jiným způsobem než vyzrazením smluvní stranou či vešly ve známost prostřednictvím třetí, na smlouvě nezúčastněné strany, aniž tato strana porušila zákonnou povinnost o utajení vůči poskytovateli licence.

I když výše popsané skutečnosti má povinnost prokázat nabyvatel licence, jde v praxi o zúžení závazků o utajení. Podle praktických zkušeností je obtížné a často sporné objektivně posoudit, zda se skutečně jedná či nejedná o výše zmíněné výjimky, což dále znesnadňuje jazy-

ková bariera a jiné historické přístupy k utajování důležitých informací v případě smluv se zahraničním prvkem.

11.7 VLASTNÍ UŽÍVÁNÍ A ZLEPŠENÍ PŘEDMĚTU LICENCE

V případě dohody o licenční smlouvě výhradního charakteru není v oblasti průmyslových práv zcela jednoznačné, zdali vlastník poskytovaných práv může nadále obchodně či jinak využívat předmět licence. Proto by měla být tato skutečnost vyjádřena přesně, jasně a výslovně v licenční smlouvě.

Poskytovatel ani nabyvatel licence obecně žádné povinnosti zlepšovat předmět smlouvy nemá. Přesto často ke zlepšením a někdy i mimořádně významným dochází, a proto jsou související otázky často předmětem ujednání v licenční smlouvě. Může se jednat o technické a technologické či jiné změny, které zlepšují parametry konstrukce, výroby či provozu. Zpravidla si strany ujednávají, že se v případě zlepšení předmětu licence budou o této skutečnosti informovat. Lze doporučit, aby předávání vlastních zdokonalení a přivolení k jejich užívání druhou stranou smlouvy bylo úplatné a bylo předmětem minimálně dodatku k licenční smlouvě.

Nelze vyloučit, i když to bude výjimečné, že v rámci dlouhodobé platnosti licence může dojít k vytvoření společného vynálezu zaměstnanci poskytovatele i nabyvatele. Pokud je takový typ spolupráce pravděpodobný je třeba ve smlouvě sjednat všechny podstatné podmínky této činnosti, a domluvit se o zajištění průmyslověprávní ochrany a způsobu úhrady nákladů.

11.8 ODMĚNA ZA LICENCI

Obecně představují licenční smlouvy úplatné přivolení k obchodnímu využívání zejména průmyslových práv. Existuje ale řada výjimek. V oblasti průmyslových práv jde především o poskytnutí bezplatných licencí pro účely společného výzkumu, kde jsou licence omezeny právě jen pro účely výzkumu a vývoje. V této oblasti a dále v případě biotechnologických vynálezů, v oblasti telekomunikací a dalších se

někdy používají strategie opírající se o křížové licence, tedy vzájemnou výměnu uživatelských práv k chráněným řešením. V těchto případech se již ale nejedná o bezplatné licence, neboť jde o vzájemná plnění přesto, že k finančním úhradám nedochází.

Peněžní prostředky, které nabyvatel hradí v souvislosti s licenční smlouvou poskytovateli podle jejího obsahu, se v praxi různě nazývají. V této souvislosti se vyskytují pojmy platba, poplatek, cena, úhrada i odměna a s vysokou pravděpodobností i další. V současné době platná právní úprava vychází v případě licenční smlouvy podle občanského zákoníku z pojmu odměna, a proto bude v této souvislosti již dále hovořeno o odměně za licenci. Včasné a jinak řádné placení odměn podle obsahu licenční smlouvy je jednou ze zásadních povinností nabyvatele, i když nejde o povinnost jedinou.

Velikost odměny a způsob jejího placení je závislý především na rozsahu poskytovaného oprávnění, výhradnosti či nevýhradnosti takové smlouvy, předpokládaném rozsahu využití, stupni výrobní připravenosti a rozpracovanosti předmětu smlouvy, riziku při zavádění, obecné průmyslověprávní a obchodní situaci v dané oblasti podnikání včetně řady aspektů konkurenční povahy. Nelze zanedbat ani problematiku dalšího potřebného navazujícího vývoje, stupeň zastaralosti předmětu licence a v některých případech i módní aspekty. Do výše odměny se promítne i oblast podnikání, obvykle dosahovaná ziskovost, dosažitelnost srovnatelného řešení na trhu, důležitost smlouvy pro strategické cíle nabyvatele, rizika prodeje z hlediska státního dozoru, rizika způsobená zásahem do životního prostředí a další.

Před stanovením licenční odměny by měl poskytovatel získat od nabyvatele informace o předpokládaném rozsahu využívání předmětu licence či odhadnout vyšší prodejní ceny budoucí licenční výroby a pravděpodobného zisku. Není-li možné zmíněné údaje získat od zástupců zájemců o licenci během předběžných jednání, lze doporučit použít postupu některých velkých zahraničních firem. Je běžné vypracovat dotazník s otázkami formulovanými tak, aby jejich odpovědi dávaly představu o rozsahu a dalších podmínkách budoucí licenční výroby u nabyvatele. Teprve na základě takto získaných údajů přistupuje poskytovatel k navržení odměny za nabízenou licenci. Samozřejmě přihlíží i ke zkušenostem a k ekonomickým přínosům či dopadům z využívání předmětu licence ve vlastním závodě.

Konkrétní způsoby, jak stanovit odměnu za licenci se navzájem liší, stejně jako i obecné náhledy či dělení licenčních odměn. Můžeme přistoupit ke stanovení odměn předem, následně anebo tyto přístupy kombinovat. Výpočet odměny předem do jisté míry připodobňuje licenční smlouvu kupní transakci a nemusí dojít k přímému vztahu mezi odměnou a přínosem u nabyvatele. Odměna stanovená následně má vypovídací schopnost o prospěchu či výnosech, kterých v souvislosti s licenční smlouvou nabyvatel licence skutečně dosáhl. Vyžaduje zajištění vykazování o rozsahu licenční výroby a ujednání o možných kontrolách výkazů poskytovatelem.

Přichází v úvahu odměna stanovená pevnou částkou nebo jako procentuální část z dosažené skutečné výroby podle licence. Odměna stanovená pevnou částkou je v angličtině označována jako lumpsum payment. Je častějším případem způsobu stanovení odměny u smluv o know-how, než u licenčních smluv k předmětům průmyslového vlastnictví. Je to zejména proto, že řádným předáním know-how dochází k určitému nerovnovážnému postavení mezi smluvními stranami. Nabyvatel získává veškeré „tajné vědomosti“ a má rázem vše co potřeboval. Pokud nabyvatel bezprostředně nezaplatí či se nezaváže k odměně ve výši stanovené pevnou částkou, během doby se často uchyluje k věcné degradaci takto získaných poznatků a hledání důvodů, aby dále platit za získané poznatky nemusel. Ale ani odměna stanovená pevnou částkou nemusí být hrazena jednorázově, může být rozdělena na jednotlivé částky, často na základě časové posloupnosti postupného předávání důležitých poznatků a skutečností.

Ve všech případech je nutné jednoznačně ve smlouvě stanovit okamžik, kdy má být konkrétní částka uhrazena. Zpravidla se tak sjednává ve vztahu ke konkrétně určené právní události. Může to být stanoveno určitým datem, dosažením jistého cíle, například splněním jistých parametrů či rozsahu výroby podle licence. Určitá částka se může zaplatit po podpisu smlouvy, podstatná část odměny může být splatná po předání veškeré dokumentace a zbytek po úspěšném zavedení výroby u nabyvatele. Pevná částka odměny se taktéž může vztahovat přímo k ročním obdobím platné smlouvy.

Další a nejvíce rozšířenou možností stanovení odměny za licenci je určité procento odvozené z čisté prodejní ceny licenčních produktů. V angličtině je tento způsob stanovení odměny za licenci označován jako royalties.

Jedná se o procentuální podíl z čisté prodejní ceny výroby, která je realizována na základě předané licence. Odborná literatura poskytuje informace o velikosti těchto odměn zejména ve vztahu k licencím k předmětům průmyslového vlastnictví. Dále uvedená rozpětí procentuálních sazeb odměn jsou určitým doporučením, které se opírá o statistická zjištění, o zkoumání odměn placených v dostupných licenčních smlouvách, univerzitní výzkumy a výsledky soudních rozhodnutí, kde v případech porušení práv z průmyslového vlastnictví bylo vycházeno z licenční analogie. Základem relevantních informací o přiměřené sazbě licenčních odměn jsou tedy informace o komparativních tržních poznatcích, které však jsou, zejména v tuzemsku obtížně získatelné. Rozdíly ve výši odměn se projevují mezi jednotlivými oblastmi techniky, hromadnou a kusovou výrobou, nezřídka zasáhne do stanovení odměny i určitý módní trend či jiné již dříve zmíněné faktory. Konkrétní výši licenční odměny nebo sazbu konkrétního procenta lze pouze odhadnout a to po pečlivém seznámení s podmínkami licenční smlouvy a přihlédnutí k mnoha aspektům. Jde na příklad o druh licenční smlouvy, důležitost technologie pro konečný výrobek, výši nákladů na komercializaci, stupeň připravenosti technologie k využití či naopak potřebu rozsáhlého dalšího výzkumu, velikost trhu, ziskovost výroby a další.

Rámcově lze uvést, že pro patentem chráněné řešení se sazby licenční odměny pohybují v rozpětí 0,5–12 % z čisté prodejní ceny, nejčastěji mezi 2–8 %. Vyšší odměna za licenci se vyskytuje zřídka a to například u vysoce účinných léků či některých módních druhů výrobků, kde se předpokládá jen omezená délka tržního uplatnění. Obecně platí, že licenční odměna za průmyslověprávně chráněný statek přesahuje výrazně poplatek za know-how nebo nechráněný nehmotný statek. Odborné publikace vedou k závěru, že odměna za know-how představuje 35 až 70 % odměny za odpovídající patentově chráněný statek, tedy v průměru se jedná asi o polovinu odměny za patentovou licenci.

V případě užitého vzoru, který byl zapsán do rejstříku pouze na základě registrační procedury, bychom mohli říci, že obecně se odměna může spíše přibližovat úrovni odměny za průmyslověprávně nechráněné know-how. Pokud jsme schopni snížit rizika spojená s registračním principem zápisu užitého vzoru do rejstříku, například kvalitně provedenou rešerší na novost a určitý stupeň tvůrčí

činnosti, potom nic nestojí v cestě, aby odměna za licenci k užitému vzoru se blížila spíše úrovni odměny za patentově chráněné řešení.

Jiná situace je u průmyslových vzorů a ochranných známek. V případě průmyslových vzorů se právní ochrana týká vnějšího vzhledu výrobku, který sám o sobě může představovat jeho velmi podstatnou část nebo naopak jen zlomek jeho celkové hodnoty. Jiná situace bude u originálního tvaru těžitka, obalu parfému, židle či povedené mechanické hračky a naopak u tvarového řešení části sacího bagru, obráběcího stroje či nákladního vagónu, jejichž konkurenceschopnost bude závislá především na technických parametrech. Pomineme-li extrémní výrobky, bude se odměna za licenci u průmyslových vzorů spíše blížit úrovni průmyslověprávně nechráněných předmětů, nebo užitým vzorům.

Přichází zde do popředí úvaha, zdali čistá prodejní cena se v těchto případech bude určovat na základě celkové čisté prodejní ceny celého výrobku, anebo pouze částí, které se podílejí na vnějším vzhledu celého výrobku. Je zřejmé, že čistá prodejní cena částí, které participují na vnějším vzhledu výrobku, mohou být jen malým zlomkem celkové ceny výrobku. Tato skutečnost se při spravedlivém určení odměny za licenci musí odpovídajícím způsobem projevit.

V případě ochranných známek se odměna za licenci obecně pohybuje v rozpětí desetin procenta až dvě procenta z čisté prodejní ceny a konečná velikost se určuje podle řady hledisek konkrétního případu. Jde například o délku a teritoriální rozsah průmyslověprávní ochrany, délku a teritoriální rozsah skutečného užívání, oblast podnikání a tedy vliv práv na označení pro konkurenceschopnost uvedených výrobků, hodnotu ochranné známky a povědomí spotřebitelů o goodwillu, který reprezentuje, o způsoby obrany práv plynoucích z ochranné známky, účinnou podporu a symbiózu dalších prostředků práv na označení. Vyšších hodnot lze dosáhnout u ochranných známek s dobrým jménem, známek všeobecně známých, proslulých a podobně označovaných. V takových případech dosahují odměny za licenci kolem 3 procent z čisté prodejní ceny výrobků či výroby. Ještě vyšších odměn se dosahuje výjimečně a potom se předpokládá značný rozsah a délka skutečného užívání, vysoký podíl na trhu, široké tržní uplatnění na několika světadílech či v mnoha zemích po dlouhou dobu.

Ani čistá prodejní cena, jako hlavní parametr pro stanovení výše odměny za licenci není ve všech případech zcela bezpečným parametrem pro tyto účely. Tržní prostředí je často omezeno či deformováno řadou ukazatelů a ekonomických nástrojů, které zásadně ovlivňují hospodářský výsledek výroby. Jedná se zejména o různé slevy a dotace, k jejichž započítání do čisté prodejní ceny pro účely stanovení odměny za licenci zaujímá každá ze stran smlouvy často naprosto rozdílná stanoviska. Přichází-li taková situace v úvahu, musí být podrobně, přesně a jasně stanoveno, co čistá prodejní cena zahrnuje, anebo jak se stanoví. Odpočitatelné položky od fakturovaných částek musí být jako výjimky jednoznačně, přesně a výslovně stanoveny.

Za základ pro odměnu za licenci se uvažuje čistá prodejní cena jinak též tak zvaná netto cena licenčního výrobku, která je účtována odběratelům při expedici z výrobního závodu. Jedná se o fakturovanou cenu bez dopravného, pojištění, daně, provize zástupce, nákladů spojených s montáží a podobně. V tomto smyslu se doporučuje začlenit do licenčních smluv ustanovení, že všechny uváděné druhy srážek z fakturované ceny nesmí překročit určité procento ze skutečně fakturované ceny zákazníkovi. Stanovením této podmínky omezí poskytovatel licence snahu nabyvatele všemi možnými způsoby snižovat základ pro výpočet licenční odměny, která byla dohodnuta formou procentní sazby.

Existují i případy, kde odměna za předávané nechráněné statky bude dosahovat nebo dokonce přesahovat doporučení získaná pro výši odměny ve vztahu k patentově chráněným předmětům. Jsou obory, skupiny podnikatelů a průmyslověprávní koncepce, které dávají v určitých případech přednost absolutnímu utajení před formální ochranou, která má časově omezený rozsah, a ve všech případech dochází ke zveřejnění podstaty řešení. Jedná se ale o výjimečné situace.

Další možností jak stanovit odměnu za licenci je pevná částka odměny vztahující se k počtu vyrobených kusů nebo jinak vyjádřených hmotných jednotek výroby (například hmotnostních, objemových či plošných).

Licenční odměnu je možné ujednat ve prospěch poskytovatele jako podíl na zisku nabyvatele. Obecně nelze tento postup doporučit. Výpočet zisku přímo vybízí k četným názorovým rozdílným a ty pak mají

za následek poruchy ve vztazích přesto, že věcně probíhá výroba s využitím předmětu licence optimálně. Kontrola výše zisku a způsob jeho vyčíslení, zejména u licenčních smluv s mezinárodním prvkem se může stát velmi obtížnou. Nicméně pokud by se tak stalo, považuje se dlouhodobě za přiměřené, aby u patentově chráněných řešení poskytovatel získal asi jednu čtvrtinu až jednu třetinu z dosaženého čistého zisku na základě licenční výroby, zbytek zůstává nabyvateli.

Nejčastějším způsobem sjednání odměny za licenci bude kombinovaný postup, který optimálně vyvažuje hlavní výhody a rizika jednotlivých základních způsobů jejího stanovení. Zpravidla se sjednává v době předání technické dokumentace k licenci pevná částka jako splátka na odměnu za licenci, která má snížit riziko poskytovatele za to, že se vzdal do té doby utajovaných skutečností a poznatků, které mohou být součástí licenční smlouvy a naopak nutí nabyvatele, aby v případě převzetí takových statků zaplatil určitou částku bez vztahu k tomu, zdali dojde či nikoliv k vlastnímu využití, popřípadě v jakém rozsahu.

V době platnosti licenční smlouvy se zpravidla sjednává odměna jako procentuální část čisté prodejní ceny v rozmezích, jak o nich bylo shora pojednáno. Pro zabezpečení určité úrovně celkových odměn a zainteresovanosti nabyvatele na rychlém a co do rozsahu maximálním zavedení předmětu smlouvy do výroby či jiného užívání se často sjednává tak zvaná minimální odměna. Má představovat podstatnou část předpokládané odměny vypočtené formou procentuální sazby z čisté prodejní ceny a zabezpečit určitou úroveň odměny v celém období platnosti smlouvy. To však neznamená, že minimální odměna musí být na celou dobu platnosti licenční smlouvy sjednána a kromě toho může mít různou hodnotu v období předpokládaného náběhu výroby a v dalších obdobích. Procentuální výše licenční odměny nemusí být stanovena pevnou sazbou a může nabízet nabyvateli nižší procenta v případech, že rozsah využití bude představovat vyšší celkové částky. Takto stanovené licenční odměny se někdy označují jako variabilní licenční poplatky.

Součástí pevné části odměny za licenci jsou do jisté míry i náklady, spíše ale jen část nákladů za předchozí vývoj a ověřovací zkoušky u poskytovatele, náklady na průmyslověprávní ochranu, náklady související s uzavřením a s realizací smlouvy a podobně. Poskytovatel licence má zájem o proplacení této části odměny co nejdříve po vstu-

pu smlouvy v platnost, dle možnosti najednou. Nabyvatel se naopak snaží tuto část odměny rozdělit na několik splátek a určitou část zaplatit až například po zahájení výroby nebo úspěšné garanční zkoušce. Za přijatelné kompromisní řešení lze považovat například následující postup. Dohodnout úhradu 10 až 20 % pevné části odměny do 1 měsíce od vstupu smlouvy v platnost, 85 až 65 % do 1 měsíce po obdržení úplné technické dokumentace specifikované v licenční smlouvě a nakonec 5 až 15 % do 1 měsíce od data protokolu o provedení úspěšné garanční zkoušky, nebo od zahájení licenční výroby.

Poskytovatel by neměl ve smlouvě připustit předání jakékoliv části technické a jiné dokumentace před obdržáním první dohodnuté splátky odměny. Takový postup je vhodný zvláště v případech, kdy se jedná o nového obchodního partnera neznámé nebo průměrné bonity a nebylo sjednáno placení pevných licenčních odměn akreditivem a s bankovní zárukou. V této souvislosti je ale třeba uvést, že dosavadní náklady na výzkum a vývoj předmětu licence nemohou být vedoucí zásadou pro stanovení odměny za licenci a to přesto, že v poslední době zde jistá doporučení v tomto směru prostřednictvím „full cost“ přístupu často zaznívají. Nabyvatel licence se v převážné většině případů bude orientovat zejména podle svých představ o tom, co mu licenční smlouva v budoucnu přinese a jen omezeně jej zajímá, jaké náklady byly na předmět licenční smlouvy vynaloženy.

S odměnou za licenci souvisejí i otázky, které se vztahují k omezení či zrušení patentové nebo vzorové ochrany, o kterou se licenční smlouva opírá. Zájmy stran jsou rozdílné. Nabyvatelé se snaží vázat placení licenčních odměn na platnost patentu, který je součástí předmětu smlouvy, v zemích teritoria. Naopak poskytovatel licence může prosazovat placení licenčních odměn v nesnížené výši, jestliže alespoň jeden patent nebo alespoň jeden patentový nárok zůstal na daném území v platnosti. Dojde-li k zániku patentu je mimo pochybnost, že jeho licenční uživatel ztrácí výlučné postavení na trhu vůči konkurenci. Tato skutečnost se všeobecně považuje za pádný důvod k výraznému snížení sazby licenční odměny. Snížení sazby je závislé i na okolnosti jak staré je know-how a zda se stalo známým či dostupným pro konkurenci. Doporučuje se poskytovateli začlenit do ustanovení smlouvy povinnost nabyvatele platit snížené sazby licenčních odměn i pro případ zániku patentu v některé ze zemí licenčního teritoria.

Pokud je odměna za licenci stanovena v závislosti na rozsahu výroby, tržbách nebo čisté prodejní ceně, která je vyjádřena finančně anebo věcně, je nutné se v licenční smlouvě domluvit o postupech jak realizovat právo poskytovatele buď přímo, nebo prostřednictvím svého zmocněnce, případně auditora, nahlížet do příslušných knih, seznamů a výpisů, které jsou pro kontrolu rozsahu výroby podle smlouvy dostatečně hodnověrné.

Standardně se v licenční smlouvě uvádí, že nabyvatel ve sjednaných termínech předkládá písemný odpočet rozsahu výroby podle licence. Předávaná dokumentace musí být přesná, pravdivá, pečlivě vedená, úplná a aktuální. Obvykle jsou tyto dokumenty předkládány v souvislosti s následně splatnými odměnami za licenci. Obsah těchto výkazů či dokumentů a termíny jejich předkládání je třeba v licenční smlouvě jasně určit. Poskytovatel licence má na základě obsahu licenční smlouvy právo dokumenty této povahy překontrolovat podle obsahu prvotní účetní evidence případně podle zvláštních dokladů či výkazů, jejichž obsah a termíny vyhotovení mohou být v licenční smlouvě taktéž sjednány.

Pouze v případě důvodné nedůvěry v překládané doklady se přistupuje k jejich přímé kontrole. Náklady spojené s nahlížením do knih jdou zpravidla k tíži poskytovatele licence. Obvykle se sjednává, že pokud jsou nalezeny rozdíly mezi původně předloženými údaji poskytovatele a účetní evidencí v jistém rozsahu musí hradit náklady nahlížení do knih nabyvatel. Tyto náklady zejména v případech, že licence je poskytována do vzdálených zemí, kdy do knih je nahlíženo prostřednictvím místních advokátních kanceláří či auditorů, mohou být značné.

Součástí smluv se zahraničními partnery je obvykle ustanovení ukládající smluvním stranám hradit ve své zemi veškeré daně, poplatky či jiné srážky související s odměnami podle licenční smlouvy. V zájmu zamezení dvojího zdanění jsou uzavírány mezistátní dohody podle jednotného vzoru OECD, od kterého se jen výjimečně mírně odchylují. Smlouvy o zamezení dvojího zdanění jsou v plném znění publikovány ve Sbírce zákonů. Praktický návod k uplatnění smlouvy publikuje Ministerstvo financí.

S jasným stanovením odměny za licenci jsou přímo svázána ustanovení o splatnosti sjednaných odměn a o tom, jak se budou řešit případy, když splatnost odměny podle smlouvy nebude dodržena.

11.9 SPLATNOST ODMĚNY A VOLBA MĚNY

Kromě přesného způsobu stanovení výše odměny za licenci je důležité sjednat i její splatnost. Dospělost každé pohledávky umožňuje její úspěšné vymáhání a to včetně sjednaného nebo obvyklého příslušenství, tedy úroků z prodlení. U odměn stanovených pevnou částkou sjednáváme splatnost zpravidla k přesně určenému datu s tím, že se odměna považuje za řádně uhrazenou například předáním k poštovní přepravě nebo odpočtem z účtu plátce.

Další možností je určení splatnosti odměny v rámci doby, jejíž počátek nastává nějakou skutečností nebo splněním nějaké podmínky. Tak například sjednáváme splatnost odměny za předanou dokumentaci do dvou měsíců od jejího řádného a úplného předání.

U ročních, pololetních případně i jinak určených odměn stanovených procentuální sazbou z čisté prodejní ceny výroby se zpravidla určuje jejich splatnost do konce měsíce následujícího po sledovaném ročním nebo jinak určeném období.

Významné změny kurzů jednotlivých měn vedou k tomu, aby i volba měny byla předmětem odpovědné úvahy a případné výrazné pohyby kurzů měn byly přiměřeně eliminovány vyváženou měnovou doložkou.

11.10 TECHNICKÁ POMOC

Součástí licenční smlouvy je často i technická pomoc poskytovatele ve prospěch nabyvatele licence. Odměna za poskytnutou technickou pomoc má odlišný charakter, než odměna za licenci jako takovou. Půjde-li o krátkodobou a jednorázovou technickou pomoc může být zakalkulována do pevné části odměny s vymezením počtu osob a dní, po kterou bude poskytována. V případě překročení dohodnutého objemu osob a dní hradí nabyvatel technickou pomoc podle skutečného rozsahu. Mimo náhradu cestovního včetně místního, pobyto-

vých výloh, diet, lékařského ošetření v zahraničí je nutno sjednat sazbu denních náhrad za nepřítomnost odborníka na pracovišti poskytovatele.

V případě vysílání odborníka mimo Evropu do klimaticky náročných podmínek nutno podmínky technické pomoci podstatně rozšířit a smluvně zajistit poskytnutí ubytování včetně stravování, hygieny a dopravy do závodu nabyvatele na úrovni odpovídající evropskému standardu. Sazby odměn za kalendářní den odborníků jsou určovány na základě běžných tržních podmínek.

Poskytování technické pomoci se může během doby platnosti smlouvy opakovat. V takových případech poskytovatel fakturuje každou dílčí technickou pomoc ihned po jejím ukončení, přičemž nabyvatel má povinnost fakturu ve sjednané lhůtě proplatit.

Technická pomoc může spočívat rovněž v zaškolení, případně v konzultacích odborníků v závodě poskytovatele licence. Rovněž při této alternativě je běžné, že nabyvatel hradí veškeré náklady spojené se zaškolením jeho pracovníků včetně lékařského a nemocničního ošetření a pojištění proti úrazu. Mimo tyto náklady platí rovněž denní sazbu odměny za osobu a den školení v závodě poskytovatele licence. V této sazbě může být zahrnuto poskytnutí pracovních či ochranných pomůcek, jedná-li se o specializovanou výrobu. Samozřejmou podmínkou smlouvy je závazek odborníků dodržovat pracovní a bezpečnostní předpisy.

Doporučuje se stanovit ve smlouvě maximální rozsah technické pomoci, vyjádřený počtem osob a dní za celou dobu platnosti smlouvy, případně za kalendářní rok. Poskytovatel licence nemá vždy možnost uvolnit své špičkové techniky či jiné odborníky od práce v organizaci, aby se mohli neúměrně dlouho věnovat technické pomoci v závodě nabyvatele licence. U smluv uzavíraných s partnery v klimaticky náročných zemích Asie a Afriky je praktické stanovit časový předstih, v jakém musí nabyvatel licence požádat o vyslání odborníků. Takové ustanovení umožní poskytovateli licence včas zabezpečit zvláštní přípravu, je-li nutná z hlediska zdravotního, například očkování, technického a organizačního.

11.11 DAŇOVÉ POVINNOSTI

V rámci licenčních smluv s mezinárodním prvkem se obvykle užívá ustanovení ukládající smluvním stranám hradit ve své zemi veškeré daně, poplatky či jiné srážky související s odměnami dle licenční smlouvy. Poskytovatel licence prosazuje obvykle obdržení plateb na svůj účet netto, což znamená, že nabyvatel licence přebírá za něj ve své zemi povinnosti hradit daně a veškeré poplatky.

Aby nedocházelo ke dvojímu zdanění licenčních odměn, uzavřela Česká republika s řadou zemí mezistátní dohody, které umožňují krátit každou platbu do zahraničí určitým procentem a tomu odpovídající částku poukázat Finančnímu úřadu v místě svého sídla jako úhradu důchodové daně. Vzájemně započitatelný podíl daně představuje většinou 5 nebo 10 procent. Konkrétní postupy jsou zveřejňovány ve Finančním zpravodaji Ministerstva financí.

11.12 PRÁVNÍ DOLOŽKA

V případě licenční smlouvy s mezinárodním prvkem je otázka právní doložky zvláště významná a nelze na ni zapomenout.

V případě licenčních smluv vystupuje důležitost tohoto aspektu do popředí v případě obchodního vztahu s mezinárodním prvkem, kdy se povaha těchto ustanovení výrazně odlišuje od případu, kdy jde pouze o vztahy vnitrostátní. Ve vztazích s mezinárodním prvkem výrazně vystupuje do popředí autonomie vůle smluvních stran při volbě rozhodného práva, podle kterého bude tento vztah posuzován.

To neznamená, že není možno použít pro tyto vztahy ustanovení českého právního pořádku. Základním předpokladem pro aplikaci našich právních předpisů je, aby existovala dohoda o tom, že se konkrétní vztahy budou řídit českým právem. Tento předpoklad se však často z pochopitelných důvodů nenaplní.

V právní doložce jde o určení orgánu, který bude spor rozhodovat, uplatnitelného hmotného a procesního práva, které by bylo případně užito při řízení o vzniklém sporu. Přichází dále v úvahu dohoda o jazyku sporného řízení a místě, kde bude řízení probíhat.

Pokud by takové ujednání ve smlouvě chybělo, je možno se dočkat řady překvapení a rozdílných názorů na věc. Jednotlivé právní řády nabízejí pro vzniklou situaci rozdílná řešení, a smluvní strany se tak vystavují riziku, že smlouva bude posuzována podle právního řádu, s nímž předem nebylo uvažováno.

Proto je lepší se o těchto věcech dohodnout včas, kdy smluvní strany neuvažují o tom, že vůbec ke sporu může dojít. V době ochoty uzavřít licenční smlouvu je ten nejpríhodnější okamžik i pro jasné dohody tohoto charakteru.

Ujednání o hmotném a procesním právu

Obecně platí volnost účastníků v tom, jaké právo bude uplatněno při posuzování obsahu smlouvy a při případných sporech, které z ní mohou vzniknout. Pro účastníky z České republiky bude v případě smluv se zahraničním prvkem obecně nesnadné sjednat jako uplatnitelné hmotné právo předpisy České republiky, což na druhou stranu znamená, že i zahraniční partner nemůže očekávat, že česká strana přistoupí na právo země, ze které pochází smluvní partner. Tak lze omezit dopad výhody anebo handicapu pro případ sjednání hmotného práva podle domicilu jedné ze stran smlouvy.

Je možné sjednat právní režim třetí země, který by měl být zhruba stejně blízký právním systémům v zemích účastníků smlouvy. Pro české účastníky je výhodné, aby tímto právem bylo právo blízké našemu právnímu vědomí, tedy zejména právo německé, případně rakouské. Nicméně ani v tomto případě na základě znalosti našeho právního prostředí nelze spoléhat na to, že jednotlivá ustanovení zahraničních právních systémů budou shodná. Obecně méně příznivé je právo frankofonních zemí a anglické právo opírající se o precedenty, jejichž systém a znalosti jsou obecně našim odborníkům vzdálenější.

Vyhýbat bychom se měli právním řádům vycházejícím z jiného obecného právního prostředí, právům pro nás málo známým, tedy vycházejícím například z islámského práva nebo práva afrických zemí.

Při volbě hmotného práva by si měli účastníci uvědomit, že i poměrně jednoznačné určení rozhodného práva může přinést při vlastní realizaci překvapení. Chtějí-li účastníci uplatnit určitý právní řád jako celek, přicházejí v úvahu, není-li ve smlouvě stanoveno jinak, přirozeně i za-

hraniční kolizní právní normy, tedy předpisy mezinárodního soukromého práva jiného státu, které v některých případech mohou odkazovat na právní normy dalšího státu.

V poslední době se často volí dvojjazyčná podoba smlouvy. Z několika důvodů to může být výhodné řešení. Nicméně nesmí se v těchto případech zapomenout na to, aby byla sjednána jazyková podoba, která bude v případě rozporu jednotlivých jazykových mutací rozhodující.

V některých případech může dojít i k nejasnostem, pokud jde o hranice mezi hmotným a procesním právem. Předchozí výběr právního řádu, kterým se budou vztahy mezi smluvními stranami řídit, podstatně napomáhá k jejich právní jistotě. Je třeba zdůraznit, že pro tyto právní vztahy je charakteristické, že se přednostně uplatňuje vlastní obsah smlouvy a teprve pokud k řešení daných právních vztahů nepostačí obsah smlouvy, tak nastupuje zvolený právní režim. Tato dispozitivní povaha závazkových vztahů umožňuje účastníkům uplatnit pro tyto vztahy jejich vlastní vůli.

To, co platí pro možnost výslovného určení hmotného práva pro licenční smlouvu, platí i pro určení práva procesního pro případ, že skutečně dojde ke sporu.

Pokud účastníci smlouvy rozhodné právo nezvolí, určí jej soud nebo jiný orgán podle kolizních kritérií nebo soudní praxe.

Rozhodčí orgán

Nelze vyloučit, aby v rámci licenční smlouvy bylo upřednostněno rozhodčí řízení před běžným soudem. Jeho podstatou je smluvní přenesení projednávání a rozhodování majetkových sporů, které nejsou z rozhodčího řízení vyloučeny, z pravomoci obecných soudů, kam jinak tyto spory patří, na rozhodce. Ten rozhoduje v případě vnitrostátních sporů podle zákona číslo 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a v případech sporů s mezinárodním prvkem podle pravidel zvoleného rozhodčího orgánu a zvolených procesních pravidel.

Uvádí se, že právě rozhodčí řízení má řadu výhod, zejména rychlost, neformálnost, jednostupňovost, neveřejnost a tím plné respektování obchodního tajemství a snadnou vykonatelnost. Po ukončení rozhodčího řízení je možné zahájit exekuci na majetek dlužníka, neboť roz-

hodčí nález je současně exekucním titulem využitelným pro zahájení exekučního řízení.

Pokud jde o vnitrostátní řízení, často dochází k rozhodnutí během několika málo měsíců. Spory ze smluv tohoto charakteru, které často souvisejí i s nehmotnými statky a mají značný rozměr vědecké nebo technické povahy, patří ke sporům složitějším a obecné přísliby směřující k rychlosti řízení nemusejí být naplněny. Jako rozhodčí instituce působí v České republice mimo jiné i řada soukromých subjektů, které nabízejí své služby podle vlastních rozhodčích či jednacích a poplatkových řádů. Doporučuje se věnovat zvýšenou pozornost uzavírání rozhodčích doložek ve prospěch institucí, s nimiž jsou pouze omezené nebo žádné zkušenosti. To platí přesto, že se někdy odvolávají na obecně respektované zásady profesionality, nezávislosti, nestrannosti, důvěry, smluvní kázně či legality.

Tam, kde se strany nedohodly na počtu rozhodců, obvykle rozhodčí orgán jmenuje jediného rozhodce vyjma případů, kde se z nějakého důvodu jeví, že spor opravňuje ke jmenování tří rozhodců. V takovém případě má každá strana lhůtu pro to, aby během ní nominovala jednoho z těchto rozhodců.

Vlastní rozhodčí řízení je nákladnou záležitostí. Rozhodčí soud určí výši zálohy na náklady jako sumu, která pravděpodobně náklady smírčího řízení pokryje. Tato záloha je obvykle placena rovným dílem každou ze stran. Záloha na náklady zahrnuje honoráře rozhodců včetně jejich osobních výdajů a administrativní výdaje rozhodčího orgánu.

Především u smluv se společnostmi, které sídlí na americkém kontinentě, se sjednávají arbitrážní doložky, které vycházejí z podmínek Tripartitní arbitrážní dohody uzavřené mezi Americkou arbitrážní asociací v New Yorku, Obchodní komorou ve Vídni a Obchodní a průmyslovou komorou v Praze. Za sídlo rozhodčího soudu možno zvolit například Ženevu a švýcarské hmotné právo pro výklad smlouvy.

Jazyk řízení a místo projednání sporu

Výslovné ujednání o jazyku řízení a místo projednání sporu je vysoce praktickou záležitostí. Nedoporučuje se bez dalšího sjednávat za jazyk řízení angličtinu, pokud na druhé straně je subjekt, kde lze předpokládat, že pro jejich odborníky je angličtina jejich mateřským jazy-

kem. Rozdíly mezi stranami jsou při následném projednávání sporu mimořádné. Proto se má o jazyku řízení také vyjednávat.

Stejně závěry platí i o místu sudiště. K dohodě by mělo dojít tak, aby případné náklady obou stran byly pokud možno ve vyváženém poměru.

11.13 POVINNOSTI PO UKONČENÍ SMLOUVY A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Nabyvatel licence má zpravidla po ukončení smlouvy za povinnost vrátit všechny podklady, které v rámci licenční smlouvy získal. Prakticky se tak stává zřídka. Kromě toho je velmi obtížné kontrolovatelné, zdali, i přes vrácení těchto podkladů, nebyly pořízeny jejich kopie a do jaké míry jsou či nikoli dále skutečně užívány.

Obecně není vyloučeno, zejména u licenčních smluv s delší dobou účinnosti, že ukončením smlouvy byl poskytovatel dostatečně finančně uspokojen a ponechává nabyvateli předmět smlouvy k dalším užívání, bez povinnosti platit odměnu. Takové ustanovení ve smlouvě je třeba dobře uvážit a naprosto jasně formulovat.

V závěrečných ustanoveních smlouvy jsou obvykle uváděna ustanovení o počtu vyhotovení smlouvy, sjednaném jazyku vzájemné korespondence a době její platnosti včetně možností předčasného ukončení. Kromě toho sem lze zařadit i veškerá další ujednání, která zatím nebyla zmíněna, a která považují smluvní strany za účelné vyjádřit výslovně a písemně. Licenční smlouva vstupuje v platnost po právoplatném podpisu smlouvy obou smluvních stran případně po nezbytném úředním povolení, je-li ho v některých státech třeba. V České republice platí pro licenční smlouvy naprosto liberální prostředí, které nevyžaduje žádné schvalovací procedury veřejnoprávních subjektů. To ale neznamená, že takové prostředí je obecně i ve všech ostatních státech.

V případě licenčních smluv, jejichž předmětem jsou technická řešení, se do těchto ustanovení někdy přesouvají i otázky spojené s marketingem, reklamou a právy na označení, včetně hrazení nákladů za tuto činnost.

Obecně platí, že licenční smlouva je sjednávána na dobu neurčitou. Za této situace je ale důležité sjednat si možnost výpovědi a to včetně výpovědních lhůt. Praxe ukazuje, že není výhodné ponechávat možnost ukončení smlouvy na rozhodnutí soudu, neboť to umožňuje užití velkého rozsahu řešení situace a tedy i značnou míru nejistoty, jak bude tato otázka konečně vyřešena. Kromě toho výpověď takové smlouvy může být velmi zásadním zásahem do podnikání obou smluvních stran. Takže je výhodné sjednat přesně uvedenou dobu platnosti licenční smlouvy a před jejím ukončením, pokud obě strany souhlasí, její účinnost prodloužit jednoduchým dodatkem k licenční smlouvě.

K běžným podmínkám patří uzavření licenční smlouvy na dobu například 5 let od data vstupu smlouvy v platnost s tím, že po uplynutí této doby se smlouva automaticky prodlužuje o další například 2 roky, pokud nebude jednou ze smluvních stran písemně vypovězena ve lhůtě například 3 až 6 měsíců před datem skončení platnosti smlouvy. Platnost smlouvy obecně nastává okamžikem jejího podpisu později podepisující smluvní stranou. Účinnost smlouvy obvykle nastává v den platnosti smlouvy, ale strany se mohou dohodnout na tom, že smlouva nabude svých právních účinků i později, například v závislosti na splnění nějaké podmínky. Není ale možná účinnost retroaktivní, tedy zpětná, kdy by smlouva nabyla účinnosti dříve, nežli by nabyla své platnosti.

V zájmu nabyvatele licence může naopak být dohoda o tom, že smlouva se uzavírá na dobu 5 let, kdy její platnost skončí, pokud smluvní strany nejdéle 3 měsíce před ukončením platnosti smlouvy nedohodnou její prodloužení o další vzájemně odsouhlasené časové období. Prodloužení smlouvy lze uskutečnit i uzavřením dodatku ke smlouvě, zvláště v případech, kdy se bude upravovat a přizpůsobovat novým podmínkám.

Nejsou-li předmětem smlouvy chráněná průmyslová práva, nýbrž pouze know-how, je doba platnosti smlouvy ve většině případů kratší, obvykle v rozmezí 3 až 7 let. Doba platnosti v takovém případě závisí nejen na kvalitě know-how, ale i na jeho utajení a nedostupnosti pro konkurenci.

V závěru této části licenční smlouvy je obvykle upraven i stav po skončení platnosti smlouvy, pokud nedošlo k jejímu předčasnému

vypovězení. Nabyvateli licence se někdy poskytuje právo bezplatně využívat i nadále předmětu licence v dohodnutém teritoriu, nejsou-li v platnosti již žádné patenty poskytovatele. Pokud některé z patentů, které byly součástí předmětu licence, stále ještě platí, je běžné sjednat nižší sazby licenčních odměn v návaznosti na rozsah jejich využívání, případně dohodnout zaplacení jednorázové odměny bez dalšího omezování práva výroby a prodeje nabyvatele licence. Ve smlouvě je možné si vyhradit, že bližší cenové podmínky budou mezi stranami sjednány například ve lhůtě 3 měsíců před datem ukončení platnosti smlouvy. Takové ustanovení přichází především v úvahu u dlouhodobých smluv, kdy nelze přesně odhadnout situaci na trhu a úroveň techniky za 10 nebo i více let.

Předčasné rozvázání každého smluvního vztahu může oprávněně nastat pouze z důležitého důvodu. Jde o případy, kdy účastník hrubě porušuje své závazky, které smluvně převzal, anebo o případy, které neumožňují vzhledem ke skutečnostem, které nastaly po sjednání smlouvy, oprávněně nutit účastníka, aby v takovém vztahu setrval. K těmto ustanovením také zpravidla patří úprava vztahů pro případ, kdy jedna ze stran se dostane do úpadku, platební neschopnosti, vstoupí do likvidace, dostane se do nucené správy nebo otálí bez vážného důvodu se zahájením výroby. Lze-li uplatnit předčasnou výpověď v případech výslovně uvedených bez poskytnutí lhůty, závisí na uplatnitelném právu a okolnostech případu. S předčasnou výpovědí jsou bezprostředně svázány i nároky na uplatnění náhrad škody. Související otázky, zejména pak vyloučení náhrady škody, by měly být upraveny v licenční smlouvě výslovně.

Výslovně by měly být upraveny pro případ předčasného ukončení licenční smlouvy i otázky vracení odměn, případně části paušálního poplatku za předání podkladů a dokumentace.

V případě hromadné výroby je důležité zabývat se v této části smlouvy i oprávněním, jak dlouho může nabyvatel s předměty vyrobenými podle smlouvy po jejím ukončení obchodovat a případně vyrábět a dodávat na trh náhradní díly.

Obvyklou součástí závěrečných ustanovení je i článek o vyšší moci. Zejména když se rozhodneme uzavřít licenční smlouvu s partnerem se sídlem v oblastech nebo v zemích, kde nelze předem vyloučit ne-

stabilní politický a ekonomický vývoj, pak ustanovení o vyšší moci nelze přehlížet.

K běžným podmínkám v této souvislosti patří ustanovení, že smluvní strany nejsou zodpovědné za splnění závazků podle smlouvy v důsledku války vyhlášené nebo nevyhlášené, požáru, povodně, výbuchu nebo v důsledku zákazu dodávek materiálů, zařízení, dokumentace a technologie na základě vládních nařízení, v důsledku stávky přerušující výrobu a dopravu materiálů, surovin a zařízení podle uzavírané smlouvy. Jedná se vesměs o překážky, které jsou nad síly povinné strany, nebylo je možno předvídat, ani se jim účelně vyhnout. Příliš široké formulace nad uvedený rámec mohou být v praxi nevýhodné. Každý odklad v plnění smluvních povinností v důsledku vyšší moci je omezen jen na časové období, během něhož taková příčina trvá. Vyskytnutí překážky vyšší moci a její zaniknutí musí být druhé smluvní straně oznámeno do určité lhůty – například v rozpětí 5 maximálně 10 dnů a musí být ověřeno příslušnými úřady či příslušnou obchodní komorou.

Závěrečná ustanovení také obvykle ruší veškerá předcházející ujednání mezi stranami smlouvy učiněná před uzavřením licenční smlouvy a uvádějí, že veškeré předchozí závazky jsou bezpředmětné a neplatné. Změny a dodatky k licenční smlouvě se provádějí písemně a vstupují v platnost po podpisu všemi smluvními stranami.

V této části smlouvy se někdy řeší i to, zda práva a povinnosti plynoucí z licenční smlouvy přecházejí buď bez dalšího, případně po předchozím souhlasu smluvního partnera na právní nástupce smluvních stran.

V případě, že součástí smlouvy jsou významné přílohy, zejména technická či technologická dokumentace, musí být řádně, přesně a jednoznačně očíslovány a individualizovány a v této části smlouvy se prohlašují za neoddělitelnou součást licenční smlouvy.

Obě smluvní strany prohlašují, že jejich konkrétně uvedení zástupci jsou oprávněni a zmocněni podepsat a právoplatně uzavřít licenční smlouvu, přičemž uvádějí pracovníky, kteří jsou oprávněni k podpisu dodatků a přebírání významných dokumentů.

11.14 OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ S LICENČNÍMI SMLOUVAMI

11.14.1 Dělení licenčních výnosů

Praktické zkušenosti vedou k tomu, že ani úspěšný licenční obchod se nemusí následně obejít bez nepříjemných otázek a komplikovaných vztahů. Jde o to, že příjemcem licenčních odměn je poskytovatel, ale na úspěšném licenčním obchodě se podílela řada jednotlivců a třeba i právních subjektů, kteří vesměs po právu očekávají, že jejich přínos bude spravedlivě a přiměřeně oceněn podílem na výnosech.

Klíč k dělení výnosů by měl být stanoven předem, jinak se vystavujeme velmi nepříjemnému vyjednávání o způsobu rozdělení finančních částek pocházejících z licenčních smluv. To může být způsobeno tím, že někteří ze zmíněných spolupracovníků a kooperujících partnerů na straně poskytovatele licence, kteří se na licenčním obchodě podíleli, svůj vlastní přínos přeceňují a někdy i tím, že se vynoří jedinci či subjekty, jejichž vklad byl ve skutečnosti minimální, ale jejich představy o skutečném přínosu a požadavky na odměnu značně přesahují míru jejich skutečného přínosu.

K eliminaci či omezení těchto zbytečných problémů slouží jasně formulovaný vnitřní předpis poskytovatele, kde je uvedeno, kdo a jakým způsobem se na výnosech z licenční smlouvy bude podílet. Mají to být pouze osoby, které skutečně významnou měrou k licenčnímu obchodu svojí iniciativou a mimořádnými schopnostmi přispěly. Podle dlouhodobých především zahraničních zkušeností se licenční výnosy rozdělují menší mírou ve prospěch samotného poskytovatele, tedy obchodní organizace, výzkumného ústavu či univerzity a podobný rozsah připadá i na osobu, která se starala o licenční vyjednávání, kterým může být buď externí organizace, nebo i vlastní útvar majitele patentu. Jejich podíl může být například 25% a zbytek, tedy v daném případě 50 %, se rozdělí mezi kolektiv původců. Většinou jsou tato pravidla dále ještě členěna podle celkové výše absolutní částky z licenčních příjmů. Čím je absolutní částka větší, tím se snižuje podíl připadající na původce a zvyšuje se podíl vlastníka patentu. Někdy je z celkové částky výnosů ještě před rozdělením na uvedené osoby odečteno určité procento ve prospěch „inovačního fondu“, ze kterého jsou financovány náklady na propagaci jednotlivých řešení, která jsou

součástí licenčního fondu a případně i práce a služby, které jsou nezbytné pro úspěšnou licenční politiku.

Většině subjektů, které jsou úspěšné v licenčních obchodech, tato jednoduchá pravidla postačují pro bezkonfliktní činnost a spokojenost zainteresovaných osob. Vytvářejí předem jednoduchý veřejný příslib o tom, jak v případě úspěchu bude v budoucnu s výnosy naloženo, a kdo se na nich bude podílet.

Samozřejmě nelze ale říci, že právě takové dělení příjmů z licence je ve všech případech spravedlivé a odpovídající skutečným přínosům pro uzavření licenční smlouvy. Potíž může způsobovat potřeba značného množství kvalifikované koordinační a technické práce, která je v řadě případů nezbytná, a na kterou uvedený jednoduchý model nepamatuje. Jde o to, že bez iniciativního přístupu právě k těmto činnostem je úspěšná aktivní licenční politika jen obtížně možná. Jedná se o pracovníky, kteří se podílejí na licenční dokumentaci, vytváření prototypů a zkoušení předmětu licence včetně potřebné atestace a certifikace. V této situaci je vhodné využít možnosti vnitřního předpisu a pro daný konkrétní případ smluvně mezi rozhodujícími osobami stanovit způsob rozdělení výnosů z licence v době, kdy k uzavření licenční smlouvy došlo. Zásadní význam pro vytváření příznivého tvůrčího prostředí má přesné, včasné a bezpodmínečné dodržování vnitřních předpisů nebo písemně uzavřených smluv o dělení licenčních příjmů.

11.14.2 Zápis licenční smlouvy do rejstříku

Pokud tak stanoví zvláštní předpis, vyžaduje se k výkonu práva poskytnutého na základě licenční smlouvy zápis do rejstříku těchto práv. Na takto formulovanou obecnou právní úpravu zpravidla navazují zvláštní právní předpisy.

V České republice ustanovení § 14 odst. 2 zákona číslo 527/1990 Sb., uvádí, že licenční smlouva nabývá účinnosti vůči třetím osobám zápisem do patentového rejstříku. Navazující vyhláška číslo 550/1990 Sb., v této souvislosti uvádí, že žádost o zápis licenční smlouvy do patentového rejstříku se podává písemně u Úřadu, k žádosti se přikládají dvě vyhotovení licenční smlouvy, z níž musí být zřejmé označení vynálezu, k jehož využití se licence poskytuje, nabyvatel práv

z licence a rozsah poskytnutých práv. Stejná pravidla platí podle § 21 odst. 2 zákona číslo 478/1992 Sb., i pro zápis licence k užitému vzoru.

Podobné ustanovení obsahuje i zákon o průmyslových vzorech v § 32 zákona číslo 207/2000 Sb., a zákon o ochranných známkách v § 18 zákona číslo 441/2003 Sb. Konkrétní náležitosti žádosti o zápis licenční smlouvy do rejstříku v případě ochranných známek je uveden v § 8 vyhlášky číslo 97/2004 Sb. V případě ochranných známek se navíc vyžaduje označení výrobků nebo služeb, jichž se licenční smlouva týká, nebo údaj, že se týká všech zapsaných výrobků a služeb. Vyhláška vyžaduje k žádosti o zápis licenční smlouvy i samotnou licenční smlouvu nebo jiný doklad prokazující poskytnutí licence.

Za přijetí žádosti o zápis licence do rejstříku se platí správní poplatek podle sazebníku správních poplatků, který je splatný při podání žádosti. Poplatek se ale neplatí za přijetí žádosti o zápis dodatku licenční smlouvy ani za žádost o výmaz údaje o licenci z rejstříku.

Řízení o zápisu licence do rejstříku někdy vykazuje formální či věcné obtíže, které souvisejí s rámcovou úpravou celé této problematiky. Otázky vznikají v souvislosti s vyžadováním příloh licenční smlouvy k přijetí žádosti o její zápis a s překladem do českého jazyka. Úřad vyžaduje přílohy zpravidla pouze tehdy, když ze samotné licenční smlouvy nejsou patrné údaje a informace, které se zapisují do rejstříku. Jedná se o jednoznačné určení poskytovatele a nabyvatele licenční smlouvy, označení předmětu smlouvy a rozsahu poskytnutých práv. Rozsahem poskytnutých práv se rozumí, zdali se jedná o smlouvu výhradní či nevýhradní.

Licenční smlouva se nezapíše do rejstříku, pokud poskytovatelem bude osoba odlišná od vlastníka předmětného práva. Stejně se licence nezapíše do rejstříku, pokud se o ni žádá ve vztahu k zaniklému právu.

Úřad odmítá zapsat licenční smlouvu k pouhé přihlášce s tím, že v době podání žádosti nelze předvídat osud předmětné přihlášky a předmětem zápisu se může stát pouze předmět průmyslového vlastnictví, který zde v době přihlášky schází. Jakákoli licenční smlouva k užití nehmotného statku, jenž není duševním vlastnictvím, by svým obsahem, popřípadě účelem, odporovala občanskému zákoníku, a to i ve smyslu jeho obcházení, neboť o tom, zda je určitý předmět

objektivně duševním vlastnictvím nelze rozhodnout žádnou smlouvou²³.

Je samozřejmé, že v případě již existujícího zápisu výhradní licenční smlouvy nelze registrovat žádnou další licenční smlouvu. To způsobuje některé obtíže při zápisech licenčních smluv, kde se nabyvatelem výhradních licenčních smluv pro rozsáhlá území stávají subjekty, které licenční politiku spíše jen koordinují, a jejichž úkolem je dále v jednotlivých zemích nalézt skutečné obchodní partnery pro praktické využití chráněných poznatků.

Zápis ukončení platnosti a změny licenční smlouvy z výhradní na nevýhradní nelze provést pouze na základě projevu jedné strany licence.

Úřad zapisuje do rejstříku i sublicence, pokud takové právo bude výslovně obsaženo v licenční smlouvě. I za přijetí takové žádosti se vybírá správní poplatek.

O všech skutečnostech, které souvisejí s licenční smlouvou a jsou zapisovány do rejstříku, je veřejnost řádně informována prostřednictvím Věstníku Úřadu průmyslového vlastnictví, kde se publikuje číslo patentu či vzoru, název vlastníka průmyslového práva, nabyvatele licence, druh licence (zdali je výhradní nebo nevýhradní), datum uzavření smlouvy a datum zápisu licence do rejstříku.

V případě, že předmětem licenční smlouvy je více než jeden předmět práv průmyslového vlastnictví, což je situace obvyklá, vybírá Úřad správní poplatek za každé přijetí žádosti o zápis jednotlivého práva do rejstříku.

Zápis licence se může provádět i do evropského patentového rejstříku a to na žádost kteréhokoli z účastníků po předložení písemných důkazů o existenci této smlouvy. Článek 73 Úmluvy o udělování evropských patentů uvádí, že evropská patentová přihláška může být celá nebo zčásti předmětem licencí na území určených členských států. Do evropského patentového rejstříku lze zapsat jak licenční smlouvu, tak i převod licence. Podle pravidla 24 prováděcího předpi-

²³ TELEČ, I., TŮMA, P. *Licenční smlouva v pojetí nového občanského zákoníku, in: Jakl, L. (ed). Nový občanský zákoník a duševní vlastnictví*. Praha: Metropolitán University Prague Press, 2012, strana 86.

su k EPC se do rejstříku zapisuje licence výlučná, pokud o to požádají oba účastníci licenční smlouvy nebo sublicence, je-li poskytnuta majitelem licence, jehož licence je zapsána v rejstříku evropských patentů. Pokud jde o zápis výlučné licence k již udělenému evropskému patentu, pak podle rozhodnutí právního stížnostního senátu v J 17/91 (OJ 1994,225) a J 19/91 již takový zápis po udělení patentu není možný, protože EPÚ se vzdal jurisdikce ve prospěch smluvních států, určených v žádosti o udělení.²⁴

V případě unijních průmyslových vzorů Nařízení Rady (ES) číslo 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství uvádí, že průmyslový vzor Společenství může být předmětem licence pro celé Společenství nebo jeho část. Licence může být výlučná nebo nevýlučná. K tomu se dodává, že majitel vzoru Společenství se může dovolávat svých práv z průmyslového vzoru Společenství vůči nabyvateli licence, který porušil ustanovení licenční smlouvy, pokud jde o dobu trvání licence, ve které lze průmyslový vzor použít, rozsah výrobků, pro který je licence udělena, a jakost výrobků vyráběných nabyvatelem licence. Kromě toho nabyvatele licence může zahájit řízení ve věci porušování průmyslového vzoru Společenství pouze se souhlasem jejího majitele, přičemž majitel výlučné licence může zahájit toto řízení, pokud majitel průmyslového vzoru Společenství v přiměřené lhůtě po výzvě sám řízení ve věci porušení nezahájí.

Poskytnutí nebo převod licence k zapsanému vzoru se na žádost jedné strany zapíše do rejstříku a zveřejní. Prováděcí předpis následně upřesňuje, že do rejstříku se zapisuje licence jako výlučná, požádá-li o to majitel vzoru nebo nabyvatel licence. Do rejstříku se zapisují i sublicence, jsou-li poskytnuty nabyvatelem licence, jehož licence je zapsána v rejstříku. Je-li licence poskytnuta pouze pro část území Evropské unie, zapíše se do rejstříku jako územně omezená. Pokud je poskytnuta jen na omezenou dobu zapíše se do rejstříku jako licence dočasná.

Navazující článek 26 prováděcího předpisu řeší otázky spojené s výmazem nebo změnou zápisu licencí. Žádost musí obsahovat číslo zápisu průmyslového vzoru a údaje o právu, jehož zápis má být vymazán. Žádost se považuje za podanou až po uhrazení příslušného

²⁴ Judikáty stížnostních senátů Evropského patentového úřadu. Úřad průmyslového vlastnictví. Praha 2001. Strana 116. ISBN: 80-7282-012-5.

poplatku. Musí být doložena dokumenty prokazujícími, že zapsané právo již neexistuje, nebo prohlášením nabyvatele licence, že souhlasí s výmazem zápisu.

Závěrem této části je třeba se zmínit i o charakteru zápisu licenční smlouvy k předmětům průmyslového vlastnictví do rejstříku.

Zásadní změnou, kterou v České republice nový občanský zákoník přináší, je význam rejstříkových zápisů pro existenci jednotlivých průmyslových práv. Důležité je ustanovení § 1105, kde se uvádí, že v případě translativního převodu se vlastnictví nabývá až zápisem do veřejného seznamu. Uvádí se zde, že pokud se převede vlastnické právo k movité věci zapsané do veřejného seznamu, nabývá se věc do vlastnictví zápisem do tohoto seznamu, pokud jiný právní předpis nestanoví jinak. Předpisy z oblasti průmyslových práv jinak nestanoví a tudíž datum zápisu do rejstříku je rozhodným údajem pro nabytí originárního vlastnictví průmyslového práva a také vlastnictví v případě translativní smlouvy. Takže v současné době již vlastnictví k předmětům průmyslového vlastnictví nepřechází uzavřením smlouvy, ale až zápisem do rejstříku, který vede Úřad průmyslového vlastnictví. Nová právní úprava povede Úřad průmyslového vlastnictví v těchto záležitostech k obezřetnosti a lze předpokládat, že řízení o zápisu do rejstříku, zejména v komplikovaných případech se může prodloužit²⁵.

Pokud není stav zapsaný v rejstříku v souladu se skutečným stavem, má dotčená osoba právo domáhat se odstranění nesouladu a požádat o to, aby tato skutečnost, tedy že se domáhá opravy, byla zapsána do rejstříku. Ustanovení § 986 NOZ tak zavádí nový právní institut – poznámku spornosti - kterou Úřad průmyslového vlastnictví vyznačí na žádost toho, kdo tvrdí, že je ve svém právu dotčen zápisem provedeným do seznamu bez právního důvodu ve prospěch jiného. Půjde zejména o sporné zápisy převodu průmyslových práv, zřízení zástavního práva či zápisu licence. Uvedené ustanovení uvádí i lhůty, v nichž má být žádost o vyznačení poznámky spornosti podána. Stanoví pro žádost jednoměsíční subjektivní lhůtu, která běží ode dne, kdy se žadatel o zápisu dověděl a tříletou objektivní lhůtu. Jen při splnění

²⁵ Podrobněji: JAKL. L. a kolektiv. *Nový občanský zákoník a práva k duševnímu vlastnictví*. Metropolitan University Prague Press, 2014. str. 24. ISBN 978-80-87956-01-4.

těchto lhůt bude právo žadatele působit proti každému, komu popíraný zápis svědčí, i tomu, kdo na jeho základě dosáhl dalšího zápisu. Po uplynutí lhůty působí poznámka spornosti jen proti tomu, kdo dosáhl zápisu, aniž byl v dobré víře.

Žadatel o vyznačení poznámky spornosti do rejstříku musí ve lhůtě dvou měsíců od podání žádosti doložit, že podal žalobu. Není-li tato podmínka splněna Úřad z moci úřední poznámku spornosti z rejstříku vymaže²⁶. O výmazu poznámky spornosti bude žadatel informován písemným osvědčením.

V ustanovení § 69 zákona číslo 527/1990 Sb., se v této souvislosti podle ustanovení zákona číslo 303/2013 Sb., vkládá nový odstavec, který uvádí, že poznámka spornosti podle občanského zákoníku se může týkat jen záznamu, jímž se vyznačuje nakládání s patentem jako předmětem vlastnictví. Podobná ustanovení se doplňují i do zákona o užitných vzorech jako ustanovení § 20 odst. 3 zákona číslo 478/1992 Sb. a o průmyslových vzorech v zákoně číslo 207/2000 Sb.

11.15 SMLOUVA O PŘEVODU PRÁV K NEHMOTNÝM STATKŮM

Převod práv k předmětům průmyslového vlastnictví je jednou z možností transferu práv a poznatků tohoto druhu. Jde o obvyklé transakce především v případě technických řešení, ať již průmyslověprávně chráněných či know-how. Jde o smlouvu, jejíž právní povaha není dosud zcela vyjasněna. Teorie ji připodobňuje ke kupní smlouvě, ale někdy také ke smlouvě o postoupení práv. Důvodem je zejména vlastní nehmotný předmět tohoto vztahu, který vykazuje odlišné znaky od předmětů hmotné povahy. Uvedené skutečnosti zvláště vystupují do popředí v případě autorských práv, kde jejich osobnostní složka je výrazná a nemůže být předmětem převodu. Takže z teoretického hlediska nezbyvá nic jiného, než přiklonit se k tomu,

²⁶ Podrobněji: ŠPRUGLOVA, A., ŠVÉDOVÁ, O., HLAISOVÁ, J. K poznámce spornosti z pohledu rejstříků průmyslových práv. *Průmyslové vlastnictví* č.3/2014. Úřad průmyslového vlastnictví. Praha 2014. str. 86 a následující. ISSN 0862-8726.

že jde o smlouvu zvláštní, která od všech ostatních typů smluv vykazuje dostatečně zřetelná specifika.

Existence samotného práva převodu je zakotvena i v TRIPS, kde se v článku 28 odst. 2 uvádí, že majitelé patentu budou mít rovněž právo postoupit nebo převést sukcesí patent a uzavírat licenční smlouvy. Komplikovaná formulace tohoto práva v mezinárodní smlouvě navazuje na teoretické problémy, jak byly shora naznačeny.

Platné české právní předpisy k problematice převodů nehmotných statků se soustředí pouze na stručné prohlášení o tom, že patent a stejně tak i užitný a průmyslový vzor se převádějí písemnou smlouvou. Jak již bylo uvedeno, k převodu průmyslových práv k vynálezům, užitným a průmyslovým vzorům je nutný souhlas všech vlastníků. Spoluvlastník je oprávněn bez souhlasu ostatních převést svůj podíl jen na některého ze spoluvlastníků a na třetí osobu jen v případě, že žádný ze spoluvlastníků nepřijme ve lhůtě jednoho měsíce písemnou nabídku převodu.

Při převodu průmyslových práv dochází ke změně vlastníka předmětného práva ve prospěch třetí osoby. Obsah smlouvy se bude řídit občanským zákoníkem. Uvedená smlouva není zvláště upravena žádným platným právním předpisem a budou na ni dopadat obecná pravidla platných právních předpisů. Výslovně je třeba řešit veškeré důležité náležitosti. Jde především o správné, přesné a úplné označení stran podle odpovídajícího záznamu v příslušném registru či rejstříku, a stejně tak i o správné a úplné údaje o převáděném právu.

Převod práv je zpravidla úplatný. Odměna a veškeré další podmínky převodu je třeba ve smlouvě přesně a jasně uvést. Lze při tom přiměřeně vycházet ze zásad, které jsou podrobněji uvedeny v pasážích o licenční smlouvě.

Článek 71 a následující EPC upravují problematiku převodu evropské patentové přihlášky, která může být převedena nebo založit práva pro jeden nebo několik určených smluvních států. I v tomto případě se převod provádí písemně a vyžaduje podpisy smluvních stran. V této souvislosti je řešena i otázka použitelného práva pro smlouvy o převodu evropské patentové přihlášky. V každém určeném smluvním státě a s účinky pro tento stát se řídí právem, které v tomto státě platí pro národní patentové přihlášky. Převod lze do Evropského patentového rejstříku zaznamenat i poté, co je přihláška považována

za odvolanou, pokud existuje stále ještě možnost jejího navrácení do původního stavu a právní nástupce podnikne, současně s podáním žádosti o zápis převodu, procesní kroky k obnově přihlášky (J 10/93, OJ 1997, 91).²⁷

Žádost o zápis změny přihlašovatele podrobně řeší ustanovení pravidla 16 prováděcího předpisu ke Smlouvě o patentovém právu.²⁸ Uvádí údaje, které má žádost obsahovat a dále i podrobnosti, které se týkají dokumentace důvodu změny přihlašovatele nebo majitele. Rozděluje důvody změny přihlašovatele na smluvní, z důvodu reorganizace nebo rozdělení právní osoby a na jiné důvody uvedené změny. Je důležité, že žádná ze smluvních stran nemůže požadovat splnění jiného formálního požadavku, než je uvedeno v ustanoveních pravidla 16.

Zásady pro převod zapsaného unijního průmyslového vzoru uvádí článek 28 Nařízení Komise (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství. Převod se na žádost jedné ze stran zapíše do rejstříku a zveřejní. Dokud není převod zapsán v rejstříku, nemůže právní nástupce uplatňovat práva plynoucí ze zápisu unijního průmyslového vzoru. Písemnosti, které musí být majiteli průmyslového vzoru Společenství doručeny, se adresují osobě, která je jako majitel zapsána v rejstříku nebo jejímu zástupci, pokud byl jmenován.

Převod unijních průmyslových vzorů je podrobněji upraven v článku 23 Nařízení Komise (ES) číslo 2245/2002, kterým se provádí Nařízení Komise (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství. Uvádí se zde, že žádost o zápis převodu průmyslového vzoru musí obsahovat číslo zápisu průmyslového vzoru, údaje o novém majiteli, tedy jméno, adresu a státní příslušnost a stát, ve kterém má trvalé bydliště nebo sídlo nebo je usazen. Výslovně se požaduje, aby jména fyzických osob byla uváděna v pořadí příjmení a jméno a názvy subjektů se uvádějí v jejich úředním znění. V případě, že se převod netýká všech průmyslových vzorů pokrytých hromadným zápisem, musí být uvedeny údaje o těch průmyslových vzorech, kterých se převod

²⁷ Judikáty stížnostních senátů Evropského patentového úřadu. Úřad průmyslového vlastnictví. Praha 2001. Strana 116. ISBN: 80-7282-012-5.

²⁸ Prováděcí předpis ke Smlouvě o patentovém právu, přijatý v Ženevě dne 1. června 2000.

týká. Žádost také musí obsahovat doklady, které řádně zakládají převod.

Za dostatečný doklad o převodu se pokládá žádost o zápis převodu podepsaná zapsaným majitelem a nabyvatelem nebo jejich zástupci. Pokud žádost o převod podává nabyvatel, stačí, aby přiložil prohlášení podepsané zapsaným majitelem nebo jeho zástupcem, že souhlasí se zapsáním nabyvatele. Dokladem o řádném převodu může být i řádně vyplněný formulář o převodu nebo jiný dokument řádně podepsaný majitelem a nabyvatelem.

Žádost se považuje za podanou až po zaplacení příslušného poplatku. Nejsou-li splněny podmínky týkající se zápisu převodu, sdělí EUIPO nedostatky žadateli, a nejsou-li ve stanovené lhůtě odstraněny, žádost o zápis převodu zamítne. Uvedené zásady se přiměřeně použijí i pro převod unijní přihlášky průmyslového vzoru.

Poněkud podrobnější je právní úprava v případě ochranných známek. Platný právní předpis, tedy zákon číslo 441/2003 Sb., v této souvislosti uvádí, že ochranná známka může být převedena i nezávisle na převodu podniku. Může k tomu dojít pro všechny výrobky a služby, pro které je zapsána, anebo jen pro některé z nich. Převod se uskutečňuje písemnou smlouvou.

Kromě převodu uvedený právní předpis zmiňuje i přechod ochranné známky, kterým je obecně řečeno změna vlastníka ochranné známky z rozhodnutí příslušného orgánu. Může se tak stát například při dědění nebo v rámci privatizace na základě rozhodnutí příslušného ústředního orgánu státní správy. Prováděcí vyhláška č. 97/2004 Sb. stanoví, že žádost o zápis změny vlastníka ochranné známky do rejstříku musí obsahovat údaje o ochranné známce, údaje o totožnosti nabyvatele ochranné známky, údaj o tom, zdali se převádí ochranná známka pro všechny výrobky a služby, nebo jen pro některé z nich, a nakonec podpis žadatele, kterým může být kterákoli ze stran smlouvy.

Podobná ustanovení uvádí i článek 22 Nařízení Rady (ES) číslo 40/1994, které se týká unijních ochranných známek.

Ve všech případech je třeba pamatovat na to, že pokud jde o převod práva, jehož ochrana je zajištěna ve více zemích, musí být ve všech těchto zemích převod realizován jednotlivě a to podle místní právní

úpravy, včetně předpisů o zápisu této skutečnosti do příslušného rejstříku.

11.16 SPIN-OFF

Tento dnes velmi moderní pojem není žádnou všemocnou a nově vytvořenou cestou pro zavádění nových poznatků do praxe. O tom svědčí například již prvorepubliková publikace,²⁹ kde se mimo jiné uvádí, že nedostatek vlastních prostředků, potřebných k zavedení praktického provádění a zužitkování vlastních vynálezů nutí mnohé vynálezce a majitele patentů, aby vešli ve společenství s finančně silnými jedinci nebo skupinou takových jedinců. Tím vznikají společnosti k využití určitých nových vynálezů a patentů. Dále se zde připomíná, že je důležitou otázkou, která musí být při uzavírání společenství nebo ustavování společností pro zužitkování určitého vynálezu či patentu vždy řešena, řádné a závazné rozdělení činnosti zúčastněných jedinců. U kapitalisty se předpokládá jistý přehled v obchodních a organizačních záležitostech, nelze však vždy s určitostí čekat, že se osvědčí i jako výborný organizátor zaváděné výroby nějaké novinky. Od skutečně schopného a spolehlivého organizátora se totiž vyžaduje, aby byl současně dobrým obchodníkem i bystrým technikem. Vedle potřebného, zajištěného obchodního spojení vyžaduje se od řádného organizátora nejen náležitý přehled ve všech možnostech využití všech práv z uděleného patentu plynoucích, nýbrž i vprostředcích k udržení, po případě zvyšování odbytu vyráběného zboží.

Dnes o těchto společnostech nejčastěji hovoříme v souvislosti se založením nové právnické osoby, která je určena ke komercializaci nového poznatku a to především v oblasti výzkumné organizace nebo univerzitního prostředí. Tím dochází k předání komerčních aktivit z výzkumné organizace do běžného podnikatelského prostředí, což umožňuje jiné odměňování úspěšných osob a oddělení veškerých rizik mimo výzkumnou organizaci. Nová společnost se zpravidla opírá o nové technické řešení, které je předmětem patentů či užitných vzorů, které jsou převáděny na nově vznikající společnost.

²⁹ ŠPIRK, L. A JARCHOVSKÝ, B. *Patentová ochrana a praktické zužitkování vynálezů*. Praha: Nákladem vlastním, 1931. Strana 41.

Nová společnost může být založena pouze s účastí jedné nebo několika výzkumných organizací nebo s jistou účastí soukromého partnera. Je zřejmé, že účast finančně silného soukromého partnera zajistí, zejména na počátku života pro společnost velice ceněné finanční prostředky, ale současně se rozměňuje kontrola nad činností této společnosti.

Založení nové společnosti vyžaduje vyřešit velké množství formalit a věcných otázek. Pro novou společnost musí být řádně schválen podnikatelský plán a to všemi budoucími účastníky na společnosti a to podle platných předpisů. Na straně akademické se jedná o projednání v akademickém senátu, správní a dozorčí radě a na straně podnikatelského subjektu jde zpravidla o schválení valnou hromadou a dozorčí radou.

Mimořádně strategicky důležitou součástí příprav vzniku nové společnosti je zajištění personálního obsazení vedoucích funkcí ve společnosti. Je jasné, že vynikající vynálezce ještě nemusí být dobrým ekonomickým ředitelem, přičemž volných vynikajících jedinců zpravidla není na trhu práce velké množství.

Ve většině případů zakládání právnických osob tohoto typu je podstatnou částí vkladu do této společnosti vklad nepeněžitě povahy. Může se jednat o nemovitosti a často jde i o nehmotné statky, kromě patentů a užitných vzorů to mohou být i ochranné známky, průmyslové vzory a know-how. Nepeněžitý vklad musí být splacen před zápisem společnosti do obchodního rejstříku a jeho hodnota musí být uvedena ve společenské smlouvě a to v řadě případů na základě znaleckého posudku. V případě nehmotného majetku je vklad splacen uzavřením písemné smlouvy, kterou uzavírá správce vkladu. Je nutno si uvědomit, že tyto úkony vedou k převodu těchto práv na novou společnost a tím veškerá majetková práva k těmto statkům původních vlastníků končí. Nová společnost vzniká zápisem do obchodního rejstříku.

Podrobná metodika zakládání společností tohoto typu včetně rizik, které je třeba eliminovat, přináší například výstup projektu EF-TRANS.³⁰ Jedním z uvedených rizikových faktorů je problematika

³⁰ EF-TRANS – projekt „Efektivní transfer znalostí a poznatků z výzkumu a vývoje do praxe a jejich následné využití“. Ministerstvo školství, mládeže

veřejné podpory. Rizikovost této problematiky vyplývá ze skutečnosti, že na rozhraní založené právnické osoby (spin-off společnosti) dochází k interakci mezi prostředím výzkumné organizace, která je v převážné míře financována mimo režim veřejné podpory a převážně se věnuje neekonomickým aktivitám, a standardním podnikatelským prostředím inovativních podniků a podniků nabízejících výrobky a služby. Vytvoření konkurence s těmito subjekty dokonce bude často jedním z hlavních důvodů pro založení spin-off společnosti.

Pokusme se o porovnání a stručný komentář, který by naznačil, jaké výhody či nevýhody přináší spin-off v porovnání s klasickým prostředkem transferu technologií, kterým je licenční smlouva.

V případě licenční smlouvy původní vlastník nehmotného majetku pouze povoluje jeho užívání a na majetkových poměrech ve vztahu k nehmotnému majetku se nic nemění. Není třeba zakládat žádnou novou společnost a hledat obsazení důležitých funkcí ve vedení společnosti a případně ji následně likvidovat. Není třeba řešit otázky organizace a financování nové výroby. Rizika neúspěchu optimálního zavedení nové technologie u nabyvatele jsou v případě licenční smlouvy relativně malá. V případě úspěchu licenční výroby získá vlastník nehmotného majetku licenční odměnu poměrně brzy. Naopak v případě úspěšného zavedení spin-off jsou přínosy značné a tomu odpovídá i celkový finanční užitek pro zúčastněné, který se ale zpravidla dostavuje až po určité době.

12. ŠPECIFICKÉ ASPEKTY PRÁVNEJ OCHRANY DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Právna úprava ochrany duševného vlastníctva v Slovenskej republike, je rovnako ako aj v Českej republike, výrazne ovplyvnená ako medzinárodnými zmluvami, dohovormi a dohodami, tak ja normami EÚ.

Z hľadiska noriem EÚ je potrebné zdôrazniť, že okrem mnohých smerníc, ktoré sú adresované členským krajinám, aby v ich intenciách upravili svoje právne predpisy, existujú aj nariadenia, priamo aplikovateľné v členských krajinách EÚ.

Okrem právnych predpisov výslovne upravujúcich ochranu jednotlivých predmetov duševného vlastníctva je potrebné pozornosť venovať aj právnym predpisom súvisiacich s duševným vlastníctvom.

Ide predovšetkým o všeobecný predpis súkromného práva, akým je občiansky zákonník. V Slovenskej republike stále platí zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov (v texte aj „OZ SR“), pričom v Českej republike od 1.1.2014 platí nový občanský zákoník –

zákon č. 89/2012 Sb. (v textě aj „OZ ČR“). Mnohé právní instituty sú upravené odlišne od toho, čo platí v Slovenskej republike.

Z hľadiska súdnych procesných predpisov došlo v Slovenskej republike k prijatiu nových kódexov. Od 1. 7. 2016 nadobúdajú účinnosť Civilný sporový poriadok – zákon č. 160/2015 Z.z., Civilný mimosporový poriadok – zákon č. 161/2015 Z.z. a Správny súdny poriadok – zákon č. 162/2015 Z.z. V Českej republike rovnako platia tri procesné predpisy.

Pokiaľ ide o správne konanie, ktoré upravuje aj všeobecné otázky správneho konania pred úradmi priemyselného vlastníctva, v SR stále platí správny poriadok – zákon č. 71/1967 Zb. v znení neskorších predpisov, v ČR bol prijatý zákon č. 500/2004 Sb. – správny ráđ.

V celej oblasti práva duševného vlastníctva je jedine úprava zlepšovacích návrhov úplne rovnaká a dokonca ju nachádzame aj v tom istom zákone, pochopiteľne s odlišnými zmenami a doplnkami. V Českej republike je to v zákone č. 527/1990 Sb., o vynálezoch a zlepšovacích návržích, ve znění pozdějších předpisů, v § 72 až 74 a v Slovenskej republike v zákone č. 527/1990 Zb., o vynálezoch, zlepšovacích návrhoch a priemyselných vzoroch, v znení neskorších predpisov v § 72 až 74. V oboch zákonoch zostal v rámci spoločných a záverečných ustanovení v platnosti aj § 75, ktorý upravuje porušovanie práv. V SR sa však týka už iba vo vzťahu k porušovaniu práv zo zlepšovacích návrhov.

Z hľadiska pojmov ešte treba poukázať aj na odlišné pojmy, ktoré sa v zákonoch používajú. V Slovenskej úprave sa používa pojem majiteľ dizajnu a v Českej republike **vlastník**, pričom u právnej úpravy úžitkových vzorov zostal pojem majiteľ. Súvisí to s prijatím nového občianskeho zákonníka v Českej republike.

V ďalších častiach poukážeme na niektoré odlišnosti či špecifiká právnej ochrany duševného vlastníctva v Slovenskej republike.

12.1 AUTORSKÉ PRÁVO

V Slovenskej republike od 1. 1. 2016 platí nový autorský zákon č. 185/2015 Z.z., ktorý nahradil autorský zákon z roku 2003.

Vo všeobecnosti novú autorskoprávnu úpravu možno charakterizovať tak, že dochádza k ďalšiemu zblížovaniu slovenskej a českej právnej úpravy. Je to pochopiteľné, nakoľko platia v našich krajinách právne záväzné akty Európskej únie. Zmeny nie sú však značné a ani rozsiahle. Poukážeme stručne iba na niektoré.

Nový autorský zákon v SR vymedzuje autorské dielo takto:

„Predmetom autorského práva je dielo z oblasti literatúry, umenia alebo vedy, ktoré je jedinečným výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora vnímateľným zmyslami, bez ohľadu na jeho podobu, obsah, kvalitu, účel, formu jeho vyjadrenia alebo mieru jeho dokončenia.“

Do pojmového vymedzenia diela sa vložila požiadavka jedinečnosti, ktorá už je dávnejšie v českom autorskom zákone. Podľa nášho názoru by autorské zákony ako v SR tak aj v ČR mali mať zakotvenú ako požiadavku na autorské dielo namiesto jedinečnosti originalnosť.

Za predmet autorského práva sa v SR (okrem iného) nepovažuje dielo tradičnej ľudovej kultúry.

Pokiaľ ide o absolútne osobnostné práva, do nového autorského zákona sa zaviedla požiadavka, že po smrti autora, okrem iného „dielo možno použiť len spôsobom neznižujúcim jeho hodnotu“. Rovnaká požiadavka je zakotvená aj v § 11 ods. 5 AZ ČR. Podľa nášho názoru sa táto požiadavka zo strany najmä príslušných umeleckých zväzov v praxi nerealizuje a sme svedkami čoraz častejšieho uvádzania, najmä operných diel v takom „modernom“ poňatí, že je to na hranici vkusu, spôsobom ktorý úplne pretvára to, čo autor libreta a autor hudby zamýšľali a ako to vyjadrili. A tu je naozaj zásadná otázka, či majú na toto právo napr. režiséri operných diel.

Na rozdiel od Českej republiky, kde je autorská licenčná zmluva upravená v novom občianskom zákonníku, v Slovenskej republike zostáva úprava v autorskom zákone.

Zatiaľ v Slovenskej republike nedošlo k prijatiu nového občianskeho zákonníka, ktorý by obsahoval komplexnú úpravu licenčných zmlúv.

Pokiaľ ide o právnu úpravu zamestnaneckých diel, teda takých ktoré vytvárajú autori v súvislosti s plnením pracovných povinností, v novom autorskom zákone došlo k spresneniu a doplneniu právnej úpravy zamestnaneckých diel, najmä sa doplnilo právo zamestnávateľa,

ktorý vykonáva majetkové práva k dielu a to tak že platí, okrem iného i to, že je oprávnený dokončiť dielo, zmeniť dielo a prípadne vykonať aj iný zásah do diela. Tieto oprávnenia zamestnávateľa má autorský zákon v ČR už dávnejšie.

Ak sa vytvorí autorské dielo ako dielo zamestnanecké potom podľa § 58 AZ ČR platí, že:

„Není-li sjednáno jinak, zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem (zaměstnanecké dílo). Zaměstnavatel může právo výkonu podle tohoto odstavce postoupit třetí osobě pouze se svolením autora, ledaže se tak děje při prodeji podniku nebo jeho části.“

Z tejto právnej konštrukcie vyplýva, že zamestnávateľ, ktorý vykonáva autorove majetkové práva, môže prihlásiť ako priemyslový vzor alebo ako ochrannú známku dielo, ktoré bolo vytvorené jeho zamestnancom na splnenie jeho pracovných povinností. Pochopiteľne, že praktické to bude najmä u priemyslových vzorů, pretože tvorba ochranných znáмок nebýva pracovnou povinnosťou.

Odmena za vytvorenie a použitie zamestnaneckých diel je spravidla zahrnutá v mzde, pričom môže mať (§ 58 ods. 6 AZ ČR) „autor zamestnaneckého díla vůči zaměstnavateli má právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, jestliže se mzda nebo jiná odměna vyplacená autorovi zaměstnavatelem dostane do zjevného nepoměru k zisku z využití práv k zaměstnaneckému dílu a významu takového díla pro dosažení takového zisku, není-li sjednáno jinak.“

Autorský zákon v Slovenskej republike takéto ustanovenie nemá, čo nie je dobré. Takýto princíp dodatočných odmien u zamestnanenckých (podnikových) riešení pritom poznáme z úpravy napr. vynálezov.

12.2 DIZAJN – PRŮMYSLOVÝ VZOR

Z označenia tejto časti zjavne vyplýva, že medzi Slovenskou republikou a Českou republikou je rozdiel v terminológii. Zatiaľ čo v Českej republike zostalo označenie průmyslový vzor, v Slovenskej republike

sa zaviedol pojem dizajn. Podľa nášho názoru, a vyplýva to aj z medzinárodných zmlúv, správne by malo byť označenie priemyselný dizajn.

V Slovenskej republike platí zákon č. 444/2002 Z.z., o dizajnoch (ZoD SR) a Českej republike zákon č. 207/2000 Zb., o ochrane průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů (dále aj ZoPV ČR)

Súčasťou našich právnych poriadkov je aj nariadenie Rady (ES) č. 6/2002 zo dňa 12. 12. 2001 o dizajnoch spoločenstva.

Právna úprava v Slovenskej republike ako aj Českej republike je veľmi podobná, ale predsa len sú tu určité odlišnosti.

Odlišnosti nachádzame napríklad v podmienkach ochrany. Podľa ZoD SR v § 3 sa uvádza: „Dizajn je spôsobilý na ochranu, ak je nový a má osobitý charakter.“

V § 5 ZoD SR sa osobitý charakter vymedzuje takto:

„Dizajn má osobitý charakter, ak sa celkový dojem, ktorý vyvoláva u informovaného užívateľa, odlišuje od celkového dojmu, ktorý u takého užívateľa vyvoláva dizajn sprístupnený verejnosti pred dňom vzniku práva prednosti.“

Pri posudzovaní osobitého charakteru sa prihliada na mieru tvorivej voľnosti, ktorú mal pôvodca dizajnu pri tvorbe dizajnu.“

Podľa ZoPV ČR v § 3 sa ako podmienka ochrany uvádza: „Průmyslový vzor je způsobilý ochrany, je-li nový a má-li individuální povahu.“

Individuálna povaha je vymedzená v § 5 ZoPV ČR takto: „Průmyslový vzor vykazuje individuální povahu, jestliže celkový dojem, který vyvolává u informovaného uživatele, se liší od celkového dojmu, který u takového uživatele vyvolává průmyslový vzor, který byl zpřístupněn veřejnosti přede dnem podání přihlášky nebo přede dnem vzniku práva přednosti.“

Při posuzování individuální povahy průmyslového vzoru se přihlíží k míře volnosti, kterou měl při vývoji průmyslového vzoru jeho původce.“

V Slovenskej republike sa teda vyžaduje osobitý charakter a v Českej republike individuálna povaha. Tým, že oba zákony temer zhodne

vymedzujú tieto pojmy, môžeme konštatovať, že individuálna povaha a osobitý charakter na účely ochrany vyjadrujú to isté. V slovenskom jazyku sa individuálnosť vzťahuje skôr ako na jednotlivca, čo je protikladom kolektívnosti. Osobitosť vyjadruje svojráznosť, zvláštnosť, ale aj prejavujúcu individualitu.

Pokiaľ ide o tvorbu dizajnov/priemyselných vzorov v rámci pracovno-právneho vzťahu, treba uviesť, že ZoD SR nepoužíva na rozdiel od ZoPV ČR výslovne pojem zamestnanecký dizajn, čo podľa nášho názoru je nedôvodné. V ČR je § 13 nadpísaný – zaměstanecký průmyslový vzor.

V § 12 ods. 1 ZoD SR sa uvádza: „Ak pôvodca dizajnu vytvoril dizajn v rámci plnenia úloh z pracovnoprávneho vzťahu alebo z obdobného pracovného vzťahu, prechádza právo na dizajn na zamestnávateľa, ak sa účastníci tohto vzťahu nedohodli inak. Právo na pôvodcovstvo tým nie je dotknuté.“

V § 13 ods 1 ZoPV ČR sa uvádza: „Vytvoril-li původce průmyslový vzor ke splnění úkolu vyplývajícího z pracovního poměru, z členského nebo z jiného obdobného vztahu (dále jen „pracovní poměr“), přechází právo na průmyslový vzor na toho, kdo původci vytvoření průmyslového vzoru zadal, (dále jen „zadavatel“), není-li smlouvou stanovené jinak. Právo na původcovství tím není dotčeno.“

V ZoPV ČR sa pre zamestnávateľa používa aj pojem zadavateľ.

Pokiaľ ide o rozsah ochrany je úprava oproti českej stručnejšia. V § 14 ZoD SR sa uvádza:

„Rozsah ochrany je daný vyobrazením dizajnu, ako je zapísaný v registri, s výnimkou znakov podľa § 7. Do rozsahu ochrany patrí každý dizajn, ktorý u informovaného užívateľa nevyvoláva odlišný celkový dojem.“

Pri posudzovaní rozsahu ochrany sa prihliada na mieru tvorivej voľnosti, ktorú mal pôvodca dizajnu pri tvorbe dizajnu.“

V § 10 ZoPV ČR, je úprava precíznejšia, a v ňom sa uvádza:

„Rozsah ochrany je dán vyobrazením průmyslového vzoru tak, jak je zapsán v rejstříku, s výjimkou znaků, které jsou předurčeny technickou funkcí průmyslového vzoru, nebo znaků, které musí být nutně reprodukovány v přesném tvaru a rozměrech, aby mohl výrobek, v němž je

průmyslový vzor ztělesněn nebo na kterém je aplikován, být mechanicky spojen s jiným výrobkem nebo umístěn do jiného výrobku, kolem něj nebo proti němu tak, aby oba výrobky mohly plnit svou funkci. Do rozsahu ochrany vyplývající ze zápisu průmyslového vzoru spadá každý průmyslový vzor, který nevyvolává u informovaného uživatele odlišný celkový dojem.

*Při posuzování rozsahu ochrany musí být přihlédnuto k míře volnosti, kterou měl jeho původce při **vývoji** průmyslového vzoru.“*

Vzhľadom k tomu, že pri vytváraní dizajnu/ priemyselného vzoru ide vlastne o tvorivú autorskú činnosť je správnejšie používať pojem tvorba a nie vývoj.

Pokiaľ ide o práva zo zapísaného dizajnu/priemyselného vzoru, v ZoPV ČR sa výslovne neuvádza, že je možné k nemu možné zriadiť záložné (zástavní) právo a je dokonca aj podrobnejšia úprava záložného práva v zákone. To pravda neznamena, že by sa na priemyselné vzory nemohlo zriadiť zástavní právo.³¹

Pokiaľ ide o právnu úpravu zániku ochrany, tá je tak isto upravená odlišne. Podľa nášho názoru správnejšia je úprava v Českej republike podľa ktorej (§ 26 ZoPV ČR) dochádza k **zániku práv** zo zapísaného průmyslového vzoru, pričom v ZoD SR (§ 26) je upravený **zánik dizajnu**. Dizajn resp. průmyslový vzor ako taký nezanikne (nezmizne), ale môžu zaniknúť práva z dizajnu resp. průmyslového vzoru.

Podľa uvedeného § 26 ZoPV ČR právo ze zapsaného průmyslového vzoru zaniká, jestliže

- a) uplyne doba ochrany,
- b) vlastníků průmyslového vzoru se ho vzdá; v tomto případě právo zanikne dnem, kdy tato skutečnost byla vyznačena v rejstříku. Vážnou-li na průmyslovém vzoru práva třetích osob, Úřad zániku průmyslového vzoru vyznačí až poté, kdy obdrží od vlastníka průmyslového vzoru důkaz o tom, že tyto třetí osoby byly o tomto záměru vlastníka průmyslového vzoru informovány.

³¹ O problematice záložného práva pozri: KRATOCHVÍL, J. *Nový občanský zákoník a oblast průmyslového vlastnictví*. In: JAKL, L. a kol. *Nový občanský zákoník a práva k duševnímu vlastnictví*. Praha: MUP, 2014, s. 26 a nasl.

Podľa uvedeného § 26 ZoD SR zapísaný dizajn zanikne

- a) skončením jeho platnosti,
- b) odo dňa účinnosti vzdania sa zapísaného dizajnu podľa odseku pričom vzdanie sa zapísaného dizajnu nadobúda účinnosť odo dňa doručenia oznámenia o vzdaní sa úradu alebo odo dňa, ktorý je v oznámení uvedený ako deň, ku ktorému sa majiteľ zapísaného dizajnu alebo všetci spolumajitelia zapísaného dizajnu vzdajú zapísaného dizajnu. Vzdanie sa zapísaného dizajnu, na ktorom viaznu práva tretích osôb zapísané v registri, nadobudne účinnosť len po predložení písomného súhlasu osoby, ktorej práva a oprávnené záujmy môžu byť zánikom zapísaného dizajnu dotknuté. To isté platí v prípade existencie súdneho sporu zapísaného v registri, ktorého predmetom je právo na dizajn, a to až do uplynutia šiestich mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia súdu.

Vo vzťahu dizajnu resp. průmyslového vzoru k autorskému právu poukážeme na určité rozdielnosti.

V § 1 ods. 2 ZoPV ČR sa uvádza: *„Ustanoveními tohoto zákona není dotčena ochrana poskytovaná shodným předmětům podle práva autorského, občanského, práva k ochranným známkám, popřípadě jiným zvláštním právním předpisem.“*

Na druhej strane v § 1 ods. 2 ZoD SR sa uvádza: *„Tento zákon nena-
hrádza ochranu poskytovanú rovnakým predmetom podľa osobitných predpisov.“*

12.3 VYNÁLEZY

Právna úprava ochrany vynálezov je v Slovenskej republike upravená v zákone č. 435/2001 Z.z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach (patentový zákon), v texte „PZ SR“.

V Českej republike zostal po mnohých novelizáciách platný zákon č. 527/1990 Zb. o vynálezoch a zlepšovacích návrhoch³², v texte „ZVaZN

³² Pôvodne bol zákon č. 527/1990 Zb. o vynálezoch, zlepšovacích návrhoch a priemyselných vzoroch spoločný pre Českú a Slovenskú republiku. V SR zostal v platnosti iba v časti o zlepšovacích návrhoch.

ČR“. Ako vyplýva z vyššie uvedeného, priemyselné vzory majú osobitnú úpravu aj v Českej republike.

Pokiaľ ide o podmienky patentovateľnosti sú takmer rovnaké, až na nejaké drobnosti. Tak napríklad v § 5 ods. 1 PZ SR sa uvádza:

„Patenty sa udeľujú na vynálezy zo všetkých oblastí techniky, ktoré sú nové, zahŕňajú vynálezcovskú činnosť a sú priemyselne využiteľné.“

Oproti tomu v ZVaZN ČR sa uvádza: *„Patenty se udělují na vynálezy, které jsou nové, **jsou výsledkem** vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné.“*

Pokiaľ ide o výluky z patentovania, výpočet toho to čo sa nepovažuje za vynález je zhodný v § 3 ods. 2 ZVaZN ČR a v § 5 ods. 3 PZ SR, s tým, že navyše sa v slovenskom uvádzajú aj výslovne počítačové programy. To vzhľadom na vývoj v oblasti patentovania vynálezov nepovažujeme za správne.

Podľa § 6 ods. 1 písm. e) sa patenty okrem iného neudeľujú na vynálezy, ktorých obchodné využívanie by bolo v rozpore s verejným poriadkom alebo s dobrými mravmi. Samotný zákaz využívania vynálezu zákonom sa nepovažuje za rozpor s verejným poriadkom alebo s dobrými mravmi v zmysle tohto ustanovenia.

V § 4 ZVaZN ČR sa uvádza že patenty sa okrem iného neudeľujú na vynálezy: *„...jejichž využití by se přičilo veřejnému pořádku nebo dobrým mravům; to nelze vyvodit pouze z toho, že využití vynálezu je zakázáno právním předpisem.“*

V slovenskom zákone je zákaz udeľovania patentov viazaný na obchodné využívanie vynálezov, čo v čase konania o prihláške vynálezu nie je možné zistiť, preto je to nadbytočné a nám sa javí česká úprava správnejšia.

V prípade vynálezov český zákon upravuje podnikový vynález v § 9 ZVaZN ČR (u priemyselných vzorov zamestnanecký), pričom slovenský tento pojem nepoužíva, aj keď v podstate v § 11 PZ SR ho upravuje. V súvislosti s „podnikovým“ vynálezom sa v slovenskej úprave hovorí o práve na riešenie a v českej o práve na patent. Vzhľadom na skutočnosť, že zamestnávateľ ako podľa slovenskej tak aj podľa českej úpravy nemusí podať ani prihlášku vynálezu, tak je správnejšie v štádiu vytvorenia vynálezu používať právo na riešenie.

Ďalšie rozdiely možno vidieť u prihlášok. Slovenský zákon používa pojem patentová prihláška alebo iba pojem prihláška, pričom česká úprava používa pojem prihlášku vynálezu. Podľa nášho názoru sa podáva prihláška vynálezu za účelom udelenia patentu, takže je správne používať označenie prihláška vynálezu a nie prihláška patentu.

12.4 ÚŽITKOVÉ VZORY

Ochrana úžitkovým vzorom patrí k mladším priemyselno-právnym inštitútom. Pôvodne v oboch krajinách sa táto forma ochrany zaviedla v roku 1992 a to zákonom č. 478/1992 Zb. o úžitkových vzoroch (ZUV ČR). V Českej republike platí tento zákon v znení neskorších predpisov dodnes. V Slovenskej republike tento zákon s určitými zmenami a doplneniami platil do prijatia novej úpravy a to zákona č. 517/2007 Z.z., o úžitkových vzoroch (ZÚV SR).

Vymedzenie predmetu ochrany úžitkovým vzorom je skoro rovnaké až na požiadavku vynálezcovskej úrovni. V § 4 ZÚV SR sa uvádza: „*Technické riešenie je spôsobilé na ochranu úžitkovým vzorom, ak je nové, je **výsledkom vynálezcovskej činnosti** a je priemyselne využiteľné.*“ Vynálezcovská činnosť je následne vymedzená v § 8 ZÚV SR.

Technické riešenie sa považuje za výsledok vynálezcovskej činnosti, ak pre odborníka nevyplýva zrejším spôsobom zo stavu techniky.

V § 1 ZUV ČR sa uvádza: „Technická řešení, která jsou nová, přesahují rámec pouhé odborné dovednosti a jsou průmyslově využitelná, se chrání užitnými vzory.“

V prvom prípade je zakotvená požiadavka na vynálezcovskú činnosť, pričom je následne vymedzená tak, že ide o činnosť, ktorá pre odborníka nevyplýva zrejším spôsobom zo stavu techniky a v druhom je požiadavka na činnosť presahujúcu pouhé odborné dovednosti.

12.5 OCHRANNÉ ZNÁMKY

Ochranné známky patria medzi tradičné a najstaršie inštitúty práv na označenie. Od 1. januára 2010 problematiku ochranných známok

v Slovenskej republike upravuje zákon č. 506/2009 Z.z., o ochranných známkach (ďalej v texte len „ZOZ SR“).

V Českej republike platí zákon č. 441/2003 Sb. o ochranných známkách ve znění pozdějších předpisů (ďalej v texte „ZOZ ČR“).

Súčasťou našich právnych poriadkov je aj nariadenie Rady (ES) č. 207/2009 zo dňa 26. februára 2009 o ochrannnej známke Spoločenstva (Ú.v. ES L 78, 24. 3. 2009). Obe krajiny prispôsobili právnu úpravu európskej legislatívy, pričom v niektorých otázkach sú určité odlišnosti.

Obe úpravy vymedzujú ochrannú známku ako označenie, ktoré je možné graficky znázorniť, a teda nepripúšťajú zápis napr. zvukových, či iných ochranných znáмок, čo umožňuje nariadenie o ochrannnej známke spoločenstva. Pokiaľ ide o možnosti podať námietky proti zápisu určitého označenia do registra ako ochrannú známku, dôvody pre podanie námietok sú temer identické. Rozdiel je v možnosti podať námietky z dôvodu, že prihláška nebola podaná v dobrej viere. V Českej republike v zákone o ochranných známkach v zmysle § 7 ods. 1 písm. k) môže ten, kto je dotknutý na svojich právach prihláškou, ktorá nebola podaná v dobrej viere podať námietky. V slovenskom zákone je to absolútna výluka zo zápisnej spôsobilosti, ktorú Úrad skúma z úradnej povinnosti (§ 5 ods. 1 písm. j/ ZOZ). Sme toho názoru, že Úrad nemusí mať vždy vedomosti o tom, že prihláška nebola podaná v dobrej viere. Pokiaľ ide o podanie námietok, oba zákony stanovujú rovnako, že je potrebné ich podať do troch mesiacov od zverejnenia prihlášky ochrannej známky. V Slovenskej republike prevláda názor, že je to lehota hmotnoprávna, a teda je zachovaná, ak do troch mesiacov námietky dôjdu na Úrad. Podľa nášho názoru je to lehota procesná a je zachovaná, ak sa posledný deň podajú námietky na poštovú prepravu.

Pokiaľ ide o zrušenie ochrannej známky na základe súdneho rozhodnutia zákon o ochranných známkach v Českej republike upravuje v § 31 ods. 2: *v řízení zahájeném na návrh podaný do 6 měsíců od právní moci soudního rozhodnutí, podle něhož je užití ochranné známky nedovoleným soutěžním jednáním, Úřad tuto ochrannou známku zruší. Lhůtu k podání návrhu na zrušení nelze prodloužit a její zmeškání nelze prominout.* Zákon o ochranných známkach v Slovenskej republike v § 34 ods. 2 okrem prípadu, že použitie tejto ochrannej známky je neka-

lé súťažné konanie, zakotvuje aj možnosť zrušiť ochrannú známku na základe súdneho rozhodnutia, podľa ktorého:

- ochranná známka obsahujúca meno a priezvisko alebo vyobrazenie fyzickej osoby, prípadne jej pseudonym porušuje práva na ochranu osobnosti,
- ochranná známka obsahujúca názov alebo obchodné meno fyzickej osoby alebo právnickej osoby zasahuje do jej dobrej povesti,
- ochranná známka zasahuje do starších práv na autorské dielo.

Návrh na zrušenie ochrannej známky musí byť tak isto podaný v lehote šiestich mesiacov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti súdneho rozhodnutia.

V platnej úprave známkového práva v SR sa zakotvila ochrana nezapísaného označenia v tom zmysle, že používateľ nezapísaného označenia (loga), ktoré používal v obchodnom styku pred podaním prihlášky ochrannej známky iného subjektu a ktoré nadobudlo rozlišovaciu spôsobilosť pre rovnaké alebo podobné tovary alebo služby, a ak takéto označenie nemá iba miestny dosah, má možnosť podat' námietky proti zapísaniu označenia iným subjektom, ktoré by bolo zhodné či zameniteľné s týmto nezapísaným označením do registra ako ochrannú známku (§ 7 písm. f/ ZOZ). Zákon o ochranných známkach v Českej republike temer zhodne upravuje takýto dôvod odmietnutia ochrany v § 7 ods. 1. písm. g/, ak námietky proti zápisu sa podajú *uživatelé nezapísaného označení nebo jiného označení užívajícího v obchodním styku pro shodné nebo podobné výrobky nebo služby, které je shodné s přihlašovaným označením nebo je mu podobné, pokud označení nemá místní dosah a právo k tomuto označení vzniklo před dnem podání přihlášky.*

Majiteľ loga (nezapísaného označenia) má však ešte jeden právny prostriedok na ochranu a to voči majiteľovi už zapísanej ochrannej známky. Podľa § 35 ods. 3 ZOZ Úrad vyhlási ochrannú známku za neplatnú na návrh používateľa nezapísaného označenia, ak bola zapísaná do registra ochranná známka zhodná alebo podobná s nezapísaným označením (logom), ktoré používaním v obchodnom styku nadobudlo rozlišovaciu spôsobilosť pre rovnaké alebo podobné tovary alebo služby pred dňom podania prihlášky napadnutej ochrannej známky, ak takéto nezapísané označenie nemá iba miestny dosah.

Z rovnakého dôvodu je možné vyhlásiť ochrannú známku za neplatnú aj v Českej republike (§ 32 ods. 3 ZOZ ČR).

12.6 OBCHODNÉ MENO – OBCHODNÍ FIRMA

Obchodné meno je upravené v § 8 až 12 Obchodného zákonníka SR. V Českej republike sa používa namiesto obchodného mena pojem **obchodní firma**. Úprava je už v novom občianskom zákonníku ČR. Na Slovensku sa pojem firma skôr spája s podnikom ako takým, nie s jeho názvom.

Právna úprava obchodní firmy je v § 423 a nasl. NOZ: *„Obchodní firma je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Podnikatel nesmí mít víc obchodních firem. Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé. Kdo byl dotčen ve svém právu k obchodní firmě, má stejná práva jako při ochraně před nekalou soutěží. Na rozdíl napr. od ochranných známok, které může mít aj viaceré, obchodná firma může byť iba jedna.“*

V ďalšom ustanovení (§ 424 NOZ) je vyjadrená požiadavka aby obchodná firma nebola zameniteľná s inou obchodnou firmou a nesmie pôsobiť klamlivo.

Obchodná firma môže byť v obchodnom registri zapísaná aj pre človeka, pričom ju tvorí jeho meno.³³

V zmysle § 427 NOZ: *„Kdo nabude obchodní firmu, má právo ji používat, pokud k tomu má souhlas svého předchůdce nebo jeho právního nástupce; vyžaduje se však, aby k obchodní firmě připojil údaj vyjadřující právní nástupnictví. Při přeměně právnické osoby přejde obchodní firma na právního nástupce, pokud s tím souhlasí; souhlas jiné osoby se nevyžaduje. Má-li právnická osoba více právních nástupců a neurčí-li se, na kterého z nich obchodní firma přechází, nepřejde obchodní firma na žádného z nich.“*

³³ O novej právnej úprave obchodnej firmy v novom občianskom zákonníku pozri: BOHÁČEK, M. *Obecné otázky nového občanského zákoníku z hlediska práv k duševnímu vlastnictví*. in: JAKL, L. a kol. *Nový občanský zákoník a duševní vlastnictví*. Metropolitní univerzita Praha, 2012, ISBN 978-80-86855-87-5, s. 26 a nasl.

Po obsahovej stránke je však úprava v oboch krajinách dosť podobná. Rozdiel napríklad spočíva v tom, že podľa českej úpravy sa ustanovenia o firme nepoužijú na podnikateľov, ktorí sa nezapisujú do obchodného registra. Obchodné meno fyzických osôb sa zapisuje do živnostenského alebo iného registra a obchodné meno právnických osôb do obchodného registra.

12.7 PRÍSLUŠNOSŤ SÚDOV V SPOROCH Z PRÁV DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA

Pokiaľ ide o príslušnosť súdov v sporoch vyplývajúcich z práva duševného vlastníctva, v sporoch o ochranu porušených alebo ohrozených nekalým súťažným konaním alebo v sporoch o ochranu názvu a povesti právnických osôb je právna úprava pomerne rozdielna.

V Českej republike v zmysle zákona č. 99/1963 Sb., občanského sudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, vyššie uvedené spory rozhodujú krajské sudy ako sudy prvého stupňa. Túto úpravu treba považovať za správnu, nakoľko sa tým zabezpečuje možnosť mať špecializované senáty pre túto špecifickú oblasť sporov.

V Slovenskej republike od 1. 7. 2016 bude platiť nový sporový poriadok, zákon č. 160/2015 Z.z. podľa ktorého spory z priemyselného vlastníctva bude rozhodovať jediný súd, a to Okresný súd v Banskej Bystrici ale spory z nekalej súťaže už tri okresné sudy a to Okresný súd Košice I., Okresný súd v Banskej Bystrici a Okresný súd Bratislava I. V prvom rade je nelogické, že je rozdielna príslušnosť vo veciach priemyselného vlastníctva a vo veciach nekalej súťaže, po druhé, že je iba jediný súd pre spory z oblasti priemyselného vlastníctva a po tretie že v oblasti autorského práva zostala príslušnosť na okresných súdoch. To je veľmi nesúrodá a hlavne nie dobrá úprava príslušnosti súdov.

12.8 PREDBEŽNÉ OPATRENIA – NEODKLADNÉ OPATRENIA

Ako sme už vyššie uviedli, od 1. 7. 2016 nadobudne účinnosť aj nový Civilný sporový poriadok – zákon č. 160/2015 Z.z. (ďalej aj „CSP“).

Ten upúšťa od doterajšieho inštitútu predbežných opatrení. Predbežné opatrenia zostali v platnosti v Občanském soudním řádu – zákon č. 99/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů (ďalej aj „OSŘ“).

V novej právnej úprave civilného procesu sa teda zavádza namiesto predbežného opatrenia inštitút **neodkladné opatrenia** (§ 324 a nasl. CSP). Súd môže na návrh nariadiť neodkladné opatrenie a to pred začatím konania, počas konania alebo aj po jeho skončení. Na konanie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia je príslušný okresný súd.

Neodkladné opatrenie súd nariadi iba za predpokladu, ak sledovaný účel nemožno dosiahnuť zabezpečovacím opatrením.

V zmysle § 343 CSP zabezpečovacím opatrením môže súd zriadiť záložné právo na veciach, právach alebo na iných majetkových hodnotách dlžníka na zabezpečenie peňažnej pohľadávky veriteľa, ak je obava, že exekúcia bude ohrozená.

Dôvody pre nariadenie neodkladného opatrenia sú podobné tým aké boli zakotvené pre predbežné opatrenia. V zmysle § 325 CSP neodkladné opatrenie môže súd nariadiť, ak je potrebné bezodkladne upraviť pomery alebo ak je obava, že exekúcia bude ohrozená.

Rovnako ako tomu bolo u predbežných opatrení aj v súvislosti s právom duševného vlastníctva sa osobitne upravili neodkladné opatrenia vo veciach práva duševného vlastníctva. Neodkladným opatrením môže súd nariadiť strane, aby sa zdržala konania, ktorým ohrozuje alebo porušuje právo duševného vlastníctva (§ 341 CSP).

Ako sme vyššie uviedli, neodkladné opatrenia je možné nariadiť aj pred začatím konania vo veci samej. V takom prípade súd určí lehotu na podanie žaloby a márnym uplynutím tejto lehoty neodkladné opatrenie zaniká.

Súd môže na návrh úspešného žalobcu priznať právo zverejniť rozsudok alebo jeho časť na trovy žalovaného. Vo výroku rozsudku určí rozsah, formu, spôsob zverejnenia a výšku trov zverejnenia rozsudku, prípadne výšku preddavku, ktorý je potrebné zložiť žalobcovi, ktorého žalobe sa vyhovel.

Rovnako ako to je u predbežných opatrení aj v novej právnej úprave sa zakotvuje možnosť zložiť zábezpeku. Navrhovateľ neodkladného

opatrenia môže navrhnúť, aby ten, kto ohrozuje alebo porušuje právo duševného vlastníctva, mohol namiesto zdržania sa takého konania zložiť zábezpeku do úschovy súdu na náhradu škody alebo inej ujmy vzniknutej ohrozovaním alebo porušovaním práva duševného vlastníctva. O výške zábezpeky rozhodne súd uznesením, v ktorom určí výšku zábezpeky, ako aj lehotu, v ktorej je potrebné zábezpeku zložiť (§ 342 CSP).

Následne zo zloženej zábezpeky sa uspokojí právoplatne priznaná náhrada škody alebo inej ujmy, ktorá bola navrhovateľovi priznaná. Povinnosť nahradiť škodu alebo inú ujmu, ktorá nebola z tejto zábezpeky uspokojená, tým nie je dotknutá.

Súd vráti zloženú zábezpeku, ak

- a) bol návrh na nariadenie neodkladného opatrenia právoplatne zamietnutý,
- b) bolo konanie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia právoplatne zastavené,
- c) navrhovateľ nepodal v lehote určenej súdom žalobu vo veci samej alebo
- d) sa návrhu vo veci samej nevyhovelo.

Na druhej strane, podľa zákona o ochranných známkach, môže súd v rozhodnutí o predbežnom opatrení aj bez návrhu uložiť navrhovateľovi povinnosť zložiť peňažnú záruku v primeranej výške, prípadne podmieniť vykonateľnosť tohto rozhodnutia splnením uloženej povinnosti. Pri rozhodovaní o výške peňažnej záruky súd prihliadne na rozsah majetkovej, či nemajetkovej ujmy, ktorá môže vzniknúť odporcovi vykonaním predbežného opatrenia, ako aj na majetkové pomery navrhovateľa. Uloženie povinnosti zložiť záruku však nesmie byť podstatnou prekážkou účelného uplatnenia práva (§ 13 ods. 2 ZOZ). Z tejto peňažnej záruky potom možno nahradiť ujmu alebo náklady nemajetkovej ujmy v peniazoch, ak boli spôsobené vykonaním predbežného opatrenia vydaného bez primeraného dôvodu. Záruka sa vráti navrhovateľovi, ak v lehote šiestich mesiacov odo dňa, keď sa odporca dozvedel o vzniku ujmy nedôjde k uplatneniu nároku na náhradu škody alebo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch na súde, alebo ak nedôjde dohode účastníkov o použití záruky (§ 13 odst. 4 ZOZ).

Charakteristickou črtou predbežných opatření a týká sa to aj neodkladných opatření je to, že soud může nariadiť obsahovo rovnaké povinnosti ako v rozhodnutí vo veci samej.

Vo veciach nekalej sůtáže platí judikát – R 14/1998 podľa ktorého, aj keď spravidla platí, že predbežné opatrenie nemá ukladať obsahovo rovnaké povinnosti, aké by boli uložené rozhodnutím vo veci samej, možno nariadiť predbežné opatrenie zakazujúce určité konanie rovnako, ako petit žaloby o zdržanie sa takého konania, ktoré napĺňa skutkové znaky nekalosůtážného konania.

Možnosť predbežným opatrením ukladať rovnaké povinnosti ako v rozhodnutí vo veci samej, ak oneskorenie môže oprávnenej osobe spôsobiť ťažko napravitelnú majetkovú či nemajetkovú ujmu, je zakotvená aj v § 13 zákona č. 506/2009 Z.z., o ochranných známkach, § 34 patentového zákona č. 435/2001 Z.z., § 29 zákona č. 444/2002 Z.z., o dizajnoch, a v § 11 zákona č. 469/2003 Z.z., o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov.

Ďalšia osobitosť predbežných opatření vo veciach duševného vlastníctva spočíva v tom, že v dôsledku nariadenia, ale aj v dôsledku nenariadenia predbežného opatrenia, môže nastať značná ujma. To zvyšuje zodpovednosť predovšetkým navrhovateľa, aby dobre zvážil, či je opodstatnené žiadať vydanie predbežného opatrenia.

Občanský soudní řád neupravuje osobitne predbežné opatrenia vo veciach práva duševného vlastníctva, čo však neznamená, že všeobecná úprava by to znemožňovala.

Občanský soudní řád upravuje v § 75b aj zabezpečenie náhrady škody. „K zajištění náhrady škody nebo jiné ujmy, která by vznikla předběžným opatřením, je navrhovatel povinen složit nejpozději ve stejný den, kdy podal u soudu návrh na nařízení předběžného opatření, jistotu ve výši 10 000 Kč a v obchodních věcech ve výši 50 000 Kč. Dospěje-li předseda senátu k závěru, že složená jistota zjevně nepostačuje k zajištění náhrady škody nebo jiné ujmy, která by vznikla předběžným opatřením, vyzve navrhovatele bezodkladně, aby do 3 dnů složil doplatek jistoty ve výši, kterou stanoví s přihlédnutím k okolnostem případu. Podalo-li návrh na předběžné opatření více navrhovatelů, jsou povinni jistotu a doplatek jistoty složit společně a nerozdílně.“ Z hľadiska možnej ujmy vo veciach práva duševného vlastníctva je to však veľmi nízka suma.

ZÁVĚR

Lze konstatovat, že se kolektivu spoluautorů předkládané publikace podařilo vytvořit podklad, který napomůže ke splnění cíle obsaženého ve výzvě Evropské komise k předkládání návrhů směřujících ke zvýšení povědomí o hodnotě a přínosech duševního vlastnictví a o újmě, kterou porušování práv k duševnímu vlastnictví způsobuje. V daném případě se cíl zaměřuje na občany České republiky a Slovenské republiky, zejména na mládež středních a odborných škol, pro které má zvýšení znalostí o právech k duševnímu vlastnictví a o jejich prosazování do budoucna mimořádný význam. Proto byla publikace vytvořena ve formě podkladu, který základní informace a znalosti o této problematice obsahuje. Jde jednak o její části, které pojednávají o právech autorských a právech souvisejících, o právech průmyslových, zahrnujících práva k vynálezům, užitim vzorům, průmyslovým vzorům, ochranným známkám, označením původu a zeměpisným označením, o transferu technologií, se zaměřením na licenční smlouvy a smlouvy o převodu práv k nemotným statkům. Samostatná část je věnována specifickým otázkám právní ochrany práv k du-

ševnímu vlastnictví ve Slovenské republice a komparaci s těmito právy v České republice.

Publikace byla vytvořena na základě předchozí analýzy kolektivem význačných odborníků, kteří na Metropolitní univerzitě Praha zajišťují výuku a výzkum v oblasti práv k duševnímu vlastnictví. Díky tradiční spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích se podařilo provést i srovnání právní úpravy duševního vlastnictví ve Slovenské republice a České republice. Jednotlivé kapitoly vycházejí nejen z národních právních úprav, ale berou v úvahu úpravy v rámci Evropské unie evropské rozhodovací praxe, zejména Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví.

Lze předpokládat, že se předložená publikace stane podkladem nejen pro akce, které se uskutečňují v rámci projektu Raising Awareness about the Value of Intellectual Property in the Czech Republic and Slovakia, 2015-1320150006, ale bude sloužit jako jeden z prostředků k dalšímu vzdělávání v této oblasti.

CONCLUSION

It is possible to state, that the joint author's team of submitted publication succeeded in creating the basis, which will help to fulfill the object included in the challenge of European Commission for submitting proposals, oriented to raising of awareness of the intellectual property value and benefit and of injury, which the infringement of intellectual property rights causes. In the present case the object is aimed to the residents of Czech Republic and Slovak republic, especially to young peoples in secondary and vocational schools, for which the increasing of knowledges on the intellectual property rights and on their enforcement in future has extreme meaning. Therefore the publication was created in the form of ground, which includes the basic information and knowledges on these problems. It is concerned to the parts which deal with the author rights and the relating rights, to the industrial rights, including the rights to patents, utility models, industrial designs, trademarks, appellations of origin, geographical indications, transfer of technologies, aimed at licensing agreements and deeds of transfer of rights to intangible assets. Separate part is related to the specific questions of legal protection of intellectual property in Slovak republic and comparison with such rights in Czech Republic.

The publication was created on the basis of previous analysis made by the team of important experts, which provide education and investigation in the field of the intellectual property rights in the Metropolitan University Prague. Thanks to the traditional cooperation with the Law Faculty in the name of Pavel Josef Šafařík in Kosice, the authors were able to make the comparison of the legal form of intellectual property in Slovak Republic and Czech Republic. Particular chapters start not only from the national legal form, but they also take into consideration the modifications within the scope of European decision practice, especially Office for Harmonization in the Internal Market [Trademarks and Designs].

We can suppose, that submitted publication will turn into the source not only for the actions, which take place in terms of grant "Raising Awareness of Intellectual Property Rights in Czech republic and Slovak Republic", but it will also serve as one of the means leading to the further education in this field.

POUŽITÁ LITERATURA

BAČKOVSKÝ, K. *Vynalézání a vynálezy*. Praha: ÚPV, 1970.

BOHÁČEK, M., JAKL, L. *Právo duševního vlastnictví*. Praha: VŠE Praha, 2002

BRUGGER, W. *Filosofický slovník*. Překlad z něm. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 471–473.

CAREY, S. a *Beginner's Guide to Scientific Method*. Belmont: Thomson/Wadsworth, 2004.

CORNISH, W. R. *Patents, Copyright, Trademarks and Allied Rights*. London: Sweet & Maxwell, 1989.

ČADA, K. *Strategie průmyslového vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014. ISBN 978-80-86855-46-2.

ČMERJKOVÁ, S. *Jak napsat odborný text*. Praha: LEDA, 1999.

FAJKUS, B. *Filosofie a metodologie vědy*. Praha: ACADEMIA, 2005.

HORÁČEK, R., BISKUPOVÁ, E., /de KORVER, Z. *Práva na označení a jejich vymáhání* (Zákon o ochranných známkách, Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení, Zákon o vymáhání práv z

průmyslového vlastnictví). Komentář. 3. doplněné vydání. – Praha: C. H. Beck, 2015.

HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011.

HORÁČEK, R., MACEK, J., BISKUPOVÁ, E. *Sbírka správních a soudních rozhodnutí ve věcech průmyslového vlastnictví v letech 2007 – 2010*, II. díl. Praha: C. H. Beck, 2011.

HRABÁK, J., ŠTĚPÁNEK, V. *Úvod do teorie literatury*. Praha: SPN, 1987.

JAKL, L. *Logické postupy při práci s vynálezy, vzory a označeními*. Praha: MUP, 2008.

JAKL, L. *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Praha: MUP, 2010.

JAKL, L. *Právní ochrana vynálezů a průmyslových vzorů*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2004. ISBN 80-7282-017-6

JAKL, L. *Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví-Repetitorium*. Praha: MUP, 2008. ISBN 978-80-86855-63-9.

JAKL, L. *Vypracování popisu a definování nároků na ochranu vynálezu a užitého vzoru*. Praha: MUP, 2009.

JAKL, L. *Duševní vlastnictví a jeho ochrana*. Metropolitní univerzita. Praha, 2014

312s. ISBN: 978-80-87956-00-7.

JAKOB, S.R., ALEXANDER D., FISCHER, M. *Guidebook to Intellectual Property*, Siuxth edition, Oxford: Hart Publishing, 2013.

de KORVER, Z. *Sporná řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2014.

Metodické pokyny pro řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví, Praha: Úřad průmyslového vlastnictví (aktualizované znění www.upv.cz).

MEŠKO, D. a kol. *Akademická příručka*. Martin: Osveta, 2006.

OBERHOLTZER, S. L. *The basic principles of Intellectual Property Law*. Chicago: Brinks Hofer Gilson & Lione, 2009.

OTTO, J. *Ottův slovník naučný*. Praha, 1907, s. 487–488.

OCHRANA, F. *Metodologie vědy. Úvod do problému*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1609-4.

POPPER, K. R. *Logika vědeckého bádání*. Praha: Oikoymenh, 1997.

ŠANDEROVÁ, J. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha: SLON, 2009. ISBN 978-80-86429-40-3.

TALLOVÁ, L. Metodologie vědecké práce autorskoprávní ochrana literárního díla. *Acta MUP Právní ochrana duševního vlastnictví*, roč. 5, č. 2/2014, str. 4–35. Praha: MUP Press, 2014.

TELEC, I. *Autorský zákon: Komentář*. 1. vyd., Praha: C. H. BECK, 1997. 504 s. ISBN 80-7179-106-7, str. 195.

TONDL, L. *Věda, technika a společnost. Soudobé tendence a transformace vzájemných vazeb*. Praha: Filosofia, 1994.

VOJČÍK, P. at al. *Právo duševného vlastnictva*. Plzeň: Aleš Čeněk, ISBN 978-80-7380-373-5.

VOJČÍK, P. at al. *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. Tretie doplnené a preporacované vzdanie, Košice: Iura Edition.

VOJČÍK, Peter et al. *Právo duševného vlastnictva – 2 upr. vydanie*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2014. 494 s., ISBN 978-80-7380-527-2 (brož.).

Judikatura (správní rozhodnutí Úřadu) www.upv.cz.

Judikatura (rozsudky Nejvyššího správního soudu) www.nssoud.cz

Judikatura (rozsudky Soudního dvora Evropské unie) www.curia.eu

PRAMENY PRÁVA V OBLASTI PRŮMYSLOVÉHO A JINÉHO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ ČR

V PLATNÉM ZNĚNÍ / VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Zákon č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví

Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví

Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách

Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení

Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích

Zákon č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů

Zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech

Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů

Zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků

Zákon č. 474/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích

Vyhláška č. 550/1990 Sb., o řízení ve věcech vynálezů a průmyslových vzorů

Vyhláška č. 21/2002 ze dne 21. prosince 2001, kterou se mění vyhláška Federálního úřadu pro vynálezy č. 550/1990 Sb.

Vyhláška č. 550/1990 Sb., o řízení ve věcech vynálezů a průmyslových vzorů ve znění vyhlášky č. 21/2002 Sb.

Vyhláška č. 97/2004 Sb., k provedení zákona o ochranných známkách, v platném znění

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 243 ze dne 31. 5. 2002, kterou se provádí zákon č. 452/2001 Sb. o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele

Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, v platném znění

Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, Sazebník správních poplatků Úřadu průmyslového vlastnictví

Zákon č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích

Zákon č. 173/2002 Sb., o poplatcích za udržování patentů a dodatkových ochranných osvědčení pro léčiva a pro přípravky na ochranu rostlin a o změně některých zákonů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Vybrané mezinárodní smlouvy

Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví podepsaná ve Stockholmu dne 14. 7. 1967, změněná dne 2. 10. 1979 (vyhl. č. 69/1975 Sb. ve znění vyhl. č. 80/1985 Sb.)

Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví (Pařížská unijní úmluva) ze dne 20. 3. 1883, revidovaná v Bruselu dne 14. 12. 1900, ve Washingtonu dne 2. 6. 1911, v Haagu dne 6. 11. 1925, v Londýně dne 2. 6. 1934, v Lisabonu dne 31. 10. 1958 a ve Stockholmu dne

14. 7. 1967 a změněná dne 2. 10. 1979 (vyhl. č. 64/1967 Sb., ve znění vyhl. č. 81/1985 Sb.)

Bernská úmluva o ochraně děl literárních a uměleckých, po provedených revizích známá jako – Revidovaná úmluva bernská – RÚB (vyhl. č. 133/1980, ve znění vyhl. č. 19/1985 Sb.)

Všeobecná úmluva o autorském právu – VÚA, uzavřená v Ženevě v roce 1952 a revidovaná v Paříži v roce 1971 (vyhl. č. 134/1980 Sb.)

Římská úmluva na ochranu výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací z roku 1961 (vyhl. č. 192/1964 Sb., ve znění red. sděl. č. 157/1965 Sb.)

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (sděl. č. 33/2002 Sb.)

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví – TRIPS z roku 1995 (vyhl. č. 191/1995 Sb.)

Madridská dohoda o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží ze dne 14. 4. 1891, revidovaná ve Washingtonu dne 2. 6. 1911, v Haagu dne 6. 11. 1925, v Londýně 2. 6. 1934 a v Lisabonu dne 31. 10. 1958 (vyhl. č. 64/1963 Sb.)

Madridská dohoda o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek ze dne 14. 4. 1891, revidovaná v Bruselu dne 14. 12. 1900, ve Washingtonu dne 2. 6. 1911, v Haagu dne 6. 11. 1925, v Londýně dne 2. 6. 1934, v Nice dne 15. 6. 1957 a ve Stockholmu dne 14. 7. 1967 a změněná v roce 1979 (vyhl. č. 65/1975 Sb., ve znění vyhl. č. 78/1985 Sb.)

Protokol k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek sjednaný v Madridu dne 27. 6. 1989 (sděl. č. 248/1996 Sb.)

Smlouva o známkovém právu (TLT) sjednaná v Ženevě dne 27. 10. 1994 (sděl. č. 199/1996 Sb.)

Smlouva o patentové spolupráci (PCT) přijatá ve Washingtonu dne 19. 6. 1970, změněná dne 28. 9. 1979, dne 3. 2. 1984 a dne 3. 10. 2001 (sděl. č. 296/1991 Sb., ve znění pozdějších změn)

Lisabonská dohoda na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu ze dne 31. 10. 1958, revidovaná ve Stockholmu dne

14. 7. 1967, změněná dne 28. 9. 1979 (vyhl. č. 67/1975 Sb., ve znění vyhl. č. 79/1985 Sb.)

Prováděcí řád k Lisabonské dohodě Znění platné od 1. 4. 2002

Niceská dohoda o mezinárodním třídění výrobků a služeb pro účely zápisu známek ze dne 15. 6. 1957, revidovaná ve Stockholmu dne 14. 7. 1967 a v Ženevě dne 13. 5. 1977, změněná dne 2. 10. 1979 (vyhl. č. 118/1979 Sb., ve znění vyhl. č. 77/1985 Sb.)

Budapešťská smlouva o mezinárodním uznávání uložení mikroorganismů k účelům patentového třídění přijatá na Budapešťské diplomatické konferenci dne 28. 4. 1979, změněná v roce 1980 (vyhl. č. 212/1989 Sb.)

Štrasburská dohoda o mezinárodním patentovém třídění ze dne 24. 3. 1971, změněná dne 28. 9. 1979 (vyhl. č. 110/1978 Sb., ve znění vyhl. č. 86/1985 Sb.)

Locarnská dohoda o zřízení mezinárodního třídění průmyslových vzorů a modelů podepsaná v Locarnu dne 8. 10. 1968 a změněná dne 28. 9. 1979 (vyhl. č. 28/1981 Sb., ve znění vyhl. č. 85/1985 Sb.)

Haagská dohoda o mezinárodním přihlašování průmyslových vzorů a modelů ze dne 6. 11. 1925, revidovaná v Londýně dne 2. 6. 1934 a v Haagu dne 28. 11. 1960 (Česká republika není smluvní stranou)

Ženevský akt Haagské dohody o mezinárodním zápisu průmyslových vzorů přijatý v Ženevě dne 2. 7. 1999 (Česká republika není smluvní stranou)

Vídeňská dohoda o zřízení mezinárodního třídění obrazových prvků ochranných známek přijatá ve Vídni dne 12. 6. 1973 a doplněná dne 1. 10. 1985 (Česká republika není smluvní stranou)

Smlouva o patentovém právu (PLT) přijatá v Ženevě dne 1. 6. 2000, vstoupila v platnost 26. dubna 2005

Úmluva o udělování evropských patentů (Evropská patentová úmluva) z 5. října 1975, ve znění pozdějších úprav

Nařízení Rady Evropy č. 40/1994 o ochranné známce Společenství, změněné nařízením Rady Evropy č. 3288/1994

Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství (kodifikované znění), (Úř. věst. č. L 78, 24. 3. 2009, s. 1)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES ze dne 22. října 2008, kterou se sbližují právní předpisy členských států o ochranných známkách (kodifikované znění), (Úř. věst. Č. L 299, 8.11.2008, s. 25)

Nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o (průmyslových) vzorech Společenství (Úř. věst. č. L 003, 5. 1. 2002, s. 1)

REJSTŘÍK

- autorské dílo, 12, 13, 19, 20, 21,
22, 23, 24, 31, 34, 40, 45, 46,
51, 52, 80, 114
- Bernská úmluva o ochraně děl
literárních a uměleckých, 18,
233
- citace, 31, 34, 35
- copyright, 17, 18, 228
- částečné zrušení ochranné
známky, 126
- design, 60, 65, 96, 99
- digitalizace, 39
- dílo umělecké, 21
- dobré jméno, 112, 113, 119, 120,
121, 122
- elektronická kopie, 35
- fotografie, 13, 22, 29, 47
- indexace, 39
- Intellectual Property Rights, 15,
227
- katalogizace, 39
- klamavost ochranné známky, 129
- know-how, 14, 66, 139, 143, 150,
155, 161, 163, 164, 166, 173,
174, 177, 178, 182, 191, 200,
205
- kolektivní správa autorského
práva, 36, 50, 56
- kolektivní správce, 25, 50, 54, 55,
57
- koncentrační zásada, 115
- licence, 6, 9, 20, 23, 26, 29, 30, 31,
35, 36, 37, 42, 48, 49, 50, 54,
55, 56, 57, 68, 72, 73, 74, 77,
84, 87, 88, 89, 91, 95, 96, 129,
130, 138, 150, 151, 152, 153,
154, 155, 156, 157, 158, 159,
160, 161, 162, 164, 165, 166,
167, 168, 169, 170, 171, 172,
173, 174, 175, 176, 177, 178,
179, 180, 181, 182, 183, 184,
185, 186, 190, 191, 192, 194,
195, 196, 197, 198, 199
- licenční smlouva, 45, 49, 50, 51,
155, 157, 158, 160, 165, 167,
168, 169, 182, 191, 195, 196,
206
- Lisabonská dohoda na ochranu
označení původu a o jejich
mezinárodním zápisu, 60, 63,
233
- Madridská dohoda o
mezinárodním zápisu
továrních a obchodních
známek, 61, 62
- Madridská dohoda o potlačování
falešných a klamavých údajů o
původu zboží, 63, 233
- majetková práva, 25, 42
- namítající, 111, 114, 115, 116,
121
- nekalá soutěž, 14, 70, 73, 78, 82
- nevýhradní licence, 48, 49
- Niceská dohoda o mezinárodním
třídění výrobků a služeb, 60,
234
- občanský zákoník, 12, 13, 14, 45,
46, 49, 148, 169, 176, 197,
199, 200, 201, 207, 213, 219,
232

- obrazové označení, 102
- obstaravatel, 113
- ochrana vynálezů, 61, 65, 229
- ochranné známky, 5, 7, 9, 10, 43, 60, 61, 62, 70, 71, 72, 75, 77, 78, 86, 91, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 172, 179, 196, 203, 205, 214, 217, 218, 224, 233, 234
- Ochranný svaz autorský, 24, 55
- opční smlouva, 5, 9, 143, 150, 151
- osiřelé dílo, 36, 38, 39
- osobnostní práva, 17, 24, 25, 29, 41
- označení původu, 79, 136, 137, 224
- Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví, 59, 60, 92, 96, 232
- patent, 18, 60, 61, 65, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 153, 154, 157, 158, 159, 182, 194, 197, 198, 201, 204, 215, 216
- podlicence, 48, 50, 155
- porušení práv, 71, 85, 88, 178
- práva nepřevoditelná, 40
- práva převoditelná, 40
- právo soukromé, 13
- průmyslové vzory, 7, 8, 10, 58, 60, 61, 63, 65, 72, 76, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 100, 139, 162, 179, 198, 201, 202, 205, 210, 211, 224, 229, 231, 232, 234
- Revidovaná úmluva bernská, 233
- right to copy, 17
- rostlinné odrůdy, 3, 5, 97, 98
- rozmnoženina, 25, 32, 33, 35, 42, 52, 59, 78
- Smlouva o patentové spolupráci, 63, 233
- Smlouva o patentovém právu, 60, 62, 202, 234
- smluvní srážky, 38
- soukromé právo, 13, 188
- Světová organizace duševního vlastnictví, 14, 58, 60, 63, 232, 233
- školní dílo, 30
- Štrasburská dohoda o mezinárodním patentovém třídění, 60, 63, 234
- technické normy, 23, 32, 170
- transfer technologií, 139, 140, 142
- Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví, 61, 225
- utajení, 5, 9, 141, 145, 146, 147, 150, 161, 173, 174, 180, 191
- veřejné právo, 13, 14, 16
- výhradní licence, 48, 165
- vynález, 4, 8, 9, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 80, 90, 91, 95, 154, 159, 162, 168, 175, 195, 204, 215, 216, 229, 231, 232
- zaměstnanecké dílo, 20, 28, 29, 51, 210
- zamítnutí přihlášky, 123, 124
- zdruhovění, 125, 128, 129, 136
- zeměpisná označení, 136
- zeměpisné označení, 10, 79, 137, 224

Práva k duševnímu vlastnictví a jejich uplatňování

© JUDr. Marek Beneš, Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D.,
Mgr. Zuzana de Korver, prof. Ing. Ladislav Jakl, CSc.,
prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc., 2016

Recenze: doc. Vladimír Pítra a Mgr. Karel Špindler

Počet stran: 238

Počet výtisků: 200

Sazba a tisk: Powerprint

Vydalo: MUP Press, www.mup-press.cz,

Schváleno vědeckou redakcí vydavatelství MUP Press

Jazyková úprava: Mgr. Stanislava Zahálková

Obálka: Mgr. Patrik Šlechta

2016

Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.

Dubečská 900/10, Praha 10-Strašnice

1. vydání

ISBN 978-80-87956-29-8

Metropolitan University Prague Press
Dubečská 900/10
100 31 Praha 10 – Strašnice
www.mup-press.cz

Tato publikace vznikla v rámci projektu
Raising Awareness about the Value of Intellectual Property in the Czech Republic and Slovakia,
2015-1320150006.

Supported by:

